

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Vazba v českém trestním právu

Zpracovala: Mgr. Zuzana Frantová

Plzeň 2019

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra trestního práva

Obor trestní právo

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Vazba v českém trestním právu

Zpracovala: Mgr. Zuzana Frantová

Plzeň 2019

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, prosinec 2019

Mgr. Zuzana Frantová

Poděkování

Děkuji vedoucí své rigorózní práce JUDr. Simoně Stočesové, Ph.D., LL.M. za pomoc, čas, odborné a cenné rady, které mi při psaní poskytovala. Dále děkuji JUDr. Jiřímu Císaři, advokátovi za poskytnutí spisů, které napomohly k sepsání práce, a z nichž byly do této práce použity přílohy.

Obsah

Seznam zkratk	9
1 Úvod	1
2 Historický vývoj vazby	4
2.1 Trestní právo procesní v Československu	4
2.2 Vývoj úpravy vazby od roku 1873 do roku 1950	6
2.3 Vazba dle zákona č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním.....	7
2.4 Vazba dle zákona č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním.....	8
2.5 Současný zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, a jeho vybrané novely	9
2.5.1 Novela č. 265/2001 Sb.	11
2.5.2 Novela č. 459/2011 Sb.	13
2.5.3 Novela č. 150/2016 Sb.	16
2.6 Příprava nového trestního řádu	16
3 Vazba jako zákonný institut omezení lidských práv z pohledu ústavněprávního	17
3.1 Lidská práva a jejich zakotvení v závazných dokumentech.....	17
3.2 Osobní svoboda jako základní lidské právo člověka	19
3.3 Zakotvení práva na osobní svobodu na mezinárodní úrovni	19
3.3.1 Všeobecná deklarace lidských práv	20
3.3.2 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech	21
3.3.3 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod....	22
3.4 Osobní svoboda a české právo.....	24
3.5 Srovnání Ústavy ČR a ústav jiných evropských zemí s ohledem na osobní svobodu.....	26
3.6 Shrnutí.....	28
4 Vazba v současném trestním právu	29
4.1 Charakteristické znaky institutu vazby	30
4.1.1 Vázanost vazby na trestní stíhání	30
4.1.2 Ultima ratio.....	31
4.1.3 Fakultativnost	31
4.1.4 Zdrženlivost a přiměřenost.....	32
4.1.5 Presumpce neviny.....	32
4.1.6 Vazba jako zajišťovací prostředek	33
4.2 Důvody vazby	33
4.2.1 Předběžné opatření jako institut nahrazující vazbu.....	35
4.2.2 Vazba útěková	37
4.2.3 Vazba koluzní.....	40

4.2.4	Vazba předstižná	43
4.2.5	Vybraná judikatura Ústavního soudu ČR týkající se vazby útekové a vazby koluzní	45
4.2.5.1	I. ÚS 645/99	46
4.2.5.2	I. ÚS 62/96	47
4.2.5.3	III. ÚS 185/01	49
4.2.5.4	I. ÚS 3533/16	50
4.3	Kvalifikované a specifické důvody vazby	51
4.3.1	Zákonem stanovené limity vazby	52
4.3.2	Kvalifikované (zprísňené) důvody vazby.....	52
4.3.2.1	Ustanovení § 68 odst. 3 TrŘ	52
4.3.2.2	Ustanovení § 68 odst. 4 TrŘ	53
4.3.2.3	Ustanovení § 71 odst. 2 písm. b) TrŘ	54
4.3.2.4	Ustanovení § 72a odst. 3 TrŘ.....	55
4.3.3	Specifické důvody vazby.....	55
4.3.3.1	Vazba mladistvých.....	55
4.3.3.2	Vazba po pravomocném skončení trestního stíhání.....	57
4.3.3.3	Vazba vydávací	58
4.3.3.4	Vazba předávací	59
4.3.3.5	Vazba vyhošťovací.....	60
4.4	Vazební lhůty.....	61
4.4.1	Nejvyšší přípustná doba trvání vazby	61
4.4.2	Přezkoumávání trvání důvodů vazby	63
4.4.3	Žádost o propuštění z vazby	65
4.4.4	Rozhodování o dalším trvání vazby	65
4.5	Rozhodování o vazbě.....	67
4.5.1	Orgány rozhodující o vazbě	67
4.5.2	Vazební zasedání a rozhodnutí o vazbě	68
4.5.3	Osobní slyšení obviněného.....	72
4.5.4	Příkaz k zatčení	73
4.5.5	Vyrozumění o vazbě.....	74
4.6	Nahrazení vazby	74
4.6.1	Záruka zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby.....	76
4.6.2	Písemný slib obviněného.....	77
4.6.3	Dohled probačního úředníka	77
4.6.4	Společná ustanovení pro nahrazení vazby zárukou, dohledem, předběžným opářením nebo slibem.....	78
4.6.5	Peněžitá záruka.....	78
4.7	Nezákonná vazba a náhrada škody	79

4.8	Zadržení	83
5	Právní služby poskytované advokátem obviněnému při výkonu vazby a ve vazebním řízení	86
5.1	Právo na obhajobu	86
5.1.1	Dílčí komponenty práva na obhajobu v rámci trestního řízení	87
5.2	Obhájce	90
5.2.1	Obhájce zvolený	91
5.2.2	Nutná obhajoba.....	91
5.3	Obhajoba obviněného ve vazbě	93
6	Vazební věznice.....	97
6.1	Územní působnost vazebních věznic zajišťujících výkon vazby pro soudy v Ústeckém kraji	97
6.2	Statistické údaje počtu vězněných osob v českých věznicích a vazebních věznicích.....	98
6.3	Uvěznění ve vazební věznici	99
6.4	Výkon vazby	99
6.4.1	Řád výkonu vazby	102
6.4.2	Život ve vazbě	104
7	Trestní institut vazby z pohledu veřejnosti.....	106
7.1	Problematika dodržování zásady presumpce nevinny	106
7.2	Výsledky dotazníkového šetření.....	110
7.2.1	Vliv médií na úsudek lidí v trestní kauze zdravotní sestry.....	113
7.2.2	Vliv médií na úsudek lidí v trestní kauze vraždy ženy z čerpací stanice	115
7.3	Závěr	118
8	Komparace vazby v české a slovenské právní úpravě	119
8.1	Současná právní úprava vazby ve Slovenské republice	120
8.1.1	Ústavní zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenské republiky.....	121
8.1.2	Zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok	121
9	Úvahy <i>de lege ferenda</i>	126
9.1	Možnost vzetí obviněného do vazby za méně závažné TrČ.....	126
9.2	Obligatornost vazby	127
9.3	Důvody vazby <i>de lege ferenda</i>	128
9.4	Nejvyšší přípustná doba.....	128
9.5	Lhůta pro vzetí obviněného do vazby v případě zadržení	129
9.6	Přezkum trvání vazby a rozhodování o ní	130
9.7	Nahrazení vazby	130
9.7.1	Malé využití institutů nahrazujících vazbu	130
9.7.2	Možnost nahrazení vazby nejen u vazby útěkové a předstížené.....	131

9.7.3	Elektronický monitoring jako alternativa vazby	133
9.7.4	Problematika peněžitě záruky	134
9.7.4.1	Peněžitá záruka v KČ.....	134
9.7.4.2	Peněžitá záruka - dvojí rozhodování	135
10	Závěr.....	136
	Cizojazyčné resumé.....	139
	Seznam použité literatury.....	142
	Přílohy	
	Příloha č. 1 – ustanovení obhájce soudem	
	Příloha č. 2 – podnět k podání návrhu na vzetí do vazby	
	Příloha č. 3 - návrh na vzetí obviněného do vazby	
	Příloha č. 4 – protokol o vazebním zasedání	
	Příloha č. 5 – usnesení o vzetí obviněného do vazby	
	Příloha č. 6 – vzor písemného slibu obviněného	
	Příloha č. 7 – platná právní úprava vazby v TrŘ	

Seznam zkratk

TrZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
TrŘ	Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním
LZPS	Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.
ZSVM	Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže
ZSJM	Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních
Deklarace	Všeobecná deklarace lidských práv a základních svobod
Pakt	Vyhláška ministra zahraničních věcí ČSSR č. 120/1976 Sb. o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech
Úmluva	Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb. o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobody a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
OČTŘ	Orgány činné v trestním řízení
TrČ	Trestný čin
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
ÚS	Ústavní soud České republiky
MS	Ministerstvo spravedlnosti
SZ	Státní zástupce

1 Úvod

Tématem rigorózní práce je „*Vazba v českém trestním právu*“.

Současná právní úprava trestního institutu vazby byla zavedena zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, který byl do současné doby již 100x novelizován. I přestože během téměř 50 let došlo k podstatným novelám týkajících se vazby, je právní úprava dle názoru autorky velmi složitá. Účelem vazby, coby zajišťovacího opatření, je zajištění obviněného pro účely trestního řízení s plným respektováním základních lidských práv a svobod. V ČR se čím dál více objevují mediální kauzy, které informovaly o vzetí osoby do vazby, nicméně z poznatků je zřejmé, že veřejnost tento institut pojímá nesprávně.

Autorka zvolila téma rigorózní práce ze čtyř důvodů. První důvod, který současně souvisí s ostatními, je míra komplexního zpracování trestního institutu vazby ke dni počátku psaní této práce, a to pouze v malém množství odborné literatury. Kontroverznost institutu vazby a složitá právní úprava patřila mezi další podněty k sepsání práce. Za stěžejní myšlenku však autorka považovala zájem veřejnosti a současně její neznalost týkající se institutu vazby, což mimo jiné dokazuje o její neustálé aktuálnosti.

S odkazem na výše uvedené tak autorka zpracovala práci, jejíž základní myšlenkou je co nejsrozumitelněji vysvětlit pojem vazby, coby jeden z nejspornějších institutů trestního práva. Autorka má za to a deklaruje, že právní úprava vazby je natolik rozsáhlá, že není možné v práci o vazbě pojmut vše. Proto považovala autorka za správné, aby poskytla přehled trestního institutu vazby tak, jak je obsažen v jednotlivých ustanoveních TrŘ, a vysvětlila stěžejní části, jež poskytnou pochopení tohoto právního pojmu.

Při zpracování rigorózní práce vycházela autorka nejen z odborné literatury, právních předpisů a soudní judikatury, ale také z poznatků právní praxe a z dotazníkového šetření širší veřejnosti. Autorka považovala za nejpřehlednější postup pro psaní práce systematiku vazby postupně dle jednotlivých ustanovení TrŘ, přičemž analyzuje právní úpravu vazby v několika po sobě jdoucích kapitolách. Metody, které budou autorkou v práci využity, jsou zejména: metoda popisná, dále metoda analyticko-syntetická a metoda komparativní.

Vazba patří mezi jeden z nejstarších institutů trestního práva. Druhá kapitola obsahuje historický exkurz do právní úpravy vazby počínající rokem 1873 v celkem čtyřech trestních rádech. Autorce v posledním, současně účinném TrŘ, neuniknou jeho tři nejvýznamnější novely, které zasáhly do úpravy vazebního řízení.

Třetí kapitola se zaměřuje na existenci a dodržování základních lidských práv v souvislosti s omezením osobní svobody. Vazba jako zajišťovací institut představuje dlouhodobý zákonný zásah do osobních práv osoby, která je na osobní svobodě omezena, aniž by byla vyslovena vina za spáchání TrČ. Z tohoto důvodu považuje autorka za vhodné, aby byla nastíněna problematika dodržování základních lidských práv a svobod a jejich zakotvení v právních předpisech, které jsou pro ČR závazné, a to nejen na vnitrostátní, ale i na mezinárodní úrovni. Stát prostřednictvím soudu, který rozhoduje o vzetí osoby do vazby, zde rozhoduje o dvou protichůdných zájmech, a to zájmu na řádném průběhu trestního řízení a dosažení jeho účelu, a na druhou stranu však o zájmu na ochranu základních lidských práv a svobod osoby.

Čtvrtá kapitola se zabývá aktuální právní úpravou institutu vazby v českém trestním právu, a to systematicky dle stávající právní úpravy v TrŘ. Kapitola obsahuje nejen materiální ale i formální vazební právo, přičemž není opomenuto ani nahrazení vazby, oblast odpovědnosti za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem v souvislosti s vazbou a institut zadržení.

Pátá kapitola uvádí čtenáře do poskytování právních služeb obviněnému, přičemž se autorka zaměřuje na obhajobu obviněného ve vazbě, na právo na obhajobu obecně a na možnosti vzniku poskytování právních služeb advokátem.

V šesté kapitole autorka seznamuje čtenáře s existencí vazebních věznic na území ČR, s životem ve vazbě a s právními předpisy, které výkon vazby upravují. Pro zajímavost jsou zde uvedeny i statistické údaje vězněných osob.

Jednou z významných kapitol v rámci rigorózní práce je sedmá kapitola nesoucí název *“Trestní institut vazby z pohledu veřejnosti“*. Takto vytvořená kapitola nebyla autorkou nalezena v odborných publikacích, ani v jiných pracích, čímž autorka vytváří originální náhled na trestní institut vazby. Neznalost laické

veřejnosti, která institut vazby chápe spíše jako trest, nikoliv jako zajišťovací institut, je dovozována zejména v souvislosti s mediálně známými kauzami, jež zapříčiňují negativní postoje veřejnosti vůči osobám do vazby vzatým. Současně média vytváří negativní podmínky pro osobu do vazby vzatou a její následný život při propuštění z vazby, a to bez dodržování zásady presumpce nevinny. Zásada presumpce nevinny proto bude v této kapitole rozebrána a podrobně vysvětlena též.

Osmá kapitola obsahuje srovnání právní úpravy vazby mezi českým a slovenským trestním právem. Slovenské trestní právo bylo zvoleno s ohledem na dlouhý společný historický vývoj obou zemí, přičemž je zajímavé sledovat, že i přes společný vývoj obsahují obě země v souvislosti s vazbou nemalé množství odlišností.

Před závěrem rigorózní práce se autorka zamýšlí nad možnou budoucí právní úpravou vazby a doporučuje její případné změny. Rigorózní práce je zakončena závěrem a dále následuje cizojazyčné resumé, seznam použitých zdrojů a přílohová část. Do přílohové části autorka neopomněla vložit vzory vydávané v rámci trestního řízení, jež jsou s institutem vazby nejčastěji spojeny. Vzory byly poskytnuty advokátní kanceláři v Ústí nad Labem, ve které autorka vykonává koncipientskou praxi. Na konci práce se nachází současná platná právní úprava vazby v TrŘ ke dni 12. 11. 2019.

Autorka upozorňuje, že v rámci práce bude používat s odkazem na ust. § 12 odst. 7 TrŘ pojem obviněný, kterým se rozumí též obžalovaný a odsouzený. Podobně tomu bude i u pojmu orgán činný v trestním řízení, jímž se dle ust. § 12 odst. 1 TrŘ rozumí soud, státní zástupce a policejní orgán.

Autorka předpokládá, že by práce, s ohledem na komplexní pojednání o institutu vazby, měla najít uplatnění nejen pro studenty právnických fakult, ale zejména pro veřejnost, čímž by se stala vodítkem pro správné pochopení vazby jakožto zajišťovacího institutu, jež zasahuje do základních lidských práv člověka, leč s plným respektováním presumpce nevinny. V neposlední řadě by práce s odkazem na úvahy *de lege ferenda* mohla sloužit jako podnět k přepracování některých ustanovení institutu jako takového.

2 Historický vývoj vazby

Rigorózní práce je zaměřena na aktuální právní úpravu vazby v trestním řízení s případnými úvahami *de lege ferenda*. Není však možné opomenout právní vývoj tohoto institutu v minulosti, na základě kterého se institut vazby formoval až do současné podoby. V první podkapitole bude stručně nastíněn vývoj trestního práva procesního v Československé republice. Další podkapitoly se již zaměřují na historický vývoj právní úpravy vazby od roku 1873, kdy byl vydán Rakouský trestní řád, jež platil na našem území až do roku 1950 (pro zajímavost je vhodné uvést, že část ustanovení tohoto zákona platí v Rakousku do současnosti). Rok 1950 je spojen se vznikem nového trestního řádu, který byl silně ovlivněn novým režimem nastoleným roku 1948. S ohledem na velké nedostatky trestního řádu z roku 1950 byl o šest let později přijat nový trestní řád, který se pokusil tyto chyby napravit, a v určité míře předjímal současné znění TrŘ. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, dále jen TrŘ, byl do současné doby již 100x novelizován. Mezi nejdůležitější novely související s právní úpravou vazby patří novela č. 265/2001 Sb., č. 459/2011 Sb. a č. 150/2016 Sb. Novou úpravu trestního řízení, a tedy i vznik nového trestního řádu, předjímá vytvoření rekodifikační komise pro nový trestní řád v roce 2014, která si klade za cíl vytvořit novou podobu trestního řádu, jež by odpovídala potřebám současné doby.

2.1 Trestní právo procesní v Československu

Po vzniku Československé republiky platil v české zemi, díky tzv. recepčnímu zákonu, i přes unifikační pokusy nadále trestní řád z roku 1873 a na Slovensku a na Podkarpatské Rusy uherský trestní řád z roku 1896. Do vzniku mnichovské republiky vznikaly pouze právní normy, které měly trestně-procesní charakter, ale nový trestní řád nevznikl. V roce 1929 v reakci na dva odlišné účinné právní řády byl vyhotoven návrh sjednoceného trestního řádu, který se další roky přepracovával, ale během první republiky v platnost nevstoupil. Po okupaci Československa v roce 1939 byli obyvatelé na území Protektorátu od 16. března 1939 rozděleni na tři skupiny: na plnoprávné německé říšské občany, kterými se stali všichni dřívější českoslovenští občané německé národnosti (ti podléhali říšským orgánům a německý soudům), na české obyvatelstvo (to podléhalo protektorátní příslušnosti), a v poslední řadě na obyvatele, na něž se vztahovaly rasové předpisy, a kteří byli zbaveni zcela právní ochrany. V roce

1939 tak nabyla v účinnost dvě nařízení tvořící úpravu trestního práva v Protektorátu a fungovaly dva právní režimy, čímž byly demokratické zásady dosud platného trestního práva odstraněny. Po osvobození státu v roce 1945 se sice změny zavedené okupanty vrátily v podstatě ke stavu před druhou světovou válkou, ale Československo přešlo z typu buržoazní republiky na tzv. lidovou demokracii. Rok 1945, jenž byl zlomový zřízením mimořádných lidových soudů, byl prvním krokem ke zlidovění soudnictví, které bylo uzákoněno následně v roce 1948. Nově přijatá Ústava v květnu roku 1948 sice obsahovala prvky demokratického zřízení, nicméně ty byly později potlačeny dalšími procesními předpisy, které byly téhož roku vydány po převzetí moci komunistickou stranou. Nový trestní řád vyšel až v roce 1950 v rámci tzv. právníkové dvouletky, a tím byl poprvé částečně upraven trestní proces pro potřeby vládnoucí třídy, avšak ne ještě zcela. O šest let později vznikl nový zákon o trestním řízení soudním, který mimo jiné zakotvil existenci nových orgánů v trestním řízení vedle soudu a prokurátora, a to vyšetřovatele prokuratury a vyšetřovatele vnitra. Vznik tohoto zákona byl podmíněn nezákonností trestní represe a vytvořil tak alespoň základní záruky dodržování zákonnosti v trestním řízení. I přestože zákon z roku 1956 nevydržel v platnosti dlouho, vytvořil koncepci současného TrŘ. Nové Ústavě z roku 1960 bylo potřeba přizpůsobit i trestní řád, a to s ohledem na změněné politické podmínky a částečné uvolnění ve společnosti. Během mnoha kodifikací vznikajících v období druhé poloviny 20. století byl roku 1960 přijat nový TrŘ, čímž započalo současné období platného trestního práva procesního. TrŘ převzal systematiku předchozího zákona a jako první obsahuje základní zásady, kterými je trestní řízení ovládáno. TrŘ, který vstoupil v účinnost na území Československa, byl novelizován do současnosti 100 pozměňovacími zákony, přičemž změny vedly zejména k posílení práv subjektů trestního řízení, k posílení záruk zákonnosti apod. Ke konci je vhodné konstatovat, že legislativní vývoj trestního práva procesního zaznamenal zejména po roce 1989 vysokou úroveň ochrany lidských práv, což odpovídá nejen mezinárodním úmluvám, ke kterým je ČR vázána, ale i ke standardu, který je obvyklý ve vyspělých zahraničních zemích.¹

¹ Srov.: VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, str. 59-66. ISBN: 80-210-3506-4.; SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2012, str. 43-79. ISBN: 978-80-7418-139-9.

2.2 Vývoj úpravy vazby od roku 1873 do roku 1950

Trestní řád č. 119/1873 ř.z. již ve svých ustanoveních obsahoval instituty, které měly zajistit přítomnost obviněného před soudem, zamezení jeho útěku nebo zamezení činnosti, kterou by mohl obviněný činit na úkor pravdy. Jedním z těchto institutů bylo mimo jiné i vzetí osoby obviněné do vazby či zadržení osoby podezřelé z TrČ, což však tehdejší trestní řád na rozdíl od vazby výslovně neupravoval. Trestní řád obsahoval jako další instituty pro zajištění osoby obviněné obeslání, předvedení a prozatímní zajištění. Vazbu soud obligatorně ukládal vydáním odůvodněného zatýkacího rozkazu pouze v případech, kdy byl obviněný stíhán pro zločin (dle tehdejšího trestního řádu byly TrČ rozděleny na přestupky, přečiny a zločiny), za který bylo možné udělit trest smrti nebo minimálně deset let odnětí svobody. Prozatímní zajištění oproti vazbě spočívalo v tom, že jejím účelem bylo zprostředkování dodání osoby soudu k výslechu a podmínkou k zajištění osoby bylo podezření ze spáchání TrČ. Oproti tomu vazba mohla být na osobu obviněnou uvalena za předpokladu, že takto prozatímně zajištěná osoba zůstala podezřelá i po výslechu vyšetřujícím soudem a bylo zavedeno tzv. přípravné vyšetřování, návrh na něj či podání obžalovacího spisu. O uvalení tzv. řádné vyšetřovací vazbě bylo soudem rozhodnuto za předpokladu, že obviněný zůstal i po výslechu vyšetřujícím soudem podezřelým ze spáchání zločinu či přečinu a byl dán některý z důvodů pro vzetí do vazby.²

Mezi důvody vazby patřilo přistižení osoby při činu nebo přímo po něm nebo byla-li přistižena se zbraněmi nebo jinými věcmi pocházejícími ze zločinu nebo přečinu nebo jinak poukazujícími na její účast na jeho spáchání, pokud se chtěla pokusit uprchnout nebo byla podezřelá, že by mohla utéct s ohledem na hrozbu vysokého trestu, potulný život, nezjištěný či nestálý pobyt a další závažné důvody, dále pokud již působila na svědka, znalce či osoby zúčastněné k maření zjištění pravdy či jiné usilování o ztížení trestního řízení anebo zde byla obava, že by TrČ mohla opakovat či by dokonala TrČ o něž se pokusila nebo kterým hrozila. V trestním řádu existovaly i zvláštní případy vazby, a to vydání osoby do ciziny, zajištění osoby tzv. exteritoriální, pozorování duševního stavu a dodání do tzv. donucovací pracovny.³

² Srov.: Zákon č. 119/1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního; RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 122-136. ISBN: 80-7179-817-7.

³ tamtéž

O uvalení vazby rozhodoval soud, který se musel řídit během lhůt pro rozhodnutí, a jakmile pominuly důvody vazby či prozatímního zajištění, musela být osoba ihned propuštěna. Maximální délka trvání vazby stanovena nebyla s výjimkou vazby koluzní, která byla omezena (s výjimkou) dobou dvou měsíců. Vazba na osobu uvalena být nemusela a mohlo se rozhodnout o jejím nahrazení slibem nebo kaucí. Slib mohl být od osoby propouštějící se z vazby požadován i za situace, kdy byla propuštěna během trestního řízení, čímž měla slíbit, že se do konce trestního řízení nevzdálí z místa svého pobytu, nebude se skrývat či jinak mařit vyšetřování. Pokud by daný slib porušila, samosoudce opětovně uvalil vazbu. Oproti tomu kauce se ukládala osobám, které byly ve vazbě z důvodu podezření z útěku, přičemž se určila částka a osoba musela též složit slib.⁴

2.3 Vazba dle zákona č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním

Zákon č. 119/1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního, platil na českém území až do roku 1950, kdy pro Československou republiku nabyt účinnosti dne 1. srpna 1950 nový trestní řád č. 87/1950 Sb. Co se týče právní úpravy zadržení a vazby v tomto zákoně, došlo k deformaci celé struktury trestního procesu, přičemž největší váhu získalo přípravné řízení, demokracie a procesní záruky byly zatlačeny do pozadí, obviněný na rozdíl od předchozího trestního řádu z roku 1873 ztratil velkou část svých práv a právo obhájce bylo zeslabeno. Zajišťovacími instituty v trestním řádu byly předvolání, předvedení, zadržení, zatčení a vazba. Zadržení a zatčení se jako časově omezené zajišťovací instituty užívaly zejména v případě, kdy bylo potřeba zjistit, zda jsou podmínky pro uvalení vazby s tím, že se následně jeden z těchto institutů zrušil či se přeměnil na vazbu. Trestní řád považoval vazbu za zajišťovací institut, který měl osobu obviněnou zajistit pro trestní řízení a výkon trestu, zabránit jí v maření a ztěžování provádění důkazů, případně zabránit dokonání TrČ nebo spáchání nového TrČ. Oproti předchozím platným úpravám zákon rozšířil důvody vazby. Obviněný mohl být vzat do vazby, pokud se dle trestního řádu objevily skutečnosti, které odůvodňovaly obavu, že uprchne, zejména proto, že nelze ihned zjistit jeho totožnost nebo bydliště nebo pro vysoký trest, dále že bude působit na svědky nebo spoluobviněné anebo bude jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní řízení anebo že se znovu dopustí TrČ, který spáchal nebo že dokoná TrČ, o který se pokusil nebo vykoná TrČ, kterým vyhrožoval. Trestní řád

⁴ tamtéž

upravoval i druh obligatorní vazby, a to za předpokladu, že osoba byla podezřelá ze spáchání TrČ, na který zákon stanovil trest smrti, trest odnětí svobody na doživotí či s dolní hranicí nejméně deseti let. Zákon neobsahoval délku maximálního trvání vazby ani způsob rozhodování o jejím prodloužení. Pokud pominuly důvody vazby, musel být obviněný neprodleně propuštěn na svobodu. Vyšetřování bylo v trestním řízení svěřeno do rukou prokurátora, který měl oprávnění i k rozhodování o vazbě. Zajištění obviněného zajišťoval též zákon č. 89/1950 Sb., o trestním řízení správním, což byl samostatný zákon pro řízení ve věcech přestupků.⁵

2.4 Vazba dle zákona č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním

Tento trestní řád nahradil dříve platný zákon č. 87/1950 Sb. a byl uveřejněn pod č. 64/1965 Sb., jenž nabyl účinnosti 1. ledna 1957. Trestní řád z roku 1956 byl významněji pokrokový a v určité míře předjímal současný TrŘ. Zákon znal pouze jedinou formu přípravného řízení – vyšetřování a v souvislosti se zajišťovacími instituty rozlišoval instituty předvolání, předvedení, zatčení, prozatímní vazbu a vazbu. Zatčení bylo za zákonem stanovených podmínek (pokud byla podezřelá osoba přistižena při činu) krátkodobé omezení osobní svobody osoby podezřelé, kterou musely bezpečnostní orgány nejpozději do 48 hodin předat prokurátorovi či ji propustit na svobodu. Za předpokladu, že byla prokurátorovi předána, musel do 48 hodin od zatčení rozhodnout o vzetí do vazby. Oproti tomu zákon rozlišoval vydání příkazu k zatčení, který mohl vydat pouze předseda senátu, byl-li tu některý z důvodů vazby, a poté musela být zatčená osoba předána nejpozději do 48 hodin od zatčení soudu (případně byl-li příkaz k zatčení vydán v přípravném řízení, prokurátorovi). Tzv. prozatímní vazba byla tehdejším institutem trestního práva procesního, který měl za cíl vzít do vazby osobu podezřelou ze spáchání TrČ, jestliže tu byl některý z důvodů vazby a věc nesnesla odkladu, a to zejména tehdy, jestliže zájem na vyšetřování vyžadoval provedení neodkladného zajištění osoby. Osoba, která se nacházela v prozatímní vazbě, musela být vyšetřovacími orgány nejpozději do 48 hodin předána prokurátorovi nebo propuštěna na svobodu. K prozatímní vazbě existoval v té době i alternativní institut, a to písemné prohlášení, které bylo obdobou

⁵ Srov.: Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním; RŮŽIČKA, M, ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 144-151. ISBN: 80-7179-817-7.

písemného slibu, a jež bylo použitelné pouze při obavě z útěku. Právní úprava vazby podle předchozího platného trestního řádu byla změněna. Zákon č. 64/1956 Sb. již neznal obligatorní vazbu, osoba mohla být vzata do vazby pouze na základě rozhodnutí soudu (v přípravném řízení rozhodnutím prokurátora, po podání obžaloby rozhodnutím předsedy senátu), a to za předpokladu, že proti ní bylo vzneseno obvinění. K rozhodování o vzetí osoby do vazby mělo docházet na základě konkrétních skutečností, které dostatečně odůvodňovaly důvod vazby. Došlo ke stanovení lhůty 48 hodin pro rozhodnutí o vzetí do vazby oproti dříve platnému trestnímu řádu, který stanovil časový úsek slovem "ihned". Byla zde stanovena dvouměsíční lhůta pro trvání vazby v přípravném řízení, pokud nadřízený prokurátor nerozhodl o jejím prodloužení z důvodů stanovených zákonem, avšak maximálně o jeden měsíc, s výjimkou vazby koluzní. Delší dobu, než jsou tři měsíce, mohl schválit a rozhodnout o ní pouze generální prokurátor. Oproti předchozímu trestnímu řádu zde byla stanovena povinnost informovat rodinné příslušníky, zaměstnavatele, případně náčelníka u příslušníka bezpečnostního sboru.⁶

2.5 Současný zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, a jeho vybrané novely

Současný TrŘ, zákon č. 141/1961 Sb., jenž nabyl účinnosti 1. ledna 1962, v podstatě setrval na systematické trestního řádu z roku 1956, oproti němu se však nový TrŘ pokoušel o formulování nové zásady spolupráce se společenskými organizacemi v boji proti kriminalitě. Obecně jako takový přispěl k posílení procesních práv, ke zdokonalení zásady objektivní pravdy apod.

Právní úprava vazby upravovala od roku 1961 možnost vzít obviněného do vazby jako fakultativní opatření za předpokladu, že existovaly skutečnosti, které odůvodňovaly obavu z úprku či skrývání se obviněného, aby se vyhnul trestnímu stíhání, zejména nebylo-li možno jeho totožnost zjistit hned, je bez stálého bydliště nebo zaměstnání, či mu hrozí vysoký trest, dále z koluzního jednání, tedy že by působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, a dále šlo o obavu z pokračování v trestné činnosti, dokonání TrČ nebo vykonání TrČ. Osobu bylo možné vzít do vazby pouze za předpokladu, že proti ní bylo vzneseno obvinění. O vazbě

⁶ RŮŽIČKA, M, ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 152-165. ISBN: 80-7179-817-7.

rozhodoval soud, v přípravném řízení prokurátor, a to nejpozději do 48 hodin od odevzdání zadržené osoby. Novela z roku 1990 vložila do návětí týkající se důvodu vazby slovo “konkrétní“ skutečnosti s důrazem na to, že při rozhodnutí se nesmí OČTŘ opírat pouze o domněnky či dohady. Novelou z roku 1991, po vzniku LZPS, bylo přesunuto rozhodování o vzetí do vazby z prokurátora na soudce. Novela z roku 1995 doplnila koluzní důvod vazby o slova “soudem dosud nevyslechnuté svědky“ a dále stanovila, že v ust. § 67 písm. c) TrŘ musí existovat obava, že obviněný bude pokračovat v trestné činnosti, pro níž je stíhán. Rok 1998 doplnil v TrŘ ustanovení koluzního důvodu vazby o existenci odůvodněné obavy, že obviněný bude působit i na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné. V tomto roce bylo stanoveno, že soud mohl rozhodnout o vzetí obviněného do vazby či o jejím prodloužení pouze tehdy, pokud byl dán některý z důvodů vazby a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčovaly tomu, že skutek, pro který bylo sděleno obvinění, má všechny znaky TrČ a bylo zde důvodné podezření, že jej obviněný spáchal. Dále novela z roku 1998 doplnila ustanovení, které bylo novelizováno již v roce 1991, a to o existenci odůvodněných skutkových okolností pro rozhodnutí o vazbě a o prodloužení lhůty pro předání zadrženého obviněného ze 24 hodin na 48 hodin.⁷

Novelizacím neuniklo ani trvání vazby, kdy v původním znění TrŘ mohla vazba v přípravném řízení trvat maximálně dva měsíce, nadřízený prokurátor mohl tuto délku prodloužit o jeden měsíc a generální prokurátor na delší dobu. TrŘ neobsahoval maximální přípustnou dobu trvání vazby. V roce 1969 byla možnost delšího prodlužování trvání vazby přesunuta z generálního prokurátora na nadřízeného prokurátora a dále novela stanovila, že při zamítavém rozhodnutí o žádosti obviněného na propuštění z vazby mohl podat obviněný žádost, bez existence jiných důvodů, nejdříve po 14 dnech od právní moci zamítavého rozhodnutí. Pokud žádost obviněného na propuštění z vazby prokurátor (který o ní mohl rozhodovat v přípravném řízení) zamítl, přezkoumal toto rozhodnutí soud. Až rok 1989 nově upravil ustanovení týkající se trvání vazby. Od této doby mohla vazba trvat v přípravném řízení pouze nezbytně nutnou dobu s tím, že vazba mohla trvat od omezení osobní svobody maximálně dva měsíce a mohla být výjimečně prodloužena nadřízeným prokurátorem o jeden měsíc. Generální

⁷ RŮŽIČKA, M, ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 167-202. ISBN: 80-7179-817-7

prokurátor mohl rozhodnout o prodloužení vazby nad tři měsíce, avšak nanejvýš na jeden rok. Pokud nebyla do jednoho roku od počátku trvání vazby podána obžaloba, musel být obviněný propuštěn na svobodu. Rok 1989 také přinesl pokus o vymezení nejvyšší přípustné doby vazby, která v trestním řízení nesměla přesáhnout horní hranici trestní sazby odnětí svobody TrČ, pro který byl obviněný stíhán. Novelou z roku 1990 došlo k možnosti prodloužení trvání vazby na šest měsíců rozhodnutím generálního prokurátora, pokud hrozilo nebezpečí, že by propuštěním na svobodu mohlo být zmařeno či ztíženo dosažení účelu trestního řízení, avšak opět maximální doba trvání vazby byla jeden rok. Nově byla v tomto roce zakotvena i maximální doba jednoho roku pro trvání vazby v řízení před soudem a ta se neprodlužovala. Během dalších let vzniklo mnoho dalších novel týkajících se prodlužování a trvání vazby, kdy největší zlom TrŘ byl zaznamenán novelou č. 265/2001 Sb.⁸

2.5.1 Novela č. 265/2001 Sb.

Zákonem č. 265/2001 Sb. byla přijata novela, jež byla účinná dnem 1. ledna 2002. Novelou byla nově upravena nejen problematika obecného vazebního řízení, ale byla změněna i právní úprava vazby vydávací. Při studování novely nelze přehlédnout, že díky ní došlo k velké úpravě celého TrŘ. Od 90. let 20. století byla právní úprava vazby zásadně měněna tak, aby byla v souladu s LZPS a Ústavou ČR. Při podrobném nahlédnutí je možné nalézt mnoho dalších novinek týkajících se institutu vazby, mezi které patří např. zvýšení rychlosti v trestním řízení stanovením lhůt pro provádění či trvání procesních úkonů, nutnost projednat vazební věci s největším urychlením, zakotvení existence vazebních důvodů a jejich potvrzení konkrétními skutečnostmi zjištěnými postupem dle TrŘ, zakotvení pravidelného přezkoumávání trvání vazby a nejvyšších přípustných dob pro trvání vazby, kde došlo k jejich rozdělení na stadium přípravného řízení a řízení před soudem.⁹

Před vydáním novely byly za nejproblematictější prvky vazebního řízení považovány počty osob ve vazbě a neúměrná délka trvání vazby, což měla novela za cíl odstranit. Co se týče vazebního řízení, měla za cíl i několik dalších úkolů.

⁸ tamtéž

⁹ Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Důvody vazby dle ust. § 67 TrŘ zůstaly prakticky nezměněny vyjma předstižné vazby, ve které se namísto dřívějšího pokračování v trestné činnosti užilo pojmu opakování trestné činnosti, tedy jednání obviněného, který opakuje tentýž TrČ. Návětí ust. § 67 TrŘ vyžaduje zjištění konkrétních skutečností, které budou odůvodňovat některou z obav, pro něž může být obviněný vzat do vazby a stejně tomu tak je i u dovětku, který pro změnu zdůrazňuje povinnost zkoumat, zda dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky TrČ, jsou zřejmé důvody k podezření, že jej spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost TrČ, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením.¹⁰

Zákonodárci usilovali o zpřísnění podmínek pro vzetí do vazby osob, které jsou stíhány za typově méně společensky nebezpečné činy, jelikož se do této doby nacházeli ve vazbě převážně obvinění, kteří byli stíháni pro TrČ se sazbou trestu odnětí svobody do dvou let. Oproti tomu si ale novela kladla za cíl upravit i podmínky, kdy se tato omezení neužijí. Novelou bylo vyloučeno, aby byl do vazby vzat obviněný, který je stíhán pro úmyslný TrČ s horní hranicí trestu odnětí svobody nepřevyšujícího dvě léta a TrČ spáchaný z nedbalosti s horní hranicí trestu odnětí svobody nepřevyšujícího tři léta.¹¹

Dalším cílem novely bylo, aby se délka přípustného trvání vazby odvíjela od typové závažnosti TrČ, pro který je obviněný stíhán. Maximální délka trvání vazby je od novely odstupňována dle typové závažnosti TrČ, a to od jednoho roku do čtyř let s tím, že novela limituje trvání vazby zvlášť v přípravném řízení na 1/3 celkového trvání vazby, a zvlášť v řízení před soudem na zbylé 2/3. Novela dále přinesla rozšíření oprávnění SZ na veškeré rozhodování o vazbě v přípravném řízení vyjma rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby. Sám SZ může také rozhodnout o propuštění obviněného z vazby v přípravném řízení, a to i za současného nahrazení vazby. Dále bylo zavedeno pravidelné přezkoumávání a rozhodování o dalším trvání vazby SZ v přípravném řízení, byla přesunuta rozhodovací pravomoc o vazbě trvající déle než dva roky z vrchních soudů a

¹⁰ Srov.: ZEMAN, Petr. *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, str. 124-132. ISBN: 978-80-7338-068-7; *Pre-trial Detention in the European Union* [online]. Dostupné na: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.193.9760&rep=rep1&type=pdf> [cit. 21. 4. 2019].

¹¹ tamtéž

Nejvyššího soudu na soud, který řízení vede. Povinné přezkoumávání trvání důvodů vazby v přípravném řízení je tříměsíční a lhůta je propadná. Po podání obžaloby rozhoduje o dalším trvání vazby soud, a to nejpozději do 30 dnů od jejího podání. Změny se dostalo i u trvání délky koluzní vazby, která dle novely smí trvat maximálně tři měsíce, a po uplynutí této lhůty není možné její prodloužení s výjimkou případů, kdy bylo zjištěno, že obviněný již působil na svědky či spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. V neposlední řadě novela doplnila prostředky nahrazující vazbu o dohled probačního úředníka. V souvislosti s opatřeními nahrazujícími vazbu bylo novelou zakotveno, že pokud obviněný neplní povinnosti uložené v souvislosti s nahrazením vazby a důvody vazby trvají, rozhodne se o vazbě.¹²

2.5.2 Novela č. 459/2011 Sb.

Dne 30. prosince 2011 byla ve Sbírce zákonů ČR publikována novela TrŘ, jež měla za úkol zejména reagovat na potřeby právní praxe s tím, že stěžejním tématem se stala mimo jiné i právní úprava vazebního řízení. Novelizace TrŘ dále obsahovala upřesnění věcné příslušnosti krajského soudu, optimalizaci rozsahu nutné obhajoby nebo například rozšíření možnosti neodůvodňovat soudní rozhodnutí.¹³ Novela TrŘ z roku 2011, jejímž účelem bylo zjednodušení řízení, komplexně změnila právní úpravu vazebního řízení.

Samotné základní důvody vazby novelou změněny nebyly, oproti tomu však zasáhla do ust. § 68 odst. 3 TrŘ, které upravuje omezení možnosti vzetí obviněného do vazby pro TrČ, které jsou méně závažné, a jež jsou zakotveny v ust. § 68 odst. 2 TrŘ. Úpravou předmětného ustanovení došlo k jednoznačnosti jazykového výkladu ust. § 68 odst. 3 TrŘ zejména co se týče pojmu pokračování, a dále došlo k doplnění pojmu opakování trestné činnosti. Novela také zavedla zvýšenou ochranu poškozeného v ust. § 68 odst. 4 TrŘ, čímž prolomila ust. § 68 odst. 2 TrŘ, které jak již bylo zmíněno, zakotvuje omezení vzetí obviněného do vazby pro TrČ nižší závažnosti. Oproti výjimek v ust. § 68 odst. 3 TrŘ umožňuje

¹² tamtéž

¹³ *Co je nového v trestním řádu od 1.1.2012- I. část* [online]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/co-je-noveho-v-trestnim-radu-od-112012-i-cast-80023.html> [cit. 21. 4. 2019].

odst. 4 vzít obviněného do vazby jen na základě vazebního důvodu dle ust. § 67 písm. c) TrČ, tedy vazby předstižné.¹⁴

Příkaz k zatčení se novelou po formální stránce sice nezměnil, avšak zákonodárce zpřísnil a omezil podmínky výslechu obviněného jiným soudcem než tím, který vydal příkaz k zatčení, a je příslušný o vazbě rozhodnout. Před novelou byla osoba zadržaná policejním orgánem dodána věcně příslušnému soudu nejbližšímu s výjimkou situace, kdy příslušný soud neměl úplný a jasný obraz o skutečnostech důležitých pro trestní řízení v dané věci, a nemohl je získat ani prostřednictvím technologií. Novela TrŘ tento princip zrušila a nastolila princip opačný, tedy osobu zadržanou je nutné prioritně dodat věcně příslušnému soudu, který příkaz k zatčení vydal, a pokud to není výjimečně za nepředvídatelných okolností možné, bude předána jinému věcně příslušnému soudu. Od 1. ledna 2012 byla také jednoznačně stanovena lhůta 24 hodin pro rozhodnutí soudu v případě zatčení obviněného na základě příkazu k zatčení, která počíná běžet od dodání obviněného na místo výslechu, což ujasnilo spory mezi soudci o počátku běhu těchto lhůt.¹⁵

Novela TrŘ systematicky uspořádala ustanovení o přezkumu trvání důvodů vazby. Účelem bylo zdůraznit, že k přezkumu dochází zejména na základě žádosti obviněného, a pokud by ji sám obviněný nepodal, nastupuje přezkum z úřední povinnosti. Také byla zvýrazněna povinnost OČTŘ nejen přezkoumávat důvody vazby, ale zkoumat, zda nelze vazbu nahradit jiným opatřením. Lhůta pro žádost o propuštění z vazby, za kterou novela považuje i návrh obviněného na přijetí některého z opatření nahrazujícího vazbu, byla prodloužena ze 14 na 30 dnů od právní moci posledního rozhodnutí o ponechání obviněného ve vazbě při jeho žádosti o propuštění, při dalším trvání, anebo při změně důvodů vazby, což má za následek snížení administrativní náročnosti pro OČTŘ. Lhůta pěti dnů pro rozhodnutí o žádosti obviněného na propuštění z vazby byla nahrazena pojmem bez zbytečného odkladu. Dále byla napravena dvojkolejnost rozhodování o dalším trvání vazby, jelikož dříve mohly současně běžet vedle sebe řízení o prodloužení vazby podané SZ a řízení o žádosti obviněného na propuštění z vazby. Nejvyšší přípustná doba pro trvání vazby byla

¹⁴ *Co je nového v trestním řádu od 1.1.2012- II. část* [online]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/co-je-noveho-v-trestnim-radu-od-112012-ii-cast-80505.html> [cit. 21. 4. 2019].

¹⁵ tamtéž

novelou nezměněna a jedinou změnou týkající se tohoto ustanovení bylo propuštění obviněného z vazby v případě, kdy došlo ke změně právní kvalifikace skutku a dosavadní délka trvání vazby překročila maximální dobu. Za této situace musí být obviněný propuštěn z vazby neprodleně, zatímco do účinnosti novely stačilo, pokud byl obviněný propuštěn z vazby do 15 dnů ode dne upozornění na změnu právní kvalifikace.¹⁶

Co se týče orgánů rozhodujících o vazbě, došlo zde k podstatné změně orgánu, který je kompetentní v přípravném řízení rozhodnout o ponechání obviněného ve vazbě nebo o jeho propuštění na svobodu. Před 1. lednem 2012 byl k rozhodnutí kompetentní SZ a soud rozhodoval jako stížnostní orgán, oproti tomu po účinnosti novely je kompetentní soudce, a to na návrh SZ. Důvodem změny byla rozhodnutí ESLP a ÚS ČR, které dovodily, že není možné, aby o zbavení svobody rozhodoval orgán, jenž není nestranný a nezávislý, a dále, že rozhodnutí o vazbě soudem zaručuje právo obviněného být slyšen. Novela upravila vazební zasedání jako nový institut v našem právním řádu, který se užije v případě, kdy není o vazbě rozhodováno během hlavního líčení či veřejného zasedání, a je to vhodné s ohledem na stanovené vazební lhůty. Vazební zasedání je obligatorní v případech, kdy se rozhoduje o vzetí obviněného do vazby a nebylo-li rozhodnuto při hlavním líčení nebo při veřejném zasedání anebo rozhoduje-li soud o vzetí obviněného do vazby v přípravném řízení. Sám obviněný však může výslovně požádat v žádosti o propuštění z vazby na svobodu, ve stížnosti proti rozhodnutí o vazbě apod., aby bylo vazební zasedání konáno. To se však i přes výslovnou žádost obviněného ve výjimečných případech konat nemusí. Výjimky se vztahují zejména k závažným překážkám bránícím uskutečnění vazební zasedání, k objektivní podmínce, že byl obviněný k vazbě slyšen v posledních šesti týdnech a neuvedl nové okolnosti pro rozhodnutí o vazbě či tyto okolnosti jím uvedené nemohou vést ke změně rozhodnutí a v poslední řadě k rozhodnutí, které má za následek propuštění obviněného z vazby na svobodu. Novela upravila i nemožnost držení obžalovaného ve vazbě, pokud soud vyhlásil zprošťující rozsudek a SZ podal proti tomuto rozhodnutí stížnost.¹⁷

¹⁶ tamtéž

¹⁷ tamtéž

2.5.3 Novela č. 150/2016 Sb.

Zákon č. 150/2016 Sb. byl ve Sbírce zákonů zveřejněn 17. května 2016 a účinnosti nabyl 1. července 2016. Účelem novely bylo zefektivnění kontrol plnění podmínek a omezení uložených obviněnému v rámci opatření nahrazujícího vazbu díky využití elektronického monitorovacího systému, jehož účelem je detekce pohybu obviněného. To má za cíl častější ukládání alternativních opatření k vazbě na úkor vazebně stíhaných osob.¹⁸ Novela proto začleňuje do ust. § 73 TrŘ nový odstavec, který stanovuje možnost, aby orgán rozhodující o vazbě rozhodl o výkonu elektronické kontroly plnění povinností uložených v souvislosti s tímto opatřením prostřednictvím elektronického kontrolního systému umožňující detekci pohybu obviněného, jestliže obviněný slíbí, že při výkonu elektronické kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost. Důvodová zpráva k přijetí tohoto zákona podporuje využití elektronického systému, a to zejména s ohledem na zachování rodinných a dalších sociálních vazeb obviněného, na jeho psychický stav, možnost pokračování v pracovní činnosti apod.¹⁹ Závěrem je vhodné podotknout, že novela č. 150/2016 Sb., byla prozatímně poslední novelizací trestního institutu vazby, a to až do současné doby.

2.6 Příprava nového trestního řádu

Návrh nového trestního řádu je vytvářen komisí odborníků, kteří na něm pracují již několik let. V roce 2018 byly na internetových stránkách ministerstva zveřejněny klíčové části nového trestního řádu, jež však zatím nijak nezasahují do právní úpravy trestního institutu vazby. Proto by níže uvedené názory autorky *de lege ferenda* mohly alespoň zčásti působit jako určitá vodítka pro změnu právní úpravy vazby, jež byla od roku 1961 mnohokrát zásadně novelizovaná.

¹⁸ *Novela trestního řádu* [online]. Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/zmeny-v-legislative/vyslo-ve-sbirce-zakonu/novela-trestniho-radu> [cit. 28. 4. 2019].

¹⁹ *Červencové novely trestních zákonů a co přináší nového* [online]. Dostupné na: <https://www.iurium.cz/2016/10/17/cervencove-novely-trestnich-zakonu/> [cit. 28. 4. 2019].

3 Vazba jako zákonný institut omezení lidských práv z pohledu ústavněprávního

Mezi výrazný zásah do osobní svobody jedince, která působí *erga omnes* a je nezadatelná a nezcizitelná, se řadí i rozhodnutí o vazbě. Osobní svoboda je zaručena, což garantuje LZPS a stát se jí zavazuje chránit nejen mocí soudní ale i mocí zákonodárnou a výkonnou. Součástí ústavního pořádku garantující osobní svobodu jednotlivce je nejen LZPS a Ústava ČR, ale i mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament ČR souhlas a jimiž je ČR vázána, přičemž při textové kolizi mají jejich ustanovení před českými zákony přednost. Vazba je tak procesním institutem trestního práva, který dlouhodobě zasahuje do lidských práv a svobod. Je považováno za nutné zmínit, že osoba je v této situaci zbavena osobní svobody již v době, kdy není pravomocně odsouzena, a v souvislosti se zásadou presumpce neviny je po celou dobu považována za nevinnou.

Institut vazby zasahuje do jednoho z nejdůležitějších základních práv – práva na osobní svobodu, přičemž ESLP se k tomuto vyjádřil tak, že omezení osobní svobody je natolik závažným opatřením, že rozhodnutí o vazbě musí být předem zváženo s ohledem na jiná, méně přísná opatření, jež nejsou dostatečná pro zajištění individuálního nebo veřejného zájmu, který si nárokuje zbavení osobní svobody jedince, přičemž rozhodnutí o zbavení osoby musí být nezbytné.²⁰

3.1 Lidská práva a jejich zakotvení v závazných dokumentech

Vazbu je možné definovat jako zákonný institut zásahu a omezení lidských práv člověka. V souvislosti s tématem vazby by bylo vhodné nastínit problematiku lidských práv a jejich zakotvení v dokumentech, které jsou pro státy ale zejména pro ČR závazné. S ohledem na osobní svobodu, kterou je díky zákonnému institutu vazby možno omezit, je důležité nejdříve vysvětlit pojem lidských práv jako celku.

Organizace spojených národů vytvořila ucelený soubor základních lidských práv, přičemž definovala i jejich rozdělení, a to na občanská, kulturní, hospodářská, politická a sociální práva. Kromě jejich definice a rozdělení stanovila i prostředky na jejich podporu a ochranu. Mimo jiné pomáhá organizace

²⁰ Rozsudek ESLP ve věci *Župa proti ČR* ze dne 26. května 2011, stížnost č. 9822/07.

státům při plnění povinností z těchto práv plynoucích.²¹ Lidská práva můžeme definovat jako soubor norem mezinárodního práva, který zaručuje svobodu a důstojnost jednotlivci díky přiznání práv a oprávnění. Tato práva jsou universální a chrání jednotlivce. Lidská práva jsou daná jednotlivci jako práva, která jsou mu vlastní od narození. Práva a svobody jsou pro všechny bez rozdílu a bez ohledu na stát, kde žijí. Lidská práva jsou v zemích přijímána do textů ústav, potažmo v ČR jsou zakotvena v LZPS. Je nutné zdůraznit, že jsou přirozená a právně závazná. Lidská práva stojí nad ostatními zákonnými zásadami a normami, existují nezávisle na nich a zásahy do nich smí být pouze takové, aby neporušily podstatu daného přirozeného práva. V rámci kapitoly se budeme zabývat lidskými právy klasickými, která směřují především k omezení státní moci a pojí se s lidskou osobností jako takovou. Oproti tomu hospodářská a sociální práva spíše předpokládají, že zde bude převládat zásah státu. Existuje několik dělení lidských práv. Pro rigorózní práci je dle autorky nejvhodnější rozdělit lidská a občanská práva na tři skupiny: pro tuto práci důležitá osobní práva a svobody, druhou skupinu tvoří politická práva a svobody a třetí skupina zahrnuje sociální, hospodářská a kulturní práva.²²

Ochrana lidských práv na mezinárodní úrovni je zakotvena ve Všeobecné deklaraci lidských práv a svobod, která byla přijata na Valném shromáždění ve 40. letech 20. století. Organizace spojených národů vytvořila vznikem Deklarace ucelený soubor právních norem na ochranu lidských práv.²³ Deklarace stanovila jako první základní ochranu lidských práv a od svého přijetí byla přeložena do více než 500 jazyků, přičemž byla inspirací i pro ústavy jednotlivých států.²⁴ V souvislosti s ochranou lidských práv na mezinárodní úpravu nesmíme opomenout ani Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, který byl přijat Organizací spojených národů v 60. letech 20. století. Na evropské úrovni jsou lidská práva zakotvena zejména v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, která byla sjednána Radou Evropy. Problematika základních lidských práv je v ČR stanovena v ústavním zákoně č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky a v ústavním zákoně č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

²¹ UN [online]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/sections/issuesdepth/> [cit. 14. 8. 2019].

²² GRÝGAR, Jiří. *Ochrana základních práv v Evropské unii*. 1. vydání. Praha: IFEC, s.r.o., 2001, str. 12-14. ISBN 80-86412-13-X.

²³ *Lidská práva* [online]. Dostupné na: <http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/> [cit. 9.11. 2018]

²⁴ UN [online]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/sections/issuesdepth/> [cit. 14. 8. 2019].

Tyto mezinárodní dokumenty jsou dle názoru autorky nejvýznamnějším pokrokem vpřed k ochraně lidských práv.

3.2 Osobní svoboda jako základní lidské právo člověka

„Osobní svoboda, nebo též právo na osobní svobodu, bývá považována za východisko všech ostatních základních práv a svobod, jež tak mohou být považovány za její výrony. Předpokladem pro uplatnění svobody člověka v tomto nejširším smyslu je pochopitelně stav nedotčené fyzické existence a uznání člověka jako svéprávné entity-Listina to systematicky vystihuje předřazením práva na život (čl. 6), práva na právní způsobilost (čl. 5) a nedotknutelnosti osoby (čl. 7), neboť teprve živý, svéprávný a nespoutaný člověk může být skutečně svobodným.“²⁵

Vývoj ochrany osobní svobody můžeme časovat do dávné minulosti, kdy se nejprve zabývala především uvězněním. Již ve 13. století byl v Magně Chartě Libertatum dáván zřetel na dodržování zákonnosti uvěznění, aby osoba nebyla zbavena svobody svévolně.²⁶ V souvislosti s historickým vývojem nesmíme opomenout ani tzv. Habeas Corpus Act z roku 1678, který prosazoval ochranu lidského individua proti autokratům, kteří zlovolně zneužívali svoji moc.²⁷ Postupem času bylo právo na ochranu osobní svobody začleňováno do významných právních dokumentů, jejíž ochrana se postupem času zvyšovala.

3.3 Zakotvení práva na osobní svobodu na mezinárodní úrovni

V souvislosti s touto podkapitolou by bylo nejprve vhodné vysvětlit právní závaznost mezinárodních dokumentů ve vztahu k právnímu řádu ČR. V roce 2001 byla přijata novela Ústavy ČR pod č. 395/2001 Sb., která deklarovala povinnost ČR dodržovat závazky plynoucí z mezinárodního práva. Mezinárodní smlouvy, které jsou pro ČR závazné, mají v případě textové kolize s českým právním řádem přednost. Tyto smlouvy vyžadují souhlas Parlamentu ČR a spadají sem smlouvy o přenosu některých pravomocí orgánů ČR na mezinárodní organizaci nebo instituci, smlouvy upravující práva a povinnosti osob, smlouvy spojenecké,

²⁵ Citace: WAGNEROVÁ, Eliška; ŠIMÍČEK Vojtěch; LANGÁŠEK Tomáš a kol. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. In: ASPI [právní informační systém], právní stav komentáře je ke dni 30.9.2011. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 9. 11. 2019].

²⁶ tamtéž

²⁷ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2010, str. 288. ISBN: 978-80-7380-261-5.

mírové a jiné politické smlouvy, z nichž vzniká členství ČR v mezinárodní organizaci, hospodářské smlouvy, které jsou obecné povahy a jako poslední smlouvy o dalších věcech, jejichž úprava je vyhrazena zákonu dle čl. 49 Ústavy.²⁸

Ústava však vztah k mezinárodním dokumentům o lidských právech ve svých člancích neupravuje. Čl. 112 Ústavy obsahuje taxativní výčet dokumentů tvořících ústavní pořádek, v němž tyto dokumenty chybí. Avšak z judikatury lze dovodit, že se v souvislosti s čl. 112 Ústavy přihlíží k čl. 1. odst. 2, který stanovuje, že ČR dodržuje závazky pro ni plynoucí z mezinárodního práva.

Z hlediska mezinárodní významnosti byly pro následující odstavce vybrány tři mezinárodní dokumenty, a to Všeobecná deklarace lidských práv, jež je celosvětově významným pramenem, Evropská úmluva o ochraně lidských práv, která je významná zejména z hlediska evropského práva a Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, který je závazný celkem pro 168 států.

3.3.1 Všeobecná deklarace lidských práv

Všeobecnou deklaraci lidských práv přijalo Valné shromáždění OSN v roce 1948 jako nezávazné prohlášení. Deklarace byla vytvořena k podpoře lidských, občanských, hospodářských a sociálních práv s cílem svobody, spravedlnosti a míru ve světě.²⁹

článek 3

Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.

článek 29

(2) Každý je při výkonu svých práv a svobod podroben jen takovým omezením, která stanoví zákon výhradně za tím účelem, aby bylo zajištěno uznávání a zachování práv a svobod ostatních a vyhověno spravedlivým požadavkům morálky, veřejného pořádku a obecného blaha v demokratické společnosti.³⁰

Deklarace hovoří o osobní svobodě v čl. 3 a čl. 29, přičemž se o osobní svobodě zmiňuje velmi obecně, o čemž svědčí i pouze jedna stručná věta. Osobní svoboda se nachází v tomto článku ještě spolu s právem na život a osobní

²⁸ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2010, str. 175-179. ISBN 978-80-7380-261-5.

²⁹ VESELÝ, Libor. *Historie lidských práv* [online]. Dostupné na: <https://www.parlamentnilisty.cz/profil/Libor-Vesely-48704/clanek/Historie-lidskych-prav-34021>. [cit. 1. 11. 2018].

³⁰ Citace: OSN [online]. *Všeobecná deklarace lidských práv, čl. 3 a čl. 29*, 1948. Dostupné na: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/UDHR_2016_CZ_web.pdf. [cit. 9.11. 2018].

bezpečnost. Ust. čl. 29 odst. 2 obsahuje možnost zásahu do osobní svobody pouze v souladu se zákonem.

3.3.2 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

ČR je od svého vzniku smluvní stranou Paktu, jelikož převzala všechny mezinárodní závazky České a Slovenské federativní republiky. Pakt byl podepsán v roce 1968 a ratifikován v roce 1975.³¹ Tento mezinárodní dokument zaručuje občanům dodržování občanských a politických práv a je pro ČR závazný. Právo na osobní svobodu je v tomto mezinárodním dokumentu stanoveno v čl. 9.

Čl. 9

1. Každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost. Nikdo nesmí být svévolně zatčen nebo zadržen. Nikdo nesmí být zbaven svobody kromě případů, kdy se tak stane na základě zákona a ve shodě s řízením, jež je stanoveno zákonem.

2. Každý, kdo je zatčen, musí být v době zatčení seznámen s důvody svého zatčení a musí být neprodleně informován o obviněních proti němu vznesených.

3. Každý, kdo je zatčen nebo zadržen na základě obvinění z trestného činu, musí být neprodleně předveden před soudce nebo jiného úředníka, který je zákonem zmocněn vykonávat soudcovskou pravomoc, a má právo na trestní řízení v přiměřené době nebo na propuštění. Není obecným pravidlem, aby osoby čekající na trestní řízení byly drženy ve vazbě; propuštění může však být podmíněno zárukami, že se dostaví k trestnímu řízení v jakémkoli jiném stadiu soudního řízení a k vynesení rozsudku.

4. Každý, kdo je zatčen nebo se nalézá ve vazbě, má právo na řízení před soudem tak, aby soud mohl rozhodnout bez prodlení o právoplatnosti jeho zadržení a nařídít jeho propuštění, jestliže vazba není zákonná.

5. Každý, kdo se stal obětí nezákonného zatčení nebo vazby, má vymahatelné právo na náhradu.³²

Pakt zakotvuje právo na svobodu a osobní bezpečnost v čl. 9, kdy současně upravuje i zákaz svévolného zatčení či zadržení a zákaz zbavení osoby bez zákonného zmocnění. Ostatní odstavce obsahují procesní záruky. Čl. 9 Paktu se velmi podobá čl. 8 LZPS, o kterém bude pojednáno níže.

³¹ Vyhláška ministra zahraničních věcí ČSSR č. 120/1976 Sb. o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

³² Citace: Vyhláška ministra zahraničních věcí ČSSR č. 120/1976 Sb. o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, čl. 9.

3.3.3 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Úmluva obsahuje ve znění protokolů kategorie základních lidských práv. O právu na osobní svobodu a osobní bezpečnost hovoří Úmluva jako o právu osobním, které patří do první kategorie lidských práv v Úmluvě, a obsah těchto práv je nejrozsáhlejší. Právo na osobní svobodu a osobní bezpečnost tradičně obsahuje garanci osobní nedotknutelnosti ze strany státních orgánů za předpokladu, že by tak bylo činěno nezákonně. Právo na osobní bezpečnost je v současné době chápáno spíše jako právo, které zaručuje osobní bezpečnost před kriminálními činy.³³ Osobní svoboda a její ochrana je stanovena v Úmluvě v čl. 5, přičemž pro téma rigorózní práce jsou v odst. 1 důležitá první tři písmena.

Čl.5

Právo na svobodu a osobní bezpečnost

1. Každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost. Nikdo nesmí být zbaven svobody kromě následujících případů, pokud se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem:

a) zákonné uvěznění po odsouzení příslušným soudem;

b) zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby proto, že se nepodrobila rozhodnutí vydanému soudem podle zákona, nebo proto, aby bylo zaručeno splnění povinnosti stanovené zákonem;

c) zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit jí ve spáchání trestného činu nebo v útěku po jeho spáchání;

...

2. Každý, kdo je zatčen, musí být seznámen neprodleně a v jazyce jemuž rozumí, s důvody svého zatčení a s každým obviněním proti němu.

3. Každý, kdo je zatčen nebo jinak zbaven svobody v souladu s ustanovením odstavce 1 písm. c) tohoto článku, musí být ihned předveden před soudce nebo jinou úřední osobu zmocněnou zákonem k výkonu soudní pravomoci a má právo být souzen v přiměřené lhůtě nebo propuštěn během řízení. Propuštění může být podmíněno zárukou, že se dotčená osoba dostaví k přelíčení.

4. Každý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jiným způsobem, má právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné.

³³ BLAHOŽ, Josef; KLÍMA, Karel; SKÁLA, Josef a kol. *Ústavní právo Evropské unie*. 1. vydání. Dobrá voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2003, str. 463-465. ISBN: 80-86473-48-1.

5. Každý, kdo byl obětí zatčení nebo zadržení v rozporu s ustanoveními tohoto článku, má nárok na odškodnění.³⁴

Čl. 5 Úmluvy má bránit tomu, aby jednotlivec byl nezákonně zbaven osobní svobody. Právo na osobní svobodu je v Úmluvě druhým nejdůležitějším zakotveným právem a požaduje, aby zbavení osobní svobody bylo v souladu s právem státu, a aby byl naplněn jeden ze šesti taxativně stanovených důvodů uvedených ve výše uvedeném odst. 1. Zbylé čtyři odstavce obsahují procesní záruky pro osobu zbavenou práva na osobní svobodu.³⁵ Čl. 5 Úmluvy, a to odst. 1 písm. c) a odst. 2-5 určuje režim, kterému v českém státě podléhají instituty zadržení, omezení osobní svobody, zatčení a vazba.³⁶

Čl. 5 Úmluvy si je svou úpravou vazby blízký TrŘ. Důvody vazby jsou stanoveny v Úmluvě v čl. 5 odst. 1 písm. c), ze kterého plyne, že předpokladem vazby je důvodné podezření ze spáchání TrČ a oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit osobě ve spáchání TrČ, nebo v útěku po jeho spáchání. Důvodné podezření je v čl. 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy dáno alternativně. Obava vzniklá ze spáchání TrČ a obava z útěku přímo navazuje na ust. § 67 písm. a), b), c) TrŘ, zatímco důvodné podezření je obsaženo v tzv. větě ust. § 67 TrŘ. Úmluva zde oproti TrŘ obsahuje tři alternativní skutečnosti, zatímco TrŘ považuje první ze skutečností daných v Úmluvě za obligatorní podmínku vazby, tedy existenci důvodného podezření ze spáchání TrČ, a k tomu dále vyžaduje kumulativně splnit některý z alternativně uvedených důvodů vazby a další podmínky obsažené v dovětku ust. § 67 TrŘ.³⁷

Úmluva obsahuje taxativní výčet situací rozhodných pro vzetí osoby do vazby a mimo jiné vykládá přezkum vazby širěji, než je tomu v LZPS. Úmluva totiž stanoví, že každý, kdo byl zbaven osobní svobody, má právo nechat zákonnost rozhodnutí o zbavení osobní svobody přezkoumat soudem, a to i

³⁴ Citace: Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb. o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobody a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, čl. 5.

³⁵ HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika, Judikatura a řízení před soudem pro lidská práva*. Praha: Linde Praha, a.s., 2003, str. 115-129. ISBN: 80-7201-417-X.

³⁶ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. 1. vydání. Praha: NAKLADATELSTVÍ ORAC, s.r.o., 2002, str. 212. ISBN: 80-86199-57-6.

³⁷ KRATOCHVÍL, Vladimír. *Vazba v trestním řízení z pohledu Listiny základních práv a svobod a Evropské úmluvy o lidských právech*. Kriminální věda, časopis pro kriminální vědu a praxi, 1993, č. 2, str. 144-153.

přestože byl zbaven svobody zákonným způsobem.³⁸ ESLP dále konstatoval, že zbavení osobní svobody člověka je v souladu se zákonem pouze v situaci, kdy ke zbavení došlo na základě některého taxativního důvodu uvedeného právě v čl. 5 odst. 1 Úmluvy.³⁹ Pokud není soudem dostatečně odůvodněna nezbytnost zadržení ani vazby obviněného podle taxativně uvedeného důvodu v čl. 5 odst. 1 Úmluvy, považuje ESLP toto rozhodnutí za svévolné zbavení osobní svobody, čímž je porušen čl. 5 Úmluvy.⁴⁰

3.4 Osobní svoboda a české právo

Osobní svoboda jako základní lidské právo je zakotvena v ústavním zákoně č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. Čl. 8 LZPS obsahuje ústavní záruku osobní svobody pro jednotlivce a případy, kdy toto lidské právo může být omezeno.

Koncepce čl. 8 LZPS rozšiřuje ústavní garanci nedotknutelnosti zejména fyzické osoby. Učebnice ústavního práva spojují čl. 8 s články následujícími, a to čl. 9 a čl. 10. Osobní svobodu spojují s pojetím svobodné existence, aktivity a prosperity člověka. Čl. 8 je dle učebnicového výkladu v souvislosti s jeho obsahem chápán jako konkrétní procesní ochrana před zásahy veřejné moci. LZPS zde určuje principy a meze obsahu zejména trestního práva pro situace uvedené v odst. 2-6 čl. 8 LZPS. Pokud LZPS uvádí, že osobní svoboda je zaručena, jistě s tím souvisí i čl. 7, který stanovuje legislativní zabezpečení a mocenské zajištění jednotlivých principů státní moci.⁴¹

Článek 8

(1) Osobní svoboda je zaručena.

(2) Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Nikdo nesmí být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát smluvnímu závazku.

(3) Obviněného nebo podezřelého z trestného činu je možno zadržet jen v případech stanovených v zákoně. Zadržovaná osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 48 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu. Soudce musí zadržovanou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě, nebo ji propustit na svobodu.

³⁸ Rozsudek ESLP ve věci *De Wilde, Ooms a Versyp proti Belgii*, ze dne 18. června 1971, stížnost č. 2832/66, 2835/66 a 2899/66.

³⁹ Rozsudek ESLP ve věci *Erkalo v. Nizozemí*, ze dne 2. září 1998, stížnost č. 23807/94.

⁴⁰ Rozsudek ESLP ve věci *Navalnyj v. Ruská federace*, ze dne 15. listopadu 2018, stížnost č. 29580/12, 36847/12, 11252/13, 12317/13 a 43746/14.

⁴¹ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2010, str. 287-289. ISBN: 978-80-7380-261-5.

(4) Zatknout obviněného je možno jen na písemný odůvodněný příkaz soudce. Zatčená osoba musí být do 24 hodin odevzdána soudu. Soudce musí zatčenou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě nebo ji pustit na svobodu.

(5) Nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu.

(6) Zákon stanoví, ve kterých případech může být osoba převzata nebo držena v ústavní zdravotnické péči bez svého souhlasu. Takové opatření musí být do 24 hodin oznámeno soudu, který o tomto umístění rozhodne do 7 dnů.⁴²

Osobní svoboda zajišťuje celkovou ochranu integrity člověka a je jedním z dílčích aspektů jeho nedotknutelnosti. Princip osobní svobody je vybudován na třech dílčích principech. Požadavek zdržení se nepřiměřených zásahů do základních práv a osobních svobod a šetření osobnosti v mezích daných povahou omezení je vyjádřen v principu zdrženlivosti a minimalizace. Princip zajišťovací má zajistit osobu pro určité účely, které jsou stanoveny zákonem. Poslední princip je tzv. ochranný, který zajišťuje ochranu osoby omezením osobní svobody, ale zároveň má zajistit i ochranu ostatních osob před jejím chováním.⁴³ Osobní svoboda se řadí mezi práva přirozená a vztahuje se mimo jiné i na trestní řízení. Jak je uvedeno v citovaném ustanovení výše, může být omezena pouze způsobem a v rozsahu, který vyplývá ze zákona či výše citovaného ustanovení.

Výše citovaný čl. 8 v odst. 1 zaručuje osobní svobodu. Tím je míněno její chránění mocí zákonodárnou, výkonnou, ale i soudní. Právo na osobní svobodu má každý člověk, a to bez rozdílu od svého narození do smrti. Právo na osobní svobodu působí *erga omnes*, je nezcizitelné a nezadatelné. Následkem porušení práva na osobní svobodu či porušením osobní svobody je její odnětí či omezení. Odst. 2 ve větě první obsahuje ustanovení o zákazu stíhání nebo zbavení osobní svobody jinak než z důvodu stanovených zákonem. Slovo stíhání zde chápeme jako stíhání v rámci trestního stíhání, kdy osobní svoboda je omezena za předpokladu, že osoba doposud byla stíhána na svobodě. Oproti tomu zbavení osobní svobody zde chápeme jako jakékoliv odnětí svobody či jiný zásah do ní, avšak nejen během trestního řízení. Pokud zákon stanovuje přípustnost zásahu do osobní svobody, kde důvodně nebude zasahováno do tohoto práva nad míru

⁴² Citace: Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, čl 8.

⁴³ KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 652-653. ISBN: 80-86898-44-X.

nezbytnou, je nutné, aby byl stanoven i způsob jeho provedení. Zásada zákonného stíhání uvedená v odst. 2 je v TrŘ aplikována v několika ustanoveních, o čemž bude pojednáno v kapitolách níže uvedených. Odst. 3-5 výše citovaného ustanovení jsou pro tuto rigorózní práci rozhodující, jelikož se zabývají nejen institutem vazby jako takovým, ale obsahují i dva zajišťovací prostředky, a to zadržení a zatčení. Odst. 3 obsahuje předpoklady, které musí být naplněny proto, aby byla osoba zadržena po právu. Zadržení je krátkodobé omezení osobní svobody člověka. Podmínky institutu zadržení jsou stanoveny na ústavní úrovni, kdy například u lhůt týkajících se institutu není dán prostor pro úpravu podmínek v zákoně, avšak konkrétní podmínky zadržení dané osoby jsou stanoveny v TrŘ. Odst. 4 se týká trestního institutu zatčení. Je důležité zmínit, že odst. 3 a odst. 4 jsou stanoveny na ústavní úrovni silně kazuisticky a z velké části nepřipouští prostor pro zákonnou úpravu. Odst. 5 je též důležitý pro trestní řízení a zejména pro tuto rigorózní práci, jelikož se týká institutu vazby. Oproti předchozím dvěma odstavcům je tato úprava velmi obecná a ponechává tak prostor zákonu, který upravuje nejen podmínky vazby, ale i dobu jejího trvání.⁴⁴ Odst. 6. se zabývá omezením osobní svobody, pokud je osoba převzata či držena v ústavní zdravotnické péči, což však není stěžejním odstavcem pro téma týkající se vazby.

3.5 Srovnání Ústavy ČR a ústav jiných evropských zemí s ohledem na osobní svobodu

S ohledem na přistoupení ČR do EU v roce 2004 je vhodné poukázat na podobnost právní úpravy ochrany lidských práv, a to zejména práva na osobní svobodu. Byly vybrány tři země, které jsou členkami EU, a to Lucembursko, Slovensko a Irsko. Je nutné podotknout, že tyto země mají základní lidská práva a svobody zakotveny ve svých Ústavách, čímž je ČR díky existenci LZPS jedinečnou.

Lucemburská ústava chrání osobní svobodu člověka v čl. 12, který obsahuje celkem tři odstavce. Jako je tomu v čl. 8 LZPS, zaručuje čl. 12 lucemburské ústavy ve svém odst. 1 osobní svobodu. Odst. 3 stanovuje zákonné soudní stíhání, tedy stíhání pouze v případech a formách stanovených zákonem. Odst. 3 se dále věnuje i zákonnému odůvodnění soudního příkazu v rámci zatčení

⁴⁴ PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústava a ústavní řád České republiky, komentář 2. díl, práva a svobody*. 2. doplněné a podstatně rozšířené vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2002, str. 85-86. ISBN: 80-7201-391-2.

osoby při činu, kdy tento příkaz musí být předložen nejpozději do 24 hodin od zatčení.⁴⁵

Ústava Irska obsahuje čl. 40, který je obsahem kapitoly osobní práva, a jehož odst. 4 je ochranným ustanovením osobní svobody. Ústava zde hovoří o zákazu zbavení osobní svobody jiným než zákonným způsobem. Pokud by osoba měla dojem, že je nezákonně zadržována, lze podat stížnost Vrchnímu soudu, který následně rozhodne o zákonnosti a důvodnosti tohoto zadržení. Irská ústava však při zkoumání zákonnosti zadržování osoby je specifická ve své dvojinstančnosti. Tedy, pokud Vrchní soud dospěje k závěru, že zadržená osoba je zadržena v souladu se zákonem, avšak tento zákon je v rozporu s ústavním pořádkem či je neplatný, postoupí věc Nejvyššímu soudu. Ten rozhodne o platnosti zákona a Vrchní soud mezitím může propustit zadrženou osobu na svobodu na základě kauce a podmínek jím stanovených do doby rozhodnutí Nejvyšším soudem. Kauce však může být zamítnuta u závažných TrČ, pokud by se tím mělo zabránit dalšímu páčání závažných TrČ.⁴⁶

Slovenská ústava obsahuje ochranu práva na osobní svobodu v čl. 17. Tento článek je prakticky totožný s čl. 8 LZPS. Oproti LZPS však slovenská ústava má zkrácený čas na propuštění osoby na svobodu či jejímu odevzdání soudu. Zde je místo 48 hodin, které jsou stanoveny LZPS, stanoven čas pouze 24 hodin. Slovenská ústava zde má navíc doplněný ještě odst. 7, který obsahuje nutnost písemného příkazu soudu na zkoumání duševního stavu osoby obviněné ze spáchání TrČ, což se však této práce netýká.⁴⁷

Závěrem je vhodné poukázat na podobnost jednotlivých ustanovení ústav jiných států, které byly uvedeny výše a jsou součástí EU, s porovnáním s LZPS. Všechny tyto ústavy zaručují dostatečnou ochranu osobního práva, a to práva na osobní svobodu. Všechny země se řídí svými ústavními právními předpisy a dále i Úmluvou, čímž ochranu tohoto práva dostatečně zakotvují.

⁴⁵ Constituion [online]. *TEXTE DE LA CONSTITUTION DU GRAND-DUCHE DE LUXEMBOURG*, ch. 12, 1868. Dostupné na: <http://data.legilux.public.lu/file/eli-etat-leg-recueil-constitution-20161020-fr-pdf.pdf>. [cit. 14. 11. 2018].

⁴⁶ Constituion [online]. *CONSTITUTION OF IRELAND*, ar. 40, 1937. Dostupné na: <http://archive.constitution.ie/reports/ConstitutionofIreland.pdf> . [cit. 14. 11. 2018].

⁴⁷ Ústavní zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenské republiky, čl. 17.

3.6 Shrnutí

Závěrem lze shrnout, že právo na osobní svobodu garantované na ústavní a mezinárodní úrovni není absolutní povahy. Jak úroveň mezinárodní, tak úroveň ústavní připouští výjimky ze záruky garance osobní svobody, přičemž provedení výjimek je již na úrovni podústavní, a to zejména v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, jež zakotvuje tzv. zajišťovací prostředky k zajištění osob v rámci trestního řízení.

Ochrana osobní svobody je v současné době na velmi dobré úrovni. Vysoká úroveň se odráží nejen v zakotvení ochrany osobní svobody na úrovni mezinárodní v mezinárodních smlouvách a na úrovni vnitrostátní v právních předpisech, ale také v následném hájení práva, kdy se lze svého práva domoci nejen u orgánů vnitrostátních, ale také u ESLP, jež případně precizuje jejich rozhodnutí, čímž je osobám, jimž bylo právo na osobní svobodu nezákonně uzmuuto, poskytována výrazně vyšší ochrana.

4 Vazba v současném trestním právu

V současném zákonu č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, nalezneme v první části hlavy IV. nesoucí název *“Předběžná opatření a zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení“*. K zajištění účelu trestního řízení stanoveného v ust. § 1 odst. 1 TrŘ je nutné, aby byla zabezpečena přítomnost osob a věcí, které jsou v daném trestním řízení potřeba. V této kapitole nesmí být opomenuta garance ústavně zaručených lidských práv a svobod, do kterých je právě díky hlavě IV. TrŘ zasahováno, avšak pouze jen na základě zákonných důvodů a způsobem, který stanoví zákon.

Institut vazby je zakotven v oddílu prvním hlavy IV. části první TrŘ, kdy tato úprava obsahuje celkem osm paragrafů, jež některé jsou rozděleny ještě na písmena. V TrŘ je definován pojem vazby, jednotlivé důvody vazby, rozhodování o vazbě a době jejího trvání a v neposlední řadě možnosti nahrazení vazby. Oproti tomu výkon vazby stanoví zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby a prováděcí vyhláška č. 109/1994 Sb., řád výkonu vazby. Nelze zde opomenout ani zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže a zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, které stanovují podmínky tzv. specifických důvodů vazby, jež budou uvedeny v podkapitole níže.

Vazba je jedním ze zajišťovacích institutů, který omezuje osoby na jejich osobní svobodě a obviněný se zajišťuje pro trestní řízení a výkon trestu. Vazbu lze uvalit na osobu pouze za předpokladu, že zamýšleného účelu nelze dosáhnout jinak. Ve svých ustanoveních TrŘ stanoví, že do vazby lze vzít pouze osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání a z konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, o které bude pojednáno v podkapitolách níže uvedených.

Václav Mandák, jehož definici vazby je možné považovat za nejvýstižnější, považuje vazbu za institut trestního řízení, kdy na základě rozhodnutí orgánu v trestním řízení je obviněný dočasně zbaven osobní svobody z důvodu, aby mu bylo zabráněno se skrývat, mařit nebo ztěžovat objasnění věci nebo pokračovat v trestné činnosti.⁴⁸

⁴⁸ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, str. 65.

V případě vazby bychom mohli hovořit i o tzv. předpokladech vazby. Prvním předpokladem vazby je existence obviněného, tedy osoby, vůči níž bylo zahájeno trestní stíhání. Za druhý předpoklad je důležité stanovit důvodnost trestního stíhání, tedy existenci konkrétních skutečností, které byly zjištěny a nasvědčují závěr o spáchání TrČ právě daným obviněným uvedeným ve větě předchozí. Třetím předpokladem je existence zákonem stanoveného vazebního důvodu. Čtvrtým předpokladem vazby je, že je jedním ze zajišťovacích prostředků a v daném případě bude brána jako adekvátní opatření, které předpokládá právě zajištění charakteristických znaků vazby uvedených níže. Pátým předpokladem je absence okolností, které vzetí do vazby vylučují. Jako předpoklad vazby nesmí být opomenuto ani rozhodnutí soudu.

Otázka týkající se důvodnosti trestního stíhání v rámci rozhodování o vazbě byla dle autorky správně vyřešena zejména novelou z roku 2001, o které bylo pojednáno výše. Obecné předpoklady vazby tak neobsahují výhrady a odpovídají demokratickému právnímu státu.

4.1 Charakteristické znaky institutu vazby

Vazba nemá povahu sankční ani výchovnou. Institut vazby nesmí být v žádném případě zneužíván k tomu, aby se obviněný, jenž je do vazby vzat, doznal. Vazba je institutem výjimečným a je vždy fakultativní. Osoba obviněná smí být zajištěna pouze na základě zákonných důvodů, pokud nelze cíle dosáhnout jinak a jeho základní práva a svobody musí být co nejvíce šetřeny.

4.1.1 Vázanost vazby na trestní stíhání

Podmínka zahájeného trestního stíhání je stanovena v ust. § 68 odst. 1 TrŘ, který zní: „(1) Vzít do vazby lze toliko osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání. Rozhodnutí o vazbě musí být odůvodněno též skutkovými okolnostmi.“⁴⁹ V právním řádu ČR, konkrétně v TrŘ, je stanoveno, že osobu lze vzít do vazby pouze za předpokladu, že se jedná o osobu obviněnou. Osoba obviněná je definovaná v ust. § 32 TrŘ, jež stanoví, že o osobu obviněnou se jedná v případě, kdy proti ní bylo zahájeno trestní stíhání. O zahájení trestního stíhání rozhoduje ve svém usnesení policejní orgán, pokud zjištěné a odůvodněné skutečnosti

⁴⁹ Citace: Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 68 odst. 1.

nasvědčují prověřováním tomu, že byl spáchán TrČ a že jej spáchala konkrétní osoba. Dokud takto policejní orgán nerozhodne a usnesení nebude osobě doručeno, není možné, aby zde byl dán zákonný důvod pro vzetí do vazby.

4.1.2 **Ultima ratio**

Tento znak si je velmi blízký se znakem zdrženlivosti a proporcionality. Vazba je zásadně výjimečným institutem, který nastupuje v případě, kdy nelze užít jiného mírnějšího a vhodnějšího zajišťovacího opatření. S ohledem na tento znak při rozhodování soudu o tom, zda vezme osobu obviněnou do vazby, je potřeba zvážit, zda rozhodnutí o vzetí do vazby je skutečně nezbytné pro to, aby bylo zabráněno další trestné činnosti, o čemž pojednávají i jednotlivé důvody vazby, na základě kterých je osoba do vazby vzata.⁵⁰

Pokud bychom nahlédli do jednotlivých ustanovení TrŘ týkající se oddílu vazby, nalezneme několik paragrafů, které právě tuto zásadu odrážejí. Typicky zde můžeme hovořit o ustanoveních nahrazujících vazbu, a to konkrétně o peněžité záruce, dohledu, předběžném opatření či slibu obviněného.

Obecné soudy při rozhodování o vazbě musí ve svém rozhodnutí precizovat podmínky užití vazby. Tím, že je vazba brána jako krajní prostředek k ochraně správného průběhu trestního řízení, nemůže být považována za jakýsi výraz předběžného negativního hodnocení osoby umístěné do vazby, zejména s ohledem na jednoznačný negativní odsudek vazebně stíhané osoby i přes následné zproštění obžaloby.⁵¹

4.1.3 **Fakultativnost**

Institut vazby je vždy fakultativní, což znamená, že i přestože soud shledá důvodnost uvalení vazby na osobu obviněného, nemusí jej do ní vzít. Uvalení vazby na osobu obviněného se zásadně neužije tehdy, pokud by byla příliš přísným procesním zajišťovacím opatřením.⁵² Vazba je tedy institutem trestního

⁵⁰ RŮŽIČKA, Miroslav; ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, str. 371-372. ISBN: 80-7179-817-7.

⁵¹ BOUDA, Zbyněk. *Recentní judikatura k vazebním důvodům*. Trestní právo, 2009, č. 12, str. 16-20.

⁵² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář, 1. díl*, 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, str. 451. ISBN: 80-7179-405-8.

práva, který má být užit za předpokladu, že není vhodné či možné užit jiné mírnější zajišťovací prostředky.

Fakultativnost vazby je narušena u dvou zvláštních rozhodnutí o vazbě, a to při tzv. extradiční a předávací vazbě, o které bude pojednáno v podkapitolách uvedených níže. Tyto dvě vazby jsou obligatorní.

4.1.4 Zdrženlivost a přiměřenost

Co se týče zásady zdrženlivosti neboli přiměřenosti je stanoveno, že do vazby nebude vzata osoba obviněná, proti které je zahájeno trestní stíhání pro úmyslný TrČ, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro TrČ spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta, vyjma určitých okolností, pro které se tato omezení neužijí, což však bude nastíněno níže.⁵³ Zásada zdrženlivosti a přiměřenosti stanovuje, že vzít osobu obviněnou do vazby lze za předpokladu, že povede k dosažení účelu trestního řízení, a do základních lidských práv a svobod bude zasahováno pouze v nezbytné míře.

Při prostudování TrŘ se znak zdrženlivosti a přiměřenosti vazby odráží zejména v ust. § 72a či ust. § 68 odst. 2 TrŘ, tedy ve stanovení limitů vazby, dále například v ust. § 71 TrŘ, které vyžaduje přezkoumávání trvání důvodu vazby a v neposlední řadě například ust. §73 a ust. § 73 písm. a), která v TrŘ zakotvují instituty nahrazující vazbu.

4.1.5 Presumpce nevinny

Znak presumpce nevinny charakterizuje, že pokud byla na osobu obviněnou uvalena vazba, není zde prejudikováno, že byl TrČ spáchan právě touto osobou. Proto je nutné dodržovat zásadu, že do doby, dokud není soudem vyslovena vina na základě odsuzujícího rozsudku, nelze na toho, proti němuž se trestní řízení vede, hledět, jako by vinen byl. K tomu bude více uvedeno v kapitole “*Trestní institut vazby z pohledu veřejnosti*“.⁵⁴

⁵³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář, 1. díl*, 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, str. 452. ISBN: 80-7179-405-8.

⁵⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*, 1. vydání. Praha: Leges, 2010, str. 294. ISBN: 978-80-87212-30-1.

4.1.6 Vazba jako zajišťovací prostředek

Institut vazby má vždy jen zajišťovací funkci a slouží jako zajišťovací prostředek obviněného z důvodu, aby mu bylo zabráněno v maření a ztěžování při provádění důkazů, vyhýbání se trestnímu řízení nebo trestu, či aby mu bylo zabráněno v dokonání či páchání nové trestné činnosti. Je důležité zmínit, že vazba sama o sobě nemá mít nápravní ani sankční funkci, jelikož jejím účelem je pouhé zajištění osoby obviněného pro potřeby dalšího trestního řízení.⁵⁵ Se zřetelem na to, že vazba má pouze zajišťovací funkci (neplní sankční účel), nemůžeme vzetí do vazby pojímat jako zbavení osobní svobody, ale jako její omezení.⁵⁶

4.2 Důvody vazby

Zákon vyžaduje, aby při vzetí osoby do vazby bylo splněno několik podmínek, které již byly uvedeny výše jako tzv. předpoklady vazby. Podkapitola bude zaměřena na podmínku, která stanovuje, že osoba může být vzata do vazby za předpokladu, že z jejího jednání či dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava uvedena v písmenech a) - c) ust. § 67 TrŘ, a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky TrČ, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento TrČ spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost TrČ, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením, zejména uložením některého z předběžných opatření.⁵⁷

Co se týče dalších důvodů vazby, není možné opomenout ani následující ustanovení TrŘ, zejména ust. § 68 TrŘ, ust. § 72a odst. 3, ust. § 71 odst. 2 písm. b) či ust. § 350 písm. c) TrŘ, ale i ust. § 166 ZMJS a ust. § 206 ZMJS. O těchto, dalo by se říci specifických důvodech vazby, bude pojednáno zvlášť v podkapitole “*Kvalifikované důvody vazby*“ a dále v podkapitole “*Specifické důvody vazby*“.

Návětí ust. § 67 TrŘ stanovuje, že obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá

⁵⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*, 1. vydání. Praha: Leges, 2010, str. 294. ISBN: 978-80-87212-30-1.

⁵⁶ *Výše trestu jako jediný důvod vazby útekové*. [online]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyse-trestu-jako-jediny-duvod-vazby-utekove-93721.html> [cit. 17. 1. 2019].

⁵⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 67.

důvodná obava některého z jednání uvedeného pod písm. a) – c) ust. § 67 TrŘ, z čehož plyne, že konkrétní skutečnosti musí být vždy dostatečným podkladem pro odůvodnění některé z obav, přičemž soud při rozhodování o vzetí do vazby nemusí učinit naprosto jistý závěr, jelikož je to v reálném světě velmi často nemožné. Oproti tomu slovo důvodnost je nutné chápat jako vysokou míru jistoty soudce, že by zde jednání určené v ust. § 67 písm. a) – c) TrŘ mohlo nastat, jelikož zásah do osobní svobody obviněného je možný pouze na základě zákonného důvodu. Soud při rozhodování o vzetí osoby obviněné do vazby musí zkoumat všechny skutečnosti ve vzájemné souvislosti, které se později promítnou do rozhodnutí soudu, jelikož jen řádně odůvodněné rozhodnutí s odkazy na konkrétní okolnosti, které zakládají důvodnost vzetí obviněného do vazby, je v souladu s ústavním pořádkem ČR. Důvodnost vazby nemusí vyplývat přímo z jednání obviněného, s čím počítá i ust. § 67 TrŘ, které stanoví, že vazební důvod může vyplývat i z dalších konkrétních skutečností, které odůvodňují obavu z jednání určeného v ust. § 67 písm. a) - c) TrŘ. Typicky tomu tak může být v případech, kdy jiná osoba ovlivňuje svědky ve prospěch obviněného či se jiná osoba pokusí zorganizovat útěk do zahraničí, aby se tak obviněný trestnímu stíhání vyhnul.

Dovětek ust. § 67 TrŘ zavazuje soud, aby při rozhodování o vzetí osoby obviněné do vazby nebral v úvahu pouze důvody vazby uvedené v ust. § 67 písm. a) – c) TrŘ, ale aby dále hodnotil, zda zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, zda se jedná o TrČ, zda jsou zřejmé důvody k podezření, že jej spáchala osoba obviněného a přezkoumal fakultativnost vazby. Tedy, zda s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost TrČ nelze účelu vazby dosáhnout jiným opatřením, typicky opatřením předběžným dle ust. § 88b-o TrŘ.⁵⁸ Právě i z definice předběžného opatření v TrŘ je možné vyčíst, že je možné jej uložit jako náhradu vazby dle ust. § 67 písm. c) TrŘ. Soud nemůže vycházet z kompletně zjištěného skutkového stavu, jelikož v rámci přípravného řízení policejní orgán nemá toliko času, aby byl schopen zajistit většinu důkazů a z tohoto důvodu ani soudce sám nemůže dojít k naprosto jistému závěru, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, se stal, má všechny znaky TrČ a jsou zřejmé důvody k podezření, že tento TrČ

⁵⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 737-746. ISBN: 978-80-7400-465-0.

spáchal obviněný. Absenci jistého závěru zde nahrazuje dostatečný a rozumný předpoklad soudu pro odůvodněné podezření. Při rozhodování o vazbě může soud činit závěry o zjištěných skutečnostech i například z protokolů o vysvětlení, které nemají povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu.⁵⁹

Obecné soudy musí striktně při posuzování existence vazebních důvodů vycházet ze zjištěných konkrétních skutečností, které zakládají jednotlivé vazební důvody, a musí svědomitě posoudit, zda nelze účelu dosáhnout jinak a své úvahy náležitě odůvodnit.⁶⁰

4.2.1 Předběžné opatření jako institut nahrazující vazbu

Jak bylo uvedeno v odstavci výše, dovětek ust. § 67 TrŘ stanovuje, aby soud při rozhodování o důvodnosti vazby bral v úvahu i to, zda nelze účelu vazby dosáhnout jiným opatřením, kdy v Komentáři se hovoří o tzv. předběžném opatření. V rámci právní praxe je však zřejmé, že v “reálném světě“ se tomu tak neděje. Během většiny vazebních zasedání se i přes snahu obhájců, aby bylo obviněnému uloženo předběžné opatření, uvaluje vazba a o možnosti předběžného opatření se vůbec nerozhoduje. Jak již bylo řečeno, vazba je a má být institutem trestního práva, kterého má být užito za předpokladu, že není vhodné či možné užít jiné, mírnější zajišťovací prostředky. Z tohoto důvodu je vhodné do této kapitoly zařadit právě i podkapitolu, která poukáže na existenci předběžných opatření a jejich využití v praxi.

Možnost uložení předběžného opatření je zakotvena v ust. § 73 odst. 1 TrŘ, které stanovuje *„je-li dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. a) nebo c), může orgán rozhodující o vazbě ponechat obviněného na svobodě nebo ho propustit na svobodu, jestliže zároveň rozhodne o uložení některého z předběžných opatření.“*⁶¹

Vznikem zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, bylo potřeba novelizovat TrŘ. Novelizací TrŘ v roce 2013 byl zaveden institut tzv. předběžných opatření, který se nachází v části první, hlavě IV., v osmém oddílu TrŘ. Předběžná opatření mohou být během trestního řízení ukládána osobě obviněné od zahájení trestního stíhání po právní moc rozhodnutí, kterým trestní

⁵⁹ VICHEREK, Roman. *Důvody vazby*. Trestní právo, 2012, č. 9, str. 14-24.

⁶⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 7. dubna 2005, vedený pod sp. zn. I. ÚS 585/02.

⁶¹ Citace: Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 73 odst. 1.

řízení končí. Jedná se o taxativně vymezený okruh povinností, které slouží nejen k ochraně života, svobody a lidské důstojnosti obětí TrČ, ale také jako opatření, která nahrazují účel vazby za splnění určitých podmínek.⁶² TrŘ hovoří celkem o devíti druzích předběžných opatření: zákaz styku s poškozeným, osobami jemu blízkými nebo s jinými osobami, zejména svědky (dále jen “zákaz styku s určitými osobami“), zákaz vstoupit do společného obydlí obývaného s poškozeným a jeho bezprostředního okolí a zdržovat se v takovém obydlí (dále jen “zákaz vstupu do obydlí“), zákaz návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami, zákaz zdržovat se na konkrétně vymezeném místě, zákaz vycestování do zahraničí, zákaz držet a přechovávat věci, které mohou sloužit k páchání trestné činnosti, zákaz užívat, držet nebo přechovávat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky, zákaz hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek (dále jen “zákaz her a sázek“), a zákaz výkonu konkrétně vymezené činnosti, jejíž povaha umožňuje opakování nebo pokračování v trestné činnosti (dále jen “zákaz výkonu konkrétně vymezené činnosti“).⁶³ Předběžné opatření může být uloženo osobě obviněné za předpokladu, že bude opakovat trestnou činnost, pro níž je stíhána, dokoná TrČ, o který se pokusila, nebo vykoná TrČ, který připravovala nebo kterým hrozila, a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán a má všechny znaky TrČ, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento TrČ spáchala osoba obviněná, a s ohledem na osobu obviněnou a na povahu a závažnost TrČ, pro který je stíhána, nelze v době rozhodování o účelu předběžného opatření dosáhnout jiným opatřením. Další podmínkou pro uložení předběžného opatření je, že si jeho uložení vyžaduje ochrana oprávněných zájmů poškozeného, a to zejména ochrana jeho života, zdraví, svobody nebo lidské důstojnosti, nebo zájmů osob mu blízkých, nebo ochrana zájmů společnosti.⁶⁴ Principem předběžných opatření je zabránění obviněnému v pokračování trestné činnosti nebo odstranění její příčiny. Předběžná opatření mohou být ukládána osobě obviněné za jakýkoliv TrČ, čímž se výrazně liší od institutu vazby, jejíž uložení je omezeno na úmyslné TrČ, jejichž horní hranice převyšuje dva roky a na nedbalostní TrČ, jejichž horní hranice převyšuje tři roky. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona uvedla,

⁶² JELÍNEK, Jiří. *Předběžná opatření v trestním řízení*. Bulletin advokacie, 2013, č. 5, str. 27.

⁶³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 88c.

⁶⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 88b.

že předběžná opatření by měla sloužit jako náhrada vazby v případech vazby předstižné, jelikož ta slouží k zabránění dokonání nebo opakování trestné činnosti.⁶⁵

Základním odlišujícím znakem předběžných opatření od vazby je odlišení orgánu, který o nich rozhoduje. Zatímco o vazbě rozhoduje pouze soud, u předběžných opatření rozhoduje soud a o některých předběžných opatřeních v přípravném řízení i SZ. Dalším odlišujícím znakem je délka, zatímco vazba je časově omezená, u předběžných opatření tomu tak není.⁶⁶ Předběžná opatření jako alternativní institut vazby mají svůj význam i v tom, že na rozdíl od vazby mohou být využity i v případě, kdy podmínky pro uvalení vazby dány nejsou.⁶⁷ Je nutné zmínit, že pokud osoba obviněná neplní uložené předběžné opatření, jedním z důsledků může být i její vzetí do vazby.

4.2.2 Vazba útěková

Vazba útěková je definována v ust. § 67 písm. a) TrŘ, které zní: *„Obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest, a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením, zejména uložením některého z předběžných opatření.“*⁶⁸ Z definice vyplývá, že předmětným důvodem útěkové vazby je důvodná obava, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, aby se trestnímu stíhání vyhnul, což je vymezeno alternativně. Důvodnost obavy, že se bude skrývat či uprchne, musí být stanovena jednáním obviněného nebo dalšími konkrétními skutečностями, které jsou v definici útěkové vazby uvedeny demonstrativně a zákon do ustanovení zahrnuje skutkové podstaty nemožnosti

⁶⁵ JELÍNEK, Jiří. *Předběžná opatření v trestním řízení*. Bulletin advokacie, 2013, č. 5, str. 27-29.

⁶⁶ tamtéž

⁶⁷ *Předběžná opatření v trestním řádu*. [online]. Dostupné na: <http://www.lawportal.cz/predbezna-opatreni-v-trestnim-radu/> [cit. 10. 1. 2019].

⁶⁸ Citace: Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 67 písm. a).

zjištění totožnosti obviněného, neexistenci stálého bydliště obviněného a hrozbu vysokého trestu.

Všechny okolnosti, které jsou uvedeny v tomto ustanovení, nemusí být naplněny kumulativně a postačí kterákoliv okolnost z výše uvedených či dalších. Soud při rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby musí posuzovat nejen skutečnosti objektivní povahy, ale také reálné možnosti i okolnosti týkající se osoby obviněné.⁶⁹ Vazba úteková má za účel zajištění osoby obviněné při důvodné obavě, že se svou nepřítomností bude vyhýbat trestnímu stíhání nebo trestu.⁷⁰ Z výkladu zákonné podmínky konkrétní skutečnosti uvedené v ust. § 67 písm. a) TrŘ tak vyplývá, že důvod vyhýbání se trestnímu stíhání spočívá alternativně v důvodné obavě, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat a tato důvodnost vyplývá z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností, jejichž demonstrativní alternativní výčet již byl uveden výše.

Za konkrétní skutečnost, ze které bude vyplývat důvodná obava, že obviněný uprchne, nelze považovat zásadně každou cestu obviněného do ciziny či dočasné vzdálení se z místa bydliště. Soud musí vždy zkoumat, zda je v daném případě s ohledem na osobu obviněnou právě konkrétní důvodná obava, že by touto cestou či vzdálením se z místa bydliště skutečně uprchla. Takto musí soud posuzovat i důvodnou obavu co se týče skrývání se. Dále je kupříkladu stanoveno, že skutečnost, že se osoba obviněná nedostavila k hlavnímu líčení, ač byla řádně předvolána, neznamena, že se pokouší skrývat. S ohledem na znak fakultativnosti vazby musí soud použít mírnějších prostředků, pokud lze dosáhnout účelu vazby jiným způsobem, typicky tomu je v tomto případě např. předvedením osoby.⁷¹

Vzít osobu obviněnou do vazby na základě skutečnosti, že její totožnost nelze zjistit ihned, lze za předpokladu, že tato osoba nemá u sebe či na dosažitelném místě žádné osobní doklady, nemůže její totožnost potvrdit žádná věrohodná osoba anebo odmítá spolupracovat či uvádí o sobě nepravdivé údaje.⁷²

⁶⁹ MUSIL, Jan; KRATOCHVÍL, Vladimír; ŠÁMAL, Pavel a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2.přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2003, str. 309-310. ISBN: 80-7179-678-6.

⁷⁰ *K některým aspektům vazby útekové*. [online]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-nekterym-aspektum-vazby-utekove-106540.html>. [cit. 11. 1. 2019].

⁷¹ tamtéž

⁷² MUSIL, Jan; KRATOCHVÍL, Vladimír; ŠÁMAL, Pavel a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2.přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2003, str. 310. ISBN: 80-7179-678-6.

Co se týče nedostatku stálého bydliště, díky kterému by se soud při rozhodování o vazbě mohl domnívat, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, je nutné mít na paměti, že vzetí obviněného do vazby musí být řádně odůvodněno. V odůvodnění musí být obsažena skutečnost, na základě které soud rozhodl a skutečnost, že zde plyne reálná hrozba z jeho útěku či skrývání se. Soud musí brát například v potaz, zda častá změna stálého bydliště obviněného je právě snahou této osoby o útěk či skrývání se před trestním stíháním či trestem, či tomu takto není pouze z důvodu změny zaměstnání. I zde je třeba brát v úvahu její nahrazení, nejčastěji písemným slibem obviněného či dohledem.⁷³

Jednou z nejčastějších obav u útěkové vazby je skutečnost, že obviněnému hrozí vysoký trest. Je nutné zdůraznit, že hrozba vysokého trestu není sama o sobě důvodem pro vzetí obviněného do vazby. Díky ustálené judikatuře soudu je pojem hrozby vysokého trestu spjat s nejzávažnějšími TrČ, které zákonodárce řadí do kategorie zvláště závažných TrČ, jejichž výše uložení trestu odnětí svobody je ve výši nejméně osmi let.⁷⁴ Pokud však osobě obviněné, u které je rozhodováno o vzetí do vazby, hrozí vysoký trest, nemůže soud rozhodnout o vzetí do vazby jen na základě předpokladu, že díky vysokému trestu obviněný uprchne či se bude skrývat. Soud za těchto okolností musí zkoumat další skutečnosti, které by právě důvodnou obavu vytvořily, tedy např. rodinné zázemí, pracovní zázemí či zázemí sociální.⁷⁵ K tomuto se vyjádřil již několikrát i ÚS. Čím vyšší je hrozba trestu reálně hrozícího obviněnému, tím pádnější důvody, které by opodstatňovaly vyloučení útěkové vazby, musí být. ÚS ve své judikatuře konstatoval, že mezi pádné důvody, které by měly být soudem při rozhodování o vazbě zkoumány, jsou příkladem míra celkové uspořádanosti životních poměrů obviněného, zdravotní stav v souvislosti s jeho mobilitou či rozsah jeho citových a zaopatřovacích vazeb.⁷⁶ Je zcela zásadním faktem, že hrozba vysokého trestu u útěkové vazby se neposuzuje pouze na základě horní hranice výše trestu, která obviněnému dle právní kvalifikace TrZ hrozí. Soud musí zvažovat i okolnosti reálně hrozícího trestu, přičemž musí současně vzít v úvahu konkrétní okolnosti případu, zda se

⁷³ K některým aspektům vazby útěkové. [online]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-nekterym-aspektum-vazby-utekove-106540.html>. [cit. 11. 1. 2019].

⁷⁴ HANUŠ, Libor. *Hrozba vysokého trestu v kontextu útěkové vazby*. Právní rozhledy, 2004, č. 11.

⁷⁵ K některým aspektům vazby útěkové. [online]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-nekterym-aspektum-vazby-utekove-106540.html>. [cit. 11. 1. 2019].

⁷⁶ HANUŠ, Libor. *Hrozba vysokého trestu v kontextu útěkové vazby*. Právní rozhledy, 2004, č. 11.

jedná o zvlášť závažný TrČ, jehož horní hranice trestní sazby je nejméně osm let, a zda takto předpokládaná výše trestu u konkrétního obviněného zdůvodňuje právě obavu, že by mohl uprchnout či se skrývat.⁷⁷ Jak ÚS uvedl ve svém nálezu ze dne 1. dubna 2004, ve kterém se ztotožnil s ustálenou rozhodovací praxí, zákonná podmínka hrozby vysokého trestu má být vykládána ve smyslu konkretizace a individualizace trestněprávní kvalifikace skutku ve vztahu k obviněnému, a to na základě zjištění konkrétních skutečností opodstatňujících důvodnost trestního stíhání.⁷⁸

4.2.3 Vazba koluzní

Vazba koluzní je definována v ust. § 67 písm. b) TrŘ, které zní: *„Obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením, zejména uložením některého z předběžných opatření.“*⁷⁹

Účelem koluzní vazby je zajistit během trestního řízení, aby byl zjištěn skutkový stav, a to řádně, bez působení obviněného na spoluobviněné či svědky. Způsob, jakým může obviněný mařit objasňování dle ust. § 67 písm. b) TrŘ, tedy působení na dosud nevyslechnuté svědky, je vymezen demonstrativně. Důvodem pro vzetí obviněného do vazby dle ust. § 67 písm. b) TrŘ je přítomnost konkrétní skutečnosti, která nasvědčuje důvodné obavě z koluzního jednání obviněného. Tyto skutečnosti musí být zjištěny postupem podle TrŘ a koluzní jednání musí být spojeno s určitou předpokládanou aktivní činností obviněného či jinou konkrétní skutečností směřující k maření okolností závažných pro trestní stíhání.

⁷⁷ *Výše trestu jako jediný důvod vazby útekové.* [online]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyse-trestu-jako-jediny-duvod-vazby-utekove-93721.html> [cit. 17. 1. 2019].

⁷⁸ Ústavní soud České republiky. *Sbírka nálezů a usnesení-svazek 33.* Nález Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2004, vedený pod sp zn. III. ÚS 566/03. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, str. 3-10. ISBN: 80-7179-720-0.

⁷⁹ Citace: Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 67 písm. b).

Nepostačuje jen určitá důkazní či procesní situace, například počátek vyšetřování či rozpory ve výpovědích. Důvod koluzní vazby nebude dán v situaci, kdy obviněný již možnost koluzně jednat měl, avšak tak neučinil.⁸⁰

Prvním důvodem koluzní vazby je působení na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné, což je chápáno jako nedovolené ať již přímé či nepřímé ovlivňování těchto osob, kdy motivem obviněného je právě maření objasňování skutečnosti, která je závažná pro trestní stíhání, a tato skutečnost musí být zjištěna postupem dle TrŘ. Za příklad maření je možné označit přemlouvání svědků, aby se dopouštěli křivé výpovědi, vyhrožování těmto osobám či jejich podplácení. Koluzní důvod je dán v případech, kdy ještě nebyla vyslechnuta osoba, u níž má k předvolání teprve dojít, pokud ještě nebyli vyslechnuti svědci a spoluobvinění, ale i v případech, kdy tyto svědci či spoluobvinění již vyslechnuti byli, avšak protokol o jejich výpovědi není možné použít jako důkaz. K tomu vždy nesmí být opomenuta existence důvodné obavy, kterou naplňují konkrétní skutečnosti, že obviněný bude koluzně jednat. Druhým důvodem v rámci demonstrativního výčtu důvodu koluzní vazby je situace, kdy obviněný bude “jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání“. Mezi tyto situace je možné uvést pro příklad zničení či ukrývání důkazů, opatrování si alibi u neztotožněných osob, odmítnutí vydání věcí či odmítnutí provedení rekognice apod.⁸¹

U konkrétních skutečností, které nasvědčují důvodu vazby dle ust. § 67 písm. b) TrŘ není (stejně tomu je i u útěkové vazby a u vazby předstízně) nutný požadavek jistoty, jelikož je to v reálném světě prakticky nemožné. Důvodná obava konkrétní skutečnosti závisí vždy na posouzení konkrétní situace, konkrétní věci, a to v konkrétním případě, v konkrétním čase. Avšak při rozhodování o vzetí do vazby podle ust. § 67 písm. b) TrŘ je nutné, aby důvodná obava byla založena jednáním obviněného či dalšími konkrétními skutečnostmi.⁸² ÚS kupříkladu ve svém nálezu ze dne 6. září 2000 vedeným pod sp. zn. IV. ÚS 371/2000 konstatoval, že koluzní vazba je na místě, pokud jsou v daném případě, pro který je vedeno trestní stíhání vůči obviněnému, shledány konkrétní skutečnosti, které

⁸⁰ AUGUSTINOVÁ, Pavla. *Trestní řád. Komentář, § 67-Důvody vazby*. In: ASPI [právní informační systém], právní stav komentáře je ke dni 1.5.2017. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 15. 1. 2019].

⁸¹ tamtéž

⁸² *Koluzní důvod vazby*. [online]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/koluzni-duvod-vazby-85623.html> [cit. 17. 1. 2019].

odůvodňují obavu, že bude obviněný mařit zjištění skutkových okolností důležitých pro objasnění věci, a tyto skutečnosti jsou spojeny s předpokládanou aktivní činností obviněného, jež směřuje k maření zjištěných skutečností závažných pro trestní stíhání. Tedy, musí zde být konkrétní skutečnosti nasvědčující obavě, že obviněný své koluzní záměry má.⁸³ Oproti tomu ÚS ve svém nálezu ze dne 3. srpna 1999 vedeným pod sp. zn. IV. ÚS 207/99 konstatoval, že mezi konkrétní skutečnost, ze které vyplývá důvodná obava z jednání naplňující znaky koluzní vazby, patří nejen skutečnost, že obviněný sám svým jednáním zavdá příčinu k obavě z koluzního jednání, ale řadí se sem i existence určitá objektivní konstalace, která zahrnuje nejen osobu pachatele, ale i všechny znaky skutkové podstaty TrČ, včetně stadia vyšetřování.⁸⁴ Nepostačuje, že v rámci vyšetřování je potřeba provést další důkazy, nebo že obviněný vypovídal rozdílně od skutečností dosud zjištěných. Požadavek jistoty zde nemusí být zejména kvůli tomu, že při rozhodování o vazbě by nebylo možné čekat do doby, kdy by již bylo jisté, že obviněný bude kupříkladu působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné či jinak mařit objasňování skutečností důležitých pro trestní řízení, jelikož tomuto jednání by se již později zabránit nedalo. Absence jistoty soudce při rozhodování o vzetí obviněného do vazby však neznamená, že může rozhodnout pouze na základě jeho domněnek a obav z tohoto jednání. Pojem konkrétnost skutečností, které nasvědčují důvodnou obavu z koluzního jednání obviněného vůči svědkům či spoluobviněným, je třeba zkoumat i z pohledu, zda obviněný dokáže v případě tohoto jednání osoby kontaktovat, a pokud ano, tak nakolik je zde možná pravděpodobnost, že svědek bude vypovídat po této skutečnosti nepravdivě. Judikatura se v současné době nepokouší o snahu vymezit zdůvodnění koluzní vazby pouze pozitivně, ale existuje řada několika negativních vymezení, mezi které patří například: nemožnost zdůvodnění koluzní vazby potřebou výsledku jen obecně vymezeného okruhu svědků či odmítnutí výpovědi obviněného, které je právem obviněného na obhajobu.⁸⁵

⁸³ Ústavní soud České republiky. *Sbírka nálezů a usnesení- svazek 19*. Nález Ústavního soudu ze dne 6. září 2000, vedený pod sp. zn. IV. ÚS 371/2000. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2001, str. 205-207. ISBN: 80-7179-566-6.

⁸⁴ Ústavní soud České republiky. *Sbírka nálezů a usnesení- svazek 15*. Nález Ústavního soudu ze dne 3. srpna 1999, vedený pod sp. zn. IV. ÚS 207/99. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2000, str. 67-69. ISBN: 80-7179-373-6.

⁸⁵ *Koluzní důvod vazby*. [online]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/koluzni-duvod-vazby-85623.html> [cit. 17. 1. 2019].

Důvody koluzní ale i útěkové a předstižné vazby mohou nastat v kterékoliv fázi trestního stíhání a mohou též v kterékoliv fázi trestního stíhání odpadnout. O koluzní vazbě to platí o to víc, kdy zajištěním a provedením kteréhokoliv důkazu, který je ohrožen koluzním jednáním ze strany obviněného, by měl tento důvod vazby odpadnout. Vždy však toto rozhodnutí musí být zdůvodněno pečlivým uvážením procesní situace soudem.⁸⁶

Koluzní vazba nemůže být nahrazena peněžitou zárukou, zárukou, dohledem nebo slibem, o tom však více v podkapitole *“Nahrazení vazby“*.

4.2.4 Vazba předstižná

Vazba předstižná je definována v ust. § 67 písm. c) TrŘ, které zní: *„Obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil, a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením, zejména uložením některého z předběžných opatření.“*⁸⁷

Důvody, které jsou uvedeny v ust. § 67 písm. c) TrŘ, jsou (jak je tomu i u vazby útěkové a vazby koluzní) uvedeny alternativně, avšak oproti předchozím dvěma důvodům vazby (kde je výčet uveden demonstrativně) je výčet uveden taxativně. Z povahy věci vyplývá, že důvod vazby dle písm. c) lze užít pouze za předpokladu, že se jedná o úmyslný TrČ (jelikož u nedbalostních TrČ je absentován úmysl pachatele v trestné činnosti pokračovat) a je zde bezprostřední nebezpečí z další trestné činnosti obviněného, a to právě v některé z forem uvedených v ust. § 67 písm. c) TrŘ. Při důvodné obavě z dokonání nebo vykonání připravovaného či jím hrozícího TrČ se musí jednat o TrČ stejné právní

⁸⁶ MANDÁK, Václav. *Důvody koluzní vazby po novele trestního řádu z roku 1995*. Bulletin advokacie, 1996, č. 6-7.

⁸⁷ Citace: Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 67 písm. c).

kvalifikace.⁸⁸ Oproti tomu při opakování trestné činnosti, pro níž bylo zahájeno trestní stíhání obviněného, se rozumí opakování jak stejné trestné činnosti, tak i opakování druhově stejné trestné činnosti, která se bude posuzovat podle objektu TrČ, a která má s prvotní trestnou činností charakteristický společný rys nejčastěji spočívající ve stejné pohnutce nebo ve stejném způsobu jednání. Nebezpečí z opakování trestné činnosti musí být aktuální a obviněný musí být k opakování trestné činnosti schopen, z tohoto důvodu tak bude opět záležet pouze na rozhodnutí soudu, jak se s odůvodněním důvodu vazby vypořádá.⁸⁹ S ohledem na důvody vazby uvedené v ust. § 67 písm. c) TrŘ plyne, že tento důvod vazby má spíše preventivní účel. Opět je zde absence požadavku jistoty o dalším páchání trestné činnosti pachatelem. ÚS konstatuje, že při soudním jednání týkajícím se rozhodování o vazbě nelze očekávat poznatky o další připravované trestné činnosti, které budou zcela konkrétní s ohledem na nemožnost vyčkávání do okamžiku, kdy by bylo jisté, že obviněný spáchá další trestnou činnost, jelikož by se již zpravidla nepodařilo v tomto jednání obviněnému zabránit. Opět však soud nesmí v odůvodnění rozhodnutí opomenout objektivní východiska, způsob uvažování a závěry, kdy se musí jednat o celý komplex dostatečně zřetelných indicií, které samy o sobě zcela konkrétní trestní jednání naznačují.⁹⁰

Předstížná vazba se bude týkat zejména recidivistů a předmět vazebního důvodu se bude dovozovat především z trestní minulosti obviněného a jeho osobnosti. Dále bude přihlédnuto k osobnímu postoji, sklonům, rodinnému zázemí, či například i k aktuálnímu zdravotnímu stavu obviněného. Oproti předchozí právní úpravě, která ještě před novelizací TrŘ v roce 2001 obsahovala důvodnou obavu z “pokračování v trestné činnosti“, je v současné právní úpravě důvodná obava nahrazena pojmem “opakování trestné činnosti“. Zákonodárce tak nyní pojem opakování trestné činnosti vysvětluje jako opakování téhož TrČ či spáchání TrČ stejné povahy, oproti předchozímu znění TrŘ, kdy pokračování v trestné činnosti bylo a dosud je chápáno jako pokračování ve stíhaném TrČ nebo

⁸⁸ CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní*. 2. podstatně přepracované a aktualizované vydání. Linde Praha, a.s., 2002, str. 236-237. ISBN: 80-7201-374-2.

⁸⁹ AUGUSTINOVÁ, Pavla. *Trestní řád. Komentář, § 67-Důvody vazby*. In: ASPI [právní informační systém], právní stav komentáře je ke dni 1.5.2017. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 21. 1. 2019].

⁹⁰ BOUDA, Zbyněk. *Recentní judikatura k vazebním důvodům*. *Trestní právo*, 2009, č. 12, str. 16-20.

udržování protiprávního stavu.⁹¹ O zpřísňujících důvodech vazby, které se nepochybně týkají i vazby útěkové, bude pojednáno v podkapitole níže uvedené.

Předstižná vazba může být nahrazena zárukou, slibem, dohledem nebo peněžitou zárukou, o tom však více v podkapitole *“Nahrazení vazby“*.

V rámci předstižné vazby je možné ztotožnit se s názorem autora odborného článku Mandáka, který konstatoval, že předstižná vazba měla a dosud má mnoho odpůrců. Institut předstižné vazby jako donucovací prostředek nepatří na půdu trestního řízení především s ohledem na nemožnost plnit její zamýšlený účel. Účel a trvání předstižné vazby jsou omezeny na dobu trestního stíhání, přičemž její účinky se mohou projevit ještě po dobu výkonu trestu. Oproti tomu však hrozba další trestné činnosti, která může být pachatelem páchána, je na místě i později.⁹² Je zřejmé, že autorovo stanovisko na předstižnou vazbu, jako na preventivně-bezpečnostní opatření, představuje patrně nejvhodnější řešení, i když trpí určitými nedostatky.

4.2.5 Vybraná judikatura Ústavního soudu ČR týkající se vazby útěkové a vazby koluzní

ÚS ve vztahu k vazebním řízením ve svých rozhodnutích opakovaně konstatuje, že on sám je oprávněn zasahovat do rozhodování obecných soudů pouze tehdy, pokud by vykročily z mezí daných rámcem ústavně zaručených základních lidských práv a svobod, a to na úkor stěžovatele. Výklad zákonných znaků *“konkrétních skutečností“* je dle názoru ÚS věcí obecných soudů, které musí posoudit, zda rozhodnutí o vzetí do vazby obviněného je nezbytným prostředkem pro dosažení účelu trestního řízení, a proto do rozhodování zasahuje pouze v případě, kdy rozhodnutí obecného soudu není podloženo zákonným důvodem vůbec či je v rozporu s ústavním pořádkem ČR.⁹³

V podkapitolách uvedených níže je vhodné, aby byla nastíněna některá rozhodnutí ÚS, v rámci nichž rozhodoval o ústavních stížnostech stěžovatelů, kteří se domáhali dodržování základních lidských práv a svobod, přičemž všechny

⁹¹ VICHEREK, Roman. *Důvody vazby*. Trestní právo, 2012, č. 9, str. 14-24.

⁹² MANDÁK, Václav. *Předstižná vazba s přihlédnutím k novele trestního řádu z roku 1995*. Bulletin advokacie, 1996, č. 4.

⁹³ Srov.: Nález Ústavního soudu ze dne 26. září 1996, vedený pod sp. zn. III. ÚS 18/96; Nález Ústavního soudu ze dne 20. listopadu 2000, vedený pod sp. zn. IV. ÚS 137/2000; Nález Ústavního soudu ze dne 24. srpna 2010, vedený pod sp. zn. III. ÚS 1926/10.

případy porušení se dle stěžovatelů měly stát při rozhodování obecných soudů o vazbě. V každém nálezu se ÚS vypořádával s důvody vazby podle ust. § 67 písm. a) a písm. b) TrŘ, a zda vzetí obviněného do vazby bylo v souladu se zákonem. ÚS se zabýval, s ohledem na potřebu zjištění, zda se obecné soudy nedopustily vůči obviněnému porušení jeho základních lidských práv a svobod ale i samotnými důvody vazby. Na rozhodnutích je velmi dobře možné pozorovat reálné úvahy obecných soudů, ale i úvahy ÚS, zda byly dány zákonné podmínky vzetí obviněného do vazby z důvodů dle ust. § 67 písm. a) a písm. b) TrŘ. Poslední rozhodnutí ÚS se týká důvodnosti rozhodnutí o vazbě dle ust. § 67 písm. c) TrŘ.

4.2.5.1 I. ÚS 645/99

ÚS ve svém nálezu ze dne 21. června 2000 zrušil usnesení obecných soudů rozhodujících o vazbě stěžovatele, jelikož dospěl k názoru, že napadená usnesení porušila stěžovatelova právo na ochranu osobní svobody dle čl. 8 odst. 2, odst. 5 LZPS a čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Stěžovatel byl stíhán pro TrČ podvodu podle ust. § 250 odst. 1 a odst. 2 TrZ, kdy byl dán důvod vazby podle ust. § 67 písm. a) i písm. b) TrŘ.⁹⁴

Útěková vazba zde byla s ohledem na důvodnou obavu, že by se trestnímu stíhání a hrozícímu trestu obviněný vyhýbal tím, že by se skrýval nebo uprchl. Obecný soud pro Prahu 5 tuto skutečnost zdůvodnil tím, že stěžovatel je cizinec, má sice povolení k pobytu na území ČR do července 2000, ale stále se pohybuje mezi ČR a svojí vlastí, přičemž s ČR je provázán pouze firmou, ve které pracuje, takže mu nebrání nic v tom, aby ze země se svou rodinou vycestoval. V neposlední řadě neopomenul soud ani výši hrozícího trestu. Stížnost stěžovatele proti vzetí do vazby byla Městským soudem v Praze zamítnuta. ÚS shledal ústavní stížnost stěžovatele za důvodnou a rozhodnutí následně zdůvodnil. ÚS konstatoval, že za skutečnost, která by odůvodňovala vzetí obviněného do vazby, nemůže být považován pouze fakt, že obviněný je cizím státním občanem, jelikož tato realita vytváří pouze abstraktní možné nebezpečí, nikoliv však konkrétní skutkově podloženou hrozbu, jež má být odstraněna právě uvalením vazby. Dále uvedl, že samotná skutečnost, že by obviněný mohl kdykoliv opustit území ČR,

⁹⁴ Ústavní soud České republiky. *Sbírka nálezů a usnesení - svazek 18*. Nález Ústavního soudu ze dne 21. června 2000, vedený pod sp zn. I. ÚS 645/99. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2001, str. 321-329. ISBN: 80-7179-544-5.

nepostačuje k naplnění důvodu vazby dle ust. § 67 písm. a) TrŘ, jelikož čl. 14 LZPS zaručuje svobodu pohybu. Dále ÚS konstatoval, že se neshoduje s tvrzením obecných soudů, že jedinou stěžovatelovou vazbou na ČR je firma, ve které pracuje a v souvislosti s níž je trestně stíhán, jelikož zde se stěžovatelem bydlí jeho rodina a on sám žije v ČR od roku 1993, nepodniká pouze ve výše uvedené firmě, ale i v dalších. Obecné soudy zde dle názoru ÚS pochybily i v tvrzení, že opodstatněním útekové vazby je, že byl stěžovatel zadržen na hraničním přechodu, či že může kdykoliv opustit území ČR, jelikož je prokázáno, že stěžovatel mimo ČR s ohledem na svoje podnikatelské aktivity cestoval velmi často a zaručuje se svoboda pohybu.⁹⁵

Koluzní vazba byla odůvodněna obecnými soudy tak, že vyplynula důvodná obava, že by se stěžovatel mohl domlouvat s druhým podezřelým jako spolupachatelem, který však ani v době rozhodování o vazbě stěžovatele nebyl zadržen. Proto byl dovozen důvod koluzní vazby minimálně do doby, než bude proveden řádný výslech stěžovatele, který do té doby ještě nevypovídal, a to za přítomnosti jeho obhájce. ÚS rozhodnutí obecného soudu neakceptoval a následně své rozhodnutí zdůvodnil. Z vyšetřovacího spisu plyne, že druhému obviněnému bylo později sděleno obvinění, byl vyslechnut vyšetřovatelem, avšak stěžovatel byl vzat do vazby až o tři měsíce později. Proto obava, že by se stěžovatel mohl se spoluobviněným domlouvat, jelikož do té doby nebyl spoluobviněný zadržen, je nedůvodná a důvod zde dán nebyl. Tento vazební důvod nenaplnila ani skutečnost, že stěžovatel nebyl vyslechnut za přítomnosti svého obhájce, jelikož při výslechu využil svého práva a ve věci nevypovídal. ÚS zde nezapomněl opomenout judikát, který stanoví, že za maření nebo ztížení dosažení účelu trestního řízení, jež může odůvodňovat rozhodnutí o vazbě, nelze nikdy považovat jednání, které je součástí práva na obhajobu.⁹⁶

4.2.5.2 I. ÚS 62/96

ÚS ve svém nálezu ze dne 12. září 1996 rozhodl o zamítnutí ústavní stížnosti stěžovatele, který byl stíhán pro přípravu TrČ porušování předpisů o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, týkající se žádosti o propuštění z vazby. ÚS neshledal v usnesení vydaného Městským soudem v Praze o

⁹⁵ tamtéž

⁹⁶ tamtéž

zamítnutí stížnosti proti usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 o zamítnutí žádosti o propuštění z vazby žádné porušení stěžovatelova práva zakotveného v čl. 8 odst. 5 LZPS ani jiného základního práva nebo svobody zaručené ústavními zákony nebo mezinárodními smlouvami ve smyslu čl. 10 Ústavy ČR. Odůvodnění zákonnosti důvodu vazby v rozhodnutí soudu dle ust. § 67 písm. a) a b) TrŘ bylo dle ÚS správné, což následně konstatoval v nálezu při zamítnutí ústavní stížnosti.⁹⁷

Soud vzetí osoby stěžovatele do vazby dle ust. § 67 písm. a) TrŘ zdůvodnil s ohledem na důvodnou obavu, že se stěžovatel bude vyhýbat trestnímu stíhání tím, že by uprchl do ciziny nebo by se skrýval, jelikož na území ČR nemá bydliště ani povolení k pobytu a do ČR jel pouze za obchodním účelem, kdy zde pobýval v hotelu. Dále zde vyplynula důvodná obava, že stěžovatel hodlal v době svého zadržení vycestovat z republiky. Na žádost ÚS se vyjádřilo i státní zastupitelství, které uvedlo, že osoba stěžovatele je cizím státním občanem, který na území ČR nemá bydliště, k republice nemá žádný trvalý vztah a i přesto, že je známo, že má trvalé bydliště ve Vídni, je polským občanem. Dále ve svém vyjádření uvedlo, že je aktivně činný v mezinárodním obchodu s vojenským materiálem, a to s vazbami na mnoho států. ÚS ve zmíněné věci uvedl, že pro vazební důvod dle ust. § 67 písm. a) TrŘ svědčí obava, že stěžovatel vycestuje z území ČR nebo že se na tomto území bude skrývat, čímž by se vyhýbal trestnímu stíhání či trestu, anebo mu hrozí vysoký trest. Avšak uvedl, že tento výčet je pouze demonstrativní. ÚS shledal, že usnesením soudu nedošlo k porušení stěžovatelova práva nebo svobody, usnesení bylo správné a zákonné, a ústavní stížnost tak zamítl. Toto vyvodil zejména ze skutečnosti, že stěžovatel zde nemá stálé ani přechodné bydliště, má rozsáhlé obchodní i osobní kontakty v mnoha zemích a ztotožnil se i s odůvodněním týkajícím se hrozby vysokého trestu, který soud odůvodnil spácháním závažné trestné činnosti, na základě které by mohl být stěžovateli udělen citelný trest.⁹⁸

ÚS se ztotožnil i s odůvodněním rozhodnutí o vzetí stěžovatele do vazby z důvodu podle ust. § 67 písm. b) TrŘ. Soud vzetí osoby stěžovatele do vazby dle ust. § 67 písm. b) TrŘ zdůvodnil s ohledem na důvodnou obavu, že by osoba stěžovatele mohla působit na dosud soudem nevyslechnuté svědky nebo

⁹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 12. září 1996, vedený pod sp zn. I. ÚS 62/96.

⁹⁸ tamtéž

spoluobviněné nebo že by jinak mařila objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání s tím, že zde především nebyli slyšeni všichni svědci. Dále Městský soud v Praze uvedl, že pro důvod vazby dle ust. § 67 písm. b) TrŘ není podstatné, že spoluobvinění jsou též ve vazbě, neboť pokud by tak argumentovali všichni a byli by propuštěni na svobodu, nebránilo by jim nic například v tom, aby se vzájemně domlouvali. Dále ještě nebylo skončeno vyšetřování, nebyly provedeny všechny potřebné výslechy, přičemž skutečnost, že pro složitost věci není možné zjistit všechny osoby, nic nemění na důvodnosti obavy. Soud považoval za důležitou i skutečnost, že narozdíl od své první výpovědi stěžovatel při další výpovědi své jednání popřel. ÚS i pro tento důvod vazby vyzval státní zastupitelství, aby se ve věci k důvodu vazby vyjádřilo. Státní zastupitelství uvedlo, že důvod vazby podle ust. § 67 písm. b) TrŘ je spatřován pro společné jednání spoluobviněných, jejichž jednání je velmi úzce provázáno a při propuštění na svobodu by bylo možné předpokládat navázání kontaktu s ostatními obviněnými a mohlo by dojít k ovlivňování či jiné snaze o společný postup, což by vedlo k maření skutečností závažných po trestní stíhání, toto nebezpečí pak hrozí i v případě svědků. ÚS se ztotožnil s důvody vazby a uvedl, že obavy, i kdyby k nim nezavdal stěžovatel příčinu, je možné považovat za “objektivní konstalaci“, která zahrnuje nejen osobu pachatele, ale i všechny znaky skutkové podstaty TrČ. ÚS tak shledal, že usnesením soudu nedošlo k porušení stěžovatelova práva nebo svobody, usnesení bylo správné a zákonné, a ústavní stížnost zamítl.⁹⁹

4.2.5.3 III. ÚS 185/01

Návrh stěžovatele při podání ústavní stížnosti proti usnesení Vrchního soudu v Praze z roku 2001, jímž byla zamítnuta stěžovatelova žádost o propuštění z vazby, byl nálezem ÚS ze dne 21. června 2001 odmítnut z důvodu neopodstatněnosti. Stěžovatel byl vzat do vazby z důvodu dle ust. § 67 písm. a) TrŘ, následně byl shledán i důvod vazby dle ust. § 67 písm. b) TrŘ, kdy proti němu bylo zahájeno trestní stíhání pro TrČ zpronevěry podle ust. § 248 odst. 1, odst. 4 TrZ. Později však byl Vrchním soudem v Praze zrušen vazební důvod podle ust. § 67 písm. b) TrŘ. Při rozhodování o ústavní stížnosti ÚS uvedl, že při rozhodování soudů se jedná o velmi křehkou problematiku, kdy nelze zcela

⁹⁹ tamtéž

jednoznačně stanovit, že určitě nastane následek, který je uveden v jednotlivých důvodech vazby dle ust. § 67 TrŘ. ÚS v rozhodnutí soudu spatřil správnost rozhodnutí, kdy ze zjištěných skutečností obecnými soudy je nepochybné, že navrhovatel měl obchodní aktivity v cizině, kde by důvodně mohl nalézt rodinné zázemí a dále s vyšší škody, kterou měl způsobit, a to s argumentací vysoké trestní sazby, která je pro tento TrČ stanovena.¹⁰⁰

4.2.5.4 I. ÚS 3533/16

US ve svém nálezu ze dne 17. ledna 2017 zrušil usnesení Městského soudu v Praze, který rozhodoval o stížnosti SZ proti rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 4 o možnosti nahrazení vazby peněžitou zárukou. Zrušení rozhodnutí argumentoval ÚS porušením práva stěžovatele na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 LZPS a čl. 8 odst. 1,2 a 5 LZPS. Stěžovatel byl obecnými soudy stíhán pro TrČ kuplířství podle ust. § 189 odst. 1 a odst. 2 písm. a) TrZ a byl vzat do vazby podle ust. § 67 písm. c) TrŘ.¹⁰¹

Obviněný byl vzat do vazby z obavy opakování trestné činnosti dle ust. § 67 písm. c) a při dalším rozhodování Obvodního soudu o ponechání obviněného ve vazbě rozhodl o možnosti složení peněžité záruky ve výši 1.000.000,- Kč. Proti tomuto rozhodnutí podal SZ stížnost, o které rozhodoval Městský soud v Praze. Ten možnost složení peněžité záruky odmítl a své rozhodnutí odůvodnil s ohledem na spáchání typově shodné předchozí trestné činnosti. Dále Městský soud uvedl, že pokud na obviněného neúčinkovala hrozba podmíněného trestu odnětí svobody za typově shodnou předchozí trestnou činnost, nebude mít peněžitá záruka vliv na odrazení obviněného od páčání typově shodné činnosti opětovně. SZ svou stížnost proti rozhodnutí soudu zdůvodnil s ohledem na zahájené trestní stíhání pro podobnou činnost, kterou měl spáchat v průběhu zkušební doby, a dále uvedl skutečnost, že se v trestním spise nachází informace o páčání obdobné trestné činnosti obviněným již po dobu 15 let. ÚS konstatoval, že vazba nebyla napadenými rozhodnutími dostatečně odůvodněna, jelikož Městský ani Obvodní soud nevedly konkrétní skutečnosti, na základě kterých hrozí pokračování v trestné činnosti obviněného, a nezhodnotily ani nevyvrátily

¹⁰⁰ Ústavní soud České republiky. *Sbírka nálezů a usnesení-svazek 22*. Nález Ústavního soudu ze dne 21. června 2001, vedený pod sp zn. III. ÚS 185/01. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2002, str. 391-395. ISBN: 80-7179-647-6.

¹⁰¹ Nález Ústavního soudu ze dne 17. ledna 2017, vedený pod sp.zn. I. ÚS 3533/16.

argumenty stran. Soudy nemohou zdůvodnit rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby dle ust. § 67 písm. c) na základě hrozby vysokého trestu a přeměny předcházejícího podmíněného trestu. Obvodní soud, který připustil možnost nahrazení vazby peněžitou zárukou, nemůže své rozhodnutí o možnosti nahradit vazbu opírat o lepší budoucí spolupráci s OČTŘ. Městský soud, jež zrušil přípustnost nahrazení vazby peněžitou zárukou konstatoval, že v průběhu zkušební doby se obviněný dopouštěl opakovaně další trestné činnosti.¹⁰²

ÚS uvedl, že rozhodnutí o vzetí do vazby musí záviset na osobním postoji obviněného, jeho sklonech a návycích, na jeho zdravotním stavu, rodinném a sociálním zázemí, a pokud tyto argumenty obviněný sám uvedl, musí se jimi soud zabývat a vypořádat je. Argumentace Městského soudu v odůvodnění, že uložení podmíněného trestu, natož peněžitá záruka, nepostačuje k zabránění páčání trestné činnosti obviněným, není řádná a vyčerpávající. Předcházející trestní minulost může hrát roli ve vazebním řízení pouze za situace, kdy soud doplní a vysvětlí konkrétní podezření, že obviněný bude pokračovat v trestné činnosti. ÚS konstatoval, že v tomto případě by byla na místě spíše důvodná obava z jednání obviněného dle ust. § 67 písm. a) TrŘ, kde by odsuzující nepravomocný rozsudek mohl být jedním ze zesilujících důvodů pro rozhodnutí o vzetí do vazby. Nedostatečným odůvodněním Městského soudu o ponechání obviněného ve vazbě tak došlo k porušení základních práv stěžovatele na spravedlivý proces a osobní svobodu a ÚS rozhodnutí zrušil.¹⁰³

4.3 Kvalifikované a specifické důvody vazby

TrŘ zakotvuje ve svých ustanoveních situace, kdy obviněného do vazby vzít nelze, přičemž se jedná o trestní stíhání pro typově méně závažné TrČ. Oproti tomu jsou však v zákoně stanoveny i výjimky, jež je možné nazývat jako tzv. kvalifikované neboli zpřísněné důvody vazby, kdy lze obviněného vzít do vazby i pro typově méně závažné TrČ, které podléhají zákonným limitům. Do této podkapitoly tak byly autorkou zařazeny limity vazby, kvalifikované důvody vazby a specifické důvody vazby, které mají svou zvláštní právní úpravu.

¹⁰² tamtéž

¹⁰³ tamtéž

4.3.1 Zákonem stanovené limity vazby

Zákonem stanovené limity vzetí obviněného do vazby jsou stanoveny v ust. § 68 odst. 2 TrŘ, jejichž znění je: „(2) *Vzít do vazby nelze obviněného, který je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.*“¹⁰⁴ Odstavec zakládá omezující podmínku pro vzetí obviněného do vazby, která se týká společensky méně závažných TrČ. I přesto není tento limit stanoven obligatorně, jelikož při splnění podmínek uvedených v následujících odstavcích ust. § 68 TrŘ se omezení uvedená v odst. 2 neužijí. O tom bude pojednáno právě v rámci dvou tzv. zpřísněných důvodů vazby stanovených v ust. § 68 odst. 3 a odst. 4 TrŘ.

4.3.2 Kvalifikované (zpřísněné) důvody vazby

Pro pochopení smyslu tzv. kvalifikovaných neboli zpřísněných důvodů vazby bylo potřeba nastínit zákonem stanovené limity vazby, jelikož v ust. § 68 odst. 3 a odst. 4, ust. § 71 odst. 2 písm. b) a v ust. § 72a odst. 3 TrŘ počítá zákon s tzv. zpřísněnými důvody vazby.

4.3.2.1 Ustanovení § 68 odst. 3 TrŘ

Ust. § 68 odst. 3 TrŘ zní: „(3) *Omezení uvedená v odstavci 2 se neužijí, jestliže obviněný a) uprchl nebo se skrýval, b) opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení, c) je neznámé totožnosti a dostupnými prostředky se ji nepodařilo zjistit, d) již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo e) již opakoval trestnou činnost, pro niž je stíhán, nebo v takové trestné činnosti pokračoval, nebo byl za takovou trestnou činnost v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.*“¹⁰⁵ Toto ustanovení zákona vylučuje použití ust. § 68 odst. 2 TrŘ za předpokladů, které stanoví zákon. Limity, které jsou stanoveny v ust. § 68 odst. 2 TrŘ, jsou za splnění podmínek dle ust. § 68 odst. 3 TrŘ zrušeny a zákon povoluje vzít

¹⁰⁴ Citace: Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 68 odst. 2.

¹⁰⁵ Citace: Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 68 odst. 3.

obviněného do vazby právě i v případě naplnění předpokladů uvedených v ust. § 68 odst. 2 TrŘ. Oproti ust. § 67 TrŘ se zde předpoklady vazby opírají o konkrétní skutečnosti, které byly v rámci trestního řízení zjištěny, a tyto skutečnosti jsou stavěny na konkrétním jednání, které bylo obviněným již uskutečněno.

Kvalifikovaný důvod vazby podle ust. § 68 odst. 3 písm. a) TrŘ spočívá v reálné snaze obviněného vyhnout se trestnímu stíhání a trestu tím, že utekl nebo se skrýval, a to buď mimo území ČR nebo na neznámém místě, či opakovaně místo svého pobytu měnil, aniž by o tom OČTŘ informoval. Kvalifikovaný důvod vazby podle ust. § 68 odst. 3 písm. b) TrŘ tkví v naplnění kumulativně opakovaného nedostavení se na předvolání a nepodaření se obviněného předvést ani jinak zajistit jeho účast na úkonu trestního řízení, přičemž pojem opakovaně znamená minimálně dvojí nerespektování předvolání OČTŘ, které mu bylo řádně a včas doručeno. Kvalifikovaný důvod vazby podle ust. § 68 odst. 3 písm. c) TrŘ spočívá zejména v situacích, kdy obviněný odmítá prokázat svoji totožnost nebo ji není schopen prokázat při poskytnutí součinnosti OČTŘ, případně má falešné doklady. Ust. § 68 odst. 3 písm. d) TrŘ vězí v již konkrétním proběhlém koluzním jednání obviněného a ust. § 68 odst. 3 písm. e) TrŘ spočívá nejen v opakování či pokračování v trestné činnosti pro níž je obviněný stíhán, ale i v situaci, jestliže byl v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán pro typově obdobnou trestnou činnost, přestože se v rámci probíhajícího trestního řízení tohoto jednání znovu nedopustil.¹⁰⁶

K ust. § 68 odst. 3 písm. e) se ve svém nálezu ze dne 31. srpna 2004 vyjádřil i ÚS, který konstatoval, že tento důvod vazby není možné vztahovat na případy, kdy bylo zahájeno trestní stíhání proti obviněnému, který byl již v minulosti odsouzen pro stejnou činnost, jelikož v případě vzetí obviněného do vazby bere soud v úvahu pokračování takové trestné činnosti, která následuje po zahájení trestního stíhání, nikoliv předtím.¹⁰⁷

4.3.2.2 Ustanovení § 68 odst. 4 TrŘ

Ust. § 68 odst. 4 TrŘ zní: „(4) Omezení uvedená v odstavci 2 pro úmyslný trestný čin se neužijí, jestliže je dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. c) a s

¹⁰⁶ AUGUSTINOVÁ, Pavla. *Trestní řád. Komentář, § 68- Rozhodnutí o vazbě*. In: ASPI [právní informační systém], právní stav komentáře je ke dni 1.5.2017. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 25. 1. 2019].

¹⁰⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 31. srpna 2004, vedený pod sp. zn. II. ÚS 317/04.

přihlédnutím k povaze takového trestného činu vyžaduje vzetí do vazby účinná ochrana poškozeného, zejména ochrana jeho života, zdraví nebo jiného obdobného zájmu.“¹⁰⁸ Funkce ustanovení je preventivní a slouží k ochraně poškozeného, kdy zákon k jeho užití počítá se splněním těchto podmínek: musí dojít ke spáchání úmyslného TrČ, musí zde být důvod předstižné vazby a povaha TrČ musí vyžadovat účinnou ochranu poškozeného, zejména ochranu jeho života, zdraví nebo jiného obdobného zájmu.

4.3.2.3 Ustanovení § 71 odst. 2 písm. b) TrŘ

Ust. § 71 odst. 2 písm. b) TrŘ zní: „(2) *Obviněný musí být neprodleně propuštěn z vazby, jestliže b) je zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a k povaze a závažnosti věci trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, a nejsou-li dány okolnosti uvedené v § 68 odst. 3 a 4.*“¹⁰⁹ Zde je zpřísněný důvod vazby obsažen v poslední větě tohoto ustanovení.

V souvislosti s ustanovením je vhodné zmínit náleze ÚS ze dne 15. prosince 2015 vedený pod sp. zn. III. ÚS 1301/13. ÚS uvedl, že ust. § 71 odst. 2 písm. b) TrŘ je nutné vykládat ve spojení s ustanovením § 68 odst. 4 TrŘ restriktivně. Ust. § 71 odst. 2 TrŘ přikazuje obecným soudům, aby propustily obviněného z vazby za předpokladu, že jeho držení ve vazbě ztratí své opodstatnění. Ust. § 71 odst. 2 písm. b) TrŘ tak přikazuje soudům propuštění obviněného z vazby v momentě, kdy vazební důvod sice trvá, avšak na základě shromážděných informací je zřejmé, že obviněnému nebude uložen nepodmíněný trest odnětí svobody. Předmětné ustanovení předpokládá dle ÚS existenci takového intenzivního veřejného zájmu v situacích, kdy jsou naplněny okolnosti v ust. § 68 odst. 3 a odst. 4 TrŘ. Tedy, pokud to považuje účinná ochrana poškozeného, jeho života, zdraví nebo jiného obdobného zájmu, nelze obviněného z vazby propustit ani za předpokladu, že by mu nehrozil nepodmíněný trest odnětí svobody. ÚS tímto konstatoval, že v odůvodněných případech může právo na osobní svobodu jednotlivce ustoupit zájmům veřejné bezpečnosti či bezpečnosti konkrétních osob, přičemž takto stanovený účel je legitimní a stát má povinnost dbát o bezpečí svých obyvatel. Ustanovení tedy obsahuje zpřísnující podmínku právě v tom, že

¹⁰⁸ Citace: Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 68 odst. 4.

¹⁰⁹ Citace: Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 71 odst. 2 písm. b).

obviněného je možné vzít do vazby i za typově méně závažné TrČ, které jsou uvedeny v ust. § 68 odst. 2 TrŘ. Soud však při rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby, kdy mu nehrozí nepodmíněný trest odnětí svobody, musí řádně zdůvodnit, jaké specifické okolnosti daného případu byly závěrem pro potřebu účinné ochrany poškozeného, jaký konkrétní zájem je potřeba chránit a v čem je tento zájem reálně ohrožen.¹¹⁰

4.3.2.4 Ustanovení § 72a odst. 3 TrŘ

Ust. § 72a odst. 3 TrŘ zní: „(3) ... bylo-li zjištěno, že obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání [§ 68 odst. 3 písm. d)], rozhodne o ponechání obviněného ve vazbě nad stanovenou lhůtu v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce a po podání obžaloby nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu soud.“¹¹¹ Z dikce ustanovení vyplývá, že je zákonem dovoleno, aby obviněný byl vzat do vazby koluzní, a to i přesto, že je proti němu vedeno trestní stíhání pro bagatelní TrČ, s odkazem na zákonné limity vazby dle ust. § 68 odst. 2 TrŘ s tím, že oproti ust. § 68 odst. 3 písm. d) TrŘ zde ustanovení pojednává o možnosti prodloužit lhůtu k trvání koluzní vazby, která je dle zákonných podmínek maximálně tříměsíční.

V tomto případě je vhodné se pozastavit nad totožností zpříšňujících důvodů vazby dle ust. § 72a odst. 3 TrŘ a ust. § 68 odst. 3 písm. d) TrŘ. Důvody si jsou sice textově podobné, avšak dopadají na jiné situace. Ust. § 68 odst. 3 písm. d) umožňuje vzít obviněného do vazby i pro méně závažné TrČ, přičemž je možné se domnívat, že je možné takto činit po delší dobu, než tomu je u ust. § 72a ods. 3 TrŘ. Oproti tomu ust. § 72a odst. 3 TrŘ umožňuje prodloužit již existující koluzní vazbu.

4.3.3 Specifické důvody vazby

4.3.3.1 Vazba mladistvých

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (Zákon o soudnictví

¹¹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 15. prosince 2015, vedený pod sp. zn. III. ÚS 1301/13.

¹¹¹ Citace: Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 72a odst. 3.

ve věcech mládeže) nabyli účinnosti 1. ledna 2004, kdy do této doby byla problematika upravena v TrŘ. TrŘ ve svém ustanovení zakotvoval zásadu, že vazba u mladistvých je pouze podpůrným prostředkem zajištění osoby, a to pouze za předpokladu, že v úvahu nepřipadají jiné způsoby zajištění. Speciální úprava pro mladistvé v TrŘ upravena nebyla, a proto se na vazbu u mladistvých používala úprava platící pro dospělé. Postupem času vznikla nová právní úprava trestání mladistvých, která je podrobnější, komplexně upravuje systém trestání mladistvých, a zejména podrobně stanovuje režim institutu vazby, který je odlišný od režimu platící pro dospělé pachatele. Současně však nesmí být opomenuto ust. § 1 ZSVM, které stanovuje, že pokud v tomto zákoně není něco upraveno, užije se obecných právních předpisů.¹¹²

Pro pochopení je vhodné uvést a vysvětlit pojem mladistvých podle trestního práva. ZSVM v ust. § 2 vymezuje pojem mládež. “Mládeží“ se rozumí děti a mladiství. ZSVM zmiňuje pouze pojem “dítě mladší patnácti let“, tedy dítě, které v době spáchání TrČ nedovršilo 15. roku věku, a dále zmiňuje pojem “mladistvý“, tedy ten, kdo v době spáchání TrČ dovršil 15. rok věku, avšak nepřekročil 18. rok svého věku. Oproti tomu “dítě“ definuje ve svém ust. § 126 TrZ, který pod pojem dítě řadí osobu mladší 18 let, pokud TrZ nestanoví jinak.¹¹³

Vzetí mladistvého do vazby je opáčením, které je zcela výjimečné a striktně omezené zákonem, a to zejména s ohledem na věk, duševní a tělesný vývoj mladistvého, jelikož negativní vliv tohoto institutu se projevuje oproti dospělým mnohem výrazněji. Výkon vazby u mladistvých zanechává hlubší a trvalejší následky, a to zejména proto, že jejich vývoj ještě není ukončen. Institut vazby nemá primárně výchovný účinek, proto by se namísto vazby měla využívat jiná náhradní zajišťovací opatření, a vazba by měla být omezena pouze na nezbytně nutné případy.¹¹⁴ Mladistvý může být vzat do vazby jedině tehdy, pokud nelze účelu vazby dosáhnout jinak, a jsou dány vazební důvody, které jsou obsaženy v ust. § 67 TrŘ. O vzetí do vazby se bez zbytečného odkladu vyrozumívají osoby, které jsou uvedeny v ust. § 46 odst. 2 ZSVM. Oproti trvání vazby u dospělých pachatelů trestné činnosti by trvání vazby nemělo u

¹¹² CHROMÝ, Jakub. *Vazba u mladistvých (nejen) ve světle nové právní úpravy*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2003, č. 4, str. 338-339.

¹¹³ Srovnejme: Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, § 2 a Zákon č. 40/2009 Sb, trestní zákoník, § 126.

¹¹⁴ ŠÁMAL, Pavel. *K rozhodování o vazbě a k trvání vazby mladistvého podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue, 2004, č. 2, str. 33.

mladistvých přesáhnout dva měsíce s tím, že zákon stanovuje výjimku pro zvlášť závažné provinění, kdy délka této vazby může trvat až šest měsíců. Obě délky vazby mohou být prodlouženy o dva nebo šest měsíců, a to vždy pouze jednou v přípravném řízení a jednou v řízení před soudem. Prodloužení lze pouze v situaci, kdy není možné trestní stíhání mladistvého skončit zejména pro obtížnost a za hrozby, že by propuštěním této osoby na svobodu hrozilo zmaření či ztížení dosažení účelu trestního stíhání. Pokud je mladistvý propuštěn na svobodu, ZSVM připouští možnost nařízení dohledu probačního úředníka, u kterého není vyloučeno, aby trval až do skončení trestního stíhání. OČTŘ jsou povinny po celou dobu zkoumat, zda trvají důvody vazby a zda ji nelze nahradit jiným alternativním opatřením s tím, že ZSVM připouští nahrazení vazby zárukou, peněžitou zárukou, slibem, či umístěním osoby mladistvého v péči důvěryhodné osoby. Nahrazení vazby důvěryhodnou osobou je upraveno nad rámec obecné úpravy obsažené v TrŘ, přičemž splnění podmínek pro toto nahrazení je podrobně v ZSVM upraveno.¹¹⁵ Výkon vazby u mladistvých se provádí odděleně od dospělých, výjimečně může být mladistvý umístěn do cely společně s dospělými, ale pouze za předpokladu, že to pro něj bude výhodnější.¹¹⁶ Náhrada vazby umístěním mladistvého v péči důvěryhodné osoby je možná pouze za souhlasu nejen této osoby, ale i mladistvého. Institut náhrady vazby je zajímavý také díky možnosti jeho aplikace i v případě vazby koluzní. Ovšem v souvislosti s tímto institutem se poukazuje na jeho velmi malé využití, a to s ohledem na výběr vhodné osoby, jelikož pokud u mladistvého obviněného hrozí vazba, nelze zpravidla v rámci rodiny či blízkého okolí najít osobu, která by měla mít dobrý vliv na mladistvého.¹¹⁷ U problematiky institutu vazby mladistvých je nutné konstatovat, že vznikem ZSVM byl posílen princip, který upravuje vazbu pro mladistvé jako prostředek, který musí být u mladistvých uplatněn jako poslední, a na co nejkratší dobu.

4.3.3.2 Vazba po pravomocném skončení trestního stíhání

Jedním z méně známého specifického druhu vazby je vazba po pravomocném skončení trestního stíhání. Tento druh vazby je upraven v ust. § 72a

¹¹⁵ Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů, § 46-§ 50.

¹¹⁶ CHROMÝ, Jakub. *Vazba u mladistvých (nejen) ve světle nové právní úpravy*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2003, č. 4, str. 341.

¹¹⁷ HULMÁKOVÁ, Jana. *Vazba v řízení ve věcech mladistvých deset let od účinnosti ZSM*. Státní zastupitelství, 2013, č. 3, str. 30.

odst. 5 TrŘ. Z ustanovení plyne, že se osoba může nacházet ve vazbě i v řízení o dovolání, o stížnosti pro porušení zákona, o návrhu na povolení obnovy řízení, po zrušení výroku o trestu nálezem ÚS nebo v řízení o výkonu trestu vyhoštění. Odst. 5 dále stanovuje, že doba trvání vazby během řízení uvedených výše se posuzuje samostatně a nezávisle na vazbě v původním řízení, z čehož plyne, že všechny lhůty dle ust. § 72a odst. 5 TrŘ běží od počátku. Z dikce ustanovení lze dále vyčíst, že tato vazba se neužije v případě koluzního jednání, jelikož jeho se může dopustit osoba zejména mařením objasňování skutečností, které jsou důležité pro trestní stíhání.¹¹⁸

4.3.3.3 Vazba vydávací

Tento specifický druh vazby je upraven s účinností od 1. ledna 2014 v Zákoně o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních a používá se v řízení o vydání do ciziny. Příslušným soudem je krajský soud, v jehož obvodu byla osoba o jejíž vydání jde zadržena, či v obvodu, ve kterém má osoba, která má být vydána, pobyt. Vydávací vazba je společně s vazbou předávací obligatorní. Žádost cizího státu o vydání osoby přijímá MS, které v případě všech potřebných náležitostí žádosti postoupí věc k předběžnému šetření státnímu zastupitelství. Sám SZ však může neprodleně požádat MS, aby vyrozumělo příslušný orgán o zahájení předběžného šetření, a vyzvalo jej k zaslání žádosti o vydání, pokud se SZ dozví o TrČ, pro který by cizí stát mohl o vydání žádat. Osoba může být podle ZMJS vydána pouze za situace, kdy skutek, pro který má být osoba vydána, je podle práva ČR TrČ s horní hranicí trestu odnětí svobody nejméně jednoho roku a při výkonu trestu nebo ochranného opatření činí výkon nejméně čtyři měsíce. Další podmínky jsou stanoveny ZMJS na základě podmínky vzájemnosti.¹¹⁹

V rámci předběžného šetření, které je zahájeno zadržením dané osoby a prováděno SZ, se zjišťuje, zda zde není skutečnost, která by zakládala nepřipustnost vydání. Před rozhodnutím o vydávací vazbě může soud rozhodnout o vazbě předběžné, pokud byly zjištěny skutečnosti, které odůvodňují obavu z útěku osoby, o jejíž vydání jde. Po předběžném šetření rozhodne soud ve veřejném zasedání o přípustnosti vydání dané osoby. ZMJS hovoří i o existenci tzv. zjednodušeného vydání, které přichází v úvahu za situace, kdy osoba, o jejíž

¹¹⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 72a odst. 5.

¹¹⁹ Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů, § 87 - § 102.

vydání jde, před předsedou senátu prohlásí, že souhlasí se svým vydáním a před udělením souhlasu je jím poučena o významu a následcích souhlasu. Tímto je proces vydání zjednodušený a rychlejší. O vydání rozhoduje MS po právní moci rozhodnutí o přípustnosti vydání. Oproti tomu ale může MS vydání nepovolit, i když rozhodnutí nabylo právní moci, a to v případě, že rozhodne o přednosti vykonání evropského zatýkacího rozkazu. Pokud jsou splněny veškeré podmínky pro vydání, rozhodne předseda senátu o vzetí osoby do vydávací vazby nebo o přeměně předběžné vazby na vazbu vydávací, nerozhodne-li soud jinak. Tento druh vazby nesmí trvat déle jak tři měsíce s výjimkou možnosti prodloužení o tři měsíce, a to pouze kvůli nepředvídatelným okolnostem, za kterých nebylo možné provést vydání včas.¹²⁰

4.3.3.4 Vazba předávací

Těž tzv. vazba předávací je upravena v ust. § 206 ZMJS. Předávací vazba se uplatňuje při předávání osob do jiného členského státu EU na základě evropského zatýkacího rozkazu, přičemž důvodem uvalení této vazby je zejména zabránění osobám v útěku. ZMJS umožňuje, aby osoba, o jejíž předání jde, byla zadržena SZ či s jeho souhlasem policejním orgánem, a to za předpokladu, že je dán důvod předběžné vazby a byl vydán evropský zatýkací rozkaz či informace, které postačí k tomuto jednání i bez vydání evropského zatýkacího rozkazu. Řízení předchází předběžné šetření, které je zahájeno právě zmíněným zadržením osoby, o jejíž předání má jít, a které provádí SZ za účelem zjištění, zda předání osoby do jiného členského státu EU nebrání skutečností, které jsou uvedeny v ust. § 205 ZMJS, a jež by bránily v předání této osoby do vyžadujícího státu. Pokud soud rozhodne o předání osoby, vezme ji do předávací vazby či rozhodne o přeměně předběžné vazby na vazbu předávací. O evropském zatýkacím rozkazu soud rozhodne s nejvyšším urychlením, nejpozději do 60 dnů od zadržení osoby, o které bude v řízení jednáno, přičemž při zjednodušeném předání soud rozhoduje do 10 dnů od vyslovení souhlasu předávanou osobou s jejím předáním. Lhůta 60 dnů může být ve výjimečném případě prodloužena o dalších 30 dnů. O tomto řízení rozhoduje krajský soud (v jehož obvodu byla osoba zadržena) ve veřejném zasedání a zajišťuje tak předání osoby. Vazba se též řadí mezi vazbu obligatorní. Lhůty pro předání osoby jsou v tomto řízení odlišné dle toho, zda se jedná o

¹²⁰ tamtéž

zjednodušené či obvyklé předání. Zjednodušené předání se uskuteční za situace, kdy osoba o jejíž předání jde před předsedou senátu za přítomnosti svého obhájce prohlásí, že souhlasí se svým předáním do jiného členského státu a předsedou senátu je řádně poučena o významu souhlasu a jeho následcích. Později však souhlas nelze odvolat. Pro obvyklé předání platí, že osoba musí být předána nejpozději do 10 dnů od právní moci rozhodnutí o předání. Ve zjednodušeném řízení musí být osoba předána do 10 dnů od vzetí osoby do předávací vazby či od rozhodnutí o přeměně předběžné vazby na vazbu předávací.¹²¹

4.3.3.5 Vazba vyhošťovací

Posledním specifickým druhem vazby je vazba vyhošťovací, která je upravena v ust. § 350c TrŘ. Vyhošťovací vazba se použije po nabytí právní moci rozsudku, kterým byl uložen trest vyhoštění, a to za předpokladu, že zde hrozí obava, že by se mohl odsouzený skrývat či jinak mařit výkon trestu vyhoštění. Účelem vazby je právě ona sama realizace trestu vyhoštění. Tato vazba přichází v úvahu ve vykonávacím řízení a probíhá vždy v řízení před soudem. U vyhošťovací vazby není připuštěno dělení nejvyšších přípustných dob vazby a délka jejího trvání závisí na provedení výkonu vyhoštění. Tento druh vazby je fakultativní a soud nejprve přihlíží k tomu, zda ji nelze nahradit jiným opatřením.¹²²

Příkladem rozhodnutí soudu o vyhošťovací vazbě byl případ, kdy byl odsouzenému pravomocně uložen trest vyhoštění na dobu neurčitou. Jednalo se o Bělorusa, který v té době neměl cestovní doklady, dostatek finančních prostředků, zdůrazňoval nesouhlas s tehdejší vládou v Bělorusku a v ČR neměl trvalé bydliště, rodinné a sociální zázemí. Soud měl obavu, že z těchto všech výše uvedených důvodů odsouzený ČR neopustí a do Běloruska se nevrátí, čímž by došlo ke zmaření výkonu trestu vyhoštění, a proto na něj byla uvalena vyhošťovací vazba.¹²³

¹²¹ Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů, § 202-§213.

¹²² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 350c.

¹²³ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 15.7.2003, vedené pod sp. zn. 61 To 311/2003.

4.4 Vazební lhůty

V rámci práce je nutno chápat pojem vazební lhůty jako časové limity související s vazbou, mezi které patří nejvyšší přípustné doby trvání vazby, přezkoumávání důvodů pro trvání vazby, žádost o propuštění z vazby a rozhodování OČTŘ o vazbě a jejím trvání.

4.4.1 Nejvyšší přípustná doba trvání vazby

Nejvyšší přípustná doba trvání vazby, která je v současné době uvedena v ust. § 72a a § 72b TrŘ, byla doposud (až na malé odchylky) změněna naposledy v roce 2011, a to zákonem č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (TrŘ), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále jen novelou). Žádná podstatná změna oproti rozsáhlé novele TrŘ z roku 2001 nenastala vyjma jedné skutečnosti. Novelou z roku 2011 bylo totiž stanoveno, že v případě změny právní kvalifikace skutku, kdy možná délka trvání vazby již překročila maximální dobu jejího trvání, musí být obviněný propuštěn na svobodu, a to neprodleně. Do účinnosti novely z roku 2011 byla stanovena lhůta 15 dnů pro propuštění obviněného z vazby.¹²⁴ Změna tak svědčí o snaze zákonodárců omezovat osobní svobodu člověka pouze po nezbytně dlouhou dobu.

Vazba může trvat pouze nezbytně nutnou dobu s tím, že TrŘ v ust. § 72a uvádí maximálně možné délky trvání vazby pro jednotlivé druhy TrČ. TrZ ve svém ust. § 14 zakotvuje dělení TrČ, a to na přečiny, zločiny a zvláště závažné zločiny. Mezi přečiny řadí TrZ všechny nedbalostní TrČ a dále úmyslné TrČ, na které TrZ stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice trestní sazby nepřevyšuje pět let. Mezi zločiny se řadí TrČ, které nejsou podle TrZ přečiny, tedy úmyslné TrČ, jejichž horní hranice převyšuje pět let, avšak nepřevyšuje deset let. V poslední řadě TrZ rozděluje TrČ ještě na tzv. zvláště závažné zločiny, mezi které patří úmyslné TrČ, na něž TrZ stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje deset let.¹²⁵ Pro vysvětlení maximální délky vazby je vhodné její znázornění v tabulce, která je inspirována odborným článkem Prof. JUDr. Musila.

¹²⁴ Srov.: Zákon č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, § 72a-§72b; Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, § 71 odst. 2-8.

¹²⁵ Srov.: Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 72a; Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 14.

Druh trestného činu	Celková doba vazby	Maximální délka vazby v přípravném řízení
Přečin	1 rok	4 měsíce
Zločin	2 rok	8 měsíců
Zvlášť závažný zločin	3 rok	1 rok
Zvlášť závažný zločin, za který lze uložit výjimečný trest	4 rok	16 měsíců

Tabulka znázorňuje maximální délku trvání vazby, která nesmí být překročena s tím, že délka se neuplatní pouze u koluzního důvodu vazby dle ust. § 67 písm. b) TrŘ. TrŘ maximální délku trvání vazby rozděluje dle fáze trestního stíhání, přičemž 1/3 maximální délky trvání vazby připadá na přípravné řízení a zbylé 2/3 připadají na řízení před soudem. Lhůty není možné přesouvat.¹²⁶ Je zde vhodné poukázat na náleží ÚS ze dne 25. září 1996 vedený pod sp. zn. III. ÚS 83/96, který deklaruje a připomíná první větu v ust. § 72a TrŘ, že vazba může trvat pouze nezbytně nutnou dobu. ÚS konstatuje, že stanovení maximálních lhůt, ve kterých musí být věc pravomocně skončena, je zcela ústavně konformní a jde o nepřekročitelný časový limit směřující vůči státu. Stát ve stanoveném limitu musí být díky svým povolaným orgánům připraven vykonat spravedlnost ve vazebním režimu, anebo obžalovaného na svobodu z vazby propustit. Nález ÚS byl zásadní v tom směru, že stanovuje nemožnost jakéhokoliv překročení lhůty stanovené pro nejvyšší přípustnou dobu trvání vazby.¹²⁷ Pokud je obviněný stíhán pro více TrČ, určuje se maximální délka vazby podle TrČ, který je nejpřísněji trestný. Tato lhůta je obligatorní a počítá se od okamžiku omezení osobní svobody obviněného. Pokud řízení není v době pro trvání vazby skončeno, musí být obviněný neprodleně propuštěn na svobodu. Oproti ostatním důvodům činí maximální délka koluzní vazby tři měsíce a jako jediná může být výjimečně prodloužena za situace, kdy obviněný již na svědky či spoluobviněné působil či jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. TrŘ v neposlední řadě upravuje i dobu trvání vazby, o které bylo rozhodnuto v řízení po pravomocném

¹²⁶ MUSIL, Jan. *Vazební lhůty po novele trestního řádu*. Trestněprávní revue, 2002, č. 1, str. 11.

¹²⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 25. září 1996, vedený pod sp. zn. III. ÚS 83/96.

skončení trestního stíhání, a jejíž délka se posuzuje nezávisle na vazbě v původním řízení.¹²⁸

Ust. § 72b TrŘ stanovuje výjimku pro zajištění ochrany společnosti před odsouzeným za spáchání zvláště závažného zločinu za situace, kdy rozsudek ještě nenabyl právní moci. Pokud by po vyhlášení odsuzujícího rozsudku uplynula nejvyšší přípustná doba vazby, odsouzený nadále ve vazbě zůstane, jelikož se staví běh vazebních lhůt až do nařízení výkonu trestu či zrušení prvostupňového rozsudku.¹²⁹

Co se týče nejvyšších přípustných dob trvání vazby považovala autorka za zajímavé poukázat na rozdílnou právní úpravu vazby mladistvých. V případě mladistvých je nejvyšší přípustná doba vazby omezena na dva měsíce či šest měsíců v případě zvláště závažného provinění. Oproti právní úpravě u dospělých pachatelů je zde však možno tuto dobu prodloužit o dva či šest měsíců, a to za předpokladu, že není možné pro obtížnost věci nebo z jiných vážných důvodů trestní stíhání skončit a hrozí, že propuštěním mladistvého na svobodu by došlo ke zmaření či podstatnému ztížení dosažení účelu trestního stíhání. Prodloužení je možné jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem, tedy celkem dvakrát.¹³⁰

4.4.2 Přezkoumávání trvání důvodů vazby

Přezkum trvání důvodů vazby je nutný z toho důvodu, že se s časem mění zejména okolnosti související s existencí závažných a dostatečných důvodů vazby. Proto nesmí být obviněnému uzmuo právo domáhat se přezkumu v přiměřených intervalech tak, aby byl omezen na osobní svobodě pouze na nezbytnou dobu a tento zásah byl ospravedlnitelný.¹³¹

Ust. § 71 TrŘ (přezkoumávání trvání důvodů vazby) bylo zakotveno zákonem č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále jen novelou). V novele bylo cílem pro ust. § 71 TrŘ odstranit nedostatky předchozí novely z roku 2001, která navozovala dojem, že soud přezkoumává důvody vazby pouze při rozhodování o stížnosti dle ust. § 164a odst. 1 písm. a)

¹²⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 72a.

¹²⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 72b.

¹³⁰ Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů, § 47 odst. 1.

¹³¹ Rozsudek ESLP ve věci Shishkov proti Bulharsku, ze dne 9. ledna 2003, stížnost č. 38822/97.

TrŘ. Novelou došlo zejména k novému systematickému uspořádání ustanovení a dále ke zdůraznění přezkumu na základě žádosti obviněného o propuštění z vazby. Pokud žádost obviněným podána není, nastupuje na řadu přezkum z úřední povinnosti. OČTŘ mají povinnost v trestním řízení průběžně zkoumat, zda trvají důvody vazby, zda se důvody vazby nezměnily a zda není možné nahradit vazbu jiným opatřením. Dále mají OČTŘ povinnost při přezkoumávání trvání důvodů vazby přihlížet k tomu, zda obtížnost věci či jiné závažné důvody, pro které nelze trestní stíhání skončit, vyžadují ponechání obviněného ve vazbě, a zda by propuštěním obviněného na svobodu bylo zmařeno či podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání. Vždy se tato skutečnost posuzuje s přihlédnutím ke složitosti a rozsahu potřebného dokazování a k povaze dané věci, kdy obě podmínky musí být splněny současně. Soud má povinnost v přípravném řízení přezkoumávat trvání důvodů vazby ve čtyřech případech. Prvním případem je žádost obviněného o propuštění z vazby či návrh obviněného na přijetí některého z opatření nahrazujících vazbu, který byly podány po právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby. Druhým případem je návrh SZ na rozhodnutí o ponechání obviněného ve vazbě. Třetím případem je změna důvodů vazby, jestliže byl při trestním řízení shledán nový důvod vazby a čtvrtým případem je stížnost proti usnesení SZ o vazbě. V řízení před soudem má povinnost přezkoumávat důvody trvání vazby jen soud. Mladiství mají svoji vlastní speciální úpravu v ZSVM.¹³²

Ust. § 71 odst. 2 TrŘ stanovuje podmínky, kdy musí být obviněný propuštěn neprodleně na svobodu. První ze dvou podmínek je skutečnost, že pominul důvod vazby. Druhou podmínkou je skutečnost, ze které je zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a k povaze a závažnosti věci, pro kterou je obviněný stíhán, nepovede trestní řízení k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, a nejsou dány okolnosti uvedené v ust. § 68 odst. 3 a 4 TrŘ. Usnesení o propuštění obviněného z vazby je možné vydat pouze za předpokladu, že bylo rozhodnuto až po náležitém objasnění všech rozhodných skutečností na základě vyhodnocení osoby obviněného a na základě vyhodnocení povahy a závažnosti TrČ.¹³³

¹³² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád 1. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 802-813. ISBN: 978-80-7400-465-0.

¹³³ tamtéž

4.4.3 Žádost o propuštění z vazby

TrŘ ve svém ust. § 71a upravuje žádost obviněného o propuštění z vazby a srovnatelně žádost o přijetí některého z opatření nahrazující vazbu, kterou je oprávněn podat kdykoliv po právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby. O propuštění či nepropuštění obviněného musí být rozhodnuto bez zbytečného odkladu, přičemž při zamítavém rozhodnutí smí být žádost obviněným podávána opakovaně vždy po 30 dnech od právní moci zamítavého rozhodnutí nebo rozhodnutí o dalším trvání vazby nebo rozhodnutí o změně důvodů vazby.¹³⁴

4.4.4 Rozhodování o dalším trvání vazby

Ust. § 72 TrŘ (rozhodování o dalším trvání vazby) navazuje na čl. 8 odst. 5 LZPS ve kterém je stanoveno, že nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem. S ohledem na to, že dle názorů ÚS nesplňuje státní zastupitelství záruky nezávislosti a nestrannosti v trestním řízení, závisí rozhodování o dalším trvání vazby pouze na soudci. Soudce musí každé tři měsíce od právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby nebo právní moci jiného rozhodnutí o vazbě v přípravném řízení (v řízení před soudem do 30 dnů od podání obžaloby nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu sjednané s obviněným, nebo kdy mu byl doručen spis na základě rozhodnutí o postoupení nebo příkázání věci obviněného, který je ve vazbě) rozhodnout na návrh SZ o tom, zda se obviněný nadále ve vazbě ponechá či se z ní propustí. Mezi jiná rozhodnutí o vazbě je možné zařadit kupříkladu rozhodnutí o změně vazebních důvodů nebo rozhodnutí, jímž byla zamítnuta žádost obviněného o propuštění z vazby na svobodu.¹³⁵ Počátek běhu tříměsíční lhůty je určen momentem vyhlášení rozhodnutí při veřejném zasedání soudu, jemuž byl obviněný přítomen. ÚS takto konstatoval s ohledem na to, že pokud by se lhůta začala počítat až od okamžiku doručení rozhodnutí v písemném vyhotovení SZ, který se veřejného zasedání nezúčastnil, mohlo by to vést třeba i k několikaměsíčnímu prodlužování intervalu přezkoumávání trvání vazby, což je nezákonné.¹³⁶ Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí stanovil, že počátek běhu tříměsíční lhůty se počítá od absolutní právní moci předchozího rozhodnutí o vazbě, tedy ve vztahu ke všem osobám, které jsou

¹³⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 71a.

¹³⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 826-838. ISBN: 978-80-7400-465-0.

¹³⁶ *Nedodržení lhůty pro rozhodnutí o dalším trvání vazby*. [online]. Dostupné na: http://profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=16&id_article=258284&csum=1b0f5dc7 [cit. 15. 3. 2019].

oprávněny podat stížnost. Existují dle něj však i výjimečné situace, kdy je třeba vycházet z relativní právní moci předchozího rozhodnutí o vazbě, tedy ve vztahu k obviněnému, pokud postup soudu představuje neoprávněný zásah do ústavně zaručených práv obviněného stanovených v LZPS, např. vznik průtahů při vyhotovení rozhodnutí o vazbě.¹³⁷

Postup soudce v řízení před soudem oproti přípravnému řízení při rozhodování o dalším trvání vazby tkví v tom, že zde není nezbytné podání návrhu jiné strany a postup po obsahové stránce je také odlišný. Lhůty jsou tzv. propadné, přičemž v případě jejich nedodržení musí být obviněný neprodleně propuštěn z vazby na svobodu. Zákon stanoví lhůtu i pro podání návrhu SZ na vydání rozhodnutí soudce o dalším trvání vazby, a jež trvá 15 dnů. Dosud není jasně specifikováno, zda se jedná o lhůtu propadnou či pořádkovou. Autoři komentáře se však kloní ke lhůtě propadné, ale sám zákon nestanoví následek nedodržení této lhůty. TrŘ také upravuje rozhodování soudu druhého stupně, který projednává podaný opravný prostředek o trvání vazby.¹³⁸

Soud rozhoduje o dalším trvání vazby ve vazebním zasedání, pokud o to obviněný výslovně požádá, anebo pokud soud považuje osobní slyšení obviněného za potřebné pro účely rozhodnutí o vazbě. I přes výslovný požadavek obviněného se vazební zasedání konat nemusí za předpokladu, že se jej následně obviněný odmítl zúčastnit, byl k vazbě v posledních šesti týdnech slyšen apod., o tom dále níže. Vazební zasedání s osobním slyšením obviněného se koná za účelem zjištění názoru obviněného na projednávanou věc a z judikatury ÚS plyne, že obviněného je nutno zásadně slyšet vždy, pokud je rozhodováno o jeho pokračující vazbě, od jeho výslechu uběhlo více než šest týdnů, nebyl propuštěn z vazby na svobodu a osobnímu slyšení nebrání nepřekonatelné překážky či výslovné přání obviněného.¹³⁹ K rozhodování soudu o dalším trvání vazby se v nálezu ze dne 26. ledna 2018 vedeném pod sp. zn. II. ÚS 4085/17 věnoval i ÚS. ÚS zdůraznil, že smyslem a účelem stanovení povinnosti přezkumů důvodů pro trvání vazby je, aby soud vždy přezkoumal všechny relevantní skutečnosti a znovu hodnotil, zda důvody vazby trvají s ohledem na zákonný interval tří

¹³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. března 2019, vedený pod sp. zn. 4 Tz 29/2019.

¹³⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 826-838. ISBN: 978-80-7400-465-0.

¹³⁹ *Osobní slyšení obviněného při rozhodování o dalším trvání vazby*. [online]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/osobni-slyseni-obvineneho-pri-rozhodovani-o-dalsim-trvani-vazby-106920.html?mail> [cit. 14. 3. 2019].

měsíců. Je důležité, aby byla zakotvena i možnost obviněného před soud předstoupit, což patří mezi záruku spravedlivého procesu (pokud by soud obviněného, který je ve vazbě, vůbec neinformoval o tom, že bude rozhodováno o dalším trvání vazby, případně kdy, znemožní mu uplatnit právo účastnit se vazebního zasedání, čímž mu odepře právo na spravedlivý proces).¹⁴⁰ Dále je nutné, aby usnesení vydané v rámci tohoto přezkumu o trvání vazby obsahovalo výslovný výrok o ponechání obviněného ve vazbě. I tato absence výroku však nemusí vždy porušovat právo na ochranu osobní svobody, pokud došlo k plnému přezkumu zákonnosti a důvodnosti vazby na základě stěžovatelovy žádosti o propuštění z vazby.¹⁴¹ Oproti tomu je dle nálezu ÚS nutné, aby se rozhodující orgán dostatečně zabýval konkrétními okolnostmi, aby reagoval na argumenty obviněného, a aby reagoval adekvátním způsobem na všechna tvrzení, která jsou způsobilá zpochybnit oprávněnost dalšího trvání vazby. Pokud by tomuto rozhodující orgán nedostál, je namíste, aby ÚS konstatoval porušení čl. 8 odst. 2 a 5 LZPS, resp. čl. 5 odst. 1 a 3 Úmluvy.¹⁴²

4.5 Rozhodování o vazbě

Osobní svoboda jednotlivce představuje jednu z nejdůležitějších hodnot v demokratickém právním státě. Rozhodnutí o vazbě představuje významný zásah do života obviněného a vystavuje jej negativním dopadům ještě před zjištěním viny. Proto je nutné, aby OČTŘ zjišťovaly a hodnotily všechny okolnosti s ohledem na zásadu vyhledávací a zásadu materiální pravdy, které svědčí pro i proti vzetí do vazby.¹⁴³

4.5.1 Orgány rozhodující o vazbě

Ust. § 73b TrŘ obsahuje výčet orgánů, které rozhodují o vazbě. V řízení o vazbě má větší váhu v rozhodování samozřejmě soud, i zde jsou však některé pravomoci dány SZ. O tom, zda bude obviněný vzat do vazby, rozhoduje soud a v přípravném řízení na návrh SZ soudce. Pokud je obviněný zatčen, rozhoduje v řízení před soudem soudce. Oproti tomu sám SZ může rozhodovat v přípravném

¹⁴⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 26. ledna 2018, vedený pod sp. zn. II. ÚS 3689/17.

¹⁴¹ *Nedodržení požadavku na výslovný výrok o ponechání obviněného ve vazbě není porušením práva na ochranu osobní svobody.* [online]. Dostupné na: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nedodrzeni-pozadavku-na-vyslovnny-vyrok-o-ponechani-obvineneho-ve-vazbe-neni-porusenim-prava-na-ochranu-osobni-svobody> [cit. 14. 3. 2019].

¹⁴² Nález Ústavního soudu ze dne 18. března 2014, vedený pod sp. zn. I. ÚS 3109/13.

¹⁴³ Nález Ústavního soudu ze dne 1. srpna 2017, vedený pod sp. zn. III. ÚS 1447/17.

řízení o propuštění obviněného z vazby, pokud si o propuštění obviněný požádá, avšak mimo přípravné řízení rozhoduje o této žádosti soud. I přesto však TrŘ stanovuje podmínky, které pravomoc SZ rozhodnout v přípravném řízení o propuštění obviněného z vazby na základě jeho žádosti vylučují. Pokud by totiž SZ žádosti obviněného nevyhověl, musí ji předložit nejpozději do pěti pracovních dnů od doručení soudci, který rozhodne. V řízení před soudem o propuštění obviněného rozhodne předseda senátu, pokud SZ souhlasí s propuštěním obviněného z vazby. O dalším trvání vazby a o změně důvodů vazby rozhoduje soud a v přípravném řízení na návrh SZ soudce. Pokud pomine některý důvod vazby, může o tomto v přípravném řízení rozhodnout i SZ. O žádosti o zrušení omezení spočívajícího v zákazu vycestování do zahraničí a o zrušení předběžného opatření nahrazujícího vazbu rozhoduje soud a v přípravném řízení SZ.¹⁴⁴

4.5.2 Vazební zasedání a rozhodnutí o vazbě

Každé rozhodnutí soudu o vazbě musí být řádně odůvodněno, jelikož představuje výrazný zásah do osobní svobody jedince. Proto řádné a vyčerpávající zdůvodněné rozhodnutí představuje jednu ze základních podmínek pro ústavně souladné rozhodnutí.¹⁴⁵ Soud rozhodnutí o vazbě vydává ve formě usnesení. Dle ust. § 73c TrŘ musí kromě obecných náležitostí (uvedených v ust. § 134 TrŘ) obsahovat skutečnosti, které odůvodňují podezření ze spáchání TrČ, pro který je obviněný stíhán, konkrétní skutečnosti, ze kterých jsou dovozovány důvody vazby, popřípadě okolnosti další a důvody, pro které nebylo možné dosáhnout účelu vazby jiným opatřením.¹⁴⁶ Soudce může vydat o vzetí do vazby i zjednodušené usnesení, ale pouze za předpokladu, že obsahuje obligatorní náležitosti výroku usnesení o vzetí obviněného do vazby dle ust. § 68 odst. 1 TrŘ, a dále přesný údaj o tom, od kdy se vazba počítá. Přesný údaj o počátku vazby musí být vždy součástí rozhodnutí a v nezjednodušeném usnesení je obsaženo v odůvodnění.¹⁴⁷ Pokud by rozhodnutí postrádalo řádné a ústavně konformní odůvodnění, kde by soudcovi domněnky nenaplňovaly alespoň jeden ze znaků vazebních důvodů, stalo by se nepřezkoumatelným. Nepřezkoumatelné rozhodnutí by porušovalo princip zákazu libovůle při rozhodování a bez dalšího by zasahovalo do ústavně zaručeného základního lidského práva zakotveného

¹⁴⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 73b.

¹⁴⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 23. října 2001, vedený pod sp. zn. I. ÚS 303/01.

¹⁴⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 73c.

¹⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. března 2014, vedené pod sp. zn. Tpjn 302/2013.

v čl. 36 odst. 1 LZPS, tedy zaručeného práva na spravedlivý proces, přičemž by následně muselo být rozhodnutí zrušeno. ÚS ve své judikatuře stanovil, že požadavek řádného a vyčerpávajícího odůvodnění rozhodnutí soudu je jednou ze základních podmínek ústavně souladného rozhodnutí, kdy povšechné a obecné odůvodnění rozhodnutí, jímž je omezena osobní svoboda člověka, není v souladu s ústavním pořádkem ČR.¹⁴⁸

TrŘ ve svém ust. § 73d stanovuje, že soud rozhoduje o vazbě (je-li to potřebné vzhledem ke stanoveným lhůtám) při konání hlavního líčení nebo veřejného zasedání, pokud je obviněný přítomen. Tím je předurčeno pravidlo a tím i první podmínka, na základě které bude rozhodováno o vazbě ve vazebním zasedání. Tedy, vazební zasedání se bude konat namísto hlavního líčení či veřejného zasedání za předpokladu, že tyto dva typy jednání se nekonají v době stanovených lhůt důležitých pro vazbu a jsou splněny další zákonné podmínky. Druhou obligatorní podmínkou pro rozhodování o vazbě ve vazebním zasedání je rozhodnutí soudu o vzetí do vazby v přípravném řízení. Třetí situace konání vazebního zasedání je za podmínky, kdy o to obviněný výslovně požádá, nebo osobní výslech obviněného je považován soudcem či SZ za potřebný pro rozhodnutí o vazbě. TrŘ však upravuje i situace, kdy soud rozhodne o nekonání vazebního zasedání i přes osobní žádost obviněného k jeho konání, a to pokud se obviněný následně odmítne jednání zúčastnit nebo pokud byl obviněný slyšen v posledních šesti týdnech a neuvedl žádné nové okolnosti podstatné pro rozhodnutí o vazbě nebo jím uváděné okolnosti zjevně nemohou vést ke změně rozhodnutí o vazbě nebo zdravotní stav obviněného neumožňuje jeho výslech anebo za situace, kdy se obviněný propouští z vazby. O konání vazebního zasedání je vyrozuměn SZ, obhájce a současně je předvolán či předveden obviněný. Doba konání vazebního zasedání se stanoví tak, aby SZ a obhájce měli možnost se jej zúčastnit a byly dodrženy lhůty pro rozhodnutí o vazbě.¹⁴⁹

Jak bylo uvedeno výše, o vazebním zasedání je mimo jiné informován i obhájce. I přestože účast obhájce není na vazebním zasedání nutná, má právo se jej zúčastnit a soud má povinnost o konání vazebního zasedání jej vyrozumět. TrŘ stanovuje lhůtu pouze pro konání vazebního zasedání, a to do 24 hodin od doručení návrhu na vzetí do vazby zatčeného či zadrženého, během které se

¹⁴⁸ VICHEREK, Roman. *Důvody vazby*. Trestní právo, 2012, č. 9, str. 14-24.

¹⁴⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 73d-e.

obhájce vyrozumí za předpokladu, že je dosažitelný. Obhájce je proto nutné kontaktovat s dostatečným předstihem o konání vazebního zasedání tak, aby měl možnost v rámci území ČR se k tomuto zasedání dopravit, jinak by soudce porušil právo obhájce na účast při úkonech trestního řízení a současně s tím právo obviněného na řádnou obhajobu.¹⁵⁰

Průběh vazebního zasedání je velmi podobný hlavnímu líčení či veřejnému zasedání. Po zahájení podává soud (soudce v přípravném řízení) zprávu o stavu věci, SZ přednese návrh, nebo obviněný či jeho obhájce přednesou žádost o propuštění z vazby. K projednáváné věci se vždy vyjadřuje druhá procesní strana, tedy SZ či obviněný s jeho obhájcem a obě strany mohou navrhnout provedení šetření, tedy i návrhy na dokazování pro rozhodnutí o vazbě. Je možné přednést obsah vyjádření či návrhů nepřítomných procesních stran, které jsou založeny ve spise, avšak nepřítomnost při vazebním zasedání není nikdy možná u obviněného. Výslech obviněného se ve vazebním zasedání považuje za zásadní a je hlavním důvodem pro jeho konání, díky kterému je zajišťováno právo obviněného na osobní slyšení, kterého se mohou aktivně zúčastnit a vyjadřovat se i SZ a obhájce, ale až poté, co jim udělí slovo předseda senátu či soudce v přípravném řízení. Na konci vazebního zasedání je dána možnost k přednesu závěrečných návrhů a následuje vyhlášení rozhodnutí o vazbě.¹⁵¹

Ust. § 73f TrŘ stanovuje přítomnost osob při vazebním zasedání. Vazební zasedání se koná vždy před soudem za stále přítomnosti všech členů senátu a za účasti obviněného, přičemž účast obhájce a SZ není nutná. Vazební zasedání se koná vždy bez účasti veřejnosti.¹⁵² Jednou ze základních zásad trestního řízení a současně ústavní zásadou je zásada veřejnosti. TrŘ obsahuje několikero ustanovení, ve kterých zásada veřejnosti smí být porušena. Jedná se o tzv. výjimky z této zásady, mezi které patří kupříkladu vyloučení veřejnosti při hlavním líčení proto, aby nebyla ohrožena bezpečnost nebo jiný důležitý zájem svědků, probírání utajovaných informací, obecně stíhání mladistvých, a v neposlední řadě i vazební zasedání. Účelem zásady veřejnosti je kontrola nad výkonem soudnictví, a proto je omezena pouze v situacích, kdy jiný zájem

¹⁵⁰ *Komentář: Pochybení vazebního soudu* [online]. Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/komentar-pochybeni-vazebniho-soudu> [cit. 27. 3. 2019].

¹⁵¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 73g.

¹⁵² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 73f.

převažuje nad zájmem na transparentnosti řízení a právem na informace. U vazebního zasedání je tato zásada prolomena z důvodu, aby posuzované otázky týkající se vazby obviněného nebyly zpřístupněny veřejnosti zejména s ohledem na ochranu obviněného, dodržování zásady presumpce nevinoty, ale i s ohledem na zájmy jiných osob, a také vzhledem k potřebám dalšího řízení, tedy vyšetřování a řízení před soudem. Nesmí být opomenuto, že rozhodnutí o vazbě může být učiněno i při hlavním líčení či veřejném zasedání, u kterých přítomnost veřejnosti vyloučena není. S ohledem na to existují i případy, kdy přítomnost veřejnosti při vazebním zasedání nezakládá porušení tohoto ustanovení, což je pro znázornění uvedeno například v rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 11 To 54/2015, který své rozhodnutí týkající přítomnosti veřejnosti při vazebním zasedání odůvodnil následovně. Předseda senátu je i ve vazebním řízení pánem sporu, pokud on sám přítomnost veřejnosti při vazebním zasedání nevnímá jako zásah a je při této účasti zachována důstojnost a vážnost vlastního jednání, lze tento postup akceptovat.¹⁵³

Proti rozhodnutím o vazbě, která jsou stanovena v ust. § 74 TrŘ, je možné podat stížnost nemající až na výjimky odkladný účinek.¹⁵⁴ Odkladný účinek nastává v případě stížnosti stran proti rozhodnutí o připadnutí peněžitě záruky státu a stížnosti SZ proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby, nejde-li o propuštění z vazby po vyhlášení zprošťujícího rozsudku. Odkladný účinek stížnosti, kterou podal SZ, je pouze za podmínky, že SZ nebyl přítomen při vyhlášení rozhodnutí, anebo za podmínky, že byl přítomen při vyhlášení rozhodnutí a tuto stížnost podal ihned po vyhlášení rozhodnutí. Po podání stížnosti proti rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby nebo o dalším trvání vazby, na základě které soud rozhodl o zrušení napadeného rozhodnutí, musí být obviněný neprodleně propuštěn z vazby. Soud poté může vrátit věc k novému projednání a rozhodnutí pouze z důvodů závažných vad rozhodnutí.¹⁵⁵ O stížnosti obviněného proti rozhodnutí o vazbě v přípravném řízení rozhoduje v době po

¹⁵³ *Veřejnost na vazebním zasedání?!* [online]. Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/verejnost-na-vazebnim-zasedani> [cit. 21. 3. 2019].

¹⁵⁴ Poznámka: proti rozhodnutí o vazbě (§ 68- rozhodnutí o vzetí do vazby, § 69- příkaz k zatčení, § 71- přezkoumání trvání důvodů vazby, § 71a- žádost o propuštění z vazby, § 72- rozhodování o dalším trvání vazby, § 72a odst. 3- rozhodnutí o ponechání obviněného ve vazbě nad stanovenou lhůtu při koluzním důvodu vazby, § 73- nahrazení vazby a 73a- peněžitá záruka) je přípustná stížnost.

¹⁵⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 74.

podání obžaloby soud příslušný k projednání obžaloby, o stížnosti proti rozhodnutí o vazbě v přípravném řízení, které učinil soudce okresního soudu a v mezičase byla podána obžaloba k okresnímu soudu, rozhoduje krajský soud jako soud nadřízený a o stížnosti proti rozhodnutí o vazbě, kde tato věc připadla krajskému soudu jako soudu prvního stupně, rozhoduje v přípravném řízení krajský soud, a to v prvostupňovém senátu, který má obžalobu projednat.

V ust. § 74a TrŘ je upravena situace, kdy je dán některý z důvodů vazby u obviněného, který je v dané době ve výkonu trestu odnětí svobody. Soud v řízení před soudem a soudce v přípravném řízení na návrh SZ rozhodne o důvodech, obsahu a trvání nezbytných omezení, která se proti obviněnému uplatní, a jež nesmí být závažnější než ta, kterým by byl obviněný podroben ve vazbě. Mezi nezbytná omezení je možné zařadit např. zákaz volného pohybu mimo věznici, zákaz styku s určitými osobami nacházejícími se ve výkonu trestu či ve vazbě, zákaz návštěv apod. Soud či soudce rozhoduje opět ve formě usnesení, kdy zde smí učinit jak pozitivní usnesení uložením nezbytného omezení, tak negativní usnesení zamítnutím návrhu SZ na jejich uložení, ale i další rozhodnutí např. rozhodnutí o prodloužení omezení, o ukončení trvání omezení či o změně rozsahu omezení.¹⁵⁶

4.5.3 Osobní slyšení obviněného

Základním právem na spravedlivý proces ve vazebním řízení je právo obviněného osobně se zúčastnit řízení před soudem v rámci rozhodování o vazbě či jejím dalším pokračování a z toho plynoucí právo být slyšen. Zákon umožňuje, aby od osobního slyšení obviněného bylo upuštěno, ale pouze za podmínek stanovených zákonem mezi které patří: odmítnutí výslechu obviněným, dále pokud k rozhodnutí o vazbě došlo bezprostředně poté, co obviněný již vyslechnut byl či pokud výslechu obviněného brání objektivní nepřekonatelné překážky. ÚS ve svém nálezu stanovil, že rozhodným momentem pro povinnost osobního slyšení obviněného je časový interval, který uplynul od posledního osobního slyšení obviněného soudem.¹⁵⁷ I při rozhodování o dalším trvání vazby je právo obviněného být slyšen bráno jako prostředek, na základě kterého soud zjišťuje

¹⁵⁶ ŠÁMAL, Pavel; RŮŽIČKA, Miroslav; NOVOTNÝ, František; DOUCHA, Josef. *Přípravné řízení trestní*. Praha: C.H.Beck, 1997, str. 850-851. ISBN: 80-7179-087-7.

¹⁵⁷ *Jak pečlivě je postupováno ve vazebních řízeních?* [online]. Dostupné na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/jak-peclive-je-postupovano-vevazebnich-rizenich-93752.html> [cit. 22. 3. 2019].

názor obviněného na projednávanou věc, a díky němuž je schopen posoudit trvání vazebních důvodů, situaci, stav obviněného, a tím pádem zvážit, zda vazební důvody nadále existují, zda ve vazbě nejsou porušována základní práva obviněného, zda není možné vazbu nahradit mírnějším opatřením apod. TrŘ proto stanovuje, že obviněný má být slyšen vždy, kdy je rozhodováno o jeho pokračující vazbě, přičemž od posledního výslechu uběhlo více než šest týdnů.¹⁵⁸ Oproti tomu ESLP doposud (na rozdíl od novelizovaného ust. § 73d TrŘ z roku 2011) nestanovil přesný časový interval slyšení obviněného, ale zaujal názor, že doba řádově týdnů je pro opětovné slyšení krátká, oproti tomu však např. délka osm a půl týdne od posledního slyšení je již nadměrná.¹⁵⁹

Osobní slyšení obviněného vychází z principu, že člověk je subjekt s lidskými právy a nikoli pouze objekt, a proto má právo, aby o něm bylo rozhodováno v jeho přítomnosti, pokud on sám nechce jinak. Tím je naplňován požadavek na respektování přirozené lidské důstojnosti, přičemž je vyloučeno, aby se s člověkem zacházelo jako s objektem či předmětem, ale je nutné, aby se s ním zacházelo jako se subjektem práv.¹⁶⁰ S ohledem na úpravu osobního slyšení obviněného v řízení o vazbě a rozhodování o ní je vhodné se klonit k názoru JUDr. Kmece, který podporuje, aby osobní výslech obviněného byl umožněn vždy, pokud o to obviněný požádá a jeho žádost není abuzivní.¹⁶¹

V souvislosti s osobním slyšením obviněného je vhodné zmínit i čl. 6 Úmluvy, jenž zakotvuje právo na spravedlivý proces. Zejména co se týče řízení o přezkumu vazby, konstatoval ESLP v souvislosti s čl. 6 Úmluvy, že řízení musí splňovat všechny požadavky článkem stanovené. K tomu uvedl, že osobní slyšení obviněného je nezbytné, jelikož řízení o přezkumu vazby na žádost obviněného má mít soudní charakter a naplňovat záruky adekvátního zbavení svobody.¹⁶²

4.5.4 Příkaz k zatčení

TrŘ upravuje v ust. § 69 příkaz k zatčení, který má zajistit přítomnost obviněného u výslechu, pokud jsou dány důvody vazby a obviněného nelze

¹⁵⁸ *Osobní slyšení obviněného při rozhodování o dalším trvání vazby*. [online]. Dostupné na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/jak-peclive-je-postupovano-vevazebnich-rizenich-93752.html> [cit. 22. 3. 2019].

¹⁵⁹ Rozsudek ESLP ve věci *Husák proti ČR*, ze dne 4. prosince 2008, stížnost č. 19970/04.

¹⁶⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 15. ledna 2014, vedený pod sp. zn. I. ÚS 3326/13.

¹⁶¹ KMEC, Jiří. *K právu obviněného na výslech v řízení o vazbě*. *Trestněprávní revue*, 2004, č. 10, str. 288-292.

¹⁶² Rozsudek ESLP ve věci *Assenov proti Bulharsku* ze dne 28. října 1998, stížnost č. 24760/94.

předvolat, předvést nebo zadržet. Po zatčení osoby má policejní orgán povinnost ji nejpozději do 24 hodin dodat soudu, jehož soudce příkaz vydal, a to až na výjimky stanovené zákonem nebo namísto jeho dodání soudu provést výslech pomocí videokonferenčního zařízení. Soudce má následně lhůtu 24 hodin od dodání na místo výslechu, aby obviněného neprodleně vyslechl, rozhodl o vazbě a toto rozhodnutí obviněnému oznámil.¹⁶³ Oproti institutu zadržení, může být příkaz k zatčení vydán pouze vůči osobě obviněné.

4.5.5 Vyrozumění o vazbě

Povinnost OČTŘ vyrozumět o vzetí osoby do vazby je zakotvena v ust. § 70 TrŘ. Obviněný by měl být poučen o právu nechat vyrozumět rodinného příslušníka nebo jinou fyzickou osobu, jakož i zaměstnavatele. Pokud byl vzat do vazby příslušník ozbrojených sil nebo ozbrojených stavů, vyrozumí se o vzetí do vazby jeho velitel či náčelník. Třetím případem vyrozumění je situace, kdy je do vazby vzat cizinec a o jeho vzetí či propuštění z vazby se vyrozumívá konzulární úřad státu, jehož je občanem, ale pouze za předpokladu, že o to cizinec výslovně požádá. Okruh osob, kterým má být tato informace sdělena, je zjišťován dotazem u obviněného, případně u jeho obhájce, přičemž postačí vyrozumění o vzetí do vazby pouze jedné z osob určené obviněným. Oproti tomu nesmí být opomenuto ani právo obviněného na nevyrozumění těchto osob s výjimkou mladistvých, kde jim je toto právo uzmuo. Neméně důležitou povinností je i informovanost příslušné věznice, která je bez průtahů vyrozuměna vždy o vzetí obviněného do vazby, o změně důvodů vazby, o rozhodnutí o dalším trvání vazby, o rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby apod. Povinnost o vyrozumívání příslušné věznice je zakotvena v ust. § 70a TrŘ.¹⁶⁴

4.6 Nahrazení vazby

Jak již bylo uvedeno, vazba je výjimečným opatřením, kterého má být užito pouze za situace, kdy účelu vazby nelze dosáhnout jiným opatřením. Vazba zbavuje obviněného osobní svobody a obviněným bývá vnímána již jako samotný trest, který vyvolává negativní následky, a to zejména psychické. S ohledem na fakultativnost vazby umožňuje TrŘ využít mírnější opatření, která vazbu

¹⁶³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 74.

¹⁶⁴ AUGUSTINOVÁ, Pavla. *Trestní řád. Komentář, § 70 a §70a TrŘ*. In: ASPI [právní informační systém], právní stav komentáře je ke dni 1.5.2017. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 1. 7. 2019].

dostatečně nahradí, zajistí přítomnost obviněného před soudem a brání mu v jednání ohrožujícím trestní řízení. TrŘ upravuje v ust. § 73 a ust. § 73a alternativní opatření, jež mohou institut vazby nahradit. Opatření nahrazující vazbu smí být užitá pouze v případě, že je dán některý z důvodů vazby uvedených v ust. § 67 písm. a) nebo písm. c) TrŘ, nikoliv však u vazby koluzní. Jsou jimi záruka zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby schopné příznivě ovlivňovat chování obviněného, písemný slib obviněného, dohled probačního úředníka nad obviněným a peněžitá záruka neboli kauce. Opatření nahrazující vazbu musí vždy plnit její základní účel. Orgány rozhodující o vazbě proto musí nejprve hodnotit, zda je vzetí do vazby na místě a pokud ano, tak musí zvážit okolnosti případu, osobnost a poměry obviněného a přístup dalších osob, např. probačních úředníků či obhájců, kteří mohou k účinnému využití alternativních opatření přispět.¹⁶⁵ Důležitým předpokladem pro aplikaci alternativních opatření k vazbě je zejména jejich realizovatelnost a zohlednění poměrů obviněného, zda je schopen plnit podmínky, které mu budou v rámci alternativního opatření uloženy. Jak již bylo uvedeno výše, obecně o vzetí do vazby rozhoduje soudce, o dalším trvání vazby rozhoduje soud a v přípravném řízení SZ. O propuštění obviněného či o propuštění obviněného z vazby za současného nahrazení vazby může v přípravném řízení rozhodnout i SZ, a to bez žádosti. Za situace, že by SZ nevyhověl žádosti obviněného o propuštění vazby, je povinen do pěti pracovních dnů od doručení žádosti předložit soudu. Pokud již byla podána obžaloba, činí všechna tato rozhodnutí soud.¹⁶⁶

V rámci tzv. restorativní justice byla vytvořena příručka UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime), která pojednává o existenci alternativ k uvěznění v jednotlivých fázích trestního řízení. Autoři publikace si kladou na srdce, že by omezení svobody nemělo být pravidelnou formou rozhodnutí, které se obviněnému uloží. V praxi bylo zjištěno, že v rámci prostoru EU sice roste počet uvězněných osob, ale nezlepšuje se veřejná bezpečnost. Ukládání alternativních opatření namísto uložení vazby tak Úřad OSN pro drogy a kriminalitu podporuje, přičemž konstatuje, že mimo jiné jsou i náklady pro stát

¹⁶⁵ ZEMAN, Petr a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu*. Trestněprávní revue, 2011, č. 5, str. 142-146.

¹⁶⁶ ZEMAN, Petr a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, str. 13-24. ISBN: 978-80-7338-100-4.

menší, alternativními opatřeními je výrazně méně zasahováno do základních práv obviněného a pro pachatele jsou alternativní opatření efektivnější.¹⁶⁷

4.6.1 Záruka zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby

Záruka se jako opatření nahrazující vazbu užije v případě, že je dán důvod předběžné nebo útěkové vazby, a zájmové sdružení občanů nebo důvěryhodná osoba jsou schopny příznivě ovlivnit chování obviněného, nabídnou převzetí záruky za další chování obviněného a za to, že se na vyzvání dostaví k soudu, SZ, nebo policejnímu orgánu a vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu. Druhým předpokladem rozhodnutí pro tuto alternativu je, že orgán rozhodující o vazbě považuje záruku vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu za dostatečnou a přijme ji. Ten, kdo převzetí záruky nabízí a splňuje podmínky pro její přijetí, je soudem (SZ v přípravném řízení) seznámen s podstatou obvinění a se skutečnostmi podmiňujícími vazbu.¹⁶⁸ Pokud by však obviněný neplnil povinnosti, které mu jsou uloženy v souvislosti s nahrazením vazby, a důvody vazby by nadále trvaly, soud a v přípravném řízení soudce na návrh SZ rozhodne o vazbě. TrŘ hovoří o tzv. splnění podmínky toho, kdo převzetí záruky nabízí, pro její přijetí. Soud zejména posuzuje schopnost osoby účinně ovlivňovat obviněného a jeho chování, přičemž daná schopnost je podmíněna existencí vztahu mezi těmito osobami, typicky vztahem rodinným či pracovním. Charakteristickou osobou, která podmínky splňuje, je osoba nezávislá, autoritářská, v určitém vztahu k obviněnému, která bude jeho chování kontrolovat, bude jej kladně ovlivňovat a má na něj vliv. Oproti tomu soud zpravidla záruku nepřijme např. od rodičů mladistvého, kteří měli problémy s jeho výchovou a ty i mimo jiné vyústily ve spáchání trestné činnosti. V neposlední řadě soud nikdy osobou neurčí obhájce obviněného, a to především s ohledem na možný střet zájmů vyplývající z požadavků náležitého výkonu obhajoby a advokacie a plnění podmínek poskytnuté záruky.¹⁶⁹

¹⁶⁷ *Handbook of basic principles and promising practices on Alternatives to Imprisonment* [online]. Dostupné na:

https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_of_Basic_Principles_and_Promising_Practices_on_Alternatives_to_Imprisonment.pdf [cit. 10. 3. 2019].

¹⁶⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 73.

¹⁶⁹ ZEMAN, Petr a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, str. 13-24. ISBN: 978-80-7338-100-4.

4.6.2 Písemný slib obviněného

Slib se jako opatření nahrazující vazbu užije za situace, kdy je dán důvod předběžné nebo útěkové vazby a obviněný dá písemný slib, že povede řádný život, zejména že se nedopustí trestné činnosti, na vyzvání se dostaví k soudu, SZ nebo policejnímu orgánu, vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu a že splní povinnosti a dodrží omezení, které mu budou uloženy. Druhým předpokladem rozhodnutí pro tuto alternativu je, že orgán rozhodujícího o vazbě považuje slib vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu za dostatečný a přijme jej. Pokud by obviněný neplnil povinnosti, které mu jsou uloženy v souvislosti s nahrazením vazby, a důvody vazby trvají, soud a v přípravném řízení soudce na návrh SZ rozhodne o vazbě.¹⁷⁰

4.6.3 Dohled probačního úředníka

Dohled se jako opatření nahrazující vazbu užije v případě, kdy je dán důvod předběžné nebo útěkové vazby, ale s ohledem na osobu obviněného a povahu projednávaného případu lze účelu vazby dosáhnout dohledem probačního úředníka nad obviněným. Obviněný se ve stanovených lhůtách musí dostavit k probačnímu úředníkovi, smí změnit místo pobytu pouze s jeho souhlasem a musí se podrobit dalším omezením, která jsou stanovena ve výroku rozhodnutí, a jež mají zamezit dopouštění se další trestné činnosti a maření průběhu trestního řízení. Obviněnému může být v rámci opatření nahrazujícího vazbu dále uložena povinnost zdržovat se ve stanoveném času v určeném obydlí a sám obviněný má povinnost umožnit vstup do obydlí probačnímu úředníkovi. Pokud by obviněný neplnil povinnosti, které mu jsou uloženy v souvislosti s nahrazením vazby, a důvody vazby trvaly, soud a v přípravném řízení soudce na návrh SZ rozhodne o vazbě.¹⁷¹ Cílem uložení opatření ve formě dohledu probačního úředníka je ovlivnit životní postoje obviněného, přispět k urovnání jeho osobních poměrů a kontrolovat jeho chování proto, aby nemařil účel trestního stíhání a nedopustil se další trestné činnosti. Obviněný musí plnit povinnosti stanovené v tomto rozhodnutí a případně se podrobit i dalším omezením, mezi které patří např. zákaz aplikace omamných látek, zákaz návštěv nočního podniku, zákaz rušení nočního klidu apod. Samotný dohled vykonává Probační a mediační služba, která zajišťuje

¹⁷⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 73.

¹⁷¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 73.

s obviněným pravidelný osobní kontakt, spolupráci a realizaci probačního plánu, jež se vytváří s přihlédnutím k osobě obviněného.¹⁷²

4.6.4 Společná ustanovení pro nahrazení vazby zárukou, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem

V roce 2016 bylo do TrŘ zakotveno ust. § 73 odst. 4 TrŘ, jež stanovuje možnost rozhodnout o opatření nahrazující vazbu monitorováním pohybu obviněného sledovacím zařízením. Důvodová zpráva k novele TrŘ uvedla, že opatření nahrazující vazbu v praxi jsou využívána pouze okrajově, a to z důvodu existence rizik, která jsou spojená s ponecháním obviněného na svobodě. Vznik ustanovení je spojen zejména se zachováním rodinných a sociálních vazeb, pracovních povinností a psychického stavu obviněného.¹⁷³

Ust. § 73 TrŘ stanovuje možnost, aby orgán rozhodující o vazbě rozhodl o výkonu elektronické kontroly plnění povinností uložených v souvislosti s některým z opatření stanoveného obviněnému. Tento elektronický kontrolní systém zajišťuje sledování pohybu obviněného, a to za předpokladu, že obviněný slíbí, že poskytne veškerou potřebnou součinnost. Vyjma elektronického kontrolního systému může orgán rozhodující o vazbě rozhodnout o uložení omezení, které spočívá v zákazu vycestování do zahraničí a v souvislosti s tím bude obviněnému odejmut cestovní doklad.¹⁷⁴

4.6.5 Peněžitá záruka

Peněžitá záruka jako opatření nahrazující vazbu se užije v případě, kdy je dán důvod předběžné nebo útěkové vazby a orgán rozhodující o vazbě přijme složenou peněžitou záruku, jejíž výši určil. Ust. § 73a TrŘ jako jediné vyjmenovává taxativně vymezené TrČ¹⁷⁵, za kterých v případě trestního stíhání obviněného a v případě rozhodování o vazbě dle důvodu vazby uvedeného v ust. § 67 písm. c) TrŘ, tedy vazby předstižné, nelze peněžitou záruku přijmout. Výši peněžitě záruky určuje soud či SZ a její výše s přihlédnutím k osobě, majetkovým poměrům obviněného nebo toho, kdo za něho složení nabízí, k povaze a

¹⁷² *Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka*. [online]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nahrazeni-vazby-dohledem-probacniho-urednika-97644.html> [cit. 18. 3. 2019].

¹⁷³ Důvodová zpráva k zákonu č. 150/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

¹⁷⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 73.

¹⁷⁵ Poznámka: např. TrČ, vraždy, TrČ znásilnění, TrČ nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, TrČloupeže atd.

závažnosti TrČ a závažnosti důvodu vazby je minimálně 10.000,- Kč.¹⁷⁶ Rozhodnutí o nahrazení vazby peněžitou zárukou předchází návrh obviněného nebo jiné osoby, která nabízí složení peněžité záruky za obviněného. Při nabízení záruky jinou osobou než obviněným, je nutný výslovný souhlas obviněného. Osoba nabízející peněžitou záruku za obviněného musí být seznámena s podstatou obvinění a se skutečnostmi, o které se opírá vazební důvod, dále musí být poučena ohledně trvání záruky, o důvodech, při kterých může peněžítá záruka připadnout státu nebo být použita na zaplacení peněžitého trestu nebo nákladů řízení nebo k úhradě pohledávky poškozeného. Pokud by osoba nebyla poučena o následcích svého jednání, jednalo by se v případě úhrady pohledávky poškozenému o neústavní zásah do vlastnického práva osoby skládající peněžitou záruku. Rozhodování o peněžité záruce je dvoufázové, což znamená, že se nejprve rozhoduje o přípustnosti peněžité záruky, její výši a způsobu jejího složení, a teprve poté se rozhodne o propuštění obviněného na svobodu či o jeho ponechání na svobodě.¹⁷⁷ Peněžítá záruka může být změněna či zrušena, pokud pominuly důvody, pro které byla uložena nebo se změnily okolnosti pro určení její výše. Tak, jak bylo uvedeno již výše v případě ostatních opatření nahrazujících vazbu, i v tomto případě může být obviněnému uloženo omezení, že nesmí vycestovat do zahraničí. Peněžítá záruka může připadnout státu za situace, kdy se obviněný skrývá, uprchne nebo neoznámí změnu svého pobytu, čímž znemožní doručení předvolání, zaviněně se nedostaví k úkonu trestního řízení, ke kterému byl předvolán a jeho přítomnost je nutná apod.¹⁷⁸

4.7 Nezákonná vazba a náhrada škody

Zárukou pro to, aby vazba nebyla na osobu obviněnou uvalována či prodlužována nezákonně, je náhrada škody. Náhradu škody může osoba žádat za předpokladu, že jí vznikla škoda výkonem vazby a trestní stíhání proti ní vedené bylo zastaveno, nebo byla obžaloby zproštěna, nebo byla věc postoupena jinému orgánu. Neposkytuje se však v řízení o vydání nebo předání do ciziny. Právo na náhradu škody je upraveno v zákoně č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním

¹⁷⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 73a.

¹⁷⁷ *Peněžítá záruka jako opatření nahrazující vazbu a její možná úskalí*. [online]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/penezita-zaruka-jako-opatreni-nahrazujici-vazbu-a-jeji-mozna-uskali-103455.html> [cit. 18. 3. 2019].

¹⁷⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 73a.

postupem. Tento zákon stanoví mimo jiné výčet situací, díky kterým nemá osoba právo na náhradu škody za výkon vazby a mezi které patří např. situace, kdy si osoba vazbu zavinila sama, byla zproštěna obžaloby či proti ní bylo zastaveno trestní stíhání proto, že není trestně odpovědná nebo jí byla udělena milost nebo byl TrČ amnestován nebo poškozený vzal souhlas s trestním stíháním zpět apod. Nárok na náhradu škody způsobený výkonem vazby se uplatňuje u MS, a pokud ji MS přizná, musí být nahrazena do šesti měsíců od uplatnění nároku. Pokud by však nárok poškozeného MS neuspokojilo, může jej poškozený uplatnit u soudu. Promlčení nároku na náhradu škody nastává dva roky po právní moci zprošťujícího rozhodnutí nebo rozhodnutí, jímž bylo trestní řízení zastaveno nebo zrušujícího rozhodnutí nebo rozhodnutí, jímž byla věc postoupena jinému orgánu.¹⁷⁹

K samotnému zavinění vazby obviněným, díky kterému nemá právo na náhradu škody, se vyjádřil i Nejvyšší soud. Konstatoval, že i přestože je odpovědnost státu za škodu objektivní a bez liberačního důvodu, neznamená to, že nastupuje bez výjimky vždy, kdy jsou splněny předpoklady odpovědnosti. Pojem “zavinění si vzetí do vazby“ by měl být dle soudu vykládán restriktivně v souvislosti se zvážením konkrétních okolností posuzovaného případu. Například nelze shledávat zavinění obviněného v tom, že byl několikrát soudně trestáný pro stejnou trestnou činnost, pro níž je stíhán. Oproti tomu za zaviněné jednání považuje soud doznání se obviněného.¹⁸⁰

Pro náhradu škody v případě trestního stíhání je klíčovým náleží ÚS ze dne 17. června 2008, vedený pod sp. zn. II. ÚS 590/08, který rozhodoval o ústavní stížnosti stěžovatele týkající se náhrady škody, která mu vznikla výkonem vazby v trestním řízení, jež bylo skončeno zproštěním. ÚS při odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že ústavněprávní základ nároku jednotlivce na náhradu škody v případě trestního stíhání, které je skončeno zproštěním obžaloby, je nejen v LZSP ale i v Ústavě v principech materiálního právního státu, jenž musí nést odpovědnost za jednání svých orgánů, které zasahují do základních práv jednotlivce, a tento postup byl posléze zjištěn jako mylný. Samotné trestní stíhání zasahuje do soukromého a osobního života osoby, do jeho cti a dobré pověsti, a to

¹⁷⁹ *Náhrada škody způsobené rozhodnutím o vazbě, trestu.* [online]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nahrada-skody-zpusobene-rozhodnutim-o-vazbe-o-trestu-9448.html> [cit. 27. 3. 2019].

¹⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. října 2015, vedený pod sp. zn. 30 Cdo 827/2014.

především za situace, kdy se jedná o obvinění mylné. To se týká i případu vazby a pokud se v jakékoli fázi trestního řízení zjistí, že se obviněný trestné činnosti nedopustil, je třeba považovat všechny úkony OČTŘ za vadné, a proto se při řešení odškodnění pro osobu posuzuje vazba spolu s celým trestním řízením. Nedůvodnost trestního stíhání se vztahuje na všechny úkony a instituty, které se k trestnímu stíhání vázaly, včetně institutu vazby. Omezení osobní svobody se považuje za nedůvodné vždy, pokud bylo prokázáno, že i trestní stíhání díky zprošťujícímu rozsudku bylo nedůvodné. V případě neoprávněného omezení osobní svobody vyplývá nárok na odškodnění materiální škody i nemateriální újmy.¹⁸¹

Situace, za které vzniká nezákonná vazba a náhrada škody, nastává v okamžiku, kdy je obžalovaný v trestním řízení pravomocně zproštěn. Existuje zajímavé rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě-pobočka v Olomouci z roku 2009, kterým soud přisoudil zadostiučinění obžalovanému za nemajetkovou újmu. Krajský soud přezkoumal rozhodnutí Okresního soudu v Olomouci, který rozhodoval spor mezi žalobcem X, který byl v rámci trestního řízení, ve kterém vykonal vazbu, v plném rozsahu obžaloby zproštěn, a žalovaným MS. Žalobce požadoval zaplacení částky z titulu zadostiučinění, a to za vzniklou nemajetkovou škodu spočívající v omezení osobní svobody vazbou, zaplacení částky z titulu ušlého zisku za dobu trvání vazby a zaplacení částky coby náhrady nákladů za právní zastoupení v trestním řízení. Okresní soud v Olomouci rozhodl o uplatněných nárocích zamítavě, přičemž uvedl, že podpora v nezaměstnanosti se neřadí pod pojem náhrada ušlého zisku, náklady ustanoveného obhájce nebyly účelně vynaložené a finanční odškodnění není na místě, jelikož je dostačující samotné konstatování porušení práva žalobce na osobní svobodu. K odvolání žalobce se vyjádřilo i žalované MS, které uvedlo, že vazba byla zákonná, jelikož bylo prokázáno, že v případě žalobce byly v rámci trestního řízení dány důvody vazby a bylo tak provedeno zákonným způsobem dle TrŘ. Krajský soud se neztotožnil s rozhodnutím Okresního soudu vyjma rozhodnutí o nepřiznání nároku ušlého zisku, kterým nárok žalobce zamítl, a uvedl, že nárok na přiměřené zadostiučinění má také ten, na němž byla vykonána vazba, a který byl následně zproštěn obžaloby. Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou

¹⁸¹ Nález ÚS ze dne 17. června 2008, vedený pod sp. zn. II. ÚS 590/08.

při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, spojuje výkon vazby v případě zproštění obžaloby obžalovaného s povinností státu nahradit vzniklou škodu, jelikož byl postup OČTŘ vadný, třebaže rozhodnutí o vazbě nebylo nikdy zrušeno. Zproštění obžaloby má podobné účinky jako zrušení nezákonného rozhodnutí, a proto má žalobce právo na přiměřené zadostiučinění za pobyt ve vazbě na základě rozhodnutí o vazbě, které je nutné řadit pod nezákonná rozhodnutí. Co se týče přiznání peněžitého zadostiučinění, přiznal Krajský soud žalobci pouze základní výměru, jelikož žalobce netvrdil, že by vzetí do vazby narušilo závažnějším způsobem jeho život či sociální vazby. S ohledem na všechny skutečnosti výše uvedené je nutné konstatovat, že rozhodnutí o vazbě v případě pravomocného zproštění obžaloby je bráno jako rozhodnutí zrušené pro svou nezákonnost a osobě, která takto byla omezena na osobní svobodě, má být přiznáno zadostiučinění v penězích.¹⁸²

O výši odškodnění po pravomocném zproštění obžaloby se ve svém rozhodnutí vyjádřil i ESLP. ESLP uvedl, že výše odškodnění se bude posuzovat podle povahy trestního řízení, délky omezení osobní svobody a také podle následků, které se vepsaly do osobní sféry jedince, který byl vzat do vazby.¹⁸³ Narozdíl od okolních států, jež jsou členy EU, není v ČR stanoveno pravidlo a částka, na základě kterých bude určováno odškodňování. Nejvyšší soud s odkazem právě na výše zmíněné rozhodnutí ESLP stanovil relevantní kritéria, ze kterých by bylo možné vycházet při stanovení výše odškodnění. Prvním kritériem je dle Nejvyššího soudu typová závažnost TrČ, pro který byla osoba stíhána a držena ve vazbě. Druhým kritériem je trvání vazby, přičemž soud konstatuje, že trvání vazby po několik dnů může být stejně intenzivní jako trvání vazby po několik týdnů, a proto by měly být první dny odškodňovány částkou vyšší než dny následující. Třetím kritériem jsou následky způsobené v osobní sféře jedince, mezi které patří skutečnosti spadající pod právo na ochranu osobnosti stanovené občanským zákoníkem. Do nároku na odškodnění za nezákonnou vazbu nepatří vzniklá újma na zdraví způsobená v souvislosti s vazbou.¹⁸⁴

MS v současné době eviduje každoročně kvůli nezákonnému trestnímu stíhání osob, na které byla uvalena vazba, až tisíc žádostí. V současné době je

¹⁸² KAŠPÁRKOVÁ, Jana; JANULKOVÁ, Petra; VÁLEK, Roman. *Zadostiučinění za omezení osobní svobody*. Trestněprávní revue, 2009, č. 12, str. 379-381.

¹⁸³ Rozsudek ESLP ve věci *Shilyayev proti Rusku*, ze dne 6. října 2005, stížnost č. 9647/02.

¹⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. ledna 2012, vedený pod sp. zn. 30 Cdo 2357/2010.

známou kauzou a pravděpodobně i dalším významným rozhodnutím pro budoucí rozhodování o náhradě škody za nezákonnou vazbu případ soudního znalce V.S. a dále zdravotní sestry V.M., přičemž oba byli pravomocně zproštěni obžaloby. V roce 2012 stanovil NS sjednocující stanovisko, že přiměřené odškodnění za vazbu je okolo 500,- až 1500,- Kč za jeden den ale toto rozmezí je pouze orientační.¹⁸⁵ Jak tedy bude rozhodnuto o vysokých částkách, které tyto dvě osoby požadují, je nejisté, avšak budou dle názoru autorky dalším významným zlomem pro tuto problematiku.

4.8 Zadržení

„Zadržení představuje krátkodobé omezení osobní svobody, které je spojeno s fyzickým zajištěním obviněného za účelem přezkoumání důvodů vazby. Po dobu zadržení mohou být omezena pouze ta občanská práva a svobody zadrženého, jejichž výkon by byl v rozporu s účelem zadržení anebo která dočasně nemohou být buď vůbec, nebo plně uplatněna.“¹⁸⁶

Všechny formy zadržení jsou podmíněny existencí některého z důvodu vazby, kdy povinností OČTŘ provádějících zadržení osoby je mít prokázanou existenci nejen důvodů vazby, ale i splnění dalších podmínek vazby, zejména dovětku ust. § 67 TrŘ. Existence důvodu pro zadržení je následně otázkou přezkoumání SZ, osobou omezenou na svobodě a jejím obhájcem. Stejně jako tomu je u institutu vazby, je i institut zadržení opárením subsidiárním. Z ustanovení TrŘ týkajících se institutu zadržení lze dovodit, že rozdíl mezi zadržením a vazbou spočívá v rozhodnutí o omezení osobní svobody operativním orgánem z důvodu neodkladnosti věci. Neodkladnost věci je možné chápat jako aktuální společenskou potřebu k zabránění určitého nežádoucího děje, který již probíhá nebo by mohl nastat. Typicky je neodkladnost spatřována v případech, kdy je osoba zadržena při páchání TrČ, kdy je osoba chycena při útěku, pokud je osoba ozbrojena či zastráhuje svědky apod.¹⁸⁷

¹⁸⁵ Jourová, Tluchoř, Marešová a další: *Odškodnění za nezákonné stíhání a vazbu stojí stát miliony*. [online]. Dostupné na: <http://www.ceska-justice.cz/2018/04/jourova-tluchor-maresova-dalsi-odskodneni-za-nezakonne-stihani-vazbu-stoji-stat-miliony/> [cit. 27. 3. 2019].

¹⁸⁶ Citace: ŽĎÁRSKÝ, Zbyněk. *Trestní řád. Komentář, § 75- Zadržení obviněného policejním orgánem*. In: ASPI [právní informační systém], právní stav komentáře je ke dni 1.5.2017. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 27. 3. 2019].

¹⁸⁷ KLOUČEK, Zdeněk. *K zadržení a vazbě po novele trestního řádu*. Trestní právo, roč. 2002, č. 4, str. 20-22.

TrŘ rozlišuje čtyři druhy zadržení, a to zadržení obviněného nebo zadržení podezřelého policejním orgánem, zadržení osoby přistižené při spáchání TrČ a zadržení osoby přistižené při spáchání TrČ nebo bezprostředně poté ve zkráceném přípravném řízení. Pokud policejní orgán zadrží osobu obviněnou ze spáchání TrČ, má povinnost tuto skutečnost bezodkladně ohlásit SZ, předat mu opis protokolu o zadržení a další materiál potřebný pro podání návrhu na vzetí do vazby, přičemž je tato skutečnost omezena lhůtou. Obviněný musí být předán soudu nejpozději do 48 hodin od zadržení, jinak musí být propuštěn na svobodu. Dalším druhem zadržení je zadržení podezřelého policejním orgánem, který může být zadržen v naléhavých případech i přestože proti němu ještě nebylo zahájeno trestní stíhání. V tomto případě je potřeba předchozí souhlas SZ vyjma situace, kdy věc nesnese odkladu a souhlasu předem dosáhnout nelze s tím, že příkladem je přistižení osoby při páchaní TrČ či její zastížení při útěku. Pokud policejní orgán shledá zadržení podezřelé osoby důvodným, zahájí proti ní trestní stíhání a stejně, jako tomu bylo v prvním případě, běží lhůta 48 hodin, do které musí být osoba obviněná předána soudu k rozhodnutí o vzetí do vazby, jinak propuštěna na svobodu. TrŘ upravuje i třetí druh zadržení, což je omezení osobní svobody třetí osobou, nikoliv policejním orgánem. Takto zadržet osobu je možné za předpokladu, že byla přistižena při páchaní TrČ či bezprostředně po něm a zadržení je nutné proto, že je potřeba zajistit totožnost osoby, zamezit jejímu útěku či zajistit důkazy. Zadržující osoba má povinnost bezprostředně po zadržení předat zadrženou osobu policejnímu orgánu a pokud to není možné, má povinnost omezení osobní svobody bez odkladu oznámit. Tento druh zadržení je však nebezpečný v tom, že zadržující osoba musí splnit všechny zákonné podmínky pro zadržení, jinak by se sama mohla dopustit spáchání TrČ omezování osobní svobody. Čtvrtým druhem zadržení je zadržení osoby přistižené při spáchání TrČ nebo bezprostředně poté ve zkráceném přípravném řízení, přičemž trestní stíhání začíná až doručením návrhu soudu na potrestání, případně doručením návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Při tomto postupu má SZ defacto tři možnosti, jak s osobou naložit, jelikož osobu podezřelou nelze vzít do vazby. SZ může osobu podezřelou do 48 hodin od zadržení předat soudu s návrhem na potrestání, nebo může rozhodnout o zahájení trestního stíhání a do 48 hodin předložit soudu návrh na vzetí obviněného do vazby, anebo může podezřelého propustit na svobodu. Návrh na vzetí osoby do vazby musí SZ podat nejpozději do 48 hodin od zadržení, který předkládá spolu s dosud získaným důkazním materiálem.

Soudu běží samostatná 24hodinová lhůta k rozhodnutí od předání návrhu na vzetí obviněného do vazby a má povinnost osobu obviněnou vyslechnout. Pokud by lhůta byla překročena, musí být obviněný ihned propuštěn na svobodu.¹⁸⁸

Příkaz k zadržení se užije v situaci, kdy jsou dány vazební důvody, SZ chce podat návrh na vzetí do vazby, ale jedná se o osobu podezřelou, které se nedaří doručit, nelze ji předvolat ani předvést, či není k nalezení, čímž ji nelze zadržet bezprostředně. SZ proto podá návrh soudci, aby vydal příkaz k zadržení podezřelého. Zadržení osoby podezřelé na základě příkazu k zadržení, který splňuje podmínky pro jeho vydání, provádí policejní orgán, který k příkazu připojí opis usnesení o zahájení trestního stíhání a může vypátrat její pobyt. Při zadržení na základě příkazu k zadržení je osobě podezřelé předán opis usnesení o zahájení trestního stíhání a následně je vyslechnuta a předána SZ tak, aby mohl nejpozději do 48hodin od zadržení podat návrh na vzetí do vazby. Jinak by musela být propuštěna na svobodu.¹⁸⁹

K lepšímu pochopení pro vysvětlení pojmu zadržení je nutné umět rozlišit pojem zatčení a zadržení. Příkaz k zatčení na obviněného se vydává za předpokladu, že jej nelze předvolat, předvést nebo zadržet a zajistit tak jeho přítomnost u výslechu a jsou dány důvody vazby. Zatknout lze pouze osobu obviněnou, zatímco zadržet lze i osobu podezřelou, zatknout osobu lze pouze na základě příkazu k zatčení, oproti tomu je možné, aby osoba podezřelá byla zadržena i bez příkazu k zadržení. Při zatčení obviněného je také stanovena kratší lhůta (24 hodin) oproti lhůtě u zadržení, jelikož podezřelého je nutné ze spáchání TrČ obvinít, vyslechnout a sepsat návrh na vzetí do vazby, zatímco u příkazu k zatčení je osoba již obviněná a sepsání návrhu na vzetí do vazby zabere SZ méně času s ohledem na méně formalit, které musí být učiněny.¹⁹⁰

¹⁸⁸ FRYŠTÁK, Marek; PROVAZNÍK, Jan; SEDLÁČKOVÁ, Jolana; ŽATECKÁ, Eva. *Trestní právo procesní*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2015, str.58-61. ISBN: 978-80-7418-246-4.

¹⁸⁹ tamtéž

¹⁹⁰ tamtéž

5 Právní služby poskytované advokátem obviněnému při výkonu vazby a ve vazebním řízení

5.1 Právo na obhajobu

Ust. § 2 odst. 13 TrŘ zakotvuje zásadu zajištění práva na obhajobu, která vychází nejen z LZPS, ale i z Úmluvy, Paktu a dalších mezinárodních smluv o lidských právech, a to pro každou osobu, proti níž se vede trestní řízení. Účelem existence zásady zajištění práva na obhajobu je zajištění ochrany práv a zájmů chráněných zákonem osobě, proti níž se trestní řízení vede. Do zásady zajištění práva na obhajobu se řadí právo osobní obhajoby, právo osoby, vůči níž se trestní řízení vede, požadovat od OČTŘ vyjasňování všech okolností svědčících v jeho prospěch, právo zvolit si obhájce, radit se s ním či požádat o jeho ustanovení, dále mít právo na bezplatnou obhajobu či obhajobu za sníženou odměnu, pokud osoba prokáže, že nemá dostatek finančních prostředků, a právo být OČTŘ poučen o jeho právech na obhajobu a tato práva moci uplatňovat.¹⁹¹

Je vhodné zmínit směrnici Evropského parlamentu, která upravuje právo na přístup k obhájci. Směrnice o právu obviněného na přístup k obhájci v trestním řízení, pokud byl zbaven osobní svobody, byla přijata v roce 2013. Směrnice na evropské úrovni zakotvila procesní práva, přičemž je stanoveno, že osoba podezřelá nebo obviněná by měla mít právo na přístup k obhájci od počáteční fáze řízení až po jeho konec.¹⁹² Jak již bylo uvedeno výše, je v souvislosti se zajištěním práva na obhajobu potřeba respektovat nejen vnitrostátní právní úpravu, ale i právní úpravu mezinárodní, a to mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, které byly ratifikované a vyhlášené s odkazem na čl. 10 Ústavy ČR. V následujících větách bude uvedeno stručné shrnutí jednotlivých práv, která obviněný během trestního řízení má, a to na základě mezinárodních smluv závazných pro ČR. Pakt stanovuje práva obviněného být neprodleně a podrobně informován o obvinění v jazyce, kterému rozumí, má právo na dostatek času k přípravě obhajoby, jeho obvinění má být projednáno bez zbytečného odkladu, má být poučen o svých právech a má mu být poskytnuta právní pomoc

¹⁹¹ RŮŽIČKA, Miroslav; ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, str. 371-372. ISBN: 80-7179-817-7.

¹⁹² Directive 2013/48/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2013 [online]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013L0048&from=EN> [cit. 10. 6. 2019].

vždy, když to vyžadují oprávněné zájmy, má právo na provedení výslechů svědků a účasti na nich, má právo na tlumočníka a zejména má právo na to, aby nebyl nucen svědčit proti sobě či přiznat vinu. Úmluva zakotvuje mimo práva uvedená v Paktu právo na poskytnutí bezplatného obhájce, pokud nemá prostředky na jeho zaplacení. Pokud TrŘ neobsahuje některé z těchto práv na obhajobu stanovených v mezinárodních smlouvách, mají mezinárodní smlouvy přednost před vnitrostátní právní úpravou.¹⁹³

5.1.1 Dílčí komponenty práva na obhajobu v rámci trestního řízení

Právo na obhajobu se zajišťuje po celou dobu trestního řízení, přičemž obviněný má především právo hájit se sám, a dále má právo požadovat od OČTŘ, aby zjistily skutečný stav věci. Mezi základní práva na obhajobu obviněného se řadí právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se kladou obviněnému za vinu a k důkazům o nich, právo uvádět okolnosti a důkazy svědčící k obhajobě obviněného, právo činit návrhy a podávat žádosti, právo podávat opravné prostředky, a v neposlední řadě právo zvolit si obhájce a radit se s ním. Právo na obhajobu přísluší nejen obviněnému, ale i obžalovanému a odsouzenému, pro pochopitelnější výklad však bude v následujících odstavcích používán opět pouze pojem obviněný.

Právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které jsou obviněnému kladeny za vinu, a právo vyjádřit se k důkazům o těchto skutečnostech patří mezi jedno z práv garantovaných v rámci práva na obhajobu. TrŘ ve svém ust. § 33, který zakotvuje práva obviněného v rámci trestního řízení, stanovuje mimo jiné i právo být OČTŘ poučen v trestním řízení o jeho oprávněních garantovaných mu TrŘ a právo na poskytnutí plné možnosti uplatnění svých práv. Co se týče práva vyjádřit se ke všem skutečnostem, které jsou obviněnému kladeny za vinu a důkazům o nich, je nutné, aby se obviněný dozvěděl, z čeho je obviněn, a to na základě usnesení o zahájení trestního stíhání, proti kterému je přípustná stížnost. Přestože má obviněný právo na vyjádření se ke všem skutečnostem, které mu jsou kladeny za vinu a k důkazům o nich, musí mu být umožněno i další právo v rámci jeho

¹⁹³ Srov.: Vláda ČR [online]. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Dostupné na <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezinumluv/mezinardni-pakt-o-obcanskych-a-politicky-pravech-19851/>. [cit. 5.7. 2019]; Rada Evropy [online]. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv*, 1950. Dostupné na: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf. [cit. 5.7.2019].

obhajoby, a to právo nevypovídat. Obviněný se v rámci výslechu smí sám vyjádřit či pouze odpovídat na otázky mu kladené, ale je také oprávněn odepřít vypovídat úplně, avšak vždy mu musí být OČTŘ dána možnost, aby se sám nejprve vyjádřil a teprve poté, aby OČTŘ začal pokládat otázky k doplnění jeho výpovědi. Z tohoto důvodu je nutné, aby OČTŘ vždy v rámci výslechu objasnil obviněnému podstatu obvinění, jež bude mít za následek další procesní postup obviněného v rámci svého práva na obhajobu. Pokud obviněný v rámci výslechu nabídne důkazy týkající se skutečností, které mu jsou kladeny za vinu, OČTŘ je musí prověřit, nikoliv odmítnout bez dalšího. K právu vyjádřit se ke všem skutečnostem, které jsou obviněnému kladeny za vinu a právu vyjádřit se k důkazům o těchto skutečnostech patří i právo obviněného k nahlédnutí do spisu, jež je též zaručeno v LZPS. Pokud by policejní orgán nahlédnutí zakázal, podléhá jeho rozhodnutí na žádost přezkumu SZ, a proto je negativní rozhodnutí nutné vždy policejním orgánem náležitě zdůvodnit. V poslední řadě nesmí být opomenuto ani právo obžalovaného na zúčastnění se projednání věci v rámci hlavního líčení a v rámci veřejného zasedání, pokud jedna ze stran podala odvolání, právo obžalovaného na závěrečnou řeč či konečný návrh v rámci odvolání a poslední slovo před odebráním se soudu k závěrečné poradě.¹⁹⁴

Právo obviněného uvádět okolnosti a důkazy, které budou svědčit k jeho obhajobě, může realizovat kdykoliv během trestního řízení, přičemž slouží k tomu, aby obviněný svou vinu buď zeslabil či vyvrátil. Na existenci tohoto práva musí být obviněný vždy OČTŘ upozorněn. V přípravném řízení může obviněný činit návrhy na doplnění dokazování, a to v rámci prostudování spisu. V řízení před soudem má obviněný právo uvádět okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě nejprve po podání obžaloby, kdy je před konáním hlavního líčení soudem vyzván, aby podal návrh na provedení dalších důkazů než pouze těch, které jsou uvedeny v obžalobě (a přitom uvedl důvody, proč tyto důkazy mají být provedeny), poté v průběhu dokazování, a dále po provedení všech důkazů v hlavním líčení. Po provedení hlavního líčení s vyhlášením rozsudku může obviněný činit návrhy na provedení dalších důkazů i v rámci odvolání či veřejného zasedání o odvolání. OČTŘ jsou povinny se návrhy obviněného na

¹⁹⁴ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2002, str. 13-23. ISBN: 80-7179-612-3.

doplnění dokazování zabývat po celou dobu ve výše uvedených stádiích, a pokud je rozhodnuto o důvodnosti jejich provedení, musí být realizovány.¹⁹⁵

Mezi další právo obviněného na obhajobu spadá právo činit návrhy a podávat žádosti, zejména podávat návrhy na provedení důkazů, návrhy na způsob rozhodnutí, návrhy a žádosti, které se týkají postupu řízení. Jak již bylo uvedeno výše, obviněný může podávat návrhy na provedení důkazů či doplnění dokazování, přičemž toto právo má zajistit, aby OČTŘ zjistily skutkový stav věci, o kterém nejsou důvodné pochybnosti, a bylo řádně rozhodnuto. Mezi další návrhy v první větě uvedené je možno řadit kupříkladu návrh obviněného na zastavení trestního stíhání, návrh na vydání zprošťujícího rozsudku, žádost o propuštění z vazby apod.¹⁹⁶

Stížnost, odvolání a odpor patří mezi opravné prostředky, které může obviněný podat proti rozhodnutí OČTŘ, přičemž je tímto zajišťováno další základní právo obviněného na obhajobu. O možnosti obviněného podat opravný prostředek musí být vždy OČTŘ poučen. Nesmí být opomenuto ani právo obviněného podat mimořádné opravné prostředky-dovolání, stížnost pro porušení zákona a obnovu řízení.¹⁹⁷

V poslední řadě mezi právo na obhajobu obviněného patří právo zvolit si obhájce a radit se s ním. Jedním z dílčích komponentů tohoto práva je i právo na zachování důvěrného vztahu mezi obviněným a jeho obhájcem. Zákon o advokacii zakotvuje ochranu vztahu mezi klientem a advokátem obecně, zejména s ohledem na povinnost mlčenlivosti. TrŘ obsahuje ustanovení týkající se právě práva na zachování důvěrného vztahu mezi obhájcem a obviněným, a to ochranu důvěrnosti komunikace mezi nimi, ochranu důvěrnosti právních porad a povinnost mlčenlivosti advokáta. Co se týče obviněného ve výkonu vazby ale i obecně osob omezených na svobodě, zakotvuje TrŘ ustanovení týkající se důvěrnosti právních porad mezi obviněným a obhájcem. Obviněný má dle TrŘ právo zvolit si obhájce a radit se s ním během úkonů prováděných OČTŘ, pokud je ve vazbě, má právo s obhájcem mluvit bez přítomnosti třetích osob. Stejně právo zakotvuje i ust. § 41 odst. 2 TrŘ jako právo pro samotného obhájce. Nejen TrŘ ale kupříkladu i zákon o Policii ČR zakotvuje ustanovení týkající se práva osoby, která je omezena na

¹⁹⁵ tamtéž

¹⁹⁶ tamtéž

¹⁹⁷ tamtéž

svobodě, zajistit si na své náklady právní pomoc a s právním zástupcem mluvit o samotě. I přes nesporně nemalé množství ustanovení týkající se ochrany důvěrného vztahu mezi klientem a jeho advokátem má Unie obhájců za to, že ochrana dostatečná není. Nedostatky by měly být do budoucna nahrazeny rekonfigurací trestního práva procesního, která by kupříkladu měla zakotvit obecné ustanovení TrŘ, které vymezení použití zajišťovacích a operativně pátracích prostředků ve vztahu k právu uvedenému výše nebo by měla být doplněna a zpřesněna ustanovení TrŘ týkající se práva na ochranu důvěrného vztahu mezi obhájcem a obviněným.¹⁹⁸

5.2 Obhájce

„Má-li se obviněný správně hájit, musí umět náležitě využít všech práv, které mu zákon poskytuje. To je možné jen za pomoci obhájce, který není subjektivně svázán s trestní věcí tak jako obviněný, a který proto na trestní řízení hledí objektivně a je tak vhodnou protiváhou žalobci a orgánu, který vede vyšetřování.“¹⁹⁹

TrŘ hovoří o obhájci v ust. § 35 - § 41. *„Obhájce je právním zástupcem osoby, proti níž se trestní řízení vede. V trestním řízení vystupuje jménem obviněného jako jeho zástupce.“²⁰⁰* Vlastním jménem vystupuje právní zástupce pouze v případech, kdy se rozhoduje o jeho vlastních nárocích či právech a povinnostech. Obhájce obviněného není, až na výjimku, oprávněn jednat proti vůli obviněného, musí jednat vždy v jeho prospěch a pouze s jeho souhlasem. Tzv. advokátní přímus stanovuje, že obhájcem může být pouze advokát, jenž se může dát v případech stanovených zákonem zastoupit advokátním koncipientem či jiným advokátem. TrŘ zakotvuje podmínky, které vylučují možnost být obhájcem. První podmínkou vylučující možnost být obhájcem je situace, kdy advokát, proti kterému je nebo bylo vedeno trestní stíhání, by měl v rámci tohoto trestního řízení vykonávat obhajobu a současně působit jako obviněný, svědek nebo zúčastněná osoba. Druhá podmínka vylučující možnost být obhájcem je,

¹⁹⁸ Unie obhájců. [online]. *Stanovisko Unie obhájců ČR č. 1/2019 k nedostatkům právní úpravy ochrany důvěrného vztahu mezi advokátem a jeho klientem v trestním řízení*. Dostupné na: <http://www.uocr.cz/stanovisko-unie-obhajcu-cr-c-1-2019-k-nedostatkum-pravni-upravy-ochrany-duverneho-vztahu-mez-advokatem-a-jeho-klientem-v-trestnim-rizeni/> [cit. 10. 6. 2019].

¹⁹⁹ Citace: CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Obhajoba v československém trestním řízení*. 1. vydání. Orbis-Praha, 1965, str. 98.

²⁰⁰ Citace: FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar; GRIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, str. 201. ISBN: 978-80-7478-750-8.

pokud advokát působí v trestním řízení, ve kterém by měl vykonávat obhajobu, jako svědek, znalec či tlumočník. V poslední řadě nesmí být opomenut ZSVM, který vylučuje, aby se obhájcem mladistvého obviněného stala osoba, která současně zastupuje osobu, jejíž zájmy se rozporují se zájmy mladistvého, a dále osoba, která byla mladistvému obviněnému jako obhájce touto osobou zvolena.²⁰¹

5.2.1 Obhájce zvolený

TrŘ rozlišuje ve svých ustanoveních dva typy obhájců, prvním typem je obhájce zvolený, druhým typem je obhájce tzv. ustanovený. V ust. § 37 - §37a TrŘ je zakotveno jedno ze základních práv obviněného, a to právo zvolit si obhájce. Zvolený obhájce uzavírá s obviněným smlouvu o oprávnění jej zastupovat ať neomezeně nebo v určité míře či času, a prokazuje ji v trestním řízení sepsanou plnou mocí. Možnost zvolit si svého obhájce nepřísluší pouze obviněnému, ale i jeho zákonnému zástupci či příbuznému v pokolení přímém za předpokladu, že si jej obviněný sám nezvolil a obviněný s tím souhlasí. Zákon zakotvuje výjimku u obviněného omezeného ve svéprávnosti. Pokud je obviněný omezen ve svéprávnosti a obhájce si sám nezvolí, mohou mu jej zvolit osoby uvedené výše i proti jeho vůli. Obviněný má právo zvolit si obhájce jiného i za předpokladu, že byl obviněnému obhájce ustanoven či mu jej zvolila jiná oprávněná osoba. I v případě zvoleného obhájce TrŘ stanovuje ve svém ust. § 37a výjimky, kdy jej lze vyloučit z obhajování.²⁰²

5.2.2 Nutná obhajoba

Oproti obhájci zvolenému zákon zakotvuje situaci, kdy obviněný jako fyzická osoba musí mít obhájce i přestože si jej nezvolí. Tzv. nutná obhajoba je zakotvena v ust. § 36 - § 36b TrŘ a zákon zde taxativně vymezuje situace, kdy obviněný musí mít obhájce, až na výjimky, i proti jeho vůli. Obviněný musí mít obhájce za těchto situací: v přípravném řízení, pokud je ve vazbě či výkonu trestu odnětí svobody, ve výkonu ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody nebo na pozorování ve zdravotním ústavu, v přípravném řízení, je-li jeho svéprávnost omezena, v přípravném řízení, jde-li o řízení proti uprchlému, v přípravném řízení při sjednávání dohody o vině a trestu, dále v trestním řízení, pokud to soud a v přípravném řízení SZ považují za nutné vzhledem k tělesným

²⁰¹ FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar; GRIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, str. 204-209. ISBN: 978-80-7478-750-8.

²⁰² tamtéž

nebo duševním vadám obviněného, které by mohly mít za následek nemožnost se náležitě hájit, již v přípravném řízení za situace, kdy je obviněný stíhán pro TrČ, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let, v hlavním líčení, které se koná ve zjednodušeném řízení proti zadrženému a v řízení, v němž se rozhoduje o uložení nebo změně zabezpečovací detence nebo o uložení nebo změně ochranného léčení, s výjimkou léčení protialkoholního. Ve vykonávacím řízení musí mít odsouzený obhájce, pokud soud rozhoduje ve veřejném zasedání a odsouzený se nachází ve vazbě nebo jsou zde pochybnosti o jeho způsobilosti se náležitě hájit nebo pokud je jeho svéprávnost omezena. V řízení o stížnosti pro porušení zákona, v řízení o dovolání a v řízení o návrhu na povolení obnovy řízení musí mít odsouzený obhájce, pokud je ve vazbě, výkonu trestu odnětí svobody, ve výkonu ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody nebo na pozorování v zdravotním ústavu nebo pokud je jeho svéprávnost omezena nebo pokud jde o TrČ, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let anebo pokud jsou pochybnosti o jeho způsobilosti se náležitě hájit anebo pokud zemřel.²⁰³

Obviněnému se při existenci důvodů nutné obhajoby určí tzv. soudcovská lhůta k tomu, aby si sám mohl svého obhájce zvolit, jinak mu bude po dobu trvání důvodů nutné obhajoby obhájce ustanoven. Ustanovení obhájce má formu opatření. Nelze opomenout, že advokát má sice povinnost obhajobu převzít, avšak z vážných důvodů může být na jeho žádost či na žádost obviněného této povinnosti zproštěn. TrŘ stanovuje výjimky, kdy se může obviněný obhájce vzdát. Nutná obhajoba je tak ukončena výslovným písemným prohlášením či ústně do protokolu obviněným u OČTŘ, který řízení vede, a to za přítomnosti obhájce a po předchozí poradě s ním. Takto učiněné prohlášení může vzít obviněný kdykoliv zpět, během čehož musí současně předložit plnou mocí či požádat o ustanovení, jinak mu bude neprodleně ustanoven soudem. Po učiněném prohlášení nemá obviněný možnost vzít jej znovu zpět. Vzdát se ustanoveného obhájce smí obviněný pouze v taxativně vymezených případech: pokud se koná trestní řízení pro TrČ, na který zákon stanovuje trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let s výjimkou TrČ, za který by bylo možno uložit

²⁰³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 36-36a.

výjimečný trest a dále v případě, kdy se koná hlavní líčení ve zjednodušeném řízení proti zadrženému.²⁰⁴

Již bylo uvedeno, že jedním z důvodů nutné obhajoby je situace, kdy se obviněný nachází ve vazbě. V souvislosti s touto situací je vhodné upozornit na judikát Nejvyššího soudu ČR 5 Tz 309/2001 ve kterém uvedl, že z hlediska nutné obhajoby není rozhodné, zda byl obviněný vzat do vazby v jiné trestní věci než ve věci, pro kterou je nyní projednáván. Pokud by takto soud konal i v budoucnu a pro dané trestní řízení neustanovil obviněnému obhájce či nedal lhůtu pro jeho zvolení, a to i přestože se vzetí do vazby netýká dané projednávané věci, dopustil by se porušení práva obviněného na obhajobu.²⁰⁵

5.3 Obhajoba obviněného ve vazbě

Styk obhájců a advokátů s osobami ve vazbě je problémový a vazební řád neobsahuje dostatečnou realizaci práva na právní pomoc a spravedlivý proces. Snaha obhájců a advokátů upozorňovat právě na tento nedostatek však ani novelou vazebního řádu z roku 2017 nebyla vyřešena. Každá osoba nacházející se ve vazbě má právo na spravedlivý proces, přičemž právě v souvislosti s tímto právem má právo na pomoc obhájce a advokáta, a to i v jiné věci, než pro kterou je na svobodě omezena.²⁰⁶ Poskytování právní služby advokátem klientovi, který je ve výkonu vazby či ve výkonu trestu odnětí svobody, se ve svém odborném článku věnoval i JUDr. Jiří Císař. Právo na právní pomoc má každý a právní služby jsou obviněnému poskytovány ve výkonu vazby nejen v trestním řízení, ve kterém je právě daná osoba osobou obviněnou, ale i v jiných věcech. Poskytování právní pomoci advokátem osobě nacházející se ve vazbě je garantováno nejen na vnitrostátní úrovni v LZPS, Ústavě a dalších zákonech, ale i na mezinárodní úrovni v Úmluvě. Co se týče práva na právní pomoc osoby nacházející se ve výkonu vazby a styku s jejím obhájcem či advokátem je vhodné poukázat na Zákon o výkonu vazby, který stanovuje, že je nepřipustné, aby byla mezi nimi kontrolována korespondence, dále stanovuje právo na použití telefonu ke kontaktu s obhájcem či advokátem, zakotvuje právo přijímat návštěvy obhájce či advokáta

²⁰⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 36b a § 38 odst. 1.

²⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. ledna 2002, vedený pod sp.zn. 5 Tz 309/2001.

²⁰⁶ Česká justice [online]. *Novela vazebního řádu je v rozporu s Ústavou a Úmluvou: Ministerstvo opět neřeší právní pomoc a spravedlivý proces*. Dostupné na: <http://www.ceska-justice.cz/2017/05/novela-vazebniho-radu-je-v-rozporu-s-ustavou-a-umluvou-ministerstvo-opet-neresi-pravni-pomoc-a-spravedlivy-proces/>. [cit. 4. 6. 2019].

(s výjimkami) v neomezeném množství. Je ale nutné připomenout a doplnit, že účelem návštěvy obhájce či advokáta klienta ve věznici je poskytnutí právní služby.²⁰⁷ Obhájce může klienta ve věznici navštěvovat neomezeně, a pokud je návštěva v souladu s právními předpisy, nesmí tomu věznice bránit. Obhájce z tohoto důvodu má právo podávat stížnosti řediteli věznice a Generálnímu ředitelství Vězeňské služby ČR, pokud mu byl přístup za klientem odepřen, a to jen z důvodu, že nebyl ustanoven obhájcem pro TrČ, pro který je osoba ve výkonu. Právo k podání stížnosti má obhájce či advokát i tehdy, pokud by korespondence mezi jím a klientem byla kontrolována, což je ze zákona nepřípustné.²⁰⁸

Vazba jako institut procesního práva je jedním z důvodů nutné obhajoby. Obviněný tak během trestního řízení musí mít svého obhájce, který mu je, ustanoven, pokud si jej sám nezvolí, a to i za předpokladu, že se nachází ve výkonu vazby v jiné trestní věci. V tomto případě je obhájce ustanoven nejpozději v okamžiku vzetí osoby obviněné do vazby, tedy v okamžiku vzniku důvodu nutné obhajoby. Obviněnému může být určena lhůta ke zvolení si obhájce, pouze však za předpokladu, že výslovně neprohlásí, že si jej zvolit nechce. Dokud není obhájce osobě obviněné ustanoven, není možné provádět jakékoliv úkony s následkem porušení práva na obhajobu, vyjma případů, kdy se jedná o úkony, jejichž provedení odložit nelze. Osoba může být do vazby vzata nejen v přípravném řízení ale i v řízení před soudem, a to nejčastěji po podání obžaloby a ve výjimečných situacích i po návrhu na potrestání. Výjimečně může být do vazby vzat i odsouzený. Po vzetí osoby do vazby se nadále musí brát zřetel na právo na obhajobu, přičemž výkon obhajoby by měl být totožný jako výkon obhajoby osoby stíhané na svobodě. Proto zákon umožňuje obhájci nahlížet do spisu, komunikovat s klientem bez přítomnosti třetích osob, dopisovat si, radit se s ním či za něj podávat návrhy, které by měly zajistit propuštění osoby z vazby.²⁰⁹

Obhájce poskytuje obviněnému potřebnou právní pomoc, která má zajistit jím jednotlivě činěnými úkony zbavení obviněného viny či alespoň její zmírnění. S ohledem na to, že je obviněný ve výkonu vazby a není tak stíhán na svobodě,

²⁰⁷ CÍSAŘ, Jiří. *Poskytování právní služby advokátem klientovi ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody*. Bulletin advokacie, 2017, č. 4, str.63-65.

²⁰⁸ PAPEŽ, Vladimír. *Komunikace s klientem ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody*. Bulletin advokacie 4/2017. Praha: Česká advokátní komora, 2017, str. 56.

²⁰⁹ RŮŽIČKA, Miroslav; ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, str. 371-372. ISBN: 80-7179-817-7.

měl by obhájce obviněného častěji navštěvovat či mu zasílat korespondenci, a tím napomáhat i zmírnění psychických důsledků, které díky izolaci u obviněného nastávají. Existují obecná hlediska, kterými by se měl obhájce v rámci vazební věci řídit. Písemný styk a porady s klientem by měly být konány s co největším urychlením, dále by se měl obhájce starat o to, aby obhajoba byla vazbou omezována co nejméně, měl by být ohleduplný k psychickému stavu klienta, respektovat presumpci nevinu a v poslední řadě by měl usilovat o skončení vazby. Obhájce po převzetí zastoupení nejprve zjišťuje stav věci, nahlíží do trestního spisu, zajišťuje si informování o úkonech, a teprve poté si zařídí poradou s klientem bez přítomnosti třetí osoby, která by měla být bez zbytečného odkladu od převzetí zastoupení. Porada mezi klientem a jeho obhájcem umožňuje i mimo jiné přezkoumání rozhodnutí o vzetí do vazby, a to s větším urychlením. Obhájce, pokud ještě neuplynula lhůta pro sepsání stížnosti proti usnesení o vazbě, rozhodnutí přezkoumá a rozhodne, zda je vhodné tuto stížnost sepsat. Pokud lhůta již uplynula nebo stížnosti vyhověno nebylo, může si obviněný požádat o propuštění z vazby s tím, že pokud žádost bude zamítnuta, musí obhájce vždy zvažovat, zda nadále trvají důvody vazby, a zda není vhodné tuto žádost opětovně podat. Množství žádostí není omezeno, ale jsou omezeny časově na příslušnou dobu stanovenou zákonem. Není možné opomenout povinnost obhájce zkoumat, zda důvody vazby odpadly, ale i povinnost zkoumat možnosti nahrazení vazby jiným opatřením.²¹⁰ Obviněného lze vzít do vazby, mimo hlavní líčení a veřejné zasedání, v rámci tzv. vazebního zasedání. I zde má obhajoba své právoplatné místo. Soudce, který bude rozhodovat o vzetí do vazby v rámci vazebního zasedání, má povinnost vyrozumět i obhájce obviněného, jehož účast však v zásadě nutná není, ale toto právo mu soudem odňato být nesmí. Soud musí dát obhájci dostatek času k tomu, aby byl schopen zúčastnit se zasedání, jinak by to mohlo mít za následek porušení práva na obhajobu.²¹¹

V rámci výkonu vazby má obviněný právo nejen na neomezenou návštěvu svého obhájce, ale i na návštěvy jiných osob, a to, s určitými výjimkami, nejvýše čtyř osob jednou za dva týdny v trvání 90 minut. Návštěva obviněného ve výkonu vazby probíhá v konkrétní místnosti určené Vězeňskou službou, případně u

²¹⁰ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2002, str. 244-252. ISBN: 80-7179-612-3.

²¹¹ Právní prostor[online]. *Pochybení vazebního soudu podruhé*. Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/pochybeni-vazebniho-soudu-podruhe> [cit. 10. 6. 2019].

OČTŘ, přičemž možnost návštěvy se váže na splnění určitých podmínek. Zejména se při výkonu vazby jedná o obavu z maření objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, která má za následek stanovení podmínek při uskutečnění návštěvy, a to termínu, okruhu osob a přítomnosti OČTŘ, ale i znemožnění návštěvy obviněnému. Během návštěvy, která se uskutečňuje v pracovních dnech, v denní době, je nutné dodržovat vnitřní pořádek a bezpečnost, přičemž zaměstnanec vězeňské služby může při jejich nerespektování návštěvu přerušit či ukončit. Pokud se osoby příbuzné v řadě přímé nacházejí ve výkonu vazby či ve výkonu trestu odnětí svobody, mohou požádat, aby jim byla umožněna vzájemná návštěva, která bude rovněž zprostředkována přímo ve věznici.²¹²

²¹² GR Vězeňské služby ČR [online]. *Pravidla přijímání návštěv*. Dostupné na: <https://www.vscr.cz/o-nas/vykon-vezenstvi/pravidla-prijimani-navstev/>. [cit. 1. 7. 2019].

6 Vazební věznice

Oblast výkonu vazby je dle názoru autorky velmi obsáhlým tématem, avšak i přes to považovala za vhodné, aby byl v souvislosti s vazbou poskytnut stručný náhled do této problematiky. Autorka se proto v kapitole zaměří na existenci vazebních věznic v ČR, na statistické údaje o počtu vězněných osob ve věznicích ČR, a dále zejména na právní úpravu výkonu vazby a na život obviněných ve vazebních věznicích ČR.

V ČR se nachází celkem 25 věznic, 10 vazebních věznic a 2 detenční ústavy, které jsou součástí Vazební věznice Brno a Věznice Opava.²¹³

TrŘ, co se týče vazebních věznic a výkonu vazby, obsahuje pouze jeden paragraf. Ust. § 360 TrŘ zní: „*podmínky výkonu vazby stanoví zvláštní zákon*“.²¹⁴ Tímto zákonem má TrŘ namysli zákon č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby a dále prováděcí vyhlášku MS č. 109/1994 Sb., tzv. řád výkonu vazby. Právomoc dozoru nad dodržováním právních předpisů při výkonu vazby spadá do působnosti krajského státního zastupitelství, v jehož obvodu je vazba vykonávána.

6.1 Územní působnost vazebních věznic zajišťujících výkon vazby pro soudy v Ústeckém kraji

V příloze č. 7, která je součástí Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, uveřejněná pod č. 1/2002 Sbírky instrukcí a sdělení, ve znění pozdějších předpisů, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, je obsažen výpis věznic a vazebních věznic, které zajišťují výkon vazby pro jednotlivé soudy v ČR.²¹⁵

Pro příklad s ohledem na Ústecký kraj jsou tzv. spádovými vazebními věznicemi Vazební věznice Litoměřice, Vazební věznice Teplice a Vazební věznice Liberec. Vazební věznice Litoměřice zajišťuje výkon vazby pro okresní soudy v Chomutově, Litoměřicích, Lounech, Mělníku, Mostě, v Ústí nad Labem a dále pro Krajský soud v Ústí nad Labem. Oproti tomu Vazební věznice Teplice zajišťuje výkon vazby pro okresní soudy v Děčíně a Teplicích. Co se týče

²¹³ GR Vězeňské služby ČR [online]. *Organizační jednotky*. Dostupné na: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/>. [cit. 19. 11. 2018]

²¹⁴ Citace: Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 360.

²¹⁵ MS [online]. *INSTRUKCE MS, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy*. Dostupné na: <https://www.nkcr.cz/data/predpisy/vkr-k-1-1-2014.pdf>. [cit. 30. 11. 2018].

působnosti Vazební věznice Liberec pro Ústecký kraj, zajišťuje výkon vazby pro Krajský soud Ústí nad Labem-pobočka v Liberci.²¹⁶

6.2 Statistické údaje počtu vězněných osob v českých věznicích a vazebních věznicích

K datu 11. října 2019 se v českých věznicích nachází celkem 21. 206 osob, z toho 19.470 mužů a 1.736 žen. Počet obviněných je k tomuto datu 1.740, zatímco odsouzených je 19.466. V ČR je v současné době 1.722 osob. Ve spádových vazebních věznicích pro Ústecký kraj se k výše uvedenému datu nachází celkem 170 obviněných a 288 odsouzených osob. Celkem je zde 458 vězňů. S ohledem na zvýšenou kriminalitu v tomto kraji je možné konstatovat, že využitelnost vazebních věznic v ústeckém kraji je prakticky 100 %, avšak i jako u ostatních vazebních věznic v ČR (oproti některým věznicím) není zatím kapacita vězněných osob překročena, přičemž k současnému měsíci jsou obě vazební věznice naplněny z necelých 90%.²¹⁷ Oproti roku 2018 se ve spádových vazebních věznicích pro Ústecký kraj nachází o celkem 337 osob méně, přičemž v loňském roce byly obě vazební věznice naplněny prakticky ze 100%.

Pro nastínění situace současného českého vězeňství je vhodné, aby tato data byla porovnána s obdobím po amnestii tehdejšího prezidenta republiky Václava Klause. Amnestie byla vyhlášena prezidentem dne 1. ledna 2013, na základě které prominul tresty 28,5 % vězněným osobám, tedy věznice opustilo na necelých 6.500 vězňů z celkové počtu 22.683 vězňů k datu 1. ledna 2013.²¹⁸ I přes rozsáhlý úbytek vězňů na základě amnestie se věznice začaly opět naplňovat, kdy během následujícího roku vzrostla kriminalita o 7 %.²¹⁹ Na základě statistických ročenek Vězeňské služby ČR za roky 2013-2017 vyplývá nárůst kriminality a počtu vězněných obviněných a odsouzených osob ve vazebních věznicích a věznicích ČR. Jak již bylo uvedeno, v roce 2012 se nacházelo v českých a vazebních věznicích na necelých 23.000 vězněných osob. Po amnestii opustilo

²¹⁶ MS [online]. *PRÍLOHA č. 7 vnitřního a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy*. [cit. 30. 11. 2018]. Dostupné na: <https://www.nkr.cz/data/predpisy/vkr-k-1-1-2014.pdf> .

²¹⁷ Srov.: GŘ Vězeňské služby ČR [online]. *Týdenní statistické hlášení*. Dostupné na: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2019/10/TSH-11.-10.-2019.pdf>. [cit. 16. 10. 2019]; GŘ Vězeňské služby ČR [online]. *Týdenní statistické hlášení*. Dostupné na: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2018/11/TSH-28.-11.-2018.pdf>. [cit. 30. 11. 2018].

²¹⁸ Poznámka: přesná čísla se v závislosti na jednotlivých člancích a statistických ročenkách Vězeňské služby ČR liší, z tohoto důvodu lze tyto počty považovat pouze za orientační

²¹⁹ *Lednová amnestie prezidenta Klause se týkala 111.263 osob*. [online]. Dostupné na: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Lednova-amnestie-prezidenta-Klause-se-tykala-111-263-osob-298326>. [cit. 30. 11. 2018].

věznice na necelých 6.500 vězněných osob, avšak již v roce 2016 byly věznice naplněné prakticky stejným počtem osob, jako tomu bylo v roce 2012. Míra obviněných byla nadále menší, za to počet odsouzených ve výkonu trestu narůstal. Oproti tomu je však nutné konstatovat, že současná situace stavu počtu vězněných osob v ČR je stále lepší, než tomu bylo před vyhlášenou amnestií 1. ledna 2013, pouze však o necelých 1.000 vězňů.²²⁰

6.3 Uvěznění ve vazební věznici

Osoba, která byla zatčena a je na ní uvalena vazba, vykonává vazbu ve vazební věznici. I přestože se zde striktně dodržuje zásada presumpce neviny, je osoba ve vazbě podrobena větším omezením než osoba nacházející se ve výkonu trestu odnětí svobody, a to s ohledem na možnost korespondence, návštěvy či možnost telefonátů. Při uvěznění osoby ve vazební věznici dochází velmi často k psychické zátěži, přičemž při prokázání neviny se osoba propuštěná z výkonu vazby, která v daném období nemohla pokračovat v zaměstnání, byly jí uzavřeny přístupy k úvěrům, či jí byl znepřístupněn kontakt s osobami blízkými, může dostat do špatných ekonomických či partnerských a rodinných situací.²²¹

6.4 Výkon vazby

Věznice, kde se vazba či trest odnětí svobody vykonává, je místo, kde dochází k omezení osobní svobody jednotlivce veřejnou mocí. Výkonu vězeňství se dotýkají nejen vnitrostátní právní normy, ale především i mezinárodní dokumenty, které upravují problematiku lidských práv, a to ať právně závazné či nezávazné. Deklarace, jako právně nezávazný dokument, byla vyhlášena Valným shromážděním OSN dne 10. prosince 1948 v New Yorku. I přes právní nezávaznost se stala dokumentem, který zakotvil pro státy závazná pravidla. Co se týče výkonu vazby, nesmí být v Deklaraci opomenuto ust. čl. 5, které uvádí, že nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému, ponižujícímu zacházení nebo trestu, dále ust. čl. 3 Deklarace, které stanovuje právo na život a osobní bezpečnost. Dalšími významnými právně nezávaznými dokumenty upravujícími výkon vazby jsou: dokument Výboru pro prevenci a kontrolu kriminality Hospodářské a ekonomické rady OSN z roku 1955, Minimální

²²⁰ Vězeňská služba ČR [online]. *Statistická ročenka Vězeňské služby ČR, 2017*. Dostupné na: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2019/10/TSH-11.-10.-2019.pdf> [cit. 16. 10. 2019].

²²¹ SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, str. 21-24. ISBN: 978-80-7372-204-3.

standardní pravidla pro zacházení s vězněnými osobami či například Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému a degradujícímu zacházení a trestání z roku 1984, která byla později ratifikována a stala se právně závaznou. Dále jsou významným právně nezávazným dokumentem zejména tzv. Evropská vězeňská pravidla, která vznikla přepracováním Minimálních standardních pravidel pro zacházení s vězněnými osobami z roku 1955. Víceméně se všechny tyto právně nezávazné dokumenty staly jakýmsi vodítkem pro vznik českých právních norem týkajících se výkonu vazby.²²² Zákon i Řád o výkonu vazby vycházejí z mezinárodních úmluv a dokumentů, které se vztahují k problematice ukládání vazby a jejího výkonu, a mezi které patří právně nezávazné mezinárodní dokumenty, a to zejména: Standardní minimální pravidla pro zacházení s vězni, o prevenci zločinnosti a zacházení s pachateli, Evropská vězeňská pravidla a další.²²³ Po uvedení právně nezávazných mezinárodních dokumentů je vhodné uvést alespoň několik zásadních právně závazných dokumentů, kterými jsou: Pakt, listina základních práv EU či Úmluva.²²⁴

Základním právním předpisem pro stanovení podmínek výkonu vazby je zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby. Zákon o výkonu vazby nabyl účinnosti 1. ledna 1994, obsahuje 32 paragrafů a s novelami je účinný dodnes. Zákon vymezuje zejména práva a povinnosti osob ve vazbě, postavení osob zajišťující výkon vazby a dozor nad výkonem. Při podmínkách stanovujících výkon vazby nesmí být opomenuta ani vyhláška MS č. 109/1994 Sb., tzv. řád výkonu vazby, jež nabyla účinnosti 3. června 1994.

Zákon o výkonu vazby a řád výkonu vazby jsou rozpracovány v nařízeních generálního ředitele Vězeňské služby a v metodických pokynech ředitelů jednotlivých odborů Generálního ředitelství Vězeňské služby. Ředitelé jednotlivých vazebních věznic vydávají tzv. Vnitřní řád pro obviněné, který je vytvořen v souladu právě se zákonem o výkonu vazby a řádem výkonu vazby.²²⁵

²²² CRHA, Lubomír. *Výkon vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence v evropských dokumentech k vězeňství*. Státní zastupitelství, 2013, č. 4, str. 33-40.

²²³ RŮŽIČKA, Miroslav; ZEZULOVÁ Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004. ISBN 80-7179-817-7.

²²⁴ CRHA, Lubomír. *Výkon vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence v evropských dokumentech k vězeňství*. Státní zastupitelství, 2013, č. 4, str. 33-40.

²²⁵ SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, str. 32. ISBN: 978-80-7372-204-3.

Ihned na počátku zákona o výkonu vazby (dále jen Zákona) je stanovena zásada prevence, přiměřenosti, zdrženlivosti a humánnosti. Vězeňská služba zajišťuje zejména ostrahu obviněných a dále úkoly, které plynou z výkonu vazby.²²⁶ Vězeňská služba je ozbrojeným bezpečnostním sborem, který zajišťuje nejen výkon vazby, ale i výkon zabezpečovací detence, výkon trestu odnětí svobody a ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudu a při činnosti státních zastupitelství a MS stanovené zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci ČR.²²⁷ V souvislosti se zajišťováním podmínek výkonu vazby a ochrany práv je nutné zmínit i tzv. poradní komisi. Poradní komise se zřizuje ředitelem věznice a členy komise jmenuje MS na návrh ředitele věznice, a to na dobu čtyř let i opakovaně. Členy poradní komise nesmějí být zaměstnanci Vězeňské služby. Vazba je vykonává buď ve vazební věznici nebo ve zvláštním oddělení věznice. Hlava II., ust. § 5 - § 10 Zákona upravuje podmínky přijímání obviněných do vazby, umístování obviněných do cel a jejich propouštění na svobodu. Ust. § 5 Zákona stanovuje podmínky přijímání obviněných do výkonu vazby na základě písemného příkazu soudu a dále seznámení obviněného s jeho právy a povinnostmi.²²⁸ Důvodová zpráva k Zákona uvádí, že písemný příkaz soudu je jednou ze záruk zákonnosti při umístování obviněných, a pokud věznice není účastníkem trestního řízení, je pro ni písemný příkaz soudu jediným závazným aktem, na základě kterého může obviněného do věznice přijmout.²²⁹ Oproti tomu podmínkou propuštění obviněného z vazby není pouze písemný příkaz soudu, ale i písemné příkazy vydané SZ, či rozhodnutí prezidenta republiky nebo ministra v řízení o udělení milosti. Hlava III., ust. § 11 - § 21 Zákona upravuje práva a povinnosti obviněných. Zákon zmiňuje podmínky stravování, vystrojování, korespondence, návštěv a dalších služeb, které jsou využívány ku prospěchu obviněných, ale stanoví i povinnosti, které musí obvinění dodržovat bez dalšího, a jejichž porušení je důvodem k uložení náhrady škody za porušení povinnosti stanovené tímto Zákonem, pokud způsobili škodu na majetku státu. Hlava IV., ust. § 22 - § 24 Zákona, stanovuje podmínky vyřizování kázeňských trestů, které jsou obviněným ukládány za předpokladu, že porušili povinnosti při výkonu vazby. Hlava V., VI. a VII., tedy ust. § 25 - § 28 Zákona,

²²⁶ Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů, § 1 - § 3.

²²⁷ Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky, § 1.

²²⁸ Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů, § 3 - § 5.

²²⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém], právní stav komentáře je ke dni 1.5.2017. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 16. 11. 2018].

upravují zvláštní způsoby výkonu vazby, a to nad nezletilými, cizinci a matkami nezletilých dětí. Na výkon vazby u těchto osob se použijí ustanovení tohoto Zákona, pokud není stanoveno jinak s tím, že zejména nezletilí mají mírnější podmínky výkonu, co se týče jak kázeňských trestů, tak např. návštěv. U cizinců tkví zvláštní režim výkonu vazby v tom, že mají právo obracet se na diplomatickou misi, konzulární úřad svého státu, konzulární návštěvy, a dále právo na poučení v jazyce, kterému rozumí. Výjimečnost výkonu vazby na matkách nezletilých dětí se zakládá na možnosti matky mít své dítě, které porodila během výkonu vazby u sebe, a starat se o něj. Hlava VIII., ust. § 29 Zákona, upravuje podmínky dozoru nad výkonem vazby a poslední hlava IX., ust. § 31- § 32 Zákona, stanovuje přechodná a závěrečná ustanovení.²³⁰

6.4.1 Řád výkonu vazby

V souvislosti se zákonem č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, byla přijata vyhláška MS č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby (dále jen Řád). Řád je rozdělen na tři části, přičemž první část obsahuje celkem šest hlav a část druhá celkem čtyři hlavy, které jsou dále rozděleny na jednotlivé paragrafy. Část třetí obsahuje závěrečná ustanovení. Obsah jednotlivých paragrafů se prakticky ztotožňuje s paragrafy v zákoně č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby, jelikož Řád jednotlivé paragrafy Zákona více rozvádí a uvádí je v “život“. Tedy, upravuje postup k provedení jednotlivých paragrafů tak, jak tomu u prováděcích předpisů má být.²³¹ Řád byl naposledy novelizován v roce 2017 s účinností od 1. října 2017, avšak doposud se na něj nahlíží kriticky. S ohledem na vznik zákona č. 58/2017 Sb., kterým se změnil zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, dále zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony, je vhodné zmínit i novelizaci Řádu. Novelizace Řádu byla nutná z důvodu nových praktických poznatků Vězeňské služby ČR, dále plynula z judikatury ESLP a ze strategických cílů, které jsou stanoveny v Koncepci vězeňství do roku 2025. V souvislosti se vznikem zákona č. 58/2017 Sb., bylo nutné provést novelizaci vyhlášky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů, a s ohledem na jednotnou úpravu některých ustanovení v řádu výkonu trestu odnětí svobody bylo vhodné

²³⁰ Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů, § 10 - § 32.

²³¹ Vyhláška MS č. 104/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby.

znovelizovat i některá ustanovení Řádu. Mezi jedním z bodů novelizace je pouze změna terminologického označení “oddělení“ na slovo “oddíl“ z důvodu zamezení záměny stávajících oddělení s nově vzniklými odděleními v důsledku nově zavedené vnitřní diferenciaci věznic s ostrahou. První zásadní bod novelizace, který změnil ust. § 15 odst. 2, byla otázka stanovení dolního limitu ubytovací plochy v celách pro obviněné, a to na tři m². Dalším bodem novelizace bylo ust. § 57, který nyní stanovuje povinnost Vězeňské služby ČR zaslat příslušnému sociálnímu kurátorovi či orgánu sociálně-právní ochrany dětí a opatrovníkovi, je-li obviněný omezen na svéprávnosti, informaci o přijetí obviněného do výkonu vazby či jeho přemístění na více než sedm dnů. Díky této novelizaci tak budou mít osoby rychlejší a lepší získávání údajů k výkonu své činnosti.²³² I s ohledem na novelizaci Řádu se objevují články o jeho nedostatečnosti. Přestože obhájci a advokáti dlouhodobě upozorňují na rozpor úpravy a praxe ve věznicích s právem na právní pomoc a spravedlivý proces, novela vyhlášky právo na poradu a komunikaci obhájce a advokáta bez překážek se svým klientem neučinila. Právní úprava je dle advokátů považována za rozpornou v souvislosti s LZPS a Úmluvou, jelikož právo na právní pomoc a spravedlivý proces má každá osoba ve věznici, a tedy má právo na právní pomoc i v jiné věci, než pouze pro kterou je omezena na svobodě.²³³ O tom již bylo pojednáno v kapitole “Právní služby poskytované advokátem obviněnému při výkonu vazby a ve vazebním řízení“.

Vnitřní řád věznic je upraven každou věznicí samostatně s tím, že se v něm stanovují podrobnosti týkající se práv a povinností obviněných, informace týkající se denního pořádku ve věznici. Vnitřní řád má poskytnout obviněným ucelený přehled informací o způsobu zajišťování práv a povinností obviněných a je vyvěšován ve věznici v jednotlivých celách či v jiných obviněným přístupných prostorách.²³⁴ Pro bližší seznámení s úpravou vnitřního řádu je možné nahlédnout na internetové stránky jednotlivých vazebních věznic ČR.

²³² RIA [online]. *Shrnutí závěrečné práce RIA*. Dostupné na: file:///C:/Users/zvece/Downloads/6049171-2017-08-24-zprava-ria-6106379.pdf. [cit. 19. 11. 2018].

²³³ Česká justice [online]. *Novela vazebního řádu je v rozporu s Ústavou a Úmluvou: Ministerstvo opět neřeší právní pomoc a spravedlivý proces*. Dostupné na: <http://www.ceska-justice.cz/2017/05/novela-vazebniho-radu-je-v-rozporu-s-ustavou-a-umluvou-ministerstvo-opet-neresi-pravni-pomoc-a-spravedlivy-proces/>. [cit. 19. 11. 2018].

²³⁴ Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů, § 3.

6.4.2 Život ve vazbě

Život obviněných a vězeňského personálu se řídí právními předpisy uvedenými výše, zejména zákonem o výkonu vazby, řádem výkonu vazby a vnitřními řády, které jsou šity na míru pro konkrétní vazební věznici. Život ve vazbě je započat příjmem do vazby, při kterém je každý obviněný poučen o svých právech a povinnostech a jeho tělo je osobou stejného pohlaví prohlédnuto. Po prohlídce těla následuje hygienická a protiepidemická opatření, jsou odebrány a do úschovy uloženy věci, které nesmí mít obviněný u sebe na cele, a dále následuje preventivní lékařská prohlídka. Po absolvování těchto kroků je obviněný zařazen na celu po jednom či po skupinách, přičemž rozdělování se provádí dle pohlaví, věku, závažnosti TrČ, spolupachatelství a kuřáků, u cizinců se pro změnu vyhledávají ostatní obvinění, se kterými jsou schopni se dorozumět. Vnitřní diferenciací života obviněných ve vazbě se opírá o hodnocení vlastností a chování obviněných, přičemž obvinění nenarušující vazbu jsou umísťována do výkonu vazby se zmírněným režimem. Výkon vazby se zmírněným režimem má své výhody zejména v existenci tzv. společné ubytovny, což je místnost pro sledování televize, hraní společenských her apod. s tím, že obvinění jsou v celách zamčeni pouze v noci. Účelem zmírněného režimu výkonu vazby je zejména izolovat obviněného, ale zároveň mu ponechat co nejméně omezenou možnost pohybu. Obviněný má zpravidla právo na své vlastní oblečení, které podléhá pravidlům vazební věznice, a to co se týče výměny, praní a čistoty. Dále má právo na peníze, které se mu mohou zasílat poštovní poukázkou na adresu věznice, na které nesmí být opomenuto jeho jméno, rodné číslo a datum narození, či na konto vazební věznice. Tato částka je vždy měsíčně omezena. Obviněný má dále právo na korespondenci, tedy písemné sdělení, které může na své náklady přijímat a odesílat bez omezení, ale je kontrolována v závislosti na důvodu vazby. Jednou za dva týdny má obviněný právo na návštěvu, která smí trvat 90 minut a je omezena čtyřmi osobami. Výjimky přijímání návštěv jsou stanoveny u koluzního důvodu vazby a závisí na schválení soudem či státním zastupitelství v závislosti na fázi trestního řízení. Obviněný může přijmout jednou za dva týdny balíček, jehož váha nesmí přesáhnout pět kg, vyjma balíků s civilním oblečením, a který obsahuje povolené potraviny a věci osobní potřeby. Nesmí zde být opomenut i tzv. mimořádný balíček, který smí obviněný přijmout na základě souhlasu ředitele vazební věznice v kratší době, tzv. za odměnu. Pokud však obviněný nemá

nikoho, kdo by mu balíček s povoleným obsahem zaslal, vazební věznice mu poskytne základní hygienické potřeby, a to bezplatně. Strava se obviněnému poskytuje třikrát denně dle stravní normy, která určuje složení, množství a nutriční hodnoty potravin v rámci stanoveného finančního limitu na osobu a den, přičemž se přihlíží ke zdravotnímu stavu obviněného či pracovnímu zařazení. Vyjma stravy, kterou poskytuje vazební věznice, je dána obviněnému možnost nakoupit si zboží ve zřízené prodejně. Nákup se může provádět v určitém množství za určitou dobu. Každý obviněný má právo na osm hodin nepřetržitého spánku, na koupání v teplé vodě alespoň jednou týdně a na minimálně každodenní hodinovou vycházku v prostorách vazební věznice. Pro život ve vazební věznici je obviněnému povoleno mít na cele věci potřebné pro jeho duševní uspokojení, mezi které se řadí kupříkladu knihy, fotografie, televize atd., ale může si zažádat i o návštěvu duchovního či spolupráci se sociálním pracovníkem. Pokud o to obviněný sám požádá, může být zaměstnán. Jak je zřejmé, obviněný nemá pouze práva, ale musí plnit i povinnosti, zejména plnit příkazy a pokyny pracovníků Vězeňské služby, šetřit majetek věznice, chovat se slušně, podrobit se prohlídce v potřebných případech, absolvovat lékařské prohlídky, dbát o svou hygienu, udržovat pořádek v cele a zejména respektovat denní pořádek ve věznici. Pokud by některá z povinností byla obviněným porušena, může být obviněnému uložen některý z kázeňských trestů, mezi které patří pokuta, zákaz nákupu potravin a věcí pro osobní potřebu, odnětí balíčku, propadnutí věci či umístění do samovazby.²³⁵

²³⁵ BAJCURA, Lubomír. *PRÁVA VĚZNĚ. Od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. GRADA Publishnig, spol. s.r.o. 1999. ISBN: 80-7169-555-6.

7 Trestní institut vazby z pohledu veřejnosti

V rámci studia a psaní práce považovala autorka za nutné poukázat na velmi malé povědomí laické veřejnosti o institutu vazby v trestním právu. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 80 lidí z celkových 100 dotázaných. Na dotazník odpovědělo celkem ze 100 % zúčastněných 75,9 % žen a 24,1 % mužů, a to ve věku od 14 do 59 let.

Dotazníkové šetření bylo prováděno po velkých mediálních kauzách, které se v daném období zaměřily kupříkladu na vraždu ženy z čerpací stanice v Nelahozevsi či vraždu pacientů v Rumburku. I přestože by mělo existovat větší povědomí veřejnosti o institutu vazby v trestním právu díky veřejně dostupným zdrojům, je tomu naopak. Z tohoto důvodu bylo provedeno dotazníkové šetření s cílem poukázat na nutnost, a to nejen s ohledem na presumpci nevin, informovat důkladněji veřejnost o institutu vazby. Pokud by do budoucna nenastala změna, je možné předpokládat, že mezi veřejností bude i nadále narůstat agrese a averze vůči obviněným, kteří mohou být později během řízení před soudem zproštěni viny, čímž zásada presumpce nevin ztratí svůj základní účel a smysl.

7.1 Problematika dodržování zásady presumpce nevin

Zásada presumpce nevin je stanovena v § 2 odst. 2 TrŘ, který stanoví: „*dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.*“²³⁶ Jak je uvedeno i v LZPS, pouze soud rozhoduje o vině a trestu za TrČ a každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla vyslovena jeho vina. Účelem zásady presumpce nevin je, aby osoba, proti které se vede trestní řízení, nebyla předem odsuzována a dehonestována. Zásada presumpce nevin zaručuje obviněnému zejména právo výpověď odepřít, zvolit si svého obhájce či požádat o přidělení bezplatného obhájce nebo za sníženou odměnu, či požádat, aby za něj vykonával jeho práva zákonný zástupce.²³⁷

²³⁶ Citace: Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 2 odst. 2.

²³⁷ *Presumpce nevin zaručuje obviněnému nejen právo na obhajobu* [online]. Dostupné na: <https://www.pravnilinka.cz/bezplatna-pravni-poradna-zdarma/prava-obvineneho.html> [cit. 9. 4. 2019].

Zásada presumpce neviný je stanovena i na mezinárodní úrovni v Úmluvě, a to v čl. 6 odst. 2, který je součástí práva na spravedlivý proces, a jež stanoví: „každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem“.²³⁸ Dále je v Listině základních práv EU zakotven čl. 48, jež zní: „každý obviněný se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem. Každému obviněnému je zaručeno respektování práv na obhajobu.“²³⁹ Účelem zásady presumpce neviný na mezinárodní úrovni je, aby soudy při soudním řízení nerozhodovaly o obžalovaném ze spáchání konkrétního TrČ již s předem určeným rozhodnutím, že je vinen a daný TrČ spáchal. Důkazní břemeno stojí na obžalobě, která má mimo jiné i povinnost informovat obžalovaného o případu tak, aby on sám či s jeho obhájcem si mohl připravit obhajobu a před soudem ji předložit.²⁴⁰

Jak již bylo uvedeno výše, veřejnost se o trestních kauzách dozvídá nejčastěji z činnosti médií. Všechna média mají povinnost presumpci neviný obviněného respektovat, tuto skutečnost i sama utvrzují v tzv. etických kodexech. Jak je však zřejmé, tak se tomu u některých medií neděje. Rozdílem oproti justici je, že média pracují s obrazem, emocemi, čímž mohou vyvolat vinu či nevinu. Médii by mělo být na osobu obviněnou nahlíženo tak, že bude obvinění zproštěna, a je v souvislosti se zásadou presumpce neviný do rozhodnutí soudu nevina. Díky medializaci dané trestní kauzy bývá často osoba obviněná v očích veřejnosti odsouzena, a to ještě před tím, než je soudem vyslovena vina či nevinu, čímž dochází k degradaci člověka, jež je často zbaven své pozice v zaměstnání, uplatnění své společenské funkce, rodinného života apod. Proto je důležité, aby principy fungování právního státu, tedy nejen zásada presumpce neviný ale i respekt či důvěryhodnost lidské osoby, nebyly uzavřeny pouze v soudní síni, ale prostupovaly celou společností, a tím pádem i činností medií. I přestože se média k dodržování zásady presumpce neviný hlásí, zejména s odkazem na své etické kodexy, nedodržují ji²⁴¹ (k tomu např. Kodex ČT čl. 14).²⁴² Porušování zásady je

²³⁸ Citace: Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb. o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobody a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, čl. 6 odst. 2.

²³⁹ Citace: Listina základních práv EU, čl. 48.

²⁴⁰ *CASE OF BARBERÁ, MESSEGUÉ AND JABARDO v. SPAIN* [online]. Dostupné na: [http://cambodia.ohchr.org/sites/default/files/echrsource/Barber%C3%A0,%20Messgu%C3%A9%20&%20Jabardo%20v.%20Spain%20\[6%20Dec%201988\]%20\[EN\].pdf](http://cambodia.ohchr.org/sites/default/files/echrsource/Barber%C3%A0,%20Messgu%C3%A9%20&%20Jabardo%20v.%20Spain%20[6%20Dec%201988]%20[EN].pdf) [cit. 15. 5. 2019].

²⁴¹ *Aplikace zásady presumpce neviný v médiích* [online]. Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/aplikace-zasady-presumpce-neviný-v-mediích> [cit. 8. 4. 2019].

možné spatřovat např. v záznamu zadržené osoby s pouty na rukou, prezentace státního orgánu o vině dotyčné osoby, ačkoliv vina zatím prokázána nebyla, anebo informace podané policií či SZ, kteří jsou ze své podstaty vůči obviněnému předpojatí, zatímco obviněný má od OČTŘ často zakázáno o kauze referovat. Pokud osoba sledující média zjišťuje informace o obviněném, který nemá možnost se efektivně bránit, je vysoce pravděpodobné, že tuto osobu odsoudí dříve, než věc skončí. Je zřejmé, že média se často věnují pouze přípravnému řízení a dávají tím veřejnosti náhled pouze na část trestního stíhání, kdy je obviněný teprve vyšetřován. Ve velkém množství případů se poté média nezabývají průběhem řízení před soudem, natož případným zproštěním viny.

Dokud nebude veřejností správně pochopena zásada presumpce nevin, nebude možné, aby trestní soudnictví plnilo svůj účel a chránilo společnost před skutečnými pachateli TrČ. V rámci dotazníkového šetření byla zúčastněným osobám položena otázka, zda mohou změnit názor na osobu, která byla rozsudkem soudu zproštěna viny. I v souvislosti s tímto je nutné konstatovat silný vliv medií, která společně s veřejností věří spíše policejnímu orgánu a SZ než obviněnému. Tím, že obviněný má povětšinou zákaz poskytovat informace o trestním řízení proti němu vedeným, veřejnost se dozvídá informace na základě příběhu pouze z jedné strany, a to ze strany, která je na druhé straně než sám obviněný. Při zprošťujícím rozsudku je veřejnost seznámena s příběhem, kde se obviněný měl pravděpodobně dopustit trestního jednání, avšak stejně důkladně zjištěné informace při skončení trestního řízení, jako na jeho počátku, zprošťujícím rozsudkem již od medií nedostanou, což vyvolává pocit, že justice selhala.²⁴³ Z toho všeho je třeba, aby dodržování zásady presumpce nevin v médiích bylo regulováno zákonem, jinak nadále bude tato zásada a ochrana obviněných přicházet vniveč.

Zájem širší veřejnosti vzbuzují zejména závažné trestné činnosti, přičemž veřejnost lpí na jejich objasnění, vyšetření a postavení obviněného před soud. Opět se zde dostáváme ke sdělování informací policejními orgány a SZ médiím, kteří je poskytují tak, jako by byl případ objasněn, předán soudu a následovalo již

²⁴² Čl. 14 *Presumpce nevin* [online]. Dostupné na: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/cl-14-presumpce-neviny/> [cit. 9. 4. 2019].

²⁴³ *Aplikace zásady presumpce nevin v médiích* [online]. Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/aplikace-zasady-presumpce-neviny-v-mediich> [cit. 8. 4. 2019].

jen formální rozhodnutí o vině a uložení trestu, aniž by byla společnost informována o tom, že těžiště trestního řízení se nachází až právě v řízení před soudem. Veřejnost díky zkráceným informacím může nahlížet na soud jako na instituci, která nechrání společnost před pachateli dostatečně a nepodporuje úsilí těch, co se v trestním řízení zabývali pachateli před nimi.²⁴⁴

Svobodou projevu tisku ve srovnání se zásadou presumpce nevinny se zabýval ve svém nálezu i ÚS, který uvedl, že pokud tisk informuje společnost o probíhajícím trestním řízení, je zde sice chráněna svoboda projevu vydavatele daného článku či zprávy, ale musí být respektována i právě ona zásada presumpce nevinny. Pokud nebudou z informací vyplývat skutečnosti, které staví na závěrech, že je daná osoba vinna, budou tím současně chráněna i osobnostní práva osoby, proti níž se trestní řízení vede. Zásada presumpce nevinny má za účel zamezit tomu, aby bylo médiu zasahováno do trestního řízení tak, že vyvolají pochybnosti o nestrannosti OČTŘ a dojde k ohrožení důvěry v rozhodování soudů. Dalším účelem zásady je zaručit právo na spravedlivý proces. ÚS zmínil, že zásada presumpce nevinny nebrání tomu, aby bylo psáno o trestním řízení samotném ale i o okolnostech, které mohou opodstatňovat závěr, že se osoba dopustila TrČ. Musí však být stanoveny meze, jakým způsobem smí k tomuto projevu medií dojít, tedy aby nebyl kdokoliv v očích veřejnosti uznán vinným bez možnosti se efektivně bránit. Veřejnost nesmí chápat, že médiu dostupné informace svědčí o vině a tato otázka je již předem rozhodnuta, jelikož každý, byť sebevíce odůvodněný a skutkově podložený názor do rozhodnutí soudu neznamená, že se dotyčná osoba TrČ dopustila.²⁴⁵ Ke svobodě projevu tisku ve srovnání se zásadou presumpce nevinny se vyjádřil i ESLP, který kupříkladu ve věci stížnosti *Worm proti Rakousku* uvedl, že státy nejsou oprávněny omezovat formy veřejné diskuze o záležitostech, které probíhají v trestním řízení, i přestože jedině soud může rozhodnout o vině či nevině. Média nesmí překročit hranice, které jsou jim stanovené pro řádný výkon spravedlnosti, přičemž novináři musí mít na paměti, že jimi dostupné informace pro veřejnost nesmí podkopat důvěru osoby proti níž se

²⁴⁴ BAXA, Josef. *K některým problémům při rozhodování o vazbě v přípravném řízení očima soudce*. Trestní právo, 1996, č. 12, str. 6-9.

²⁴⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 23. června 2015, vedený pod sp. zn. II. ÚS 577/13.

trestní řízení vede a ohrozit šanci na spravedlivý proces a efektivní se bránění.²⁴⁶ ESLP se o této problematice dále zmínil např. v rozsudku ve věci stížnosti *Du Roy a Malaurie proti Francii*, kde uvedl, že média za žádných okolností nesmí překročit meze stanovené v zájmu řádného výkonu spravedlnosti a musí respektovat práva obviněného tak, aby do rozhodnutí soudu o vině či nevině byl považován za nevinného.²⁴⁷

7.2 Výsledky dotazníkového šetření

Jak vyplynulo z dotazníkového šetření, téměř 100 % zúčastněných osob se dozvídá o institutu vazby z veřejných medií, a to nejčastěji z TV v rámci televizních novin.

Na počátku dotazníkového šetření byla zúčastněným osobám položena otázka, zda institut vazby slouží v trestním řízení jako trest či jako zajišťovací prostředek a zároveň měly své rozhodnutí zdůvodnit, přičemž celkem 20 z 83 zúčastněných osob odpovědělo nesprávně. Při kontrole správných odpovědí na tyto otázky byl zjištěn závěr, že celkem 63 zúčastněných osob charakterizovalo vazbu jako zajišťovací prostředek, nikoliv jako trest, avšak pouze necelá 1/3 všech zúčastněných tuto odpověď dokázala zdůvodnit. Celkem 30 zúčastněných osob tuto, ať správnou či špatnou odpověď, označily pouze na základě tipu, nebyly schopny své rozhodnutí odůvodnit, přičemž většina z nich uváděla, že netuší, k čemu institut vazby slouží. Oproti tomu ale byly zjištěny i velmi zajímavé názory zúčastněných osob, které své rozhodnutí zdůvodnit zvládly. Již v prvních otázkách je možné pozorovat ovlivnění zúčastněných osob médii, a to právě u těch, které se rozhodly pro špatnou odpověď, tedy, že vazba slouží jako trest. Mezi nejzajímavější odpovědi, ze kterých je zřejmé, že osoba vzata do vazby je pro tyto osoby bez dalšího vinna, patří: „*pokud je člověk vinný, zaslouží si trest*“, „*vše má být potrestáno*“, „*osoba je vzata do vazby za to, že spáchala trestný čin*“, „*přijde mi to tak dobře*“, „*je to zajištění k přesunutí osoby do výkonu trestu*“, „*smyslem vazby je trest za to, co osoba spáchala*“. K tomu bylo neméně zajímavé

²⁴⁶ *CASE OF WORM v. AUSTRIA* [online]. Dostupné na: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%2222714/93%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-58087%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%2222714/93%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-58087%22]}) [cit. 10. 4. 2019].

²⁴⁷ *CASE OF DU ROY AND MALAURIE v. FRANCE* [online]. Dostupné na: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%2234000/96%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-58829%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%2234000/96%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-58829%22]}) [cit. 10. 4. 2019].

pozorovat zdůvodnění správných odpovědí, mezi které patří kupříkladu: „*jedná se o prostředek, který zajistí, aby se obviněný nevyhýbal trestnímu stíhání, neovlivňoval svědky či nepokračoval v trestné činnosti apod.*“, „*jde pouze o zajištění osob např. proto, aby nepáchala další tr. činnost, ale nemůže to být trest, jelikož nebylo dosud zjištěno, zda TrČ spáchala či ne*“, „*osoba vzata do vazby není osobou odsouzenou, jelikož nebyla prokázána její vina*“, „*trest může stanovit až soud*“, „*jedná se o zajišťovací prostředek, není to trest, jelikož osoba umístěna ve vazbě není vinna, uplatňuje se presumpce nevinny*“. Mezi ostatními odpověďmi se nacházeli i další velmi zajímavé názory, např.: „*v trestním právu se nevyznám, ale myslím si, že vazba zajišťuje osobu obviněnou do doby, než proběhne soud, který určí délku trestu*“, „*nevím, je to zřejmě výzkum chování pachatelů TrČ*“, „*zkušenost*“, „*vazba má charakter jak trestní, tak zajišťovací*“, „*dovedu si představit, že u méně závažných trestných činů se použijí alternativní způsoby trestů, které nebudou zatěžovat kapacitu věznic a státní rozpočet. Stejně tak riziko vytváření profesionálních zločinců z lidí, kteří nemají takový kontakt se „závadným“ prostředím. Zde alternativní tresty jsou pro mě jasnou volbou*“.

K předchozímu odstavci je vhodné připojit položenou otázku v průběhu dotazníkového šetření, která zjišťuje odpověď na otázku, zda je obviněný vzetím do vazby uznán vinným. Na tuto otázku odpovědělo správně celkem 86,7 % zúčastněných, přičemž všichni měli opět svou odpověď zdůvodnit. 11 respondentů, kteří odpověděli na otázku špatně slovem „ne“ zdůvodnili svou odpověď zejména tím, že pokud takto soud rozhodl, je si jist a má zřejmý důvod, že daná osoba TrČ spáchala a je tedy vinna, přičemž soudní rozhodnutí je dle odpovědí správné a nejvyšší. Oproti tomu většina respondentů, kteří odpověděli na otázku slovem „ano“, toto rozhodnutí zdůvodnila povětšinou existencí presumpce nevinny a prozatímním nezjištěním všech potřebných důkazů k usvědčení.

Dále byla zúčastněným osobám položena otázka, kdo může být vzat do vazby? Zde měly zúčastněné osoby na výběr ze tří možností. Celkem 22,9 % osob odpovědělo tak, že do vazby může být vzata osoba podezřelá, tedy osoba, proti které ještě nebylo zahájeno trestní stíhání, ale policejní orgán se domnívá, že by právě tato osoba mohla spáchat TrČ. Oproti tomu 37,3 % osob odpovědělo na položenou otázku správně, a to tak, že do vazby může být vzata osoba obviněná, tedy osoba, proti které již bylo policejním orgánem zahájeno trestní stíhání. Zbylé

osoby, celkem tedy 39,8 %, odpověděly na položenou otázku tak, že do vazby mohou být vzaty osoby obou výše uvedených možností.

Na otázku, kdy se osoba bere do vazby, odpověděla většina zúčastněných osob správně. Zde je poprvé vidět obecnější znalost trestního práva, jelikož celkem 77,1 % odpovědělo při výběru ze čtyř možností tak, že osoba smí být vzata do vazby, pokud je dán důvod stanovený zákonem, který odůvodňuje vzetí osoby obviněné do vazby, nikoliv předchozí odpovědi, které byly založeny na tom, že soud může rozhodnout o vzetí osoby do vazby za předpokladu, že to pouze považuje za vhodné či dokonce kdykoliv on sám chce, přičemž si toto rozhodnutí zdůvodní. Čtvrtou možností bylo rozhodnutí o vzetí do vazby pouze za situace, kdy měl obviněný spáchat zvlášť závažný zločin. Otázka byla položena osobám za účelem zjištění, zda je laická veřejnost informována o pravomoci soudců, jelikož se v poslední době s ohledem na mediálně veřejné kauzy naznačuje, že se soudci zákonem řídit nemusí a jejich rozhodnutí jsou nezákonná. To plyne i z výsledných odpovědí na tuto otázku, kdy celkem 20,4 % osob odpovědělo na otázku tak, že záleží pouze na svévoli soudce, aniž by se řídil zákonem.

V souvislosti s odsuzováním osob nacházejících se ve vazbě, i přestože byly později soudem zproštěny viny, byla položena otázka, jaký mají názor na osobu, která byla vzata do vazby? Pouze 17 lidí z 83 dotázaných odpovědělo v souvislosti s presumcí nevinu, kdy uvedli, že na osobu nacházející se ve vazbě negativní názor nemají, jelikož ještě o vině obviněného rozhodnuto nebylo. Oproti tomu 10 lidí uvedlo, že si na tuto osobu vytváří názor dle druhu TrČ, kterého se měla dopustit, a další část uvedla, že na tyto lidi žádný názor nemají, nezajímají je. Zbývá většina však uvedla, že na osobu vzatou do vazby má již od počátku negativní názor, jelikož o tomto rozhodl soudce a jeho úsudku o možnosti spáchání TrČ právě osobou vzatou do vazby věří, čímž si výkon vazby daná osoba zaslouží a měla by „pykat“.

Následující otázka se zaměřila na život obviněného ve výkonu vazby. Zúčastněným osobám byla položena otázka, zda si myslí, že je výkon vazby podobný výkonu trestu odnětí svobody. I přestože byla otázka v rámci dotazníku autorkou brána jako jedna z nejlépeších, celkem 67,5 % respondentů odpovědělo špatně, přičemž odpovídali kupříkladu takto: „*ne, osoba má naprosto jiný výkon,*

než je výkon trestu odnětí svobody. Má více volnosti, není "zavřena v cele", má více práv než ve výkonu trestu, pouze je hlídána, aby se nedopustila další trestné činnosti či nevyhledávala svědky, které by naváděla, aby kupříkladu vypovídali v její prospěch". Oproti tomu pouze 27,5 % respondentů uvedlo, že osoba, která je vzata do vazby, se nachází ve vazební věznici v cele a není na svobodě.

7.2.1 Vliv médií na úsudek lidí v trestní kauze zdravotní sestry

V rámci dotazníku byly záměrně položeny otázky týkající se zjištění názoru na osoby, které byly nejprve obviněny ze spáchání TrČ, vzaty do vazby, a poté byly soudem viny zproštěny. S ohledem na celorepublikové seznámení veřejnosti s trestním případem zdravotní sestry z Rumburku, proti které bylo zahájeno trestní stíhání pro TrČ vraždy pacientů v nemocnici, a která následně byla zproštěna viny v celém rozsahu, bylo považováno za přiléhavé, aby právě tato mediální kauza byla v práci určena ke zjištění, jak velký negativní vliv mají média na úsudek veřejnosti informace přijímající. Tento fakt podporuje i současné odškodňování zdravotní sestry, která jej požaduje, jelikož dle jejího názoru nerespektovali novináři presumpci neviny. K tomu je vhodné poukázat na rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 17. ledna 2019, který zdravotní sestře jako žalobkyni přiznal přiměřené zadostiučinění na náhradu nemotné újmy způsobené zásahem do osobnostních práv. Jak bylo uvedeno v odůvodnění rozsudku, předmětem žaloby byly konkrétní články nikoliv média jako celek, přičemž soud potvrdil, že jednotlivé články nerespektovaly presumpci neviny, a to zejména tím, že uváděly jako fakt skutečnost, že zdravotní sestra zavraždila více osob. Soudce své rozhodnutí odůvodnil dále i tak, že se jednalo o "masivní mediální prezentaci žalobkyně jako vraha pacientů" a neopomněl ani uvést označení "sestra smrt", které samo o sobě označuje zdravotní sestru za vinnou.²⁴⁸

V souvislosti s tímto bylo osobám zúčastněným na dotazníku dále položeno několik otázek spojených s trestním stíháním zdravotní sestry. Vytvořené otázky byly reakcí na otázky předchozí a jejich uvedení v realitu. U první otázky měly zúčastněné osoby popsat názor na osobu zdravotní sestry a dále byly dotázány, zda souhlasí s tím, aby takto obviněná osoba byla držena v cele a

²⁴⁸ *Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 17.1.2019* [online]. Dostupné na: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vera-maresova-media-czech-news-center-blesk-aha-soud-rozsudek-sestra-smrt_1902162057_ogo [cit. 30. 7. 2019].

nebyla stíhána na svobodě. O informovanosti veřejnosti zejména z medií svědčí i množství názoru zúčastněných osob. Z celkem 83 respondentů pouze 5 respondentů uvedlo, že o ní nic nevědí. Pouze 6 respondentů uvedlo neutrální náhled na obviněnou s tím, že vazba jim jako vhodný zajišťovací prostředek nepřijde s ohledem na poškozené, kterými byli nemocní pacienti, přičemž všichni tito respondenti se vcítili do jednání obviněné, ze kterého byla obviněna. Oproti tomu však zbývající respondenti zaujali na obviněnou negativní názor a s rozhodnutím o vzetí obviněné do vazby se ztotožnili. Naneštěstí i zde se však našla drtivá většina respondentů, která nectí presumpci nevinu, obviněnou sami označují za vinnou, a bohužel se našli i 2 respondenti, kteří navrhovali pro tuto osobu trest smrti s citací přísloví *“oko za oko, zub za zub“*. I přesto se však u řady dotázaných osob našly odůvodněné argumenty pro vzetí obviněné do vazby, například existence hrozby vysokého trestu, prozatímní zajištění důkazů nasvědčujících spáchání trestné činnosti či předpoklad pokračování v páchání trestné činnosti. Je vhodné poukázat i na jeden velmi zajímavý názor respondenta, který uvedl, že je sice vhodné osobu obviněnou ze spáchání vraždy vzít do vazby, avšak je nutné, aby v případě prokázání nevinu byla odškodněna za psychickou a osobní újmu, jelikož tato osoba bude negativně vzpomínat na období, kdy se nacházela ve výkonu vazby, a to až do konce života.

V kontextu s nectěním presumpce nevinu médií byla položena respondentům nejdříve obecná otázka a následně byla stejná otázka položena v souvislosti s případem kauzy zdravotní sestry. Otázka byla zaměřena na zjištění informace, zda je možné změnit názor na osobu obviněnou nacházející se ve vazbě, pokud byla později rozhodnutím soudu zproštěna viny. Obecně položená otázka přinesla velmi zajímavé a důležité názory laické veřejnosti na informovanost o páchání trestné činnosti médií, jež má za následek negativní postoje lidí vůči obviněným nacházejícím se ve vazbě, i přestože byli později viny zproštěni. Celkem 22 dotázaných uvedlo, že na tuto osobu budou mít negativní názor při zproštění viny stejný jako v době, kdy byla osobou obviněnou, a rozhodnutím soudu byla vzata do vazby. K negativnímu postoji se víceméně připojili i další respondenti, přičemž tito uvedli, že za negativní postoj vůči obviněným osobám mohou zejména média. K tomuto je tak vhodné citovat několik odpovědí respondentů, kteří popisují, jak moc média ovlivňují názor laické veřejnosti na obviněné nacházející se ve výkonu vazby, avšak bohužel

nesprávným směrem: „myslím, že síla médií je tak velká, že řada lidí si udělá názor podle první reportáže, podle prvního článku, a pak již svůj názor nezmění, přiznávám se, že toto je i můj případ“, „není možné, aby bylo možné změnit názor, kdo první informuje, i když nesprávně, má navrch“, „myslím si, že se názor formuje dle médií, pokud se však do informovanosti o konci případu nezapojí tak vroucně, jako na počátku, názor lidé nezmění“, „negativní názor není možné změnit, sociální média informace dovedou za takovou hranici, která je někdy až neúnosná, a poté při zproštění viny se to díky mediím potáhne s touto osobou až do konce života“. Zbylí respondenti uvedli, že názor na osobu obviněnou ze spáchání TrČ po jejím zproštění je možné změnit či v to alespoň doufají. Jak již bylo uvedeno výše, v kontextu s obecnou otázkou byla položena respondentům stejná otázka ve spojení s mediální kauzou zdravotní sestry. Zatímco při obecné otázce respondenti odpověděli buď „ano nebo ne“, v následující otázce si celkem 22 respondentů protirečilo. Bohužel však z odpovědí na položenou otázku u většiny z těchto respondentů vyplynulo, že i přestože mají na osobu obviněnou neutrální názor či jsou schopni tento názor při zproštění viny soudem změnit, vliv médií v rámci této kauzy byl natolik silný, že i přes zproštění viny zdravotní sestry nejsou schopni na tuto osobu nahlížet jinak než negativně. Pouze 2 respondenti uvedli, že při zproštění viny jsou schopni změnit negativní názor na danou osobu, avšak u zdravotní sestry si jisti nejsou, přičemž zdůvodnění svého rozhodnutí neuvedli.

7.2.2 Vliv médií na úsudek lidí v trestní kauze vraždy ženy z čerpací stanice

V souvislosti s fází trestního řízení, kdy byl případ vraždy ženy z čerpací stanice teprve na počátku trestního stíhání, byly respondentům uvedeny základní okolnosti. I přesto však víceméně všichni respondenti o této kauze již věděli a informace týkající se přípravného řízení se dozvídali z činnosti médií. Pro připomenutí jim byla poskytnuta následující informace: “V Nelahozevsi byla v prosinci roku 2018 zavražděna čerpadlářka na čerpací stanici a pachatelé nebyli po dlouhou dobu známi. Čerpadlářka v daný okamžik utekla do zadní místnosti, zabouchla za sebou dveře, i přesto však jeden z lupičů začal střílet. Dveře prostřelil, ženu kulka zasáhla a lupiči jí zde nechali vykrváčet. Následně z místa činu utekli. 17. ledna, po dopadení dvou mužů, kteří jsou podezřelí z vraždy, byli tito vzati na základě rozhodnutí soudu do vazby. Státní zástupce navrhl vzetí do vazby ze tří důvodů: hrozilo, že by uprchli, ovlivňovali by dosud nevyslechnuté

svědky a mohli by v trestné činnosti pokračovat.“ Oba obvinění byli rozhodnutím soudu vzati do vazby, a to ze všech tří důvodů, tedy dle ust. § 67 písm. a), b) i c) TrŘ.

Respondentům byly položeny čtyři následující otázky: „*Myslíte, že jsou vinni? Jaký máte na tyto dva muže názor? Myslíte, že vazba během trestního řízení má pro muže nápravný charakter? Pokud by byli později obvinění zproštěni viny, myslíte si, že se mohou jako nyní veřejně známí obvinění z vraždy ženy na čerpací stanici vrátit zpátky do života, kde na ně jako na vrahy nahlíženo nebude?*“ Všechny otázky měly za cíl zjistit názor lidí na muže obviněné z TrČ vraždy, přičemž jak bude uvedeno níže, jejich odpovědi jsou opět silně ovlivněny informacemi, které byly dostupné právě z médií. K tomu je vhodné poukázat na publikace, které podněcují veřejnost k vytvoření si negativního názoru na osoby, a jež je nutné považovat do rozhodnutí soudem za nevinné. Kupříkladu na webových stránkách se mohou čtenáři dočíst následující informace: „*Klátivá chůze Ivana H., která je jasně vidět na záběrech z přepadení zveřejněných policií, možná způsobila jeho osudové uklouznutí. Když kradl kartony cigaret, svezla se mu noha po vystřelené nábojnici.*“²⁴⁹

První otázka položená respondentům se týkala zjištění toho, zda ctí presumpci nevinny či zda i bez rozhodnutí soudu tyto muže viní. Respondentům byly dány tři možnosti, a to odpověď ano, ne, anebo dokud nerozhodne soud, vinni být nemohou. Bohužel i zde, jako tomu bylo u předchozí kauzy zdravotní sestry, celkem 41 % respondentů odsuzuje obviněné muže z vraždy. Oproti tomu celkem 59 % respondentů ctí presumpci nevinny, díky čemuž odpověděli, že pouze soud rozhoduje o vině. Následující otázka se týkala zjištění názoru veřejnosti na obviněné. Celkem 13 respondentů uvedlo, že nemají žádný názor a tato kauza je nezajímavá. Bohužel však celkem 47 respondentů uvádělo pouze negativní názory, přičemž shodně jako v případě kauzy zdravotní sestry i zde spousta zúčastněných zastává přísloví „*oko za oko, zub za zub*“ a navrhuje trest smrti pro oba obviněné, aniž by vyčkali na konečné rozhodnutí soudu, jenž jako jediný může rozhodnout o vině či nevině obou obviněných. Zbýlých 23 osob zúčastněných na dotazníkům zaujaly postoj, že muže nechtějí odsuzovat za jednání, ze kterého jsou obviněni,

²⁴⁹ Smrt čerpadlářky Jany Š. (†58): Komplic vraha uklouzl po nábojnici [online]. Dostupné na: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-krimi/590056/smrt-cerpadlarky-jany-s-58-komplic-vraha-uklouzl-po-nabojnici.html> [cit. 6. 8. 2019].

jelikož dosud nadále trvá pouze přípravné řízení a věc se vyšetřuje. Pokud by však byli později soudem uznáni vinnými ze spáchání TrČ vraždy, bude názor na jejich osobu velmi negativní, přičemž se prakticky všichni respondenti shodli, že se do budoucna bude jednat o zvlášť nebezpečné osoby, které si zaslouží nejpřísnější trest, jež v současné době TrZ umožňuje.

I přestože by mělo být obecně známo, že institut vazby nemá na obviněné působit jako trest, nýbrž je pouze zajišťovacím institutem, většina respondentů odpověděla na následující otázku mylně, když jim byla položena otázka, zda má vazba pro tyto dva muže nápravný charakter. Je k tomu třeba podotknout, že mylná odpověď je pouze v tom, že vazba má nápravný charakter, přičemž správnou odpovědí by dle zákona bylo, že je to zajišťovací institut, při kterém je člověk omezen na osobní svobodě, nikoliv forma trestu. Oproti tomu je ale z pohledu lidského možné, ne-li žádoucí vnímat tento institut jako formu trestu, jelikož osoba obviněná z TrČ je omezena na osobní svobodě, zavřena v cele a čekající na soudní proces, přičemž je nezbytné předpokládat, že tato situace pro ni může být psychicky neúnosnou a do budoucna rovněž nezapomenutelnou. Pouze 9 respondentů odpovědělo na položenou otázku odkazem na zajišťovací institut vazby. Zbylí respondenti se prakticky rozdělili na dvě poloviny, přičemž první polovina uvádí, že výkon vazby má pro osoby v ní se nacházející nápravný charakter. Druhá polovina respondentů s ohledem na nectění presumpce nevinoty tyto osoby již předem odsuzuje a uvádí, že díky systému trestní justice, kdy život ve věznicích ČR není dle názoru respondentů složitý a vězni zde nežijí v přísných podmínkách, nebude mít vazba ani vězení nápravný charakter.

Dále byla položena otázka na zjištění názoru veřejnosti na obviněné za předpokladu, že by byli v řízení před soudem zproštěni viny. I v tomto případě spousta respondentů odpověděla v souvislosti s odkazem na média, přičemž je vhodné některé odpovědi odcitovat: *„Ne, protože to, co je na sociálních a televizních sítích propagováno, je natolik silné, že negativní názor na tyto může změnit nemohu, lidé se snadno nechají ovlivnit“*. *„Ne, společnost je hodně ovlivněna médii, které je prezentují tak, že je jasné, že tento TrČ spáchali.“* *„Ne, budu je stále brát jako lidi, co kradli a zavraždili osobu, za jejich nálepku mohou jen sociální média.“* *„Ne, a to kvůli stigmatizaci lidí obviněných z takto závažných TrČ a hlavně mediální známosti celé kauzy.“* Celkem 45 respondentů nahlíží na obviněné negativně s nemožností vrátit se v případě prokázání nevinoty do slušného

života, kde nebudou veřejností nadále odsuzovány. 19 respondentů uvádí, že možné to je, ale je potřeba, aby byli nalezeni správní pachatelé TrČ, a aby byli obvinění očištěni v médiích alespoň na stejné úrovni, jako tomu bylo při poskytování informací o jejich obvinění. Zbylí s odkazem na ctění presumpce nevinny si negativní názor na obviněné nevytvořili a čekají na rozhodnutí soudu, který rozhodne o vině či nevině. Pokud by soud zprostil obviněné zastávají názor, že návrat do života bez „nálepky vrahů“ by měl být bez debat.

7.3 Závěr

Jak již bylo uvedeno, média se v posledních letech čím dál tím více zmiňují o počtu zahájených trestních stíhání v souvislosti se vzetím obviněného do vazby. Bohužel je však institut vazby médií velmi špatně interpretován, protože jej definují zejména jako formu trestu, větší jistoty o vině a budoucím odsouzení obviněného. Jelikož účelem vazby není trest, ale zajištění osoby pro účely trestního řízení, měla by média vůči veřejnosti postupovat nejen pochopitelně, ale zejména právně správně. Médii interpretované informace u veřejnosti nezbuzují pochybnosti o vině obviněného. K tomu je nutné podotknout, že poskytnuté informace vycházejí především z úst policejních orgánů, jež zahájily trestní stíhání a SZ, jež podal návrh na vzetí obviněného do vazby. To však přichází do rozporu se zákazem úniku informací z vyšetřovacích spisů a zákazem poskytování informací v přípravném řízení. Závěrem autorka uvádí, že média referující o vazbě jako o tretu či vysoké míře jistoty ze spáchání TrČ, jsou v rozporu se zásadou presumpce nevinny. Dodržování presumpce nevinny je vyžadována nejen v soudní praxi, ale právě i v médiích, vůči kterým se následně mohou obvinění bránit žalobou v civilním řízení. K tomu však přistupuje zásadní úvaha, zda v demokratickém právním státě postačuje, aby měli médií poškození obvinění pouze právo bránit se sami, či zda by nebylo vhodnější, aby do sporu vstoupil i stát. Dle autorky by média měla být po pravomocném zproštění viny přísně sankcionována vždy, pokud v rámci trestního řízení nedodržela zásadu presumpce nevinny ve vztahu k obviněnému.

8 Komparace vazby v české a slovenské právní úpravě

Slovenská republika, která v této kapitole bude sloužit ke srovnání trestního institutu vazby s právní úpravou v ČR, byla vybrána zejména s ohledem na dlouhý společný historický vývoj těchto zemí. Právě s ohledem na společnou historii obou zemí je zajímavé, že mají právní úpravu vazby upravenou odlišně.

Dva samostatné státní subjekty, a to Česká republika a Slovenská republika, vznikly rozdělením České a Slovenské federativní republiky ke dni 31. prosince 1992. Od roku 1918 do roku 1993 byly obě země sloučeny v jednu pod názvem Československá republika (která během své existence pozměňovala svůj název). Obě země, dříve jako jeden samostatný stát, upravovaly trestní institut vazby naposledy společně v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, který, jak již bylo uvedeno výše, nabyl účinnosti 1. ledna 1962 a platil pro obě země i po jejich rozdělení v roce 1993, ve Slovenské republice však pouze do roku 2006.²⁵⁰

Právní úprava vazby, která byla v obou zemích zakotvena v TrŘ z roku 1961, byla několikrát novelizována. Jak již bylo uvedeno, významné novely TrŘ týkající se vazby pro ČR byly přijaty v 90. letech 20. století, v roce 2001, 2011 a 2016. Mezi významné novely týkající se institutu vazby ve Slovenské republice patří dvě novely z roku 1993 a 1994. Trestný poriadok byl novelizován zákonem č. 179/93 Z.z., přičemž hlavním účelem novely bylo rozšíření podmínek uvalení vazby v souvislosti s přijetím zákona o výkonu vazby. Tímto byl do zákona doplněn odst. 2 ust. § 67, který přidal nový vazební důvod k již dříve zakotveným vazebním důvodům v ust. § 67 odst. 1 písm. a) - c). Ust. § 67 odst. 2 zákona zavedlo možnost vzít do vazby osobu, která je stíhaná pro TrČ s dolní hranicí trestu minimálně osm let, a to aniž by byly naplněny klasické důvody pro vzetí do vazby dle ust. § 67 odst. 1 zákona. Novela dále stanovila, že pokud je obviněný trestně stíhán pro nejzávažnější TrČ, není možné nahrazení vazby zárukou, slibem či peněžitou zárukou. Tato novela se však setkala s kritikou, přičemž byl zejména napadán vznik obligatorní vazby, jelikož nebylo stanoveno, za jakých podmínek by bylo možné osobu do vazby nevzít. Dále byly novelou mimo jiné zakotveny povinnost OČTŘ vyrozumět o vzetí do vazby osoby uvedené v tomto zákoně,

²⁵⁰ poznámka: TrŘ z roku 1961 neboli Zákon č. 141/1961 Zb., o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok), pričomž pro lepší pochopení bude nadále užíván pojem TrŘ i pro právní úpravu Slovenské republiky.

institut zadržení a předběžná vazby jako instituty, které musí být zakotveny ve vnitrostátním právu v souvislosti s realizací právního styku s cizinou. Novela z roku 1994, přijata zákonem č. 247/1994 Z.z., zakotvila novou délku vazby. Vazba mohla trvat pouze nevyhnutelně dlouhou dobu, maximálně dva roky pro přípravné řízení a řízení před soudem celkem, přičemž mohla být prodloužena o jeden rok nejvyšším soudem na návrh generálního prokurátora nebo předsedy senátu, a to výjimečně pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů, kdy by propuštěním obviněného hrozilo zmaření či podstatné ztížení k dosažení účelu trestního řízení.²⁵¹

Zásadní změna ve slovenské a české právní úpravě se týkala platnosti TrŘ z roku 1961 pro obě země. Zatímco pro ČR platí nadále TrŘ účinný od roku 1961, Slovenská republika rekodifikovala trestní právo procesní (i trestní právo hmotné), přičemž nový procesní zákon je účinný od roku 2006. Tedy, zatímco v ČR došlo pouze k částečné rekodifikaci trestního práva, a to trestního práva hmotného přijetím nového trestního zákoníku účinným od 1. ledna 2010, Slovenská republika rekodifikovala celé trestní právo, a to přijetím zákona č. 300/2005 Z.z., Trestný zákon, a přijetím zákona č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok, oba účinnými ke dni 1. ledna 2006.²⁵²

8.1 Současná právní úprava vazby ve Slovenské republice

Základním mezinárodním dokumentem, který je součástí právního pořádku Slovenské republiky, a má mimo jiné vliv i na postup příslušných slovenských orgánů rozhodujících o vazbě, je tzv. Dohovor o ochraně lidských práv a základních svobod. Čl. 5 Dohovoru upravuje právo na svobodu a osobní bezpečnost, přičemž i slovenské orgány mají povinnost ve vztahu k tomuto právu aplikovat Mezinárodní pakt o občanských právech a osobních svobodách, jako je tomu mimo jiné i v ČR.²⁵³ Právní úprava vazby závazná pro Slovenskou republiku se dále nalézá zejména v ústavním zákoně č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenské

²⁵¹ OLEJ, Jozef. *K novelám Trestného poriadku platného v Slovenskej republike*. Bulletin advokacie. 1999, č. 1, str. 41-54.

²⁵² Zákon č. 300/2005 Z.z., Trestný zákon. [online]. Dostupné na: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300> [cit. 15. 9. 2019] ; Zákon č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok. [online]. Dostupné na: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-301> [cit. 15. 9. 2019].

²⁵³ ČENTĚŠ, Jozef. *Väzba ako najzávažnejší zásah do základných práv a slobôd*. Trestněprávní revue. 2008, č. 5, s. 133.

republiky, v zákoně č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok, v zákoně č. 221/2006 Z. z., o výkone vězby, apod.

8.1.1 Ústavní zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenské republiky

Katalog základních lidských práv a svobod je zakotven v Ústavě Slovenské republiky, přičemž právo na osobní svobodu zaručuje čl. 17. odst. 1-5. Čl. 17 Ústavy Slovenské republiky určuje podmínky pro zasahování do práv a svobod osob zúčastněných na trestním řízení, a to zejména stanovením lhůt nejen pro rozhodnutí o vazbě, ale i pro její trvání, dále určuje, za jakých podmínek mohou OČTŘ zasahovat do těchto práv. Co se týče Ústavy Slovenské republiky, je nutno konstatovat že tato právní úprava je prakticky shodná s ústavní právní úpravou týkající se vazby v ČR. Rozdílem je zakotvení této právní úpravy, jelikož v ČR je právo na osobní svobodu zakotveno v LZPS, nikoliv v Ústavě ČR a dále určení času na propuštění obviněného či jeho dodání k soudu (o tom již však bylo pojednáno v kapitole třetí).²⁵⁴

8.1.2 Zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok

TrŘ (trestný poriadok) nabyl ve Slovenské republice účinnosti 1. ledna 2006 spolu s hmotněprávním předpisem, a to trestním zákonem. Na rozdíl od ČR nebyl dříve účinný TrŘ z roku 1961 na Slovensku tolikrát pozměňován zásadními novelami, a proto reforma představuje významnou rekonstrukci trestního práva.

Jako je tomu i v českém trestním právu, vazba upravená na Slovensku je též fakultativním opatřením, kterého má být užito pouze za situace, jestliže vzhledem k důvodům vazby, skutečností a okolnostem, za kterých byl TrČ spáchán a dalším okolnostem je tento zásah do osobních práv obviněného přiměřený a nevyhnutelný. Oproti české právní úpravě není na Slovensku v zákoně výslovně stanovena povinnost zjištění, zda není možné účelu vazby dosáhnout jiným opatřením. Komentář k Trestnému poriadku však stanoví, že soud při svém rozhodování o vzetí obviněného do vazby má povinnost tuto situaci zvážit. Úprava vazby jako fakultativního opatření je tak téměř identická. Nikterak rozdílné nejsou ani základní podmínky pro vzetí osoby obviněné do vazby.²⁵⁵

²⁵⁴ srovnejme: ústavní zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenské republiky, čl. 17.; ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, čl. 8.

²⁵⁵ ČENTĚŠ, Josef a kol. *Trestný poriadok, Velký komentár*, 3. aktualizované vydanie, Bratislava: marec 2017, str. 225-232. ISBN: 978-80-8155-070-6.

Trestný poriadok upravuje i dôvody vzetí do vazby prakticky totožně, jako je tomu u českého TrŘ. Pouze u koluzního důvodu vazby neopomíjí jeho výčet rozšířit o působení obviněného na osobu znalce, přičemž je dle názoru autorky možné se domnívat, že tímto nikterak slovenská úprava oproti české úpravě propracovanější není.²⁵⁶ V českém TrŘ se v koluzním důvodu vazby jedná o demonstrativní výčet, proto působení na osobu znalce může být dle českého práva jedním z důvodů uvalení koluzní vazby na osobu obviněnou.

Prvním bodem rozdílné úpravy je zakotvení ust. § 71 odst. 2 tr. poriadku. Ten stanovuje možnost vzetí obviněného do vazby, pokud je trestně stíhaný pro TrČ terorismu. Ustanovení bylo do zákona vloženo s ohledem na rostoucí hrozbu teroristických útoků. Za předpokladu, že je obviněný stíhaný pro TrČ terorismu, může jej vzít specializovaný soud do vazby, aniž by zkoumal, zda byl naplněn některý z důvodů odůvodňujících vzetí obviněného do vazby. Postačí tedy, pokud bylo zjištěno, že se skutek stal, má znaky TrČ a že jej spáchal obviněný.²⁵⁷

Další rozdílnou právní úpravu zakotvuje ust. § 71 odst. 3 tr. poriadku. Ustanovení stanovuje možnost soudu rozhodnout o opětovném vzetí obviněného do vazby, pokud byl z vazby propuštěn na svobodu. Oproti prvnímu vzetí do vazby, kdy postačuje existence důvodné obavy, zde musí situace konkretizovaná v ust. § 71 odst. 3 písm. a) - f) reálně nastat. Mezi situace mající za následek opětovné vzetí do vazby trestný poriadok řadí: důvod vazby útěkové, koluzní a předstižné, propuštění z vazby na svobodu kvůli nástupu do výkonu trestu při současné existenci některého z důvodů vazby, pokud obviněný spáchal další úmyslný TrČ po jeho propuštění z vazby, a pokud je obviněný důvodně stíhaný pro některý z TrČ terorismu.²⁵⁸ Zatímco slovenská právní úprava zakotvuje možnost opětovného vzetí do vazby, oproti české právní úpravě jí chybí omezení, která až na výjimky nepovolují možnost vzetí obviněného do vazby. Co se týče obou právních úprav, je vhodné se nad rozdíly pozastavit. V tomto směru má autorka práce za to, že slovenská právní úprava týkající se rozhodnutí soudu o vazbě a o opětovném vzetí do vazby je kvalitnější. V ČR, jak již bylo uvedeno, zakotvuje TrŘ pouze omezení, při kterých obviněný nemůže až na výjimky (které se velmi podobají důvodům opětovného vzetí obviněného do vazby na Slovensku)

²⁵⁶ tamtéž

²⁵⁷ tamtéž

²⁵⁸ tamtéž

být do vazby vzat. Slovenská právní úprava zakotvuje možnost vzetí obviněného do vazby za jakýkoliv TrČ, na základě kterého je stíhán, pokud soud dostatečně zváží existenci důvodnosti vazby s tím, že pokud obviněný po propuštění z vazby opět podniká kroky, které naplnily některou z důvodných obav pro vzetí do vazby, bude do vazby vzat opětovně. Autorka má za to, že i přestože je vazba opatřením fakultativním, neměl by se stát bránit možnosti zakotvit opětovného vzetí do vazby, pokud obviněný po jeho propuštění jednal tak, že již zde neplyne pouze důvodná obava z některého jednání odůvodňujícího vzetí do vazby, ale již takto jednal. Je totiž zřejmé, že případy, kdy je obviněný propuštěn z vazby na svobodu, aniž by bylo soudem rozhodnuto o vině či nevině, jsou a obviněného již není možné v případě jednání naplňující znaky důvodné obavy pro rozhodnutí o vzetí do vazby vzít. Namísto toho považuje autorka za nedostatečně propracovanou část tr. poriadku, která umožňuje vzít obviněného do vazby za každý TrČ, aniž by zákon stanovil omezení pro méně závažné TrČ, jako je tomu v ČR.

Jako je tomu i v českém trestním právu, i tr. poriadok zakotvuje nutnost OČTR vyřizovat vazební věci s co největším urychlením. OČTR musí též v každém stadiu zkoumat existenci důvodů vazby. Odlišná úprava zde nastává ve lhůtách. Tr. poriadok stanovuje maximální délku vazby dle druhu TrČ, přičemž nejvyšší přípustná doba vazby ve výši jednoho roku je pro přečiny, ve výši tří let je pro zločiny a ve výši čtyř let je pro zvlášť závažné zločiny. Slovenský zákon tak upravuje vyjma přečinů delší maximální doby pro trvání vazby a u zvlášť závažných zločinů uvádí pouze jednu maximální délku vazby, nikoliv jako v českém právu. Zásadnějším rozdílem týkajícím se vazebních lhůt je, že ve slovenské právní úpravě připadá delší doba vazební lhůty na přípravné řízení. Tr. poriadok tak stanoví, že z maximálních přípustných dob pro trvání vazby připadá na přípravné řízení 7 měsíců, 19 měsíců a 25 měsíců. Oproti právní úpravě v ČR lze tak usuzovat, že slovenské trestní právo klade těžiště trestního řízení na řízení přípravné, nikoliv na řízení před soudem.²⁵⁹ Slovenský zákon též oproti české právní úpravě zakotvuje tzv. základní délku vazby, která činí 7 měsíců a je ji možno prodlužovat pouze na žádost, přičemž nikdy nesmí být přesáhnutá maximální doba pro trvání vazby. Dalším zásadním rozdílem je, že na Slovensku může být nejvyšší přípustná doba vazby výjimečně prodloužena, a to u zvlášť

²⁵⁹ IVOR, Jaroslav a kol. *Trestné právo procesné*. Edícia učebnice, 2006, str. 329-330. ISBN: 80-8078-101-X.

závažných zločinů za které lze uložit trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby 25 let nebo doživotí a u TrČ terorismu, pokud by hrozilo maření nebo podstatné ztížení dosáhnutí účelu trestního řízení, a to i opakovaně. Celková lhůta vazby však nesmí nikdy překročit celkem 60 měsíců.²⁶⁰ Možnost výjimečného prodloužení vazby až na pět let je dle názoru autorky velmi neuvážené. Nejen vnitrostátními předpisy, ale i na mezinárodní úrovni je stanoveno, že osobní svoboda smí být omezena pouze na nezbytně nutnou dobu. Vazba je fakultativní opatření, které se použije za předpokladu, že není možné účelu vazby dosáhnout jiným způsobem, ale stále musí být šetřena základní lidská práva dané osoby. Ačkoliv může být trestní řízení jako takové náročné a trestní spis může čítat desetitisíce ne-li statisíce stran, má autorka za to, že není možné omezovat osobní svobodu lidské bytosti, u které je do rozhodnutí soudu o vině nutné respektovat presumpci nevinu, na takto dlouhou dobu. Dle autorky je tato úprava v rozporu se smyslem a chápáním vazby coby fakultativního opatření a nejvyšší přípustná doba trvání vazby je tak v ČR upravena na lepší úrovni. Za kvalitnější právní úpravu považuje autorka i stanovení delší doby vazební lhůty pro řízení před soudem, jelikož jen soud v rámci soudního řízení musí rozhodnout o tom, zda se obviněný uznává vinným, či zda bude viny zproštěn.

V poslední řadě je vhodné zmínit rozdílnou právní úpravu týkající se náhradních institutů vazby. Vazbu je na Slovensku možné nahradit zárukou zájmového sdružení občanů a důvěryhodné osoby, písemným slibem obviněného, dohledem probačního a mediačního úředníka a peněžitou zárukou. Dle ustanovení tr. poriadku nelze nahradit koluzní vazbu. V souvislosti s tímto je však vhodné uvést odkaz na čl. 5 odst. 3 Úmluvy, o které se mimo jiné zmínil autor v Komentáři. Existencí tohoto článku je totiž narušena nemožnost nahrazení koluzní vazby, jelikož je v něm stanoveno, že propuštění osoby může být podmíněno zárukou. S ohledem na aplikační přednost mezinárodní smlouvy je tedy možné i koluzní vazbu nahradit příslušnou zárukou, která je uvedena v ust. § 80 a § 81 tr. poriadku.²⁶¹ Čl. 5 odst. 3 Úmluvy slovenský tr. poriadok respektuje a koluzní vazbu je možné na Slovensku nahradit. Tr. poriadok omezuje možnost nahrazení vazby za předpokladu, že je obviněný stíhán pro zvlášť závažný zločin

²⁶⁰ Zákon č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok, § 76a. [online]. Dostupné na: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-301>[cit. 10. 10. 2019].

²⁶¹ ČENTĚŠ, Josef a kol. *Trestný poriadok, Veľký komentár*, 3. aktualizované vydanie, Bratislava: marec 2017, str. 255. ISBN: 978-80-8155-070-6.

nebo pro TrČ terorismu, a jež zní následovně: „ *Ak je obvinený stíhaný pre obzvlášť závažný zločin, je daný dôvod väzby podľa § 71 ods. 3 písm. a) až c) alebo e), alebo obvinený bol vzatý do väzby podľa odseku 3 alebo podľa § 81 ods. 4, možno záruku alebo sľub prijať alebo uložiť dohľad, len ak to odôvodňujú výnimočné okolnosti prípadu. Ak je obvinený stíhaný pre trestné činy terorizmu, možno záruku alebo sľub prijať alebo uložiť dohľad, len ak to odôvodňujú výnimočné okolnosti prípadu.* “²⁶² Tzv. předběžná opatření v českém TrŘ, která se obviněnému ukládají za účelem nahrazení vazby, se v tr. poriadku nevyskytují. Tr. poriadok hovoří pouze o tzv. přiměřených povinnostech a omezeních, které se ukládají pouze v souvislosti s jiným opatřením, které má vazbu nahradit. Při srovnání české a slovenské právní úpravy je možné pozorovat podobnost českých předběžných opatření se slovenskými přiměřenými omezeními a povinnostmi, avšak s jedním zásadním rozdílem. Zatímco předběžná opatření jsou institutem nahrazujícím vazbu, přiměřené omezení a povinnosti jsou pouze institutem, který se obviněnému ukládá spolu s náhradním institutem vazby, nikoliv samostatně.²⁶³ Co se týče zakotvení předběžných opatření v TrŘ má autorka za to, že tato úprava je lépe a více propracovanější, než je tomu u tr. poriadku, čímž je pro obviněného větší šance a možnost, aby bylo rozhodnuto o nahrazení vazby. Soud má díky výběru většího množství alternativ k institutu vazby možnost zvolit adekvátní opatření, které splní účel namísto uvalení vazby.

Závěrem je vhodné uvést, že i přestože v ČR platí TrŘ účinný od roku 1961, úprava vazby je na podobné, ne-li lepší úrovni jako tomu je na Slovensku, zejména co se týče jejího zpracování. Není pochyb o lepším vývoji slovenského trestního práva tím, že Slovensko již v roce 2005 provedlo kompletní rekodifikaci trestního práva, o což se ČR snaží již více jak deset let. I přes to je však zřejmé, že právní úprava tr. poriadku není zatím natolik propracovaná jako tomu je v českém trestním právu.

²⁶² Citace: Zákon č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok, § 80 odst. 2. [online]. Dostupné na: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-301>[cit. 10. 10. 2019].

²⁶³ Srov.: Zákon č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok, § 82. [online]. Dostupné na: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-301>[cit. 10. 10. 2019]; Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 88c.

9 Úvahy *de lege ferenda*

Rigorózní práce se zabývala aktuální právní úpravou vazby dle současného TrŘ, na jejímž konci se naskytlo několik otázek k zamyšlení, a které se v této kapitole staly součástí úvah a možných podnětů pro budoucí právní úpravu vazby v připravovaném novém trestním řádu.

9.1 Možnost vzetí obviněného do vazby za méně závažné TrČ

Ust. § 68 odst. 2 TrŘ zní: „*Vzít do vazby nelze obviněného, který je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.*“²⁶⁴ Z výše citované věty vyplývá, že nelze vzít stíhanou obviněnou osobu do vazby pro TrČ s menší typovou závažností, což se odráží ze zásady zdrženlivosti a přiměřenosti.

Autorka je toho názoru, že by do vazby neměly být brány osoby, které jsou trestně stíhány pro přečiny, tedy pro všechny nedbalostní TrČ a TrČ úmyslné, jejichž horní hranice nepřevyšuje pět let. Jelikož jde u přečinů o typově méně společensky škodlivé TrČ, není na místě, aby byla stíhaná osoba brána do vazby, a to zejména s ohledem na ochranu osobnosti. Co se týče nedbalostních TrČ, má autorka za to, že i přestože mohou být nedbalostní TrČ společensky škodlivé a horní hranice trestních sazeb velmi přísné, neměla by být brána do vazby osoba, jež je stíhána pro TrČ, který měla spáchat v nedbalosti, tedy bez úmyslného zavinění.

Pokud by ust. § 68 odst. 2 TrŘ nebylo v budoucnu zrušeno, měl by se zákonodárce, zejména v případě nedbalostních TrČ, pokusit vymezit jasně dané podmínky, na základě kterých by případně mohla být vzata do vazby i stíhaná osoba za nedbalostní TrČ, avšak dle názoru autorky je horní hranice trestní sazby pro vzetí do vazby od tří let velmi přísná. Přísnost hranice spatřuje autorka i úmyslných TrČ, jejichž horní hranice pro vzetí do vazby převyšuje dvě léta.

Autorce práce by proto připadalo jako optimální řešení ponechat v platnosti pouze ust. § 68 odst. 3 TrŘ s určitými změnami, a které by mohlo znít:

²⁶⁴ Citace: Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 68 odst. 2.

„Obviněný, který je stíhán pro přečin, smí být vzat do vazby, jestliže a) uprchl nebo se skrýval, b) opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení, c) je neznámé totožnosti a dostupnými prostředky se ji nepodařilo zjistit, d) již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo e) již opakoval trestnou činnost, pro niž je stíhán, nebo v takové trestné činnosti pokračoval, nebo byl za takovou trestnou činnost v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.“ Tedy, osoba obviněná by v budoucnu mohla být vzata do vazby v případě trestního stíhání pro přečin pouze za situace, kdy již kvalifikovaný důvod vazby uvedený v odst. 3 nastal, a samozřejmě s přihlédnutím k dalším skutečnostem, které jsou nezbytné pro rozhodnutí o vzetí do vazby.

Vyloučením možnosti brát do vazby osoby stíhané pro přečiny s výjimkou ust. § 68 odst. 3 TrŘ by mohlo mít za následek nejen větší ochranu osobnosti stíhaných, ale i snížení počtu vazebně stíhaných osob a v souvislosti s tím uvolnění míst ve vazebních věznicích, jejichž využitelnost je v současné době prakticky 100% (jak bylo uvedeno v kapitole šesté).

9.2 Obligatornost vazby

V rámci kapitoly *“Komparace vazby v české a slovenské právní úpravě“* se autorka setkala s odlišnou právní úpravou týkající se obligatornosti vazby na Slovensku. Trestný poriadok zakotvuje možnost vzít do vazby obviněného stíhaného pro TrČ terorismu, aniž by se zjišťovalo, zda existuje některý z důvodů odůvodňujících vzetí do vazby. Slovenská právní úprava tímto reagovala v roce 2016 na bezpečnostní situaci země spojenou s terorismem. Tato vazba by se dala chápat jako částečně obligatorní, avšak s určitými mantinely, jelikož soud musí mít minimálně za zjištěné, že se skutek stal, má znaky TrČ a spáchal jej obviněný.

České trestní právo i nadále stojí na fakultativnosti vazby při spáchání jakéhokoliv TrČ. Autorka se domnívá, že rozhodnutí českých zákonodárců je správné a nesouhlasí se slovenskou právní úpravou vazby při stíhání osoby za spáchání TrČ terorismu. I přes současnou situaci ve světě je nutné mít na paměti, že osoba, která je stíhána pro TrČ a je rozhodováno o jejím vzetí do vazby, je považována za nevinnou do pravomocného rozhodnutí soudu o její vině. Oproti tomu autorka uvádí, že pokud by se mělo něco měnit v souvislosti s aktuální

situací ve světě, považovala by za vhodné nové doplnění vazebního důvodu. Teroristické útoky byly, jsou a budou pravděpodobně čím dál častěji páčány, a v rámci útoků jsou ohroženy životy lidí. Proto by autorka předpokládala za dobré zavést nový vazební důvod, a to v souvislosti s ochranou veřejnosti, vůči které jsou mimo jiné tyto útoky namířeny.

Obligatorní vazba by v ČR dle autorky být zavedena neměla, a to zejména kvůli faktu, že díky její fakultativnosti jsou soudy povinny zkoumat, zda je vazba nezbytným opatřením, kterého nelze dosáhnout jinak, a dále jsou povinny zkoumat jednotlivé okolnosti případu včetně osobnosti obviněného, který je považován do rozhodnutí o vině za nevinného.

9.3 Důvody vazby *de lege ferenda*

V souvislosti s úvahami *de lege ferenda* týkajícími se obligatornosti vazby, zmínila autorka myšlenku o zavedení nového důvodu vazby v souvislosti s ochranou veřejnosti. Pohnutka pro nový vazební důvod vyplynula z právní úpravy na Slovensku. Myšlenka o zavedení je spojována se stále častějšími teroristickými útoky, které jsou v EU páčány. Zatímco na Slovensku je možné vidět vazbu, v případě trestního stíhání pro spáchání TrČ terorismu, jako obligatorní institut s určitými mantinely, v ČR žádné ustanovení o vzetí obviněného do vazby pro TrČ terorismu není. Autorka zastává názor, že by vazba měla být brána ve všech případech pouze jako fakultativní institut, jehož má být užito za situace, kdy jsou naplněny všechno předpoklady vazby, jež byly definovány v úvodu kapitoly "*Vazba v současném trestním právu*". Nicméně s ohledem na zvyšující se rizika terorismu, kdy se v současné době ČR nachází ve stavu prvního stupně ohrožení terorismem, by bylo vhodné zavést v souvislosti s tímto nový vazební důvod, jež by umožňoval vzít obviněného do vazby, pokud by z jeho jednání plynula důvodná obava, že ohrozí bezpečnost veřejnosti či země. Případná formulace vazebního důvodu, necht' případně náleží Komisi pro nový trestní řád.

9.4 Nejvyšší přípustná doba

Přestože mají být vazební věci řešeny co nejrychleji, stanoví zákon celkovou délku vazby dle závažnosti TrČ od jednoho roku do čtyř let. Autorka má za to, že maximální doba trvání vazby ve výši tři a čtyř let je nepřiměřeně dlouhá.

I přestože se jedná o zvlášť závažný zločin či zvlášť závažný zločin, za který lze uložit výjimečný trest, je nutné si uvědomit, že obviněný je do rozhodnutí soudu o jeho vině považován za nevinného. Jelikož je vazba institut, jenž osobu zbavuje její osobní svobody, není v souladu s garancí tohoto základního práva, aby vazba trvala natolik dlouho.

Proto se autorka domnívá, že by se měly změnit nejen maximálně přípustné doby trvání vazby, ale měla by se soudem určit i přesně stanovená lhůta trvání vazby, do kdy musí být vazební věc vyřešena, a to vždy s ohledem na konkrétní případ. V souvislosti se smyslem a účelem vazby nebylo od věci, aby soudce při rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby rozhodl s ohledem na konkrétní případ o maximální přípustné době jejího trvání. Přesně stanovená doba trvání vazby by tak mohla být soudem určena zejména se zřetelem na složitost případu, na množství svědků, kteří musí být vyslechnuti, ale i na příklad na výši trestu, jež obviněnému hrozí. Pouze ve výjimečných případech by soud mohl rozhodnout na žádost SZ o prodloužení nejvyšší přípustné doby trvání vazby, což by muselo být náležitě odůvodněno okolnostmi, které nezávisle na OČTŘ znemožnily postupovat natolik rychle, aby byla vazební věc vyřešena ve stanoveném termínu. Tímto by tak bylo zrychleno trestní řízení a obviněnému by bylo zaručeno, že trestní stíhání bude skončeno v co nejkratší době.

9.5 Lhůta pro vzetí obviněného do vazby v případě zadržení

Zákon stanovuje dvě lhůty, lhůtu 48 hodin pro policejní orgán a SZ od zadržení osoby po případné podání návrhu na vzetí do vazby soudci. Soudci je poté poskytnuta lhůta 24 hodin pro výslech zadržené osoby a pro rozhodnutí o vzetí či propuštění z vazby. Autorka má za to, že by lhůty pro rozhodnutí OČTŘ měly být naopak. Policejní orgán a SZ jsou seznámeni s případem již od počátku trestního řízení, přičemž policejní orgán zadrží osobu až za situace, kdy je rozhodnutý o zahájení trestního stíhání a o předání spisu s podnětem ke vzetí obviněného do vazby či dokonce když zadržená osoba je již v pozici obviněného. Oproti tomu soudce, který má lhůtu pouze 24 hodin pro rozhodnutí o vazbě, nemá o daném případě žádné informace. Soudci je tak předán spis s návrhem na vzetí do vazby od SZ, který musí totožně dodržet lhůtu, avšak lhůtu 48 hodin, jež může skončit nejen během dne, ale i v nočních hodinách. I přestože mají soudci tzv. příslužby, není jim v tomto období přerušena agenda, kterou musí k tomuto řešit.

Pokud je spis rozsáhlý, je o to více pro soudce složité rozhodnout o vzetí obviněného do vazby. Proto je dle názoru autorky doba na rozhodnutí soudu velmi krátká a soudce v takto krátké době nemůže ve všech případech rozhodnout správně, na základě relevantních okolností, což by se pro takto závažné rozhodnutí, při kterém je jedinec zbaven osobní svobody, jevílo jako nutné.

9.6 Přezkum trvání vazby a rozhodování o ní

Autorka považuje existenci dvou druhů možností přezkumu trvání vazby za velmi zdařilou. Přezkum trvání vazby na žádost obviněného zajišťuje obviněnému základní právo na osobní svobodu, jež je mu mimo jiné garantováno i Úmluvou. Oproti tomu úřední přezkum trvání vazby zajišťuje obviněnému právo na osobní svobodu v tom smyslu, že obviněný může být propuštěn z vazby i za předpokladu, že si o to sám nepožádá, přičemž sám stát dbá na to, aby vazba byla užitá vždy jen za předpokladu, že není možné užít jiných náhradních institutů.

Oproti tomu se však autorka brání dvojímu druhu lhůt pro rozhodování o trvání vazby. Ustanovení týkající se doby, kdy obviněný může podat žádost o propuštění z vazby, je dle názoru autorky správné. Lhůta 30 dnů pro opakovaně podanou žádost o propuštění z vazby obviněným je přiměřená. Odpadá tak určitá zahlcenost orgánů, které o propuštění rozhodují, a obviněným je ubrána možnost podávat v krátkých intervalech opakované žádosti, které nemají oporu v nových skutečnostech, jež by odůvodňovaly propuštění z vazby. Lhůtu tří měsíců, jež zákon přiznává pro rozhodnutí o dalším trvání vazby úřední moci, by však autorka ztotožnila se lhůtou 30 dnů, jež je stanovena obviněnému.

9.7 Nahrazení vazby

9.7.1 Malé využití institutů nahrazujících vazbu

Využití náhradních institutů je dle autorky velmi sporadické a soudci je prakticky nevyužívají. Za necelé dva roky práce v advokátní kanceláři autorka uvádí, že při množství obhajoby advokátní kanceláře u trestních soudů, kdy se během jednoho týdne koná okolo 10 hlavních líčení, veřejných zasedání či zasedání vazebních, se nesetkala ani jednou s nahrazením vazby jiným opatřením. Z toho i plyne, že se v současné době ve vazebních věznicích nachází necelých

80% obviněných ve výkonu vazby.²⁶⁵ Zákodárce by se měl co nejdříve zaměřit na častější využívání náhradních institutů vazby, jež by mohly podstatně snížit počet osob omezených na osobní svobodě. Častějším nahrazením vazby by také docházelo k posílení garance ochrany osobní svobody, jelikož by došlo k postupnému snížení míry omezení lidských práv a svobod, jež jsou člověku garantovány. Využívání náhradních institutů by nepochybně sloužilo i k menšímu snižování státního rozpočtu, a to zejména s ohledem na snížení množství odškodňovaných osob v souvislosti s nezákonností vazby.

9.7.2 Možnost nahrazení vazby nejen u vazby útěkové a předstižné

TrŘ ve svých ustanoveních upravuje možnost nahradit vazbu jiným opatřením, avšak pouze pro vazbu útěkovou a předstižnou. Zákon stanovuje, že pro vazbu koluzní není možnost využít jiných náhradních alternativ k vazbě. Již zde je nutné zmínit, že české trestní právo odporuje Úmluvě, která mimo jiné stanoví, že „Každý, kdo je zatčen nebo jinak zbaven svobody v souladu s ustanovením odstavce 1 písm. c) tohoto článku, musí být ihned předveden před soudce nebo jinou úřední osobu zmocněnou zákonem k výkonu soudní pravomoci a má právo být souzen v přiměřené lhůtě nebo propuštěn během řízení. Propuštění může být podmíněno zárukou, že se dotčená osoba dostaví k přelíčení.“²⁶⁶ Úmluva zakotvuje možnost propuštění obviněného z vazby u všech alternativ vazby, které bude podmíněno zárukou. Dosud není relevantní judikatura, která by v českém trestním právu připouštěla v souvislosti s Úmluvou možnost nahradit i koluzní vazbu.

V souvislosti s kapitolou „Komparace vazby v české a slovenské právní úpravě“ je nutné zmínit, že k tomuto problému se na rozdíl od ČR již postavila Slovenská republika. ÚS v rámci svého rozhodnutí totiž konstatoval, že s náhradou koluzní vazby počítá, i přestože Trestný poriadok tuto možnost nestanovuje. ČR zde proto naráží na zásadní problém, jelikož TrŘ je v rozporu s Úmluvou, a s ohledem na čl. 10 Ústavy má v případě potřeby aplikační přednost. České soudy bohužel doposud možnost použití náhradních institutů vazby ve vztahu k vazbě kolizní neuvžívají.

²⁶⁵ GŘ Vězeňské služby ČR [online]. *Týdenní statistické hlášení*. Dostupné na: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2019/10/TSH-11.-10.-2019.pdf>. [cit. 17. 10. 2019]

²⁶⁶ Citace: Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb. o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobody a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, čl. 5 odst. 3.

Autorka se proto domnívá, že je nutné, aby se minimálně soudní judikatura tímto problémem zabývala a vydala jednotné stanovisko, které by za určitých podmínek stanovilo možnost nahrazení vazby i v případě vazby koluzní. Dále má autorka za to, že by v tomto ohledu mělo být pozměněno i ustanovení TrŘ, které výslovně nepočítá s možností nahrazení koluzní vazby. Protože se koluzní vazba obává jednání obviněného, že „*bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání*“²⁶⁷, je žádoucí, aby mohla být nahrazena přesně stanovenými alternativami. Pro náhradu koluzní vazby by tak autorka práce považovala za vhodnou možnost uložit jedno z předběžných opatření, a to zákaz styku s osobami, na které by mohl obviněný působit nebo ji nahradit písemným slibem obviněného anebo ji nahradit variantou uvedenou níže.

V souvislosti s presumpcí nevinny je obviněný až do odsuzujícího rozsudku považován za nevinného, a proto je nutné přihlížet i k tomu, zda je doopravdy nutné zbavit obviněného osobní svobody výkonem vazby ve vazební věznici. Autorka má za to, že by zákonodárci měli vytvořit novou náhradu koluzní vazby. I přestože je v českém trestním právu brán institut domácího vězení jako druh sankce, která je ukládána odsouzenému jako trest za spáchaný TrČ, nebylo na úkor, aby se domácí vězení v souvislosti s elektronickým monitoringem, o kterém bude pojednáno níže, stalo i jednou z forem náhradního institutu namísto koluzní vazby. Pokud by soud považoval zajištění osoby pro účely trestního řízení za nezbytné, přičemž by pouze nepostačovalo uložení některého z předběžného opatření či písemný slib obviněného, mohl by se uchýlit k uložení domácího vězení, jež by obviněnému znemožnilo případné negativní jednání vůči osobám stanoveným v ust. § 67 písm. b) TrŘ. Tímto by ČR dostála i svým závazkům nejen ve vnitrostátních předpisech, ale i v mezinárodních smlouvách.

Pokud má obviněný zázemí, je možné jej zajistit pro účely trestního řízení i “doma“, přičemž by vždy mohlo být následně rozhodnuto o vzetí obviněného do vazby v případě, kdy by jednal tak, jak je uvedeno v koluzním důvodu vazby. O to více považuje autorka práce nahrazení vazby jakousi “vazbou domácí“ za důležité s ohledem na to, že pokud obviněný koluzně nejednal, trvá vazba maximálně tři měsíce, přičemž závisí pouze na rychlosti policejního orgánu, který vede

²⁶⁷ Citace: Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 67 písm. b).

vyšetřování, a jež je omezen právě pouze maximální přípustnou dobou pro trvání koluzní vazby. Po dobu tří měsíců je obviněný vzatý do vazby vytržen z rodinného prostředí či z prostředí pracovního, což může mít po propuštění z vazby negativní dopady.

9.7.3 Elektronický monitoring jako alternativa vazby

V souvislosti s úvahami nad koluzním důvodem vazby by bylo vhodné nastínit problematiku elektronického monitoringu a jeho zavedení jako náhrady institutu vazby ve vztahu k ostatním důvodům vazby. Zákon č. 150/2016 Sb. nabyl účinnosti 1. července 2016 a stanovuje možnost výkonu elektronického monitoringu i namísto výkonu vazby. Výhodou je zejména udržení si sociálních a rodinných vazeb, lepší psychický stav obviněného či další možnost v pracovní činnosti.

V únoru 2019 vyšel článek, který potvrzuje, že se elektronický monitoring využívá zejména ve vztahu k odsouzeným osobám. V té době mělo náramků celkem 140 osob, přičemž pouze u 11 osob nahrazovaly vazbu.²⁶⁸ O to více přijde autorce nešťastná myšlenka, že se elektronické náramky budou využívat (i v souvislosti s názvem článku) spíše pro odsouzené vězně, namísto obviněných. Zatímco odsouzení se budou nacházet v domácím prostředí, obvinění, u kterých je nutné respektovat presumpci nevinny, budou ve výkonu vazby. Zákonodárci a potažmo soudci by tak měli v tomto rozdělení udělat jasno a stanovit přesné podmínky pro rozhodování. Například v souvislosti s vazbou by tak autorka považovala za nevhodné rozhodnout o elektronickém monitoringu pro obviněného, který je několikanásobným recidivistou nebo který již zavinil příčinu ke vzetí do vazby.

S ohledem na vysoké náklady spojené v souvislosti s monitoringem osob by autorka navrhovala, aby část nákladu uhradila i osoba, jež má být monitorována. Tím by tak nejen odpadly vysoké náklady pro stát za nákup a provoz elektronických náramků, ale osobám by byla dána možnost, zda jsou či nejsou

²⁶⁸ *Elektronické náramky pomáhají hlídat stovku lidí. Ministerstvo doufá v hojnější využití domácího vězení.* [online]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2735612-elektronicke-naramky-pomahaji-hlidat-stovku-lidi-ministerstvo-doufa-v-hojnejsi>. [cit. 17. 10 2019].

ochotni se na provozu podílet, což by mohlo mít případně za následek i lepší dodržování pravidel s elektronickým monitoringem spojenými.

Elektronický monitoring osob odsouzených a obviněných byl jistě velkým pokrokem vpřed, bohužel se však nadále v praxi prakticky nevyužívá. Autorka nevyužitelnost spatřuje zejména v nedostatku judikatury, která by vytvářela stanoviska k užívání elektronických náramků a dále ve vysoké nákladnosti nákladů a provozu, jež by však vyřešila způsobem uvedeným shora.

9.7.4 Problematika peněžitě záruky

Autorka má za to, že ustanovení o peněžitě záruce je komplikované. Nesouhlasí s tím, aby bylo možné skládat peněžitou záruku jen v českých korunách. Dále nesouhlasí s tzv. dvojím rozhodováním o peněžitě záruce. Své názory a případné návrhy na změnu právní úpravy níže vysvětlí.

9.7.4.1 Peněžitá záruka v Kč

V současné době není zákonem stanoveno, o jaké maximální výši peněžitě záruky může soud rozhodnout. Oproti tomu však zákon stanovuje, že minimální výše peněžitě záruky je 10.000,- Kč a je ji možné přijmout pouze v českých korunách. Autorka textu by pro budoucí právní úpravu navrhovala zakotvit zpátky institut majetkové záruky, jako tomu bylo dříve, a dále by navrhovala možnost složení peněžitě záruky v cizí měně.

Co se týče majetkové záruky je známé, že v současné době lidé své finance spíše vkládají do movitých či nemovitých věcí, než aby je měli na svých osobních účtech. V souvislosti s tím by tak měli zákonodárci znovu uvažovat nad možností zavedení majetkové záruky, jež by doplnila peněžitou záruku, a obviněný by mohl např. zastavit nemovitost, movitost či cenné papíry. S ohledem na výše uvedené je zřejmé, že by obvinění měli reálnější šanci na nahrazení vazby.

V případě peněžitě záruky by bylo dle autorky vhodné, aby zákonodárci změnili možnost složení peněžitě záruky pouze v českých korunách. Zejména kvůli volnému pohybu osob, jež je brán jako základní aspekt EU, může část obviněných nejen pracovat, ale také pobývat na území EU, kde pobírá např. výplatu v jiné měně, než jsou české koruny. Dle autorky by nebylo na újmu, aby mohla být peněžitá záruka složena v jakékoliv měně, která je obviněnému

dostupná, jelikož druh měny není dle autorky práce podstatným kritériem pro rozhodnutí o peněžité záruce.

9.7.4.2 Peněžítá záruka - dvojí rozhodování

Dle názoru autorky je dvojí rozhodování o propuštění z vazby při přijetí peněžité záruky komplikované a má za následek zbytečně delší držení obviněného ve vazbě, než je nutné. Rozhodnutí o přípustnosti peněžité záruky, následné rozhodnutí o její výši, a teprve poté rozhodnutí o propuštění z vazby může mít za následek propuštění obviněného z vazby až za několik dnů či dokonce týdnů. K tomu autorka textu neopomíná, že při negativním rozhodnutí o propuštění z vazby SZ bude ještě znovu rozhodovat soud, čímž se řízení o propuštění z vazby o to více zpomaluje. Rozhodování o propuštění z vazby obviněného na základě přijetí peněžité záruky by se dalo zjednodušit zejména tím, že by soud při rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby současně rozhodl o přípustnosti peněžité záruky jako opatření nahrazující vazbu. Pokud by soud připustil množnost přijetí peněžité záruky, stanovil by současně její výši a obviněný by mohl mít možnost se za přesně stanovených podmínek určených soudem vzetí do vazby vyhnout.

10 Závěr

V rámci trestního řízení se vydává několikero rozhodnutí, přičemž za nejvýznamnější z nich je považováno rozhodnutí o vině a trestu. Oproti tomu rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby patří mezi jedno z rozhodnutí, kterými není možné vyslovit vinu obviněného, ale napomáhá k lepšímu a rychlejšímu průběhu trestního řízení a má zajistit správné a spravedlivé budoucí rozhodnutí o vině či nevině vazebně stíhané osoby.

Institut vazby, jako jeden z nejzávažnějších institutů omezujících osobu obviněnou na svobodě, má za účel zajistit obviněného pro účely trestního řízení. Právní úprava vazby je jedním z velmi diskutovaných institutů trestního práva, jejíž problematika je aktuální, je ji potřeba neustále zkoumat, a to i s ohledem na přípravu nového trestního řádu. Aktuálnost problematiky je dále zřejmá i z rozdílnosti názoru jednotlivých stran. Zatímco OČTŘ budou do budoucna institut vazby zastávat s ohledem na zajištění účelu trestního řízení, obhajoba spolu s obviněným bude hledat možnosti jejího nahrazení. Předpokladem demokratického právního státu je, aby byla v případě rozhodování o vazbě zachována zákonnost trestního stíhání, aby byly garantovány limity zásahu do osobní svobody jedince a v neposlední řadě, aby bylo zachováno právo na spravedlivý proces.

Vzhledem k široké materii pro psaní tohoto tématu se autorka zaměřila zejména na komplexní zpracování aktuální právní úpravy vazby v TrŘ. Autorka dále nastínila i problematiku historického vývoje vazby, dodržování lidských práv a základních svobod v souvislosti s vazbou, výkonu vazby, poskytování právních služeb obviněnému advokátem a problematiku dodržování zásady presumpce nevinu v souvislosti s medializací vazby, což by mělo sloužit zejména studentům právnických fakult a okruhu široké veřejnosti k lepšímu pochopení institutu vazby.

V rámci psaní práce bylo použito rozmanité množství zdrojů, přičemž autorka užila knižní a časopisecké odborné publikace, komentářovou literaturu a důvodové zprávy k zákonům, české a zahraniční zákony, judikaturu soudů českých a ESLP a odborné internetové zdroje. Neméně důležité byly pro psaní

práce trestní spisy, které byly poskytnuty advokátní kanceláří JUDr. Jiřího Císaře v Ústí nad Labem.

Autorka se věnovala vývoji právní úpravy vazby od roku 1873. Zejména po vzniku samostatného státu je možné sledovat snahy zákonodárců o omezení vazby a posílení ochrany základních lidských práv a svobod jednotlivce. Z kapitoly je tak zřejmé, že se právní úprava vazby především díky novelám učiněným po roce 2000 neustále vyvíjí a doplňuje a zákonodárci se problematiku vazby snaží nadále dotvářet v souladu s požadavky demokratického právního státu a v souladu s právem mezinárodním. Demokratický právní stát garantuje jednotlivci jeho základní lidská práva a svobody. Právo na osobní svobodu je právě jedním z těchto práv, do něhož je vzetím obviněného do vazby výrazně zasaženo. Omezit právo na osobní svobodu je možné pouze z důvodu a způsobem, který stanoví zákon, a pokud nelze účelu dosáhnout jinak. V rámci kapitoly *“Vazba jako zákonný institut omezení lidských práv z pohledu ústavněprávního“* tak byly nastíněny mimo jiné i dokumenty, které stanoví pravidla pro vzetí obviněného do vazby. Zásahy do osobní svobody jedince by měly být OČTŘ minimalizovány, přičemž je nutné, aby obviněný byl v době rozhodování považován za osobu nevinnou, ale aby byla současně zachována účinná ochrana společnosti. Stěžejní kapitolu rigorózní práce tvoří kapitola *“Vazba v současném trestním právu“*, která se zabývá nejen materiálním, ale i formálním vazebním právem. Následující kapitola se věnuje problematice práva obviněného na obhajobu a obhajobě samotné. Pro porozumění institutu vazby autorka neopomněla do práce zařadit kapitolu týkající se vazebních věznic a výkonu vazby. Autorka považovala za nejen zajímavé ale i za nutné do rigorózní práce zařadit pohled veřejnosti, která se o institutu vazby dozvídá zejména z médií, a z které bylo zjištěno, že většina dotázaných vnímá vazbu jako formu trestu a uznání viny obviněného. Proto zde vyplynula nutnost seznámit veřejnost s institutem vazby coby zajišťovacího opatření, které není trestem a nemá výchovný ani sankční charakter. V předposlední kapitole se autorka zaměřila na komparaci vazby české právní úpravy s úpravou slovenskou, která je v mnoha směrech odlišná. Poslední kapitola je zaměřena na úvahy *de lege ferenda*, které vyplynuly ze studia a psaní práce. Kapitola byla věnována návrhům legislativních změn u institutu vazby v trestním právu, jejichž potřeba vznikla zejména v souvislosti s velmi dlouhou platností současného TrŘ.

Vazba je institutem trestního práva, který má v české právní úpravě nepochybně své místo, avšak autorka se domnívá, že je vůči obviněným využíván nadbytečně a do budoucna by měly být stanoveny přísnější podmínky pro vzetí obviněného do vazby namísto rozhodnutí o náhradě vazby.

V závěru je tak vhodné uvést, že vazba je a bude i nadále institutem trestního práva, jehož právní úprava nenalezne dle autorky jedno správné řešení. I přestože by se dalo říct, že současná právní úprava vazby je jasná, není dosud ustálena aplikační praxe ve všech částech právní úpravy, např. co se týče rozhodování o útěkové vazbě v souvislosti s hrozbou vysokého trestu nebo např. co se týče málo častých rozhodnutí o nahrazení vazby. Nicméně lze konstatovat, že česká právní úprava vazby je v souladu s mezinárodním právem a na dobré úrovni. Výtky, které jsou obsaženy autorkou v kapitole “*Úvahy de lege ferenda*“, by mohly být jedním z tématu komise při tvorbě nového trestního řádu. K tomu je však nutné závěrem dodat, že nepostačuje pouze kvalitní právní úprava vazby, ale je nutná i její správná aplikace příslušnými orgány. Vazba musí být vždy prostředkem *ultima ratio*, který smí být užit jen ve výjimečných případech za situace, kdy nelze užit jiného institutu nahrazujícího vazbu.

Cizojazyčné resumé

The topic of this thesis is Detention in the Czech Criminal Procedure Code.

The current Criminal Procedure Law no. 141 dates back to the 1961 Criminal Codex and was amended hundred times since then. During the almost fifty years the amendments were quite significant, so the law is rather complicated. The purpose of detention, as a security precaution, is to detain the accused for the criminal procedure reasons whilst fully respecting the fundamental human rights and freedom.

The detention has its place in the criminal procedure, because in some cases the aim of the criminal procedures could not be reached without using this restriction. Detention represents a very serious interference with the constitutionally and internationally guaranteed rights, especially the right for personal freedom, therefore it is essential to follow the law carefully. It is necessary to supervise the application of this measure and to prevent an overuse of detention. It should be used only in exceptional cases when no other alternative measures can be used to replace detention. The use of detention must be perceived as an *ultima ratio* device by the criminal law procedure organs and by the general public as well.

The thesis is divided into ten chapters.

The second chapter presents a historical overview of detention legislation in four Criminal Procedure Codes starting in the year 1873. The authoress specifically notes the three most important amendments that affected the detention law in the presently used Criminal Procedure Code.

The third chapter focuses on fundamental human rights and adherence to them in relation to personal freedom right restriction when using detention as a security precaution. Detention means a long-term legal interference into the rights of the detained person whose freedom is restricted, without the person being charged with a crime. For this reason the authoress assumes it is suitable to address the issue of elemental human rights and freedom compliance. This issue is

founded in Czech Law Codes and adherence to it is binding on national and on international level as well.

Chapter four systematically presents the detention law in the current Czech Criminal Procedure Code. The chapter considers not only the material assumptions of custody, but also the formal assumptions of custody. The authoress also explains the custody substitution institutes, liability for damage caused by misapplying the detention law or because of procedural errors.

Chapter five looks at legal services provided for the detained person. The authoress focuses on the role of the defence lawyer of the person in custody, but also on the general right to be defended and the conditions for being provided with a lawyer. The position of the defence is not easy. The criminal law organs have to follow the presumption of innocence principle. The police have to have solid grounds for starting the criminal law procedures and for proposing a detention. These are naturally pointing to the person's guilt. As a result the defending lawyers mostly meet rejection when proposing some alternative measures instead of detention, on behalf of the defendant.

In chapter six the authoress appraises the readers with existing remand prisons in the Czech Republic, life in a custody and law regulations dealing with detention. As an interesting digression there is also a statistics about people in custody in CR. This chapter is not going into unnecessary detail, as its topic is not crucial for this thesis. But the authoress felt it proper to mention it, as it helps the reader to better understand the function of detention.

Title of chapter seven is: *Detention as viewed by the general public*. The authoress did not find chapter devoted to this problem in any legal publication or other papers. It is interesting to observe the general public negative opinions regarding the suspects taken into custody. This offers an opportunity to consider the need for media legislation. Stricter control, discipline and sanctioning of media when causing damages to person in custody should be guaranteed by the state

Chapter eight compares the detention legislation of Czech and Slovak Criminal Law Codes. Slovakia was chosen because of the long history of common

development when both countries were united in one state. But even so both countries show many differences when regarding the detention.

The authoress has chosen this topic for her thesis because of the very complicated legislation concerned with detention in the Czech Criminal Law Code. Another reason for her choice was her feeling that detention is a very important topic nowadays and not only because of the great interest of the general public in the institution.

The authoress expects her thesis to be useful for law students but also and mostly for lay public. This thesis should help them to better understand the detention institution as a security measure. Detention interferes with elementary human rights, but it must fully respect the presumption of innocence. The thesis reasoning could *de lege ferenda* also serve as a stimulus to changes of some of the provisions of the detention institution.

Seznam použité literatury

Knižní literatura

1. BAJCURA, Lubomír. *PRÁVA VĚZNĚ. Od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. GRADA Publishnig, spol. s.r.o. 1999. ISBN: 80-7169-555-6.
2. BLAHOŽ, Josef; KLÍMA, Karel; SKÁLA, Josef a kol. *Ústavní právo Evropské unie*. 1. vydání. Dobrá voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2003. ISBN 80-86473-48-1.
3. CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Obhajoba v československém trestním řízení*. 1. vydání. Orbis: Praha, 1965.
4. CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní*. 2. podstatně přepracované a aktualizované vydání. Linde Praha, a.s., 2002. ISBN: 80-7201-374-2.
5. FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar; GRIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6.vydání, Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. ISBN: 978-80-7478-750-8.
6. FRYŠTÁK, Marek; PROVAZNÍK, Jan; SEDLÁČKOVÁ, Jolana; ŽATECKÁ, Eva. *Trestní právo procesní*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2015. ISBN: 978-80-7418-246-4.
7. GRYGAR, Jiří. *Ochrana základních práv v Evropské unii*. 1. vydání. Praha: IFEC, s.r.o., 2001. ISBN: 80-86412-13-X.
8. HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika, Judikatura a řízení před soudem pro lidská práva*. Praha: Linde Praha, a.s., 2003. ISBN: 80-7201-417-X.
9. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. ISBN: 978-80-87212-30-1.
10. KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-7380-261-5.
11. MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975.
12. MUSIL, Jan; KRATOCHVÍL, Vladimír; ŠÁMAL, Pavel a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2003. ISBN: 80-7179-678-6.
13. REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. 1. vydání. Praha: NAKLADATELSTVÍ ORAC, s.r.o., 2002. ISBN: 80-86199-57-6.

14. RŮŽIČKA, Miroslav; ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. ISBN: 80-7179-817-7.
15. SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2012. ISBN: 978-80-7418-139-9.
16. SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN: 978-80-7372-204-3.
17. ŠÁMAL, Pavel; RŮŽIČKA, Miroslav; NOVOTNÝ, František; DOUCHA, Josef. *Přípravné řízení trestní*. Praha: C.H.Beck, 1997. ISBN: 80-7179-087-7.
18. VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2002. ISBN: 80-7179-612-3.
19. VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN: 80-210-3506-4.
20. ZEMAN, Petr. *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. ISBN: 978-80-7338-068-7.
21. ZEMAN, Petr a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN: 978-80-7338-100-4.

Cizojazyčná knižní literatura

1. IVOR, Jaroslav a kol. *Trestné právo procesné*. Edícia učebnice, 2006. ISBN: 80-8078-101-X.
2. ČENTÉŠ, Josef a kol. *Trestný poriadok, Veľký komentár*, 3. aktualizované vydanie, Bratislava: marec 2017. ISBN: 978-80-8155-070-6.

Komentářová literatura

1. AUGUSTINOVÁ, Pavla. *Trestní řád. Komentář, § 67-Důvody vazby*. In: ASPI [právní informační systém], právní stav komentáře ke dni 1.5.2017. Praha: Wolters Kluwer ČR.
2. AUGUSTINOVÁ, Pavla. *Trestní řád. Komentář, § 68 TrŘ*. In: ASPI [právní informační systém], právní stav komentáře ke dni 1.5.2017. Praha: Wolters Kluwer ČR.
3. AUGUSTINOVÁ, Pavla. *Trestní řád. Komentář, § 68- Rozhodnutí o vazbě*. In: ASPI [právní informační systém], právní stav komentáře ke dni 1.5.2017. Praha: Wolters Kluwer ČR.

4. AUGUSTINOVÁ, Pavla. *Trestní řád. Komentář, § 74- Stížnost proti rozhodnutí o vazbě*. In: ASPI [právní informační systém], právní stav komentáře ke dni 1.5.2017. Praha: Wolters Kluwer ČR.
5. AUGUSTINOVÁ, Pavla. *Trestní řád. Komentář, § 70 a §70a TrŘ*. In: ASPI [právní informační systém], právní stav komentáře ke dni 1.5.2017. Praha: Wolters Kluwer ČR.
6. Důvodová zpráva k zákonu č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém], právní stav komentáře ke dni 1.5.2017. Praha: Wolters Kluwer ČR.
7. Důvodová zpráva k zákonu č. 150/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.
8. KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN: 80-86898-44-X.
9. PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústava a ústavní řád České republiky, komentář 2. díl, práva a svobody*. 2. doplněné a podstatně rozšířené vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2002. ISBN 80-7201-391-2.
10. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 1. díl*. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 2005. ISBN: 80-7179-405-8.
11. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád 1. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-465-0.
12. WAGNEROVÁ, Eliška; ŠIMÍČEK Vojtěch; LANGÁŠEK Tomáš a kol. *Listina základních práv a svobod: Komentář, čl. 8*. In: ASPI [právní informační systém], právní stav komentáře ke dni 1.5.2017. Praha: Wolters Kluwer ČR.
13. ŽDÁRSKÝ, Zbyněk. *Trestní řád. Komentář, § 75- Zadržení obviněného policejním orgánem*. In: ASPI [právní informační systém], právní stav komentáře ke dni 1.5.2017. Praha: Wolters Kluwer ČR.

Časopisecká literatura

1. BAXA, Josef. *K některým problémům při rozhodování o vazbě v přípravném řízení očima soudce*. Trestní právo, 1996, č. 12.
2. BOUDA, Zbyněk. *Recentní judikatura k vazebním důvodům*. Trestní právo, 2009, č. 12.
3. CÍSAŘ, Jiří. *Poskytování právní služby advokátem klientovi ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody*. Bulletin advokacie, 2017, č. 4.
4. CRHA, Lubomír. *Výkon vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence v evropských dokumentech k vězeňství*. Státní zastupitelství, 2013, č. 4.

5. HANUŠ, Libor. *Hrozba vysokého trestu v kontextu útekové vazby*. Právní rozhledy, 2004, č. 11.
6. HULMÁKOVÁ, Jana. *Vazba v řízení ve věcech mladistvých deset let od účinnosti ZSM*. Státní zastupitelství, 2013, č. 3.
7. CHROMÝ, Jakub. *Vazba u mladistvých (nejen) ve světle nové právní úpravy*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2003, č. 4.
8. JELÍNEK, Jiří. *Předběžná opatření v trestním řízení*. Bulletin advokacie, 2013, č. 5.
9. KAŠPÁRKOVÁ, Jana; JANULKOVÁ, Petra; VÁLEK, Roman. *Zadostiučinění za omezení osobní svobody*. Trestněprávní revue, 2009, č. 12.
10. KLOUČEK, Zdeněk. *K zadržení a vazbě po novele trestního řádu*. Trestní právo, roč. 2002, č. 4.
11. KMEC, Jiří. *K právu obviněného na výslech v řízení o vazbě*. Trestněprávní revue, 2004, č. 10.
12. KRATOCHVÍL, Vladimír. *Vazba v trestním řízení z pohledu Listiny základních práv a svobod a Evropské úmluvy o lidských právech*. Kriminalistika, časopis pro kriminalistickou teorii a praxi, 1993, č. 2.
13. MANDÁK, Václav. *Důvody koluzní vazby po novele trestního řádu z roku 1995*. Bulletin advokacie, 1996, č. 6.
14. MANDÁK, Václav. *Předstižná vazba s přihlédnutím k novele trestního řádu z roku 1995*. Bulletin advokacie, 1996, č. 4.
15. MUSIL, Jan. *Vazební lhůty po novele trestního řádu*. Trestněprávní revue, 2002, č. 1.
16. PAPEŽ, Vladimír. *Komunikace s klientem ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody*. Bulletin advokacie, 2017, č. 4.
17. ŠÁMAL, Pavel. *K rozhodování o vazbě a k trvání vazby mladistvého podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue, 2004, č. 2.
18. VICHEREK, Roman. *Důvody vazby*. Trestní právo, 2012, č. 9.
19. ZEMAN, Petr a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu*. Trestněprávní revue, 2011, č. 5.

Cizojazyčná časopisecká literatura

1. OLEJ, Jozef. *K novelám Trestného poriadku platného v Slovenskej republike*. Bulletin advokacie, 1999, č. 1.

2. ČENTÉŠ, Jozef. *Väzba ako najzávažnejší zásah do základných práv a slobôd*. Trestněprávní revue, 2008, č. 5.

Právní předpisy

1. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů.
2. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.
3. Zákon č. 119/1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního.
4. Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním.
5. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.
7. Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.
8. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
9. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
10. Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů.
11. Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.
12. Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.
13. Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky.
14. Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.
15. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 104/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby.
16. Vyhláška ministra zahraničních věcí ČSSR č. 120/1976 Sb. o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.
17. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb. o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobody a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

18. Listina základních práv Evropské unie.

Cizojazyčné právní předpisy

1. Ústavní zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenské republiky.
2. Zákon č. 300/2005 Z.z., Trestný zákon.
3. Zákon č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok.
4. Directive 2013/48/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2013.
5. Constituion [online]. *TEXTE DE LA CONSTITUTION DU GRAND-DUCHE DE LUXEMBOURG*, ch. 12, 1868 [cit. 14. 11. 2018]. Dostupné na: <http://data.legilux.public.lu/file/eli-etat-leg-recueil-constitution-20161020-fr-pdf.pdf>.
6. Constituion [online]. *CONSTITUTION OF IRELAND*, ar. 40, 1937 [cit. 14. 11. 2018]. Dostupné na: <http://archive.constitution.ie/reports/ConstitutionofIreland.pdf>.

Soudní rozhodnutí

1. Nález Ústavního soudu ze dne 12. září 1996, vedený pod sp zn. I. ÚS 62/96.
2. Nález Ústavního soudu ze dne 21. června 2001, vedený pod sp zn. III. ÚS 185/01.
3. Nález Ústavního soudu ze dne 21. června 2000, vedený pod sp zn. I. ÚS 645/99.
4. Nález Ústavního soudu ze dne 26. září. 1996, vedený pod sp. zn. III. ÚS 18/96.
5. Nález Ústavního soudu ze dne 20. listopadu 2000, vedený pod sp. zn. IV. ÚS 137/2000;
6. Nález Ústavního soudu ze dne 24. srpna 2010, vedený pod sp. zn. III. ÚS 1926/10.
7. Nález Ústavního soudu ze dne 7. dubna 2005, vedený pod sp. zn. I. ÚS 585/02.
8. Nález Ústavního soudu ze dne 31.srpna 2004, vedený pod sp. zn. II. ÚS 317/04.
9. Nález Ústavního soudu ze dne 18. března 2014, vedený pod sp. zn. I. ÚS 3109/13.

10. Nález Ústavního soudu ze dne 26.ledna 2018, vedený pod sp. zn. II. ÚS 3689/17.
11. Nález Ústavního soudu ze dne 23. října 2001, vedený pod sp. zn. I. ÚS 303/01.
12. Nález Ústavního soudu ze dne 15. prosince 2015 vedený pod sp. zn. III. ÚS 1301/13.
13. Nález Ústavního soudu ze dne 25. září. 1996, vedený pod sp. zn. III. ÚS 83/96.
14. Nález Ústavního soudu ze dne 15. ledna 2014, vedený pod sp. zn. I. ÚS 3326/13.
15. Nález Ústavního soudu ze dne 17. června. 2008, vedený pod sp. zn. II. ÚS 590/08.
16. Nález Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2004, vedený pod sp zn. III. ÚS 566/03.
17. Nález Ústavního soudu ze dne 6. září 2000, vedený pod sp zn. IV. ÚS 371/2000.
18. Nález Ústavního soudu ze dne 3. srpna 1999, vedený pod sp zn. IV. ÚS 207/99.
19. Nález Ústavního soudu ze dne 23. června 2015, vedený pod sp. zn. II. ÚS 577/13.
20. Nález Ústavního soudu ze dne 17. června. 2008, vedený pod sp. zn. II. ÚS 590/08.
21. Nález Ústavního soudu ze dne 1. srpna 2017, vedený pod sp. zn. III. ÚS 1447/17.
22. Nález Ústavního soudu ze dne 17. ledna 2017, vedený pod sp.zn. I. ÚS 3533/16.
23. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. ledna 2002, sp.zn. 5 Tz 309/2001.
24. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. března 2019, vedený pod sp. zn. 4 Tz 29/2019.
25. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. října 2015, vedený pod sp. zn. 30 Cdo 827/2014.
26. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. ledna 2012, vedený pod sp. zn. 30 Cdo 2357/2010.

27. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. března 2014, vedené pod sp. zn. Tpjn 302/2013.
28. Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 17. ledna 2019.
29. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 15. července 2003, vedené pod sp. zn. 61 To 311/2003.

Soudní rozhodnutí zahraničních soudů

1. *CASE OF WORM v. AUSTRIA* [online]. Dostupné na: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%22222714/93%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-58087%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22222714/93%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-58087%22]}).
2. *CASE OF DU ROY AND MALAURIE v. FRANCE* [online]. Dostupné na: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%2234000/96%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-58829%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%2234000/96%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-58829%22]}).
3. *CASE OF BARBERÀ, MESSEGUÉ AND JABARDO v. SPAIN* [online]. Dostupné na: [http://cambodia.ohchr.org/sites/default/files/echrsourc/Barber%C3%A0,%20Messgu%C3%A9%20&%20Jabardo%20v.%20Spain%20\[6%20Dec%201988\]%20\[EN\].pdf](http://cambodia.ohchr.org/sites/default/files/echrsourc/Barber%C3%A0,%20Messgu%C3%A9%20&%20Jabardo%20v.%20Spain%20[6%20Dec%201988]%20[EN].pdf).
4. Rozsudek ESLP ve věci *Župa proti ČR* ze dne 26. května 2011, stížnost č. 9822/07.
5. Rozsudek ESLP ve věci *De Wilde, Ooms a Versyp proti Belgii*, ze dne 18. června 1971, stížnost č. 2832/66. 2835/66 a 2899/66.
6. Rozsudek ESLP ve věci *Husák proti ČR*, ze dne 4. prosince 2008, stížnost č. 19970/04.
7. Rozsudek ESLP ve věci *Assenov proti Bulharsku* ze dne 28. října 1998, stížnost č. 24760/94.
8. Rozsudek ESLP ve věci *Erkalo v. Nizozemí*, ze dne 2. září 1998, stížnost č. 23807/94.
9. Rozsudek ESLP ve věci *Shilyayev proti Rusku*, ze dne 6. října 2005, stížnost č. 9647/02.
10. Rozsudek ESLP ve věci *Navalnyj v. Ruská federace*, ze dne 15. listopadu 2018, stížnost č. 29580/12, 36847/12, 11252/13, 12317/13 a 43746/14.
11. Rozsudek ESLP ve věci *Shishkov proti Bulharsku*, ze dne 9. ledna 2003, stížnost č. 38822/97.

Internetové odborné zdroje

1. *Aplikace zásady presumpce nevinny v médiích* [online]. Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/aplikace-zasady-presumpce-nevinny-v-mediich>.
2. *Co je nového v trestním řádu od 1.1.2012- I. část* [online]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/co-je-noveho-v-trestnim-radu-od-112012-i-cast-80023.html>.
3. *Co je nového v trestním řádu od 1.1.2012- II. část* [online]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/co-je-noveho-v-trestnim-radu-od-112012-ii-cast-80505.html>.
4. *Červencové novely trestních zákonů a co přináší nového* [online]. Dostupné na: <https://www.iurium.cz/2016/10/17/cervencove-novely-trestnich-zakonu/>.
5. *Česká justice* [online]. *Novela vazebního řádu je v rozporu s Ústavou a Úmluvou: Ministerstvo opět neřeší právní pomoc a spravedlivý proces.* Dostupné na: <http://www.ceska-justice.cz/2017/05/novela-vazebniho-radu-je-v-rozporu-s-ustavou-a-umluvou-ministerstvo-opet-neresi-pravni-pomoc-a-spravedlivy-proces/>.
6. *Čl. 14 Presumpce nevinny* [online]. Dostupné na: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/cl-14-presumpce-nevinny/>.
7. *GŘ Vězeňské služby ČR* [online]. *Pravidla přijímání návštěv.* Dostupné na: <https://www.vscr.cz/o-nas/vykon-vezenstvi/pravidla-prijimani-navstev/>.
8. *GŘ Vězeňské služby ČR* [online]. *Organizační jednotky.* Dostupné na: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/>.
9. *GŘ Vězeňské služby ČR* [online]. *Týdenní statistické hlášení.* Dostupné na: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2018/11/TSH-28.-11.-2018.pdf>.
10. *Historie lidských práv* [online]. Dostupné na: <https://www.parlamentnilisty.cz/profily/Libor-Vesely-48704/clanek/Historie-lidskych-prav-34021>.
11. *Jak pečlivě je postupováno ve vazebních řízeních?* [online]. Dostupné na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/jak-peclive-je-postupovano-vevazebnich-rozenich-93752.html>.
12. *Jourová, Tluchoř, Marešová a další: Odškodnění za nezákonné stíhání a vazbu stojí stát miliony.* [online]. Dostupné na: <http://www.ceska-justice.cz/2018/04/jourova-tluchor-maresova-dalsi-odskodneni-za-nezakonne-stihani-vazbu-stoji-stat-miliony/>.

13. *K některým aspektům vazby útěkové*. [online]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-nekterym-aspektum-vazby-utekove-106540.html>.
14. *Koluzní důvod vazby*. [online]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/koluzni-duvod-vazby-85623.html>.
15. *Komentář: Pochybení vazebního soudu* [online]. Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/komentar-pochybeni-vazebniho-soudu>.
16. *Lidská práva* [online]. Dostupné na: <http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/>.
17. *Lednová amnestie prezidenta Klause se týkala 111.263 osob*. [online]. Dostupné na: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Lednova-amnestie-prezidenta-Klause-se-tykala-111-263-osob-298326>.
18. MS [online]. *INSTRUKCE MS, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy*. Dostupné na: <https://www.nkcr.cz/data/predpisy/vkr-k-1-1-2014.pdf>.
19. MS [online]. *PŘÍLOHA č. 7 vnitřního a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy*. Dostupné na: <https://www.nkcr.cz/data/predpisy/vkr-k-1-1-2014.pdf>.
20. *Nedodržení požadavku na výslovný výrok o ponechání obviněného ve vazbě není porušením práva na ochranu osobní svobody*. [online]. Dostupné na: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nedodrzeni-pozadavku-na-vyslovny-vyrok-o-ponechani-obvineneho-ve-vazbe-neni-porusenim-prava-na-ochranu-osobni-svobody>.
21. *Nedodržení lhůty pro rozhodnutí o dalším trvání vazby*. [online]. Dostupné na: http://profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=16&id_article=258284&csum=1b0f5dc7.
22. *Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka*. [online]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nahrazeni-vazby-dohledem-probacniho-urednika-97644.html>.
23. *Náhrada škody způsobené rozhodnutím o vazbě, trestu*. [online]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nahrada-skody-zpusobene-rozhodnutim-o-vazbe-o-trestu-9448.html>.
24. *Novela trestního řádu* [online]. Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/zmeny-v-legislative/vyslo-ve-sbirce-zakonu/novela-trestniho-radu>.
25. OSN [online]. *Všeobecná deklarace lidských práv, 1948* Dostupné na: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/UDHR_2016_CZ_web.pdf.

26. *Osobní slyšení obviněného při rozhodování o dalším trvání vazby.* [online]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/osobni-slyseni-obvineneho-pri-rozhodovani-o-dalsim-trvani-vazby-106920.html?mail>.
27. Právní prostor[online]. *Pochybení vazebního soudu podruhé.* Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/pochybeni-vazebniho-soudu-podruhe>.
28. *Presumpce neviny zaručuje obviněnému nejen právo na obhajobu* [online]. Dostupné na: <https://www.pravnilinka.cz/bezplatna-pravni-poradna-zdarma/prava-obvineneho.html>.
29. *Předběžná opatření v trestním řádu.* [online]. Dostupné na: <http://www.lawportal.cz/predbezna-opatreni-v-trestnim-radu/>.
30. RIA [online]. *Shrnutí závěrečné práce RIA.* Dostupné na: <file:///C:/Users/zvece/Downloads/6049171-2017-08-24-zprava-ria-6106379.pdf>.
31. *Peněžitá záruka jako opatření nahrazující vazbu a její možná úskalí.* [online]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/penezita-zaruka-jako-opatreni-nahrazujici-vazbu-a-jeji-mozna-uskali-103455.html>.
32. Unie obhájců. [online]. *Stanovisko Unie obhájců ČR č. 1/2019 k nedostatkům právní úpravy ochrany důvěrného vztahu mezi advokátem a jeho klientem v trestním řízení.* Dostupné na: <http://www.uocr.cz/stanovisko-unie-obhajcu-cr-c-1-2019-k-nedostatkum-pravni-upravy-ochrany-duverneho-vztahu-mez-advokatem-a-jeho-klientem-v-trestnim-rizeni/>.
33. Vězeňská služba ČR [online]. *Statistická ročenka Vězeňské služby ČR, 2017.* Dostupné na: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2019/10/TSH-11.-10.-2019.pdf>
34. *Výše trestu jako jediný důvod vazby útěkové.* [online]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyse-trestu-jako-jediny-duvod-vazby-utekove-93721.html>.
35. *Veřejnost na vazebním zasedání?!* [online]. Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/verejnost-na-vazebnim-zasedani>.

Ostatní internetové zdroje:

1. Smrt čerpadlářky Jany Š. (†58): Komplic vraha uklouzl po nábojnici [online]. Dostupné na: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-krimi/590056/smrt-cerpadlarky-jany-s-58-komplic-vraha-uklouzl-po-nabojnici.html>.
2. *Elektronické náramky pomáhají hlídat stovku lidí. Ministerstvo doufá v hojnější využití domácího vězení.* [online]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2735612-elektronicke-naramky->

pomahaji-hlidat-stovku-lidi-ministerstvo-doufa-v-hojnejši. [cit. 17. 10 2019].

Cizojazyčné internetové zdroje:

1. *Handbook of basic principles and promising practices on Alternatives to Imprisonment* [online]. Dostupné na:
https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_of_Basic_Principles_and_Promising_Practices_on_Alternatives_to_Imprisonment.pdf.
2. *Pre-trial Detention in the European Union* [online]. Dostupné na:
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.193.9760&rep=rep1&type=pdf>.
3. UN [online]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/sections/issuesdepth/>.

Přílohy

Příloha č. 1 – ustanovení obhájce soudem

Okresní soud v Ústí nad Labem, ul. Kramoly 641/37, 401 24 Ústí nad Labem

T /2018-44

USTANOVENÍ OBHÁJCE

V trestní věci proti obviněné _____, narozené _____, bytem _____, Ústí nad Labem, vedené u Okresního soudu v Ústí nad Labem, pro přečin krádeže podle § 205 odstavce 2 trestního zákoníku,

ustanovuji

obviněné podle § 39 trestního řádu obhájce Mgr. _____, sídlem _____, Ústí nad Labem.

Obviněná nevyužila práva obhájce si zvolit a nebyl jí zvolen ani jinou k tomu oprávněnou osobou a jde o **případ nutné obhajoby podle § 36 odst. 4 písm. a) trestního řádu.**

Ustanovený obhájce je povinen obhajobu převzít, popř. bez prodlení oznámit soudu důvody, pro které by nemohl být jako obhájce činný. Z důležitých důvodů může být obhájce na svou žádost nebo na žádost obviněného povinnosti obhajování zproštěn a místo něho ustanoven obhájce jiný. Povinnosti obhajování zproští předseda senátu - soudce (§ 40 trestního řádu), zproštění je účinné až doručením opatření o ustanovení jiného obhájce. Obviněný si může také místo obhájce, který mu byl ustanoven, zvolit obhájce jiného (§ 37 odst. 2 trestního řádu).

Toto ustanovení obhájce je omezeno trváním důvodů nutné obhajoby. Zaniknou-li důvody nutné obhajoby před skončením trestního stíhání (řízení), obviněný nadále nemusí obhájce mít. Může si však též nebo jiného obhájce zvolit.

Podle § 152 odst. 1 písm. b) trestního řádu byl-li obviněný pravomocně uznán vinným, je povinen nahradit státu odměnu a hostové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci státem, pokud nemá nárok na obhajobu bezplatnou, popř. na obhajobu za sníženou odměnu.

Podle § 33 odst. 2 trestního řádu osvědčí-li obviněný, že nemá dostatek prostředků, aby si bránil náklady obhajoby, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení soudce, že má nárok na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu. V takovém případě náklady obhajoby zcela nebo zčásti hraď stát. Podle § 33 odst. 3 trestního řádu návrh rozhodnutí podle odst. 2 včetně příloh, jimiž má být prokázána jeho důvodnost, podává obviněný v přípravném řízení prostřednictvím státního zástupce a v řízení před soudem soudy, který koná řízení v prvním stupni.

Ústí nad Labem 15. listopadu 2018

Mgr.
samosoudce

v. r.

Shodu s prvopisem potvrzuje

Příloha č. 2 – podnět k podání návrhu na vzetí do vazby

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
KŘP ÚSTECKÉHO KRAJE
Služba kriminální policie a vyšetřování
Odbor obecné kriminality
Lidické náměstí 9, 401 79 Ústí nad Labem

Č.j.

Ústí nad Labem 27. ledna 2018
Počet stran: 3
Přílohy: 1/kopie spisu

Krajské státní zastupitelství Ústí nad Labem
Palác zdar, Dlouhá 1
400 85 Ústí nad Labem
Č.j.:1 KZN-621/2018

Podnět k podání návrhu na vzetí do vazby

Proti obviněným:

nar. v trv. bytem

nar. v trv. bytem

bylo dne zahájeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin vražda (vydírání pouze) podle § 140/2, 3 i + 175/1, 2e) tr. zákoníku, kterého se dopustili způsobem popsáním v usnesení o zahájení trestního stíhání.

Dne ve 14:10 hodin došlo po předchozím telefonickém souhlasu státního zástupce Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem, Mgr. ze 14:10 hodin dne k zadržení podezřelého nar. podle § 76 odst. 1 trestního řádu z důvodů, uvedených v § 67 písm. a), písm. b) trestního řádu.

Dne ve 14:10 hodin došlo po předchozím telefonickém souhlasu státního zástupce Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem, Mgr. ze 14:10 hodin dne k zadržení podezřelého podle § 76 odst. 1 trestního řádu z důvodů, uvedených v § 67 písm. a), písm. b) trestního řádu.

✓ z dosud provedených šetření vyplývá, že obviněný je dlouhodobě bez stálého pracovního poměru, kdy je předpoklad, že zdrojem jeho obživy jsou občasně spáchané delikty kriminálního charakteru (viz podání vysvětlení nar. která hovoří o tom, že v nočních hodinách od do s obviněnými jezdila po celém okrese kde kradli z vozidel naftu, toto její tvrzení je pak podpořeno i vysvětlením vlastníka dodávkového vozidla r.z. který uvedl, :

U kterého bylo
Je tak zjevné, že obviněný je bez stálého zaměstnání, tedy bez výraznějších vazeb na teritorium svého bydliště, kdy sám jako místo pobytu uvádí

2. strana
podnětu k podání návrhu na vzetí do vazby

... se u ní v bytě zdržuje, která jeho tvrzení potvrdila pouze částečně, neboť uvedla, že neví, kde se její syn nachází. I získávání prostředků na živobytí ze strany obviněného není transparentní, neboť tento obviněný nemá žádnou stálou práci s periodickým příjmem a není evidován ani na úřadu práce.

Z těchto důvodů tak vyplývá důvodná obava, že obvinění uprchnou nebo se budou skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnuli, přičemž jim za zvlášť závažný zločin vražda hrozí vysoký trest,

✓ dále je z dosud provedených šetření zřejmé, že oba obvinění v některých zásadních částech svých výslechů fabulují, aby se částečně očistili (primárně tvrzení podezřelých, že bodnosečná a řezná zranění poškozenému způsobil "ten druhý"). Je tak možno předpokládat, že krom výslechu obviněných bude policejní orgán nucen provést i rekonstrukci/vyšetřovací pokus, a dále je nutno provést výslechy svědků např.

relevantní informace k proverované věci, ohledně vztahu mezi pachatelem a poškozeným příp. i o možných předchozích přípravách obviněných ke spáchání takto závažného protispoločenského jednání, kdy všichni výše uvedení svědci se s obviněnými, byť pouze od vidění, znají, a na místě je tak důvodná obava, že by obvinění mohli působit na sebe navzájem případně na dosud nevyslechnuté svědky, především pak na ty, jež osobně znají.

✓ a zcela jistě je nutno vzít i v úvahu, že oba obvinění byli již pro násilné činy řešeni, byť u se jednalo pouze o jednání, mající znaky přestupku (a u obviněného 2 x znaky přestupku (a jedenkrát znaky trestného činu , kdy v součtu s jejich extrémně násilným protiprávním jednáním, pro které jsou v současné době stíháni, je předpoklad, že by obvinění mohli opakovat trestnou činnost, pro níž jsou stíháni.

Vzhledem k tomu, že je zde důvodná obava, že obvinění

- uprchnou nebo se budou skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnuli,
- budou působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečnosti závažných pro trestní stíhání,
- budou opakovat trestnou činnost, pro níž jsou stíháni,

a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchali obvinění, a s ohledem na osobu obviněných, povahu a závažnost trestného činu (zvlášť závažného zločinu), dávám státnímu zástupci podnět k podání návrhu na vzetí obviněného do vazby z důvodů uvedených v ustanovení § 67 písm. a), písm. b), písm. c) trestního řádu.

3. strana
podnětu k podání návrhu na vzetí do vazby

Obviněný je v současné době umístěn na CPZ při OOP , obviněný je umístěn na CPZ při OOP

Kontaktní osobu k zajištění eskorty na vazební zasedání je kpt. , vrchní komisař SKPV Krajského ředitelství policie Ústeckého kraje, tel. . Vzhledem ke skutečnosti, že kmenovým pracovištěm jmenovaného je Ústí nad Labem, dovoluji si požádat o informování o požadavku s dostatečným předstihem, aby měl jmenovaný prostor k zajištění dodání obviněných k soudu řádně a včas.

Vzhledem ke skutečnosti, že v systému EKRT (dálkový výpis Rejstříku trestů) je na Ministerstvu spravedlnosti závada, spis neobsahuje opisy rejstříku trestu obviněných, které není možno v současné době žádným způsobem opatřit. Jako částečnou náhradu je na konci spisu založen výpis z databází policejního orgánu, včetně systémů CDO a SPPO, které obsahují alespoň částečnou informaci o trestní minulosti obviněných.

kpt. _____
vrchní komisař

Příloha č. 3 - návrh na vzetí obviněného do vazby

KRAJSKÉ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ V ÚSTÍ NAD LABEM

Dlouhá 1/12, 400 85 Ústí nad Labem
tel: 477 105 900 fax: 477 105 999

e-mail: podatelna@ksz.unl.justice.cz ID DS ua9aeqr

KZV /2018 - 9 24

V Ústí nad Labem dne 9. 3. 2018

Okresní soud
v Ústí nad Labem

Obviněný: _____, nar. : _____ - **restriční řízení – návrh na vzetí obviněného do vazby**

Státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem podává podle § 73b odst. 1 trestního řádu **návrh na vzetí do vazby obviněného**

_____, obhájce: l _____
_____, advokát se sídlem _____, a to z důvodů uvedených v § 67 písm. a), b), c) trestního řádu.

Policie České republiky, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, Služba kriminální policie a vyšetřování, Odbor obecné kriminality Ústí nad Labem vydala dne 8. 3. 2018 pod č. j. KRPU-50924-16/TČ-2018-040070 usnesením, který bylo podle § 160 odst. 1 trestního řádu zahájeno trestní stíhání l

_____, pro zločin _____
trestního zákoníku, pro přečin _____
trestního zákoníku a pro přečin _____
trestního zákoníku, kterých se měl

dopustit tím, že

Citované usnesení o zahájení trestního stíhání převzal obviněný i jeho obhájce dne 9. 3. 2018, proti kterému podal stížnost.

Státní zástupce ve smyslu § 67 trestního řádu přezkoumal důvodnost zahájení trestního stíhání obviněného a shledal, že dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán a tento má znaky

Pokud se jedná o vazební důvod § 67 písm. a) trestního řádu je zřejmé, že obviněný je ohrožen trestní sazbou v rozpětí 5 - 12 let. Z uvedeného vyplývá, že obviněnému hrozí v případě uznání viny vysoký trest. Zároveň se jedná o hrozbu vysokým trestem zcela reálnou, neboť ve smyslu ustálené judikatury se za hrozbu vysokým trestem považuje hrozba trestem odnětí svobody nejméně kolem 8 roků. Přitom v daném případě bude nutné při stanovení konkrétní výměry trestu zohlednit mimořádně nízký věk poškozené nezletilé, které v době jednání obviněného bylo pouhých 6-10 měsíců, dále to, že se předmětného jednání obviněný dopouštěl po delší dobu a v neposlední řadě ji i jeho trestní minulost. S ohledem na všechny tyto skutečnosti pak není na místě uložení trestu v dolní polovině trestní sazby. Reálně tak hrozí obviněnému uložení trestu odnětí svobody v horní polovině zákonné trestní sazby, tj. ve výměře 8,5 – 12 let. Zároveň obavu útěku u obviněného nesnižují ani jeho osobní poměry, když obviněný je nezaměstnaný, nemajetný, bez zaměstnání a bez stálého bydliště. Obviněný je uživatelem pervitinu a je osobou na pohybu.

Pokud se jedná o vazební důvod § 67 písm. b) trestního řádu pak vzhledem k tomu, že obviněný své jednání popírá a dosud v procesním postavení svědka nebyla vyslechnuta, a dále vzhledem k tomu, že obviněný má nelze vyloučit, že by se obdobného jednání dopouštěl třeba rovněž ve věci vyslechnout, je zde reálná obava, že pokud by byl propuštěn na svobodu, mohl by na ně působit.

Pokud se jedná o vazební důvod § 67 písm. c) trestního řádu pak v daném případě doposud nebyly vypracovány znalecké posudky na posouzení duševního stavu obviněného, které by odpověděly na otázku, zda obviněný trpí a zda je jeho pobyt na svobodě nebezpečný. Proto je nutné vycházet z dosud známých faktů, tedy že obviněný se uvedeného jednání dopouštěl dlouhodobě a vedle předmětného trestního stíhání jsou proti němu vedena další trestní řízení a to pro zločin a pro zločin.

S ohledem na tyto skutečnosti existuje reálná obava, že v případě propuštění obviněného na svobodu, by mohl přijít do kontaktu a totožnou trestnou činnost opakovat.

Vzhledem ke všem uvedeným skutečnostem navrhuje státní zástupce, aby byl obviněný, vzat soudcem Okresního soudu v Ústí nad Labem z důvodů uvedených v § 67 písm. a), b), c) trestního řádu do vazby.

S ohledem na charakter a závažnost trestného činu a poměry obviněného má státní zástupce za to, že nelze vazbu obviněného nahradit jiným zákonným opatřením, což ostatně vylučuje i samotná existence vazebního důvodu dle § 67 písm. b) trestního řádu.

Osobní svoboda obviněného byla omezena dne **9. 3. 2018 v 10:20 hodin**, kdy byl zadržen policejním orgánem podle § 76 odst. 1 trestního řádu.

Jako obhájce mu byl ustanoven Okresním soudem v Ústí nad Labem Mgr. ,
advokát se sídlem , který udělil substituční plnou moc JUDr.
, advokátovi, který pro kontaktování své osoby uvedl telefonní číslo

Eskortu obviněného k vazebnímu zasedání zajistí podle požadavku soudu PČR. Za účelem eskortování obviněného k vazebnímu zasedání je třeba vyrozumět dne 9. 3. 2018 operační středisko ÚL na tel. čísle a v období od 10. 3. 2018 do 11. 3. 2018 operační středisko KŘP ÚL na tel. čísle . Obviněný je v současné době umístěn na CPZ

státní zástupce

Příloha: koncept trestního spisu KRPU- /TČ-2018- + 1 ks DVD

Příloha č. 4 – protokol o vazebním zasedání

Sp. zn. T 11/2018

P R O T O K O L
o vazebním zasedání
sepsaný u Okresního soudu v Ústí nad Labem
dne 15.11.2018, jednací síň č. /přízemí
započato v 12:30 hodin

Přítomni

Soudce:
Zapisovatelka:
Státní zástupkyně:
Obhájce:

Podle § 73g odst. 1 trestního řádu podal soudce po zahájení vazebního zasedání zprávu o stavu věci a státní zástupkyně přednesla návrh na vzeti do vazby ve shodě s jeho písemným vyhotovením v části NNP, na který v podrobnostech odkázala.

Obviněné krátkou cestou předán návrh na potrestání ze dne 14.11.2018 sp. zn. ZK /2018.

Orgánem Policie České republiky byla předvedena obviněná:

narozená dne ve , trvale bytem: , t.č.
bytem u kamarádky , adresou pro doručování ,
totožnost ověřena předvádějícím orgánem, poučena podle § 33 odst. 1, odst. 2, § 95 odst. 2 trestního řádu a § 345 trestního zákoníku a uvádí:

Poučení rozumím, vypovídat **budu**.

Ten skutek se stal, byla jsem tam. Byly jsme tam společně, já jsem to dávala do tašky a ona to vynášela. Činím skutečnosti uvedené v NNP nesporné, odpovídá to.

K dotazu, co mě k tomu vedlo, uvádím, že nevím. Vím, že jsem před tím dostala podmínku a trest OPP za krádeže. Trest OPP jsem měla začít vykonávat tenhle týden.

zvláštní. Drogy už neberu tři týdny. Brala jsem pervitin, nebylo to denně, jen občas, třeba pondělí jsem si dala, pak třeba dva dny ne a pak jsem si zase dala, třeba tak 3x do týdne za 100 Kč. Nemám práci, měla jsem nastoupit do . Nenastoupila jsem se, protože jsem tam měla doložit životopis. Před tím jsem pracovala v , to je

tak půl roku zpět.

K dotazu státní zástupkyně:

Obhájkyň bez dotazů.

Obviněná uvádí, že souhlasí s tím, aby se hlavní líčení konalo dnešního dne. Na zachování lhůty k přípravě na hlavní líčení netrvá.

Státní zástupkyně uvádí, že souhlasí s tím, aby se hlavní líčení konalo dnešního dne. Na zachování lhůty k přípravě na hlavní líčení netrvá.

Obviněná poučení o existenci důvodu nutné obhajoby, kdy uvádí: Obhájce na plnou moc si nevolím a žádám, aby mi byl obhájce ustanoven soudem. Souhlasím s tím, aby mi jako obhájce byl ustanoven

Obviněné a obhájkyň krátkou cestou předáno ustanovení obhájce. Obhájkyň krátkou cestou předán návrh na potrestání ze dne 14.11.2018 sp. zn. ZK

Termín hlavního líčení se stanovuje na 14.11.2018 ve 12:56 hodin, jednací síň č.

Ve 12:55 hodin vazební zasedání přerušeno.

Ve 13:32 hodin pokračováno ve vazebním zasedání, za stejné účasti stran.

Nato vyhlášeno

usnesení

Podle § 314b odst. 2 trestního řádu se odsouzená , nar.
propouští ze zadržení.

Usnesení vyhlášeno, odůvodněno, dáno poučení o opravném prostředku.

Skončeno a podepsáno v 13:33 hodin.

soudce

zapisovatelka

Obhájce:

Odsouzená:

Státní zástupkyně:

Příloha č. 5 – usnesení o vzetí obviněného do vazby

číslo jednací:

USNESENÍ

Soudce Okresního soudu v Ústí nad Labem rozhodl dne 10. března 2018 ve vazebním zasedání v trestní věci obviněného [redacted], svobodného, bez stálého zaměstnání, trvale bytem [redacted], zastoupeného obhájcem Mgr. [redacted] advokátem v [redacted], stíhaného policejním orgánem Policie České republiky, služby kriminální policie a vyšetřování Krajského ředitelství policie Ústeckého kraje pod ČTS: KRPU- [redacted]-2018 pro spáchání zvláště závažného zločinu znásilnění podle § 185 odst. 1 aliny druhé, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) trestního zákoníku a další trestnou činnost, **takto**:

Podle § 68 odst. 1 trestního řádu, z důvodů uvedených v § 67 písm. a), b) a c) trestního řádu se obviněný [redacted], **bere do vazby**.

Vazba obviněného se započítává od 10.20 hodin dne 9. 3. 2018.

Odůvodnění

1. Obviněný [redacted] je stíhán policejním orgánem Policie České republiky, služby kriminální policie a vyšetřování Krajského ředitelství policie Ústeckého kraje pod ČTS: KRPU- [redacted]-2018 pro spáchání zvláště závažného zločinu znásilnění podle § 185 odst. 1 aliny druhé, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) trestního zákoníku, přečinu výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií podle § 192 odst. 1, 3 (aliny první) trestního zákoníku a přečinu zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 193 trestního zákoníku. Těch se měl dopustit tím, že se [redacted]
2. Dne 9. 3. 2018 v 10.20 hod. byl obviněný policejním orgánem po předchozím souhlasu státní zástupkyně zadržen a dne 10. 3. 2018 v 7.30 hod. předán státní zástupkyni soudu s návrhem na vzetí do vazby z důvodů uvedených v § 67 písm. a), b) a c) trestního řádu. Ty státní zástupkyně spatřuje jednak v obavě, že obviněný uprchne či se bude skrývat, když mu (v souladu s judikaturou Ústavního soudu ČR) hrozí vysoký trest, je nezaměstnaný, nemajetný, bez stálého bydliště a uživatelem pervitinu. Dále státní zástupkyně poukazuje na obavu z působení na dosud nevyslechnuté svědky, a to přinejmenším [redacted]. Konečně pak státní zástupkyně poukázala na obavu z opakování stíhané trestné činnosti, když se měl obviněný stíhané trestné činnosti dopouštět po delší dobu, nelze vyloučit, že trpí nějakou formou sexuální deviace, jsou proti němu vedena další trestní řízení pro zločiny, a to jednak pro loupež, jednak též pro výrobu dětské pornografie,
3. Soud o návrhu rozhodl ve vazebním zasedání, kdy obviněného vyslechl a provedl důkazy doposud shromážděným spisovým materiálem.
4. Obviněný jak při svém výslechu před policejním orgánem po zahájení trestního stíhání, tak ve vazebním zasedání odmítl vypovídat k trestné činnosti, která je mu kladena za vinu. Ve vazebním zasedání se tak vyjádřil převážně ke svým osobním a majetkovým poměrům a dílem k vazebním důvodům.

5. Pokud jde o důvodnost trestního stíhání, soud vyšel z obsahu předloženého vyšetřovacího spisu, jímž ve vazebním zasedání provedl důkaz. Předně nutno uvést, že na základě doposud provedených vyšetřovacích úkonů je zde dáno zcela důvodné a konkrétní podezření, postačující pro zahájení trestního stíhání a pokračování v něm, že se obviněný stíhané trestné činnosti (přínejmenším v uvedeném rozsahu) dopustil. Jeho jednání, neslučitelné s trestním zákoníkem, je jednoznačně zdokumentováno z obsahu paměťové karty.

6. K důvodu vazby útěkové: Jak vyplývá ze způsobu a okolností zadržení obviněného, jeho vlastní výpovědi a např. též podaného vysvětlení, je obviněný v současné době osobou bez stálého zaměstnání a též bez stálého místa pobytu. Zadržen byl na ubytovně, kde není hlášen, v pokoji svého známého, u kterého nepřespává pravidelně; je přitom velku s podivem, že ačkoli nepracuje v nočních směnách, ještě v době zadržení v 10.20 hodin dopoledne spal. Byť to obviněný popírá, na základě výpovědi je zde dále dáno podezření, zesilované skutečností, že obviněný odmítl odběr krve ke zjištění svého ovlivnění návykovými látkami, že je uživatelem psychoaktivních látek, konkrétně drogy pervitin. Zejména však nutno vidět, že je obviněný jen v tomto řízení stíhán mj. pro zvlášť závažný zločin se sazbou od pěti do 12 let odnětí svobody. Paralelně je stíhán pro další zvlášť závažný zločin, a to loupež, kde je ohrožen trestní sazbou od dvou do deseti let odnětí svobody, a též pro další zločin – výrobu dětské pornografie. Všechny uvedené zločiny jsou přitom spáchány způsobem a za okolností, které zvyšují jejich škodlivost.

Nutno zmínit i další skutečnost, která v tomto směru výrazně hovoří v neprospěch obviněného, jak byla zjištěna z opisu z evidence Rejstříku trestů České republiky a rozsudku zdejšího soudu ve věci sp. zn. Obviněný je totiž již poměrně narušeným pachatelem, recidivistou, a to ve vztahu ke zločinu loupeže dokonce speciálním. V uvedené věci byl totiž odsouzen mj. pro čtyřnásobnou loupež, :

Ve věznicí také dnem vykonal celý tříletý nepodmíněný trest odnětí svobody, který mu byl uložen, kdy se ani neosvědčil ve zkušební době podmíněného propuštění. V případě uznání viny v nyní stíhaných věcech mu tak zcela reálně hrozí ukládání trestu ve zvýšené trestní sazbě dle ustanovení § 59 trestního zákoníku, tedy v případě znásilnění od 10,5 do 16 let.

7.

Je zde proto dána zcela reálná a konkrétní obava, že by obviněný v případě svého propuštění na svobodu mohl uprchnout či se skrývat právě proto, aby se veškerým těmito negativním důsledkům (s hrozbou vysokého trestu v čele) vyhnul. To již navíc dělem činil, když se mu do doby jeho současného zadržení nepodařilo donutit dvě usnesení o zahájení trestního stíhání v paralelně vedené a výše citované věci (KRPU- /TČ-). Důvod vazby podle § 67 písm. a) trestního řádu je proto u obviněného naplněn měrou vrchovatou.

8. K důvodu vazby koluzní: Soud se dále ztotožňuje i se stanoviskem státní zástupkyně ohledně existence tohoto důvodu vazby podle § 67 písm. b) trestního řádu. Vyšetřování je na samém počátku, možná ještě nevyšel najevo veškerý rozsah trestné činnosti obviněného (pokud jde o trestnou činnost sexuálně motivovanou) a tento je v kontaktu.

Obava, že přinejmenším na tyto osoby bude obviněný působit, a to s cílem zakrýt svou trestnou činnost, její rozsah či závažnost, zde je také jednoznačně dána.

9. K důvodu vazby předstížné: Obviněný se měl nyní stíhané trestné činností dopustit poté, co bylo zahájeno trestní řízení pro zmiňovaný zločin výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií podle § 192 odst. 1, 3, odst. 4 písm. b) trestního zákoníku, a je zde tedy dána zcela důvodná obava, že sexuálně motivovanou trestnou činnost již opakoval, přičemž její závažnost se dokonce stupňuje. Nyní stíhaného činu se přitom měl dopouštět více dílčími útoky po dobu několika měsíců. (

Vzhledem k vysoké typové škodlivosti stíhaných trestných činů tak je nutno jednoznačně chránit společnost před rizikem pokračování v sexuálně motivované trestné činnosti, resp. jejího opakování ze strany obviněného.

10. Za takto zjištěné situace soud naprosto nevidí žádnou možnost, jak účinně nahradit vazbu jakýmkoli mírnějším opatřením. Rozhodl proto o vzetí obviněného do vazby z důvodů uvedených v § 67 písm. a), b) i c) trestního řádu.
11. Vazba obviněného se započítává podle § 71 odst. 10 trestního řádu od 10.20 hodin dne 9. 3. 2018, kdy byl jako podezřelý ve věci zadržen policejním orgánem.

Poučení

Proti tomuto usnesení mohou obviněný a státní zástupce podat **do tří dnů** od jeho oznámení **stížnost**. Stížnost se podává ve dvou stejnopisech u Okresního soudu v Ústí nad Labem, rozhodl by o ní Krajský soud v Ústí nad Labem. Stížnost **n e m á o d k l a d n ý ú č i n e k**.

Ústí nad Labem 10. března 2018

soudce

Příloha č. 6 – vzor písemného slibu obviněného

V _____ dne _____

Obvodní soud pro Prahu 3

Jagellonská 1734/5

130 05 Praha 3

Písemný slib obviněného

Já, ~~obv.~~ _____, nar. _____ trvale bytem _____, _____, okres _____, ve věci, kde jsem stíhán jako obviněný Policií ČR, KŘP hl. města Prahy, SKPV, Odbor hospodářské kriminality, 4. oddělení, Kongresová 1666/2, 140 00 Praha, pod č. j. KRPA-_____ dle usnesení o zahájení trestního stíhání ze dne _____ pro skutky kvalifikované jako _____ podle ustanovení § _____ ~~tr.~~ zákoníku spáchaného ve spolupachatelství ve smyslu § 23 odst. 1 písm. a) ~~tr.~~ zákoníku činím tímto písemný slib, že provedu řádný život, nedopustím se žádné trestné činnosti, na výzvu se dostavím k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu a vždy předem oznámím vzdání se z místa pobytu a splním povinnosti a dodržím omezení, která mně budou uložena, včetně zákazu styku se všemi osobami, které v dané věci vystupují jako spoluobvinění nebo svědci, a to i prostřednictvím sítě elektronických komunikací nebo jiných obdobných prostředků dle § 88d ~~tr.~~ ř. a navrhuji přijetí tohoto písemného slibu a nahrazení vazebního důvodu dohledem probačního úředníka, který navrhuji současně s přijetím předběžného opatření dle § 88d ~~tr.~~ ř., jak výše uvedeno, a dále navrhuji, aby soud nahradil vazbu rozhodnutím o výkonu elektronické kontroly plnění povinností uložených v souvislosti s přijetím opatření spočívajícím v přijetí písemného slibu a stanovení dohledu probačního úředníka a předběžného opatření dle § 88d ~~tr.~~ ř. prostřednictvím elektronického kontrolního systému umožňujícího detekci pohybu obviněného, kdy současně jako obviněný dle § 73 odst. 1, 4 ~~tr.~~ ř. slibuji, že při výkonu elektronické kontroly poskytnu veškerou potřebnou součinnost.

Ze všech těchto důvodů navrhuji, aby mne soud propustil na svobodu, neboť nejsou dány žádné vazební důvody a pro případ, že by soud shledal existenci vazebního důvodu(ů), pak mám za to, že jej lze nahradit výše uvedeným písemným slibem, dohledem probačního úředníka, navrženým předběžným opatřením dle § 88d ~~tr.~~ ř. a elektronickou kontrolou umožňující detekci pohybu obviněného dle § 73 odst. 4 ~~tr.~~ ř.

~~obv.~~ _____, nar. _____

V _____ dne _____

Příloha č. 7 – platná právní úprava vazby v TrŘ

HLAVA ČTVRTÁ PŘEDBĚŽNÁ OPATŘENÍ A ZAJIŠTĚNÍ OSOB A VĚCÍ DŮLEŽITÝCH PRO TRESTNÍ ŘÍZENÍ

Oddíl první : Vazba

§ 67

Důvody vazby

Obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava,

- a) že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest,
- b) že bude působit na dosud nevyšlechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo
- c) že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil, a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením, zejména uložením některého z předběžných opatření.

§ 68

(1) Vztít do vazby lze toliko osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání. Rozhodnutí o vazbě musí být odůvodněno též skutkovými okolnostmi.

(2) Vztít do vazby nelze obviněného, který je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.

(3) Omezení uvedená v odstavci 2 se neužijí, jestliže obviněný

- a) uprchl nebo se skrýval,
- b) opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení,
- c) je neznámé totožnosti a dostupnými prostředky se ji nepodařilo zjistit,
- d) již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo
- e) již opakoval trestnou činnost, pro niž je stíhán, nebo v takové trestné činnosti pokračoval, nebo byl za takovou trestnou činnost v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

(4) Omezení uvedená v odstavci 2 pro úmyslný trestný čin se neužijí, jestliže je dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. c) a s přihlédnutím k povaze takového trestného činu vyžaduje vzetí do vazby účinná ochrana poškozeného, zejména ochrana jeho života, zdraví nebo jiného obdobného zájmu.

§ 69

Příkaz k zatčení

(1) Jestliže je dán některý z důvodů vazby (§ 67) a obviněného nelze předvolat, předvést nebo zadržet a zajistit tak jeho přítomnost u výslechu, vydá v přípravném

řízení soudce na návrh státního zástupce a v řízení před soudem předseda senátu příkaz, aby byl obviněný zatčen.

(2) Příkaz k zatčení musí vedle údajů zajišťujících, že obviněný nebude zaměněn s jinou osobou, obsahovat stručný popis skutku, pro nějž je obviněný stíhán, označení trestného činu, který se v tomto skutku spatřuje, a přesný popis důvodů, pro které se příkaz k zatčení vydává.

(3) Zatčení provedou na podkladě příkazu policejní orgány, které jsou též povinny, je-li toho k provedení příkazu třeba, vypátrat pobyt obviněného.

(4) Zatčená osoba má právo zvolit si obhájce, mluvit s ním bez přítomnosti třetí osoby a radit se s ním již v průběhu zatčení. Zatčená osoba má dále právo na své náklady komunikovat prostřednictvím písemných sdělení nebo telefonu s osobou, kterou sama určí, je-li to technicky možné a pokud to okolnosti umožňují, zejména neohrozí-li to dosažení účelu trestního řízení nebo nebrání-li tomu zájem na ochraně oběti; tato komunikace podléhá kontrole. Zatčený cizinec má právo, aby byl o jeho zatčení vyrozuměn konzulární úřad státu, jehož je občanem, a právo na komunikaci s tímto konzulárním úřadem. Nemá-li zatčený cizinec dostatek finančních prostředků, komunikace s konzulárním úřadem se mu umožní bezplatně. O těchto právech je třeba zatčenou osobu poučit a poskytnout jí plnou možnost jejich uplatnění.

(5) Policejní orgán, který obviněného na základě příkazu zatkl, je povinen ho neodkladně, nejpozději však do 24 hodin, dodat soudu, jehož soudce příkaz vydal, nebo na místo umožňující tomuto soudu provést výslech prostřednictvím videokonferenčního zařízení; není-li to výjimečně možné vzhledem k nepředvídatelným okolnostem, musí být obviněný dodán nejpozději 24 hodin od zatčení jinému věcně příslušnému soudu. Nestane-li se tak, musí být obviněný propuštěn na svobodu.

(6) Soudce soudu, který příkaz k zatčení vydal, musí obviněného neprodleně vyslechnout, rozhodnout o vazbě a toto rozhodnutí oznámit obviněnému do 24 hodin od doby, kdy byl obviněný dodán na místo výslechu. Provádí-li výslech obviněného výjimečně jiný věcně příslušný soudce, jemuž byl obviněný dodán vzhledem k nepředvídatelným okolnostem, informuje o jeho výsledku soudce soudu, který příkaz k zatčení vydal. Tento soudce po získání informace o výslechu rozhodne o vazbě a své rozhodnutí oznámí prostřednictvím soudce provádějícího výslech obviněnému. Není-li obviněnému rozhodnutí o vazbě oznámeno do 24 hodin od doby, kdy byl dodán na místo výslechu, musí být propuštěn na svobodu. Obviněný má právo požadovat, aby obhájce byl přítomen při jeho výslechu, pokud je v uvedené lhůtě dosažitelný.

(7) Obviněného, který byl vzat do vazby, dodají do místa výkonu vazby policejní orgány.

§ 70

Vyrozumění o vazbě

O vzetí do vazby je třeba bez průtahů vyrozumět některého rodinného příslušníka obviněného nebo jinou fyzickou osobu, u nichž obviněný uvede údaje potřebné k vyrozumění, jakož i jeho zaměstnavatele; to neplatí, prohlásí-li obviněný, že s takovým vyrozuměním nesouhlasí, ledaže jde o vyrozumění rodinného příslušníka mladistvého. O vzetí do vazby příslušníka ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru je třeba vyrozumět též jeho velitele nebo náčelníka. O vzetí cizince do vazby a o jeho propuštění z vazby se vyrozumí též konzulární úřad státu, jehož je cizinec občanem, pokud o to cizinec požádá, nestanoví-li jinak vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána.

§ 70a

(1) Příslušnou věznicí je třeba bez průtahů vyrozumět o

- a) vzetí obviněného do vazby,
- b) změně důvodů vazby,
- c) rozhodnutí o dalším trvání vazby,
- d) rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby,
- e) zákonném označení trestných činů, pro které je obviněný stíhán, nebo o jeho změně,
- f) jménu, příjmení a adrese obhájce, který obviněného zastupuje,
- g) osobních údajích spoluobviněného, pokud se nachází ve vazbě,
- h) postoupení věci jinému orgánu činnému v trestním řízení,
- i) podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu nebo o pravomocném rozhodnutí o vrácení věci státnímu zástupci k došetření.

(2) Vyrozumění podle odstavce 1 provede orgán činný v trestním řízení, který vede řízení v době, kdy došlo ke skutečnosti, kterou je třeba věznicí oznámit; vrácení věci státnímu zástupci k došetření oznamuje soud, který takové rozhodnutí v prvním stupni učinil.

Trvání vazby

§ 71

Přezkoumávání trvání důvodů vazby

(1) Orgány činné v trestním řízení jsou povinny průběžně zkoumat, zda důvody vazby u obviněného ještě trvají nebo se nezměnily a zda nelze vazbu nahradit některým z opatření uvedených v § 73 a 73a. Přihlížejí při tom také k tomu, zda ponechání obviněného ve vazbě vyžaduje obtížnost věci nebo jiné závažné důvody, pro které nelze trestní stíhání skončit, a zda by propuštěním obviněného z vazby bylo zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání. Soudce tak činí v přípravném řízení pouze při rozhodování o

- a) žádosti obviněného o propuštění z vazby,
- b) návrhu státního zástupce na rozhodnutí o ponechání obviněného ve vazbě,
- c) změně důvodů vazby, jestliže byl shledán nový důvod vazby, nebo
- d) stížnosti proti usnesení státního zástupce o vazbě.

(2) Obviněný musí být neprodleně propuštěn z vazby, jestliže

- a) pomine důvod vazby, nebo
- b) je zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a k povaze a závažnosti věci trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, a nejsou-li dány okolnosti uvedené v § 68 odst. 3 a 4.

§ 71a

Žádost o propuštění z vazby

Obviněný má právo kdykoli po právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby žádat o propuštění z vazby. Za žádost o propuštění z vazby se považuje i návrh obviněného na přijetí některého z opatření nahrazujících vazbu. O takové žádosti musí být rozhodnuto bez zbytečného odkladu. Byla-li žádost zamítnuta, může ji obviněný, neuvede-li v ní jiné důvody, opakovat až po uplynutí 30 dnů od právní moci posledního rozhodnutí, kterým byla zamítnuta jeho žádost o propuštění z vazby, nebo kterým bylo rozhodnuto o dalším trvání vazby nebo o změně důvodů vazby.

§ 72

Rozhodování o dalším trvání vazby

(1) Nejpozději každé tři měsíce od právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby nebo právní moci jiného rozhodnutí o vazbě je v přípravném řízení soudce povinen rozhodnout na návrh státního zástupce o tom, zda se obviněný i nadále ponechává ve vazbě, nebo zda se z vazby propouští. Jinak musí být obviněný neprodleně propuštěn z vazby.

(2) Návrh státního zástupce na vydání rozhodnutí soudce o dalším trvání vazby podle odstavce 1 je třeba doručit soudu nejpozději 15 dnů před uplynutím lhůty tří měsíců.

(3) Soud je povinen nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy u něj byla podána obžaloba proti obviněnému, který je ve vazbě, nebo návrh na schválení dohody o vině a trestu sjednané s obviněným, který je ve vazbě, nebo kdy mu byl doručen spis na základě rozhodnutí o postoupení nebo příkázání věci obviněného, který je ve vazbě, rozhodnout, zda se obviněný ponechává i nadále ve vazbě, nebo zda se z vazby propouští; jinak musí být obviněný neprodleně propuštěn z vazby. Ponechá-li soud obviněného ve vazbě, nebo rozhodne-li soud o vzetí obviněného do vazby až po podání obžaloby nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu, je povinen postupovat přiměřeně podle odstavce 1.

(4) Jestliže tříměsíční lhůta pro rozhodnutí soudu o dalším trvání vazby skončí v průběhu řízení o opravném prostředku před nadřízeným soudem, je k rozhodnutí o ponechání obviněného ve vazbě nebo o jeho propuštění z vazby příslušný tento nadřízený soud; při předložení spisu jej soud, proti jehož rozhodnutí byl podán opravný prostředek, vyrozumí o konci této lhůty.

Nejvyšší přípustná doba trvání vazby

§ 72a

(1) Vazba může trvat v přípravném řízení a v řízení před soudem jen nezbytně nutnou dobu. Celková doba trvání vazby v trestním řízení nesmí přesáhnout

a) jeden rok, je-li vedeno trestní stíhání pro přečin,

b) dva roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zločin,

c) tři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin,

d) čtyři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin, za který lze podle trestního zákona uložit výjimečný trest.

(2) Z doby uvedené v odstavci 1 připadá jedna třetina na přípravné řízení a dvě třetiny na řízení před soudem. Není-li přípravné řízení nebo řízení před soudem před uplynutím této doby skončeno, musí být nejpozději v poslední den této lhůty obviněný propuštěn z vazby. Je-li obviněný stíhán pro dva nebo více trestných činů, je pro určení této doby rozhodující čin nejprísněji trestný. Je-li skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, jiným trestným činem, a délka vykonané vazby již přesáhla dobu stanovenou pro přípravné řízení nebo řízení před soudem, obviněný musí být neprodleně propuštěn z vazby.

(3) Vazba z důvodu uvedeného v § 67 písm. b) může trvat nejdéle tři měsíce. Nebyl-li obviněný, který není ve vazbě současně i z jiného důvodu, propuštěn z vazby před uplynutím lhůty uvedené ve větě první, musí být propuštěn nejpozději poslední den této lhůty. Bylo-li zjištěno, že obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání [§ 68 odst. 3 písm. d)], rozhodne o ponechání obviněného ve vazbě nad stanovenou lhůtu v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce a po podání obžaloby nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu soud.

(4) Doba trvání vazby se počítá ode dne, kdy došlo k omezení osobní svobody obviněného. Při vrácení věci státnímu zástupci k došetření pokračuje běh lhůty, která připadá na přípravné řízení, ode dne, kdy byl spis doručen státnímu zástupci.

(5) Doba trvání vazby, o níž bylo rozhodnuto v řízení o dovolání (§ 265l odst. 4 a § 265o odst. 2), o stížnosti pro porušení zákona (§ 275 odst. 3), o návrhu na povolení obnovy řízení (§ 282 odst. 2 a § 287), po zrušení výroku o trestu nálezem Ústavního soudu (§ 314k odst. 1) nebo v řízení o výkonu trestu vyhoštění (§ 350c odst. 1), se posuzuje samostatně a nezávisle na vazbě v původním řízení. Ustanovení věty první se užije obdobně na vazbu v řízení podle zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.

§ 72b

Byl-li soudem vyhlášen rozsudek, kterým byl obviněný odsouzen pro zvlášť závažný zločin k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, nezapočítává se doba vazby od vyhlášení takového rozsudku do nařízení výkonu uloženého trestu odnětí svobody nebo do zrušení takového rozsudku do celkové doby trvání vazby podle § 72a odst. 1.

§ 73

Nahrazení vazby zárukou, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem

(1) Je-li dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. a) nebo c), může orgán rozhodující o vazbě ponechat obviněného na svobodě nebo ho propustit na svobodu, jestliže

a) zájmové sdružení občanů uvedené v § 3 odst. 1, anebo důvěryhodná osoba schopná příznivě ovlivňovat chování obviněného, nabídnou převzetí záruky za další chování obviněného a za to, že se obviněný na vyzvání dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu a že vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu, a orgán rozhodující o vazbě považuje záruku vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu za dostatečnou a přijme ji,

b) obviněný dá písemný slib, že povede řádný život, zejména že se nedopustí trestné činnosti, na vyzvání se dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu a že splní povinnosti a dodrží omezení, která se mu uloží, a orgán rozhodující o vazbě považuje slib vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu za dostatečný a přijme jej,

c) s ohledem na osobu obviněného a povahu projednávaného případu lze účelu vazby dosáhnout dohledem probačního úředníka nad obviněným, nebo

d) zároveň rozhodne o uložení některého z předběžných opatření.

(2) Soud a v přípravném řízení státní zástupce seznámí toho, kdo nabízí převzetí záruky podle odstavce 1 písm. a) a splňuje podmínky pro její přijetí, s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v nichž je shledáván důvod vazby.

(3) Obviněný, nad nímž byl vysloven dohled probačního úředníka nahrazující vazbu, je povinen se ve stanovených lhůtách dostavit k probačnímu úředníkovi, změnit místo pobytu pouze s jeho souhlasem a podrobit se dalším omezením stanoveným ve výroku rozhodnutí, která směřují k tomu, aby se nedopustil trestné činnosti a nemařil průběh trestního řízení. Orgán rozhodující o vazbě může současně uložit obviněnému povinnost zdržovat se ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotních služeb u poskytovatele zdravotních služeb v důsledku jeho onemocnění nebo úrazu; pro stanovení časového období se použije přiměřeně § 60 odst. 4 trestního zákoníku.

Obviněný je povinen probačnímu úředníkovi umožnit vstup do určeného obydlí nebo jeho části.

(4) V souvislosti s nahrazením vazby některým opatřením uvedeným v odstavci 1 může orgán rozhodující o vazbě rozhodnout o výkonu elektronické kontroly plnění povinností uložených v souvislosti s tímto opatřením prostřednictvím elektronického kontrolního systému umožňujícího detekci pohybu obviněného, jestliže obviněný slíbí, že při výkonu elektronické kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost. Před tím orgán rozhodující o vazbě obviněného poučí o průběhu elektronické kontroly.

(5) V souvislosti s nahrazením vazby některým opatřením uvedeným v odstavci 1 může orgán rozhodující o vazbě současně uložit obviněnému omezení spočívající v zákazu vycestování do zahraničí. V takovém případě orgán rozhodující o vazbě vyzve obviněného nebo toho, kdo má cestovní doklad obviněného u sebe, aby mu cestovní doklad¹⁰ ve lhůtě jím stanovené vydal, jinak mu bude odejmut; na postup při odnětí cestovního dokladu se § 79 použije přiměřeně. Opis usnesení, kterým bylo rozhodnuto o uložení omezení spočívajícího v zákazu vycestování do zahraničí, které se týká státního občana České republiky, zašle orgán rozhodující o vazbě orgánu příslušnému k vydání cestovního dokladu; tento orgán také vyrozumí o vydání nebo odnětí cestovního dokladu.

(6) Obviněný, kterému bylo v souvislosti s nahrazením vazby uloženo omezení uvedené v odstavci 4 nebo 5, má právo kdykoliv žádat o jeho zrušení. O takové žádosti musí orgán rozhodující o vazbě rozhodnout bez zbytečného odkladu. Byla-li žádost zamítnuta, může ji obviněný, neuvede-li nové důvody, opakovat až po uplynutí tří měsíců ode dne nabytí právní moci rozhodnutí.

(7) Orgán, který rozhodl o zrušení omezení spočívajícího v zákazu vycestování do zahraničí, které se týká státního občana České republiky, vyrozumí o této skutečnosti bez zbytečného odkladu orgán příslušný k vydání cestovního dokladu; tento orgán rovněž vyrozumí o vrácení cestovního dokladu obviněnému.

(8) Neplní-li obviněný povinnosti uložené v souvislosti s nahrazením vazby některým opatřením uvedeným v odstavci 1 a trvají-li důvody vazby, soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce rozhodne o vazbě.

§ 73a

Peněžitá záruka

(1) Je-li dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. a) nebo c), může orgán rozhodující o vazbě ponechat obviněného na svobodě nebo ho propustit na svobodu též tehdy, jestliže přijme složenou peněžitou záruku, jejíž výši určil. Je-li však obviněný stíhán pro trestný čin vraždy (§ 140 trestního zákoníku), těžkého ublížení na zdraví (§ 145 trestního zákoníku), mučení a jiného nelidského a krutého zacházení podle § 149 odst. 3, 4 trestního zákoníku, obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku), loupeže podle § 173 odst. 4 trestního zákoníku, braní rukojmí podle § 174 odst. 3, 4 trestního zákoníku, znásilnění podle § 185 odst. 3, 4 trestního zákoníku, pohlavního zneužití podle § 187 odst. 3, 4 trestního zákoníku, obecného ohrožení podle § 272 odst. 2, 3 trestního zákoníku, vývoje, výroby a držení zakázaných bojových prostředků (§ 280 trestního zákoníku), nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 3, 4 trestního zákoníku, získání kontroly nad vzdušným dopravním prostředkem, civilním plavidlem a pevnou plošinou (§ 290 trestního zákoníku), zavlčení vzdušného dopravního prostředku do ciziny podle § 292 odst. 2, 3 trestního zákoníku, vlastizrady (§ 309 trestního zákoníku), rozvracení republiky (§ 310 trestního zákoníku), teroristického útoku (§ 311 trestního zákoníku), teroru (§ 312 trestního zákoníku), sabotáže (§ 314 trestního zákoníku),

vyzvědačství (§ 316 trestního zákoníku), spolupráce s nepřitelem (§ 319 trestního zákoníku), válečné zrady (§ 320 trestního zákoníku), genocidia (§ 400 trestního zákoníku), útoku proti lidskosti (§ 401 trestního zákoníku), apartheidu a diskriminace skupiny lidí (§ 402 trestního zákoníku), agrese (§ 405a trestního zákoníku), přípravy útočné války (§ 406 trestního zákoníku), styků ohrožujících mír (§ 409 trestního zákoníku), použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje (§ 411 trestního zákoníku), válečné krutosti (§ 412 trestního zákoníku), perzekuce obyvatelstva (§ 413 trestního zákoníku), plenění v prostoru válečných operací (§ 414 trestního zákoníku), zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků (§ 415 trestního zákoníku), nebo zneužití vlajky a příměří (§ 416 trestního zákoníku), a je-li dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. c), nelze peněžitou záruku přijmout. Se souhlasem obviněného může peněžitou záruku složit i jiná osoba, musí však být před jejím přijetím seznámena s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v nichž je shledáván důvod vazby.

(2) Na návrh obviněného nebo osoby, která nabízí složení peněžitě záruky, orgán uvedený v odstavci 1 rozhodne, že

a) přijetí peněžitě záruky je přípustné, a zároveň s přihlédnutím k osobě a k majetkovým poměrům obviněného nebo toho, kdo za něho složení peněžitě záruky nabízí, k povaze a závažnosti trestného činu, pro který je obviněný stíhán, a závažnosti důvodů vazby určí výši peněžitě záruky v odpovídající hodnotě od 10 000 Kč výše a způsob jejího složení, nebo

b) vzhledem k okolnostem případu nebo závažnosti skutečností odůvodňujících vazbu nabídku peněžitě záruky nepřijímá.

(3) Pokud orgán uvedený v odstavci 1 rozhodne, že přijetí peněžitě záruky je přípustné, může zároveň rozhodnout o uložení omezení spočívajícího v zákazu vycestování do zahraničí. Pro případy podle věty první se § 73 odst. 5 až 7 použijí obdobně.

(4) Soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce rozhodne, že peněžitá záruka připadá státu, jestliže obviněný

a) uprchne, skrývá se nebo neoznámí změnu svého pobytu, a znemožní tak doručení předvolání nebo jiné písemnosti soudu, státního zástupce nebo policejního orgánu,

b) zaviněně se nedostaví na předvolání k úkonu trestního řízení, jehož provedení je bez jeho přítomnosti vyloučeno,

c) opakuje trestnou činnost nebo se pokusí dokonat trestný čin, který dříve nedokonal nebo který připravoval nebo kterým hrozil, nebo

d) se vyhýbá výkonu uloženého trestu odnětí svobody nebo peněžitěho trestu nebo výkonu náhradního trestu odnětí svobody za peněžitý trest.

(5) Peněžitou záruku zruší nebo změní její výši na návrh obviněného nebo osoby, která ji složila, anebo i bez návrhu soud nebo státní zástupce, který v té době vede řízení, jestliže pominuly důvody, které k jejímu přijetí vedly, nebo se změnily okolnosti rozhodné pro určení její výše. Rozhodne-li o zrušení peněžitě záruky nebo o jejím připadnutí státu, přezkoumá zároveň, zda nejsou dány důvody pro rozhodnutí o vzetí do vazby, a případně provede potřebné úkony.

(6) Nerozhodne-li soud jinak, trvá peněžitá záruka u obviněného, který byl pravomocně odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nebo peněžitěmu trestu, do dne, kdy obviněný nastoupí výkon trestu odnětí svobody, zaplatí peněžitý trest a náklady trestního řízení; odstavec 7 tím není dotčen. Nezaplatí-li obviněný peněžitý trest nebo náklady trestního řízení ve stanovené lhůtě, na jejich zaplacení se použijí prostředky z peněžitě záruky.

(7) Byla-li odsuzujícím rozsudkem obviněnému uložena povinnost nahradit poškozenému majetkovou škodu nebo nemajetkovou újmu v penězích a

poškozený o to ve stanovené lhůtě požádá, peněžítá záruka se poté, co odsouzený splnil své povinnosti uvedené v odstavci 6, použije k úhradě pohledávky poškozeného. Nepostačují-li prostředky z peněžité záruky k uspokojení pohledávek všech poškozených, tyto pohledávky se uspokojí poměrně.

(8) Jakmile je možno peněžitou záruku použít k úhradě pohledávky poškozeného podle odstavce 7, soud o tom poškozeného vyrozumí. Nepožádá-li poškozený o využití peněžité záruky k úhradě své pohledávky do tří měsíců od tohoto vyrozumění, peněžítá záruka se vrátí odsouzenému nebo osobě, která peněžitou záruku složila. O tom je třeba poškozeného poučit.

(9) Na důvody, pro které peněžítá záruka může připadnout státu, být použita na zaplacení peněžitého trestu, nákladů trestního řízení nebo k uhrazení pohledávky poškozeného, musí být obviněný a osoba, která peněžitou záruku složila, předem upozorněni.

§ 73b

Orgány rozhodující o vazbě

(1) O vzetí obviněného do vazby rozhoduje soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. O vazbě obviněného zatčeného podle § 69 rozhoduje v řízení před soudem soudce; v takovém případě má stejná práva a povinnosti jako senát a jeho předseda.

(2) O žádosti obviněného o propuštění z vazby rozhoduje soud a v přípravném řízení státní zástupce. Nevyhoví-li státní zástupce žádosti o propuštění z vazby, je povinen ji nejpozději do pěti pracovních dnů od doručení předložit k rozhodnutí soudci; o tomto postupu vyrozumí obviněného. Souhlasí-li státní zástupce s propuštěním obviněného z vazby, může v řízení před soudem o propuštění z vazby rozhodnout předseda senátu.

(3) O dalším trvání vazby obviněného rozhoduje soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce.

(4) O změně důvodů vazby rozhoduje soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce; pominul-li některý z důvodů vazby, může o pominutí důvodu vazby rozhodnout v přípravném řízení i státní zástupce.

(5) O žádosti o zrušení omezení spočívajícího v zákazu vycestování do zahraničí, které bylo obviněnému uloženo podle § 73 odst. 5 nebo § 73a odst. 3, nebo o zrušení předběžného opatření nahrazujícího vazbu rozhoduje soud a v přípravném řízení státní zástupce.

(6) Rozhodnutí, kterým se obviněný propouští z vazby, může v přípravném řízení učinit i státní zástupce. V případě překročení lhůty pro rozhodnutí o dalším trvání vazby podle § 72 nebo překročení nejvyšší přípustné doby trvání vazby podle § 72a vydá soud a v přípravném řízení soudce nebo státní zástupce pouze příkaz k propuštění obviněného z vazby.

§ 73c

Zvláštní náležitosti rozhodnutí o vazbě

V odůvodnění rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby nebo jiného rozhodnutí o vazbě, jehož důsledkem je ponechání obviněného ve vazbě, musí být kromě obecných náležitostí (§ 134) uvedeny také

a) skutečnosti, které odůvodňují podezření ze spáchání trestného činu, pro který je obviněný stíhán,

b) konkrétní skutečnosti, ze kterých jsou dovozovány důvody vazby, popřípadě okolnosti uvedené v § 68 odst. 3 a 4 a v § 72a odst. 3,

c) důvody, pro které nebylo možné dosáhnout účelu vazby jiným opatřením.

§ 73d

Vazební zasedání

(1) Koná-li se hlavní líčení nebo veřejné zasedání, jehož se účastní obviněný, rozhodne soud i o vazbě, je-li to potřebné vzhledem ke stanoveným lhůtám.

(2) Rozhoduje-li soud o vzetí obviněného do vazby mimo hlavní líčení nebo veřejné zasedání, nebo rozhoduje-li soudce o vzetí do vazby v přípravném řízení, rozhoduje vždy ve vazebním zasedání.

(3) V jiných případech než uvedených v odstavcích 1 a 2 se rozhoduje ve vazebním zasedání, jestliže o to obviněný výslovně požádá, nebo soud a v přípravném řízení soudce považuje osobní slyšení obviněného za potřebné pro účely rozhodnutí o vazbě. Vazební zasedání však není třeba konat, i když o jeho konání obviněný výslovně požádal, jestliže

a) obviněný se jej následně odmítl zúčastnit,

b) obviněný byl slyšen k vazbě v posledních šesti týdnech, neuvedl žádné nové okolnosti podstatné pro rozhodnutí o vazbě nebo jím uváděné okolnosti zjevně nemohou vést ke změně rozhodnutí o vazbě,

c) zdravotní stav obviněného neumožňuje jeho výslech, nebo

d) obviněný se propouští z vazby.

§ 73e

Příprava vazebního zasedání

(1) Předseda senátu a v přípravném řízení soudce předvolá nebo nechá předvést k vazebnímu zasedání obviněného a vyrozumí o něm státního zástupce a obhájce. Rozhoduje-li se o vazbě zadrženého nebo zatčeného obviněného, obhájce se vyrozumí, je-li ve lhůtě 24 hodin, v níž nejpozději musí být rozhodnuto o vazbě, dosažitelný.

(2) Dobu konání vazebního zasedání stanoví předseda senátu a v přípravném řízení soudce tak, aby státní zástupce a obhájce měli možnost se vazebního zasedání zúčastnit a byly dodrženy lhůty stanovené pro rozhodnutí o vazbě.

§ 73f

Přítomnost osob při vazebním zasedání

(1) Vazební zasedání se v řízení před soudem koná za stálé přítomnosti všech členů senátu.

(2) Vazebního zasedání se vždy účastní obviněný; jeho účast může být zajištěna i prostřednictvím videokonferenčního zařízení. Účast státního zástupce a obhájce při vazebním zasedání není nutná.

(3) Vazební zasedání se koná bez účasti veřejnosti.

§ 73g

Průběh vazebního zasedání

(1) Po zahájení vazebního zasedání podá předseda senátu nebo určený člen senátu a v přípravném řízení soudce zprávu o stavu věci. Poté podle povahy věci přednese návrh státního zástupce nebo žádost o propuštění z vazby obviněný nebo jeho obhájce.

(2) Státní zástupce, obviněný a jeho obhájce přednesou svá vyjádření a případné návrhy na provedení šetření potřebného pro rozhodnutí o vazbě. Není-li některá z těchto osob přítomna a jsou-li její vyjádření a návrhy obsaženy ve spise, anebo požádá-li o to, přednese jejich obsah předseda senátu nebo jím určený člen senátu a v přípravném řízení soudce. Následně předseda senátu a v přípravném řízení soudce vyslechne obviněného ke všem okolnostem podstatným pro rozhodnutí o

vazbě. Státní zástupce a obhájce mohou klást obviněnému otázky, avšak teprve tehdy, až jim k tomu předseda senátu a v přípravném řízení soudce udělí slovo.

(3) Jsou-li ve vazebním zasedání prováděny důkazy, užije se přiměřeně ustanovení o dokazování v hlavním líčení; omezení v provádění důkazů čtením protokolu o výpovědi svědka nebo znalce (§ 211 odst. 1 a 5) se neuplatní.

(4) Na závěr vazebního zasedání předseda senátu a v přípravném řízení soudce udělí slovo k závěrečným návrhům státnímu zástupci, obhájci a obviněnému.

(5) Rozhodnutí se vždy vyhlásí ve vazebním zasedání.

(6) Ustanovení § 55b, 56 a 57 se přiměřeně užijí i na vazební zasedání.

§ 74

Stížnost proti rozhodnutí o vazbě

(1) Proti rozhodnutí o vazbě (§ 68, 69, 71, 71a, 72, § 72a odst. 3, § 73 a 73a) je přípustná stížnost. Na rozhodování o stížnosti proti rozhodnutí o vazbě se obdobně užijí ustanovení o vazebním zasedání (§ 73d až 73g).

(2) Odkladný účinek má pouze stížnost stran proti rozhodnutí o připadnutí peněžité záruky státu a stížnost státního zástupce proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby, nejde-li o propuštění z vazby po vyhlášení zprošťujícího rozsudku. Byl-li však státní zástupce přítomen při vyhlášení rozhodnutí, má jeho stížnost odkladný účinek jen tehdy, byla-li podána ihned po vyhlášení rozhodnutí.

(3) Rozhodne-li soud na základě stížnosti o zrušení rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby nebo o dalším trvání vazby [§ 149 odst. 1 písm. b)], může věc vrátit k novému projednání a rozhodnutí pouze z důvodu závažných vad rozhodnutí. V takovém případě musí být obviněný neprodleně propuštěn z vazby.

§ 74a

Omezení obviněného ve výkonu trestu odnětí svobody

(1) Je-li vedeno trestní stíhání proti obviněnému ve výkonu trestu odnětí svobody a je-li dán některý z důvodů vazby podle § 67, rozhodne o důvodech, obsahu a trvání nezbytných omezení, která se proti němu uplatní, soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce.

(2) Uložená omezení nesmí být závažnější než ta, kterým by jinak byl obviněný podroben ve vazbě.

(3) Na rozhodování o omezeních, jejich trvání a o žádostech o zrušení omezení se přiměřeně užijí ustanovení § 68 odst. 1, § 71, 71a, 72, 72a a 74. Proti rozhodnutí podle odstavce 1 je přípustná stížnost. Ustanovení o vazebním zasedání se neužijí.